

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

15 EKİM 2010 CUMA

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

Bir cihan devletinin kurucusu

OSMAN GAZİ

(1257 - 1324)

Osman Gazi

Doğumu.....1257

Ölümü.....1324

TAHTA KALIŞI

Tahta Çıkışı.....1281

Tahttan İnişi.....1324

EŞLERİ

Mal Hâtun

Bâlâ Hatun

OĞULLARI

Orhan Bey

Alaeddin Bey

Pazarlı Bey

Çoban Bey

Melik Bey

Hamid Bey

KIZI

Fatma

OSMAN GAZİ

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun İktidarından

PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kozca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tıbbi Kip Temsilcisi
Gürdal GÜRLER
Düzenleme ve Satış Müdürü
Osman ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇINAR
Reklam Feneri Müdürü: Yrd. Rıza BUYUKSARAR
Mural ULUCA
Reklam Yönetim Müdürü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Reklam İletişim: Tel: (0212) 355 86 28
www.kozcaipek.com.tr

Bazımcı: Kozca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melih Ayni Sözen Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Şişli / İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 273 09 54

Baskı Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Hasan Beşir Cad. No:4 Sarıyer - Kartal / İstanbul

"Osman Afyoncu'nun İktidarından Padişahlar" adında yayımlanan haber, foto, ses, resim ve fotoğrafların TİSK ve Basın Kuruluna/İktidarından Haber Kararı İhtilafı Kararı Kozca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. ya aittir. İktidarından Haber Kararı İhtilafı Kararı Kozca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. ya aittir. İktidarından Haber Kararı İhtilafı Kararı Kozca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. ya aittir.

Osman Gazi, Osmanlı Devleti'nin kurucusudur. Devlet adını ondan alır. Dünyada kurulan en büyük iki-üç imparatorluktan biri olan Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman

Gazi 1257 veya 1258'de doğdu. 1324 yılında vefat etti. Marmara denizinin doğusunda küçük bir bölgede tutunmaya çalışan Türkmen topluluğunu, büyük bir devletin çekirdeği haline getirdi. Planlı bir şekilde Bursa'yı ve İznik'i ele

geçirmeye çalıştı. Amacı bu iki eski başkentten birini kendisine başkent yapmaktı. Elindeki kuvvetler büyük bir şehri fethetmeye yetmiyordu. O da, bölgenin stratejik noktalarını ele geçirerek Beyliğinin temellerini güçlendirdi. Zaman zaman Bizans'a ve Moğollar'a meydan okudu ama gerçekte kendisini destekleyen Türkmen topluluğunun refahını ve güvenliğini hiç riske atmadı. Ele geçirdiği yerlerdeki Hıristiyan ahalیه de iyi davrandı. Böylece kuvvet ve hoşgörü, cesaret ve tedbir, askeri güç ve strateji gibi unsurları daima birlikte kullandı.

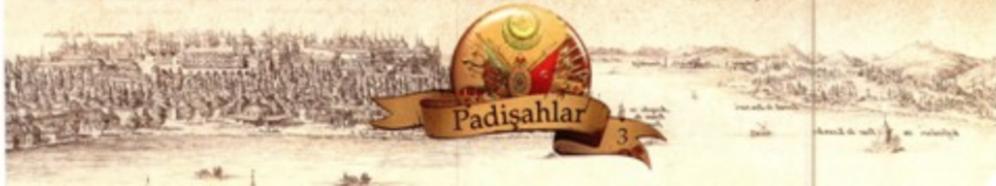
Türkler'in Anadolu'ya gelişi

Türkler, 10. yüzyıldan itibaren Moğol aşiretlerinin baskısıyla Orta Asya'daki anavatanlarını bırakıp, Batı'ya doğru göç etmeye başlamışlardı. Şamanî Peçenek ve Oğuzlar, Doğu ve Orta Avrupa'ya, Balkanlar'a; Müslüman Oğuzlar ise Maveraünnehir'e, Horasan'a ve diğer İslâm ülkelerine göç ettiler. Oğuzlar, 1040'da Dandanakan'da Selçuklular'ın idaresinde Gazneliler'i yenip, Büyük Selçuklu Devleti'ni kurdular. Ancak Orta Asya'dan yüzbinlerce Türk, Moğol kabilelerinin tazyiki ile batıya göçe devam ediyordu.

Bizans askerleri.

Osman Gazi, planlı bir şekilde Bursa'yı ve İznik'i ele geçirmeye çalıştı. Amacı bu iki eski başkentten birini kendisine başkent yapmaktı.

Osman Gazi, Bizanslılar'dan fethettiği bir kalede halkın canını bağıslıyor.

Anadolu iklimi, geniş otlakları ve güçlü bir askeri organizasyonun bulunmaması Türkmenler'in buraya gelmesini teşvik edici unsurlar oldu.

Maveraünnehir bölgesi onları barındırmaya yetmedi ve yeni bir yurt aramaya başladılar. Selçuklular, Türkmenler'i, kargaşa çıkarmalarını ve otlak sıkıntısına sebebiyet vermelerini önlemek için Anadolu'ya sevk etti.

Türkler, Suriye ve Irak'a da gidip, yerleşmişlerse de, bu ülkelerin iç bölgelerine girmemişlerdi. Bu bölgelerin iklim ve otlak durumunun hayvanları için uygun olmaması, Türkler'in buralarda yoğun bir şekilde yayılmasına engel oldu. Anadolu ise iklimi ve geniş otlakları ile Türkler'in yaşantısına uygundu. Aynı zamanda Anadolu'nun yoğun bir nüfusa sahip olmaması ve burada Türkler'e direnecek güçlü bir askeri organizasyonun bulunmaması da Türkmenler'in buraya gelmesini teşvik edici unsurlar oldu.

1048'deki Hasankale zaferinden sonra Anadolu'ya yayılmaya başlayan Türkmen kitleleri, 1059'da Sivas ve Malatya'yı ele geçirdiler. 1064'te Alparslan, Kars'ı fethetti. 1067'ye gelindiğinde Kayseri, Niksar ve Konya fethedilmişti.

4 Padişahlar

Rüyadan Cihan Devleti'ne

Şeyh Edebali.

Osman Gazi rüyasında Şeyh Edebali'nin koynundan bir ayın doğup, kendi koynuna girdiğini ve göbeğinden çıkan ağacın bütün dünyayı kapladığını görmüştü.

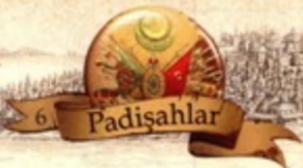
Osman Bey, bu yüzden babası vefat ettiğinde 1281'de kardeşlerinin itirazı olmadan aşiretin başına geçti.

İlk Osmanlı tarihçileri Osman Gazi'nin devlet kuruluşunu bir rüya motifiyle anlatırlar. Osman Gazi rüyasında Şeyh Edebali'nin koynundan bir ayın doğup, kendi koynuna girdiğini ve göbeğinden çıkan ağacın bütün dünyayı kapladığını görmüştü. Uykudan uyanınca rüyasını Şeyh Edebali'ye anlattı. Bölgenin saygıdeğer din adamlarından olan Şeyh Edebali rüyayı "Oğul Osman Gazi, sana müjdeler olsun. Yüce Allah sana ve nesline padişahlık verdi, kutlu olsun. Ayrıca benim kızım da senin eşin olacak" diye tabir etmişti.

Şeyh Edebali'nin müritlerinden Derviş Durdu oğlu Kumral Dede denen bir derviş vardı. Derviş Osman Gazi'ye, "Ey Osman! Sana padişahlık verildi. Bize de bir şükran borcu vermen gerek" deyince, Osman Gazi "Ne vakit padişah olursam sana bir şehir vereyim" dedi. Derviş ise "Bize şu köyçeğiz yeter. Şehir den vazgeçtik" cevabını verdi. Osman Gazi bu isteği kabul etti. Ancak derviş "Öyleyse bize bir kâğıt ver" dedi. Osman Gazi, bu söz üzerine "Ben yazmak bilir miyim ki benden kâğıt istersin. İşte bir kılıcım var. Babamdan ve dedemden kalmıştır. Onu sana vereyim. Bir de masrapa vereyim. Birlikte senin elinde olsunlar. Neslinden gelecekler bu nişanı saklasın. Eğer Hak Teâla beni padişahlığa erdirtirse benim neslim dahi bu alameti görüp kabul etsinler, köyünü almasınlar" cevabını vermişti.

İlk gaza

Osmanlı İmparatorluğu'nun çekirdeğini oluşturan aşiret, Ertuğrul Gazi zamanında Söğüt ile Domaniç arasında bulunuyordu. Osmanlılar, bu dönemde çevrede bulunan ve bir kısmı Türkiye Selçuklu sultanına vergi veren tekvur adıyla anılan Bizans valileriyle barış içerisindeydiler. Bu dostluk o kadar ileriydi ki, aşiret yaylağa çıktığı zaman ağırlıklarını Bilecik'te emanet olarak bu şehrin tekvuruna bırakarlardı.

Anadolu'nun kapıları sonuna kadar açıldı

Türkmenler Anadolu'nun doğu ve orta kısımlarına yayılmışlarsa da, burası henüz onlar için emin bir yurt değildi. Zira Türkmenler'in düzenli Bizans ordularına karşı mücadele edecek güçleri yoktu. Bu yüzden Bizans orduları üzerlerine geldiği zaman Türkmenler, Kafkaslara çekilmek zorunda kalıyorlardı. Ayrıca Anadolu'nun fethedilememiş pek çok müstahkem mevki ve kaleleri vardı. Buraların yeterli muhasara silahına sahip olmayan Türkmenler tarafından ele geçirilmesi oldukça zordu. Selçuklu orduları da Türkmenler'i himaye için her zaman Anadolu'ya gelemiyorlardı. 26 Ağustos 1071'de kazanılan Malazgirt zaferi Bizans ordusunu ve mukavemetini çöktürdü ve Anadolu'nun kapılarını sonuna kadar Türkmenler'e açtı. Bizans'ın yediği bu büyük darbe Türkmenler'in Anadolu'ya sel hâlinde dolmalarını sağladı.

Malazgirt'ten sonra Türkler'in akan akan Anadolu'ya gelmeleri sonucu Avrupa'da burası Türkiye diye anılmaya başlandı. Faruk Sümer, 1085'ten itibaren Avrupalılar'ın Anadolu'ya Türkiye demeye başladıklarını söyler. Friedrich Barbarossa'nın Haçlı seferinden itibaren Batılı yazarlar Anadolu'dan, Türk hakimiyetine giren hiçbir ülkeye vermedikleri bir adla Turchia/Turquie (Türkiye) diye söz etmeye başladılar.

Anadolu'ya büyük Türkmen dalgalarından ikincisi ise XIII. yüzyılda Türkistan'ın Moğol istilasına uğramasından sonra gerçekleşti. Osman Gazi'nin ataları da bu göç dalgasıyla Anadolu'ya gelmişlerdi.

Beyliğin başına geçişi

Osman Gazi 1257 veya 1258'de Söğüt'de doğdu. Babası Ertuğrul Gazi Türkiye Selçuklu Devleti'nin uç beylerinden idi. Dedesinin adı ise Gündüz Alp idi. Osman Gazi'nin ataları Kayı boyunun Karakeçili aşiretinden idi.

Babası Ertuğrul Gazi 1281'de öldüğünde üç oğlu hayattaydı. Gündüz, Saru Yatı (Savcı) ve Osman Bey. Osman Gazi, yaşça kardeşlerin en küçüğü idi. Ancak atılganlığı ve lider karakteriyle ön plana çıktığı için Ertuğrul Gazi'nin sağlığında babasının vekillikini yapıyordu.

Bursa.

450 seçkin savaşçısıyla Karacahisar'a girdi.

26 Ağustos
1071'de kazanılan
Malazgirt zaferi
Bizans ordusunu
ve mukavemetini
çöktürdü ve
Anadolu'nun
kapılarını sonuna
kadar
Türkmenler'e açtı.

Padişahlar

Osmanlı Beyliği'nin ilk merkezi Karacahisar Kalesi'ydi

Osman Bey aşiretin başına geçtiğinde, ilk yıllarında çevredeki tekvurlarla iyi ilişkileri devam ettirdi. Ancak Türkiye Selçuklular ve Moğollar'a karşı Anadolu'nun muhtelif yerlerinde Türkmen isyanları ile Süleymiş'in başlattığı ayaklanmaların yarattığı otorite boşluğu ve İnegöl Tekvuru'nun aleyhinde faaliyette bulunması üzerine Osman Gazi, 1284'te İnegöl'ü fethetmek için harekete geçti. İnegöl Tekvuru, Osman Gazi'nin üzerine doğru geldiğini haber alınca Ermeni Bel'i'nde (Pazarköy) pusus kurdu. Meydana gelen savaşta Osman Gazi'nin yeğeni Bay-Hoca şehid düştü.

Osman Gazi, bu muharebeden kısa bir süre sonra İnegöl yakınlarındaki Kulaca Hisar'ı fethetti. Bu durum, İnegöl ve Karacahisar tekvurlarının Osmanlılar aleyhine birleşmelerine yol açtı. 1286'da İkizce yakınlarındaki Domalichbeli'nde meydana gelen muharebede Osman Gazi'nin kardeşi Saru Yatı şehid düştü. Bu mücadele, Osman Gazi'nin ilk savaşıydı.

İlk başkent

Osman Gazi kısa bir süre sonra, İnegöl'e bir baskın yaparak tekvurunu öldürdü. Ardından da 1288'de Karacahisar'ı fethetti ve burayı kendisine merkez edindi. Osmanlı Beyliği'nin ilk merkezi, Eskişehir'e 7 kilometre uzaklıkta, sarp bir tepe üzerinde bulunan ve bugün mevcut olmayan Karacahisar Kalesi'dir. Osman Gazi, bu kaleyi fethetmekle İznik'ten İstanbul'a giden ana yola da hakim olmuş, ayrıca Karacahisar'ın fethiyle bölge bir gaza alanı haline gelmişti. Osman Gazi de fiilen bir gazi bey durumuna yükselmişti.

1299'da beyliğin merkezi yeni fethedilen Bilecik'e, ardından da, Yenişehir fethedildiğinde buraya kaydırıldı. Bursa, 1326'da fethedilinceye kadar, Yenişehir Osmanlı Beyliği'nin merkezi olarak kaldı.

Karacahisar fethedilince Kütahya bölgesinden ve başka yerlerden gelen Türkmenler buraya yerleşti. Osman Gazi'nin gaza siyaseti devleti büyütmek için gerekli insan potansiyelini sağlamaya başlamıştı.

Şehirdeki kiliseler camiye çevrildi. Bir pazar kuruldu. Halk toplanıp, "Cuma namaza kılalım ve bir kadı isteyelim" dedi.

Osman Gazi, Karacahisar Kalesi'ni fethetmekle İznik'ten İstanbul'a giden ana yola da hakim olmuş, ayrıca Karacahisar'ın fethiyle bölge bir gaza alanı haline gelmişti.

“BU ŞEHİRİ BEN KEN

Dursun Fakih'e gidip, durumu anlattılar. Dursun Fakih durumu Osman Gazi'nin kayınpederi Şeyh Edebalı'ya haber verdi. İki konușurken oraya gelen Osman Gazi, durumu öğrenince “Size ne lazımsa onu yapın” dedi. Dursun Fakih, “Hanım! Sultandan izin gerektir” deyince Osman Gazi “Bu şehri ben kendi kılıcımla aldım. Bunda sultanın ne dahli var ki ondan izin alayım? Ona sultanlık veren Allah bana da gaza ile hanlık verdi. Eğer minneti şu sancak ise ben kendim dahi sancak kaldırıp kâfirlerle uğraştım. Eğer o, ben Selçuk hanedanındanım dersen ben de Gök Alp oğluyum derim. Eğer bu ülkeye ben onlardan önce geldim dersen benim dedem de ondan evvel geldi” cevabını verdi.

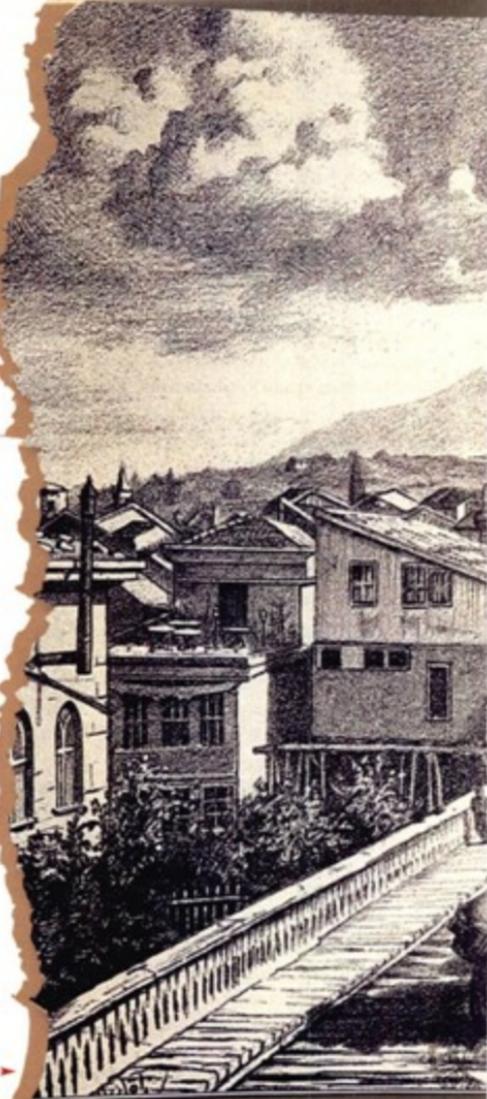
Karacahisar'ın ilk kadı ve hatibi Dursun Fakih oldu. Cuma hutbesi ilk önce Karacahisar'da okundu. Bayram namazı orada kılındı. Şehre kadı ve subaşı tayin edildi. Osmanlı Beyliği devlet olma yolunda örgütlenmeye başlamıştı.

İlk vergi

Germiyan Beyliği'nden gelen bir adam “Bu pazanın vergisini bana satın” deyince halk ona “Osman Han'a git” demişti. O adam, bunun üzerine hana gidip sözünü söyledi. Osman Gazi “Vergi nedir?” diye sorunca, adam “Pazara ne gelse ben ondan para alırım” cevabını verdi. Osman Gazi, “Senin bu pazara gelenlerde alacağın mı var ki para istersin” deyince de adam, “Hanım! Bu töredir. Bütün memleketlerde vardır ki padişah olanlar alır” dedi.

Osman Gazi bunun üzerine, “Allah mı buyurdu, yoksa beyler kendileri mi yaptı?” diye sordu. O adam yine, “Töredir hanım! Ezelden kalmıştır” diye cevap verdi. Osman Gazi çok öfkelenerek, “Bir kişinin kazandığı başkasının olur mu? Kendi malı olur. Ben onun malına ne koydum ki bana akça ver diyeyim? Bire kişi! Var, git! Artık bana bu sözü söyleme ki sana ziyarım dokunur” dedi.

Bunun üzerine halktan bazıları, “Hanım! Bu pazan bekleyenlere âdettir ki bir nesnecik vereler”

19. Yüzyıl

“Dİ KILICIMLA ALDIM”

dediler. Osman Gazi “Mademki böyle diyorsunuz, böyleyse bir yük getirip satan herkes iki akçe versin. Satamayan bir şey vermesin. Kim bu kanunumu bozarsa Allah onun dinini de, dünyasını da bozsun” diye emir verdi.

Tekfurlarla savaş

Osman Gazi, 1292’de Sakarya Nehri’nin kuzeyine akan yapıp, çevreyi yağmaladıktan sonra bir müddet barış içerisinde yaşadı. 1299’da harekete geçen

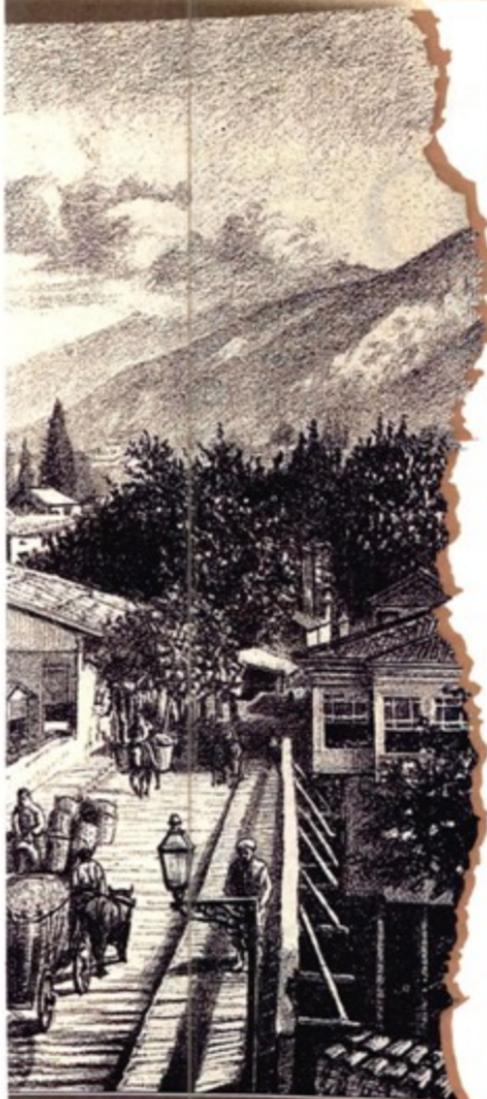
Osman Gazi, kendi aleyhine düzenlenmiş bir tuzakı boşa çıkararak Bilecik ve Yarıhisar’ı ele geçirdi. Komutanlarından Turgut Alp de İnegöl’ü zaptetti. 1301’de Yenişehir ve Yund Hisar, 1302’de Köprühisar fethedildi.

Osmanlı ailesi içindeki ilk çatışma

Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk hükümdarı olan Osman Bey, Ertuğrul Gazi’nin en küçük oğlu olmasına rağmen, ağabeylerinin itirazı olmadan aşiretin başına geçmişti. Bu yüzden de kardeşler arasında bir çatışma olmamıştı. Ancak Osman Bey, özellikle 1288-1299 yılları arasında fetih politikasında köklü bir değişikliğe gitti ve bu durum Bizans tekfurları ile kaçınılmaz olarak karşı karşıya gelmesine neden oldu. Osman Gazi’nin amcası Dündar Bey ise fetih politikasındaki bu köklü değişime ve özellikle Bilecik Tekfuru ile savaşmaya karşı çıkıyordu.

Dündar Bey yeğenine, “Öte tarafta Germiyanolu düşman, bu tarafları kâfirleri hep bize düşman. Bunu da kendimize düşman edince, bize duracak yer kalmaz” demişti.

Osman Gazi de amcasının bu yöndeki fikirlerini kendi politikalarına bir cephe alma olarak görüp Dündar Bey’i 1300’lü yılları başında okla vurup, öldürdü. Böylece Osmanlı hanedanı içinde ilk kan da dökülmüştü.

Bilecik.

HANEDANIN KURULUŞU

Iznik-Lefke Kapısı.

1900'lü yıllarda Bilecik.

Draz (Uzun) Ali isimli bir komutanı ile bir miktar askeri kuleye bırakarak, Iznik'e giriş çıkışı engelledi.

Koyunhisar Muharebesi (1302)

Osman Gazi, merkezi Yenişehir'i güvence altına almak için Marmaracık ve Koyunhisar kaleleri üzerine bir sefer yapmış, tekvurlarını itaat altına almıştı. Bu harekattan sonra Osman Gazi 1302'de Iznik seferine çıktı. Iznik yakınlarına bir havale kulesi yaptırttı. Iznik çevresi suyla dolu hendeklerle çevrili surlarla korunuyordu. Osman Gazi, bu yüzden uzun süreli bir kuşatma ile şehirdekilerin açlıktan teslim olmalarını sağlamayı düşünmüştü. Draz (Uzun) Ali isimli bir komutanı ile bir miktar askeri kuleye bırakarak, Iznik'e giriş çıkışı engelledi. Iznikliler, bu durum üzerine İstanbul'dan yardım istediler.

Bizans kuvvetlerinin harekete geçtiğini haber alan Osman Gazi de çevredeki Türkmenleri toplayarak düşmanı karşılamak üzere hareket etti. Bizans ordusu, Heteriarh Mouzalon'ın komutasında İstanbul'dan gelen askerler, bölgedeki Bizans tekvurlarının birlikleri ve paralı askerler olan Alanlar'dan meydana geliyordu. Ordunun mevcudu iki bin kişiydi ve çoğunluğu piyade idi.

Osman Gazi'nin öncü kuvvetleriyle Bizans ordusu önce Yalova'ya gelmeden önceki bir tepede bulunan Koyunhisar'nda çatışmalar, ardından asıl muharebe Yalova'da meydana geldi.

Osman Gazi, Yalova'da karaya çıkan düşmanı önce bir gece baskınıyla yıprattı. Ertesi gün ovada meydana gelen muharebe Bizans ordusunda bulunan Rum ve Alanlar arasındaki çekişme ve kıskançlık Osmanlılar'ın zaferinde önemli rol oynadı. Muharebe ilk olarak Rumlar aceleyle saldırıya geçmiş fakat Alanlar'a verilen ayrıcalıklardan dolayı gevşek davranınca Osman Gazi'nin kuvvetleri karşı saldırıya geçerek Bizans kuvvetlerini mağlup etmişti.

Sakarya seferi (1304)

Selçuklu askerleri.

Osman Gazi'nin tahta çıktışı.

Köse Mihal Osman Gazi'nin huzuruna çıktı. El öptükten sonra, "Hanım! Beni Müslüman edin. Hazreti Peygamberi rüyamda gördüm. Bana iman arz kıldı" dedi.

Osman Gazi, Bapheus ve Dimbos zaferlerinden sonra 1304'te Sakarya üzerindeki Bizans kalelerine karşı bir sefer düzenledi. Gaziler zaferden zaferce koştuklarını görünce Osman Gazi'ye "Hanımız! Elhamdülillah kâfir mağlûp, Müslümanlar ise galiptir. Çünkü senin gibi gayretli hanımız vardır. Şimdiden sonra durmak caiz değildir" demişti..

Osman Gazi, gazilerin bu isteğine "Mihal'i çağıralım. İslam'a davet edelim. Onu Müslüman edelim. Ondan sonra nereye dersiniz Allah emriyle gidelim. Eğer Müslüman olmazsa önce onun ilini vuralım" diye cevap verdi. Hristiyan olmasına rağmen Osman Gazi'nin yakın arkadaşı olan Harmankaya Tekfuru Köse Mihal'e "Seferimiz vardır. Tez gel ki hazır olup durunuz" diye haber gönderildi. Köse Mihal bu haberi işitince yanında hediye olarak getirdiği at ve kılıçlarla Osman Gazi'nin huzuruna çıktı. El öptükten sonra, "Hanım! Beni Müslüman edin. Hazreti Peygamberi rüyamda gördüm. Bana iman arz kıldı" dedi. Ardından kelime-i şahadet getirerek Müslüman oldu. Müslüman olan köse Mihal'in ailesi Rumeli'de Mihalogulları adı altında asırlarca akıncı olarak Osmanlı İmparatorluğu'na hizmet etti.

Köse Mihal'in Müslüman olmasından sonra Osman Gazi 1304'te Sakarya seferine çıktı. Sefer sırasında Leblebüci Hisar, Çadırlı, Lefke (Osmaneli), Mekece tekfurları direnemeyeceklerini anladıklarından itaat ettiler. İtaat etmeyen Akhisar Tekfuru mağlup olunca Kara Çepiş Kalesi'ne sığındı. Osmanlı kuvvetleri Akhisar'ı yağmaladılar. Geyve Tekfuru, kalesini boş bırakarak kaçmıştı. Ancak kaçan tekfur yakalandı.

Geyve'den sonra Tekfur Pınarı fethedildi. Osman Gazi, 1304 seferindeyken Moğollar Karacahisar'ı yağma etmişlerdi. Bu yüzden sefer dönüşü Osman Gazi Karacahisar'da kalarak oğlu Orhan Bey ile Köse Mihal, Akçakoca, Konur Alp ve Gazi Rahman'ı 1305'te Kara Çepiş ve Kara Tigin kalelerini fethettiler. Bizans İmparatoru da bölgedeki Bizans kalelerine asker göndermiş ve para yardımı yapmıştı.

'Türk'ün üzerine yürüyelim'

Prof. Dr. Halil İnalcık, Osmanlı tarihinin ilk devirlerindeki dönüm noktasını ve dolayısıyla devletin kuruluş tarihini 27 Temmuz 1302'de Bizans'la, Osman Gazi komutasındaki Türkmenler arasında meydana gelen Bapheus (Koyunhisar) savaşı olarak kabul eder. Bu savaştan önce Osman Bey, Bursa ve Kocaeli bölgesindeki Türkmen beyleri arasında primus inter pares (eşitler arasında birinci) konumundaydı. Ancak Koyunhisar savaşında Bizans kuvvetlerine karşı kazandığı zafer, Osman Gazi'yi bölgede karizmatik bir bey durumuna getirdi. Bu savaş, Osman Gazi'ye bir hanedan kurucusu karizması kazandırdı.

Dimbos zaferi

Osman Gazi, Bapheus Muharebesi'nde elde ettiği zaferden sonra bölgenin önemli şehirlerinden birisi olan Bursa üzerine hareket etti. Bizans İmparatoru da Bapheus zaferinden sonra önemli bir tehdit hâline gelen Osman Gazi'yi durdurmak için Bursa civarındaki tekfurlara emir vermişti. Bursa tekfuru yaklaşan tehlikeyi fark ederek bölgedeki diğer tekfurlara "Türk'ün üzerine yürüyelim Onu ortadan kaldıralım. Adını sanını bırakmayalım ki şerrinden kurtulalım. Eğer burada hiç tutulmazsa az zamanda bu bizim hepimizi kahr eder. Onu buradan, götürmeye şimdi çalışalım" demişti. Bursa, Kestel, Kite, Adranos ve Bidnos tekfurları birleşip, Yenişehir Ovası ile Bursa Ovası'nı birbirinden ayıran Dimbos Geçidi'ni geçerek Osman Gazi'nin merkezi Yenişehir'e doğru yürüdüler.

Osmanlı kuvvetleri düşmanı Koyunhisar'ında karşılayınca, tekfurlar Dimbos Geçidi'ne çekildiler. Osman Gazi, Dimbos Geçidi'nde meydana gelen muharebeyi kazanıp, Bursa Ovası'na indi. Kaçan tekfurları takip etti. Kite Tekfuru, Ulabad Tekfuru'na sığınmıştı. Ulabad Tekfuru, Osman Gazi'nin topraklarını tahribini önlemek için Kite Tekfuru'nu teslim etti. 1303'teki Dimbos zaferi ile Uludağ'a kadar Bursa ovası ve Uludağ Türkmen yerleşmesine açıldı.

Osman Gazi'nin dedesi Gündüz Alp.

Osman Gazi'nin babası Ertuğrul Gazi.

Osman Gazi, Dimbos Geçidi'nde meydana gelen muharebeyi kazanıp, Bursa Ovası'na indi. Kaçan tekfurları takip etti. Kite Tekfuru, Ulabad Tekfuru'na sığınmıştı.

Padişahlar

Bursa'da Gümüşlü Kubbe'nin altına koy'

19. yüzyılda Bursa.

Osman Gazî'nin Karacahisar, Bilecik, Inegöl ve Yenişehir gibi kaleleri fethi İznik ve İstanbul'u konyan Sakarya kale hattını gökermişti.

Osman Gazî, Kara Çepçüs Kalesi'ne geldiğinde ordusunu eğe böhme, bir kısmıyla kalıcı kısıttım, bir kısmım kale yakınlarındaki derveye saktım, bir kısmım da kalenin öbür tarafına geçtim. Osman Gazî'nin kuvveden kalıye saktırdıktan sonra kaçılar. Bunun üzerine kaledeğin gışın tedür, pusuya düşürülerek mağlup edildi ve kale alındı. Ardından Absuyu fethedildikten sonra Kara Tığın Kalası üzerine hareket edildi. Kara Tığın Tektürü teslim olmayı reddedince kale kısıttı ve ele geçirilen sonra tektür öldürüldü.

Osman Gazî fethedilen kaleleri komutanlarını idaresine vemişti. Kara Çepçüs Kalesi'nin idaresi venken Konur Alp, Akya ve Tuz Pazanı'nı da ele geçirdi. Daha sonra da Orhan Gazî devrinde Akya, Konur, Bolu ve Mıdurnu'yu fethetti.

Aktınur'la birlikte İznik'e doğru Akova'ya akınlar yapıldı. Absuyu na yerleşen Akca Koca, Osman Gazî'nin yeğeni

Bursa ve İznik kusatmaları

Osman Gazî'nin Karacahisar, Bilecik, Inegöl ve Yenişehir gibi kaleleri fethi İznik ve İstanbul'u konyan Sakarya kale hattını gökermişti. Osmanlı hükümdarı

1307'de yıllarda Bursa ve İznik'i fethetmeyi düşünüyordu. İznik, Türkiye Selçuklular'ın ilk başkentini olmas

hasebiyle Anadolu'da gaza yapan Türkmenler için önemli bir hedefti. Ancak Osmanlı ordusu bu dönemde büyük kuvvederden oluşmadığı ve kusatma aldatırnc sahip olmadığı için fethi hedeflenen Bursa ve İznik gibi büyük kalelere karşı uzun süreli abluka uygulandı. Fethedilmesi planlanan kalenin işe ve ikmal yolları kontrol altına alınmaya çalışıldı, kalenin etrafına küçük kusatma kaleleri yapıldı. Bursa ve İznik'in ablukası 25-30 yıl sürdü.

Osman Gazî'nin vasiyeti

Osman Gazî 1324'te bir devlet kurucusu olarak vefat etti. Osman Gazî'ye vefat etmeden önce şöyle vasiyet etmişti: "Oğul! Ben öldüğüm vakit beni Bursa'da su Gümüşlü Kubbe'nin altına koy. Bir kısmı sana Allah'ın buyurmadığı sözü söylese sen onu kabul etme. Eğer bilmezsen Tanrı ilmini bilene sor. Bir de sana hatırl edenler hoş tut. Bir de askerlerine daima İhsan et ki senin İhsanım onun halinin tuzağıdır".

"Bir at zırt takımı,
bir tuzluk, bir
kaskık, bir gıft
gözme, bir kılıg,
kırmızı sancaklar,
bir tirkes, bir
mızrak, birkaç at,
için beslediği üç
sürü koyun."

Vefat ettiğinde arkasında fazla bir mal varlığı

bulakmamıştı. Koskooca bir imparatorluğun

tuzluk, bir kaskık, bir gıft gözme, bir kılıg, Alagehir

dokumasından kırmızı sancaklar, bir tirkes, bir mızrak,

birkaç at, misafirlerine ikram için beslediği üç sürü

koyun".

Osman Gazi vefat ettikten sonra önce Soğut'te

defnedilmiş, Bursa'nın fethinden sonra vasiyeti

gerçeği cenazesi oraya nakledilmişti.

Osman Gazi'nin özellikleri

Şehnamceci Lokman Osman Gazi'nin fiziki

görünüşünü şöyle tasvir eder: "Orta boylu, geniş

göğüs, dalgıç göçme, kara yağz, eti gözlü, koc

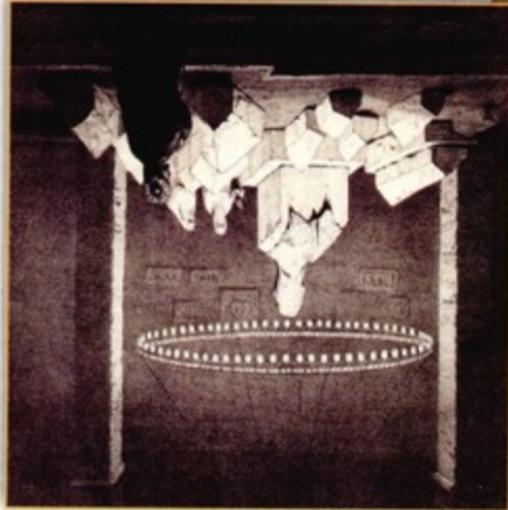
burunlu, seyrek sakallı".

Osman Gazi, döneminde Kara Osman lakabıyla

anılmıştı. Kara lakabı renginin esmerliğinden dolayı

venilmiş olabileceği gibi cesareti için de verilmiş

olabilir.

Bursa da sultan mezarları.

- Anonim Tercüme-i Alî-i Osman, neşr. F. Çiçek, baz. Nihal Azam, İstanbul 1992.
- Fatih Devri Kaynaklarından Dâstürülmü-e-i Enerî, Osmanlı Tarihi Kısmı (1299-1465), baz. Necdet Öztürk, İstanbul 2003.
- Mevlâna Mebmed Neşri, Cihannüma, baz. Necdet Öztürk, İstanbul 2008.
- Oruç Baş, Tarihi (Osmanlı Tarihi-1288-1502), baz. Necdet Öztürk, İstanbul 2007.
- Osmanlı Tarihi, I. baz. Nihal Altıç vd., İstanbul 1949.
- Fordum M. Emecen, İlle Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikleri Diyarına, İstanbul 2001.
- Halil İnalçık, "İzmit İçin Osman Gazi ve Bizans Mücadelesi", İzmit, İstanbul 2005, s. 59-85.
- "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", Bülten, sayı: 261 (Ağustos 2007), s. 479-537.
- "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu", Tarihler IX, ed. H. C. Gâzel-K. Çiçek-S. Koca, Ankara 2002, s. 66-88.
- İsmail Hakkei Uzunçarşılı, "Gazi Orhan Bey'in bîhatimdar olduğu tarih ile ilgili", Bülten, IX (Ankara 1945), 207-211.
- İsmail Hamî Dânisnema, İzahî Osmanlı Tarihi Kronolojisi, I. İstanbul 1971.
- M. Fuat Köprülü, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu, Ankara 1999.
- M. Tayyib Göbügün, "Osman I", İslam Ansiklopedisi, IX, 431-443.
- Makrîmî Halîl Yınarc, "Ertuğrul Gazi", İslam Ansiklopedisi, IV, 328-337.
- Osmanlı Beyliği (1300-1389), ed. Elizabeth A. Zacharadou, çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul 1997.
- Söğüt'ten İstanbul'a, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar, Derleyenler: Oktay Özel-Mehmet Öz, Ankara 2000.

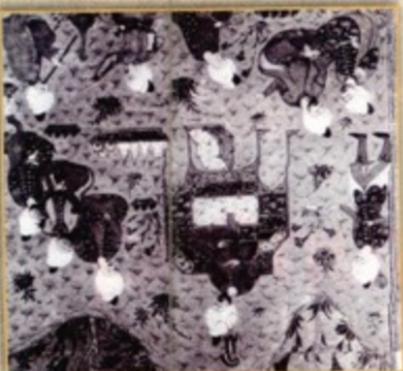

HAFTAYA ORHAN GAZI

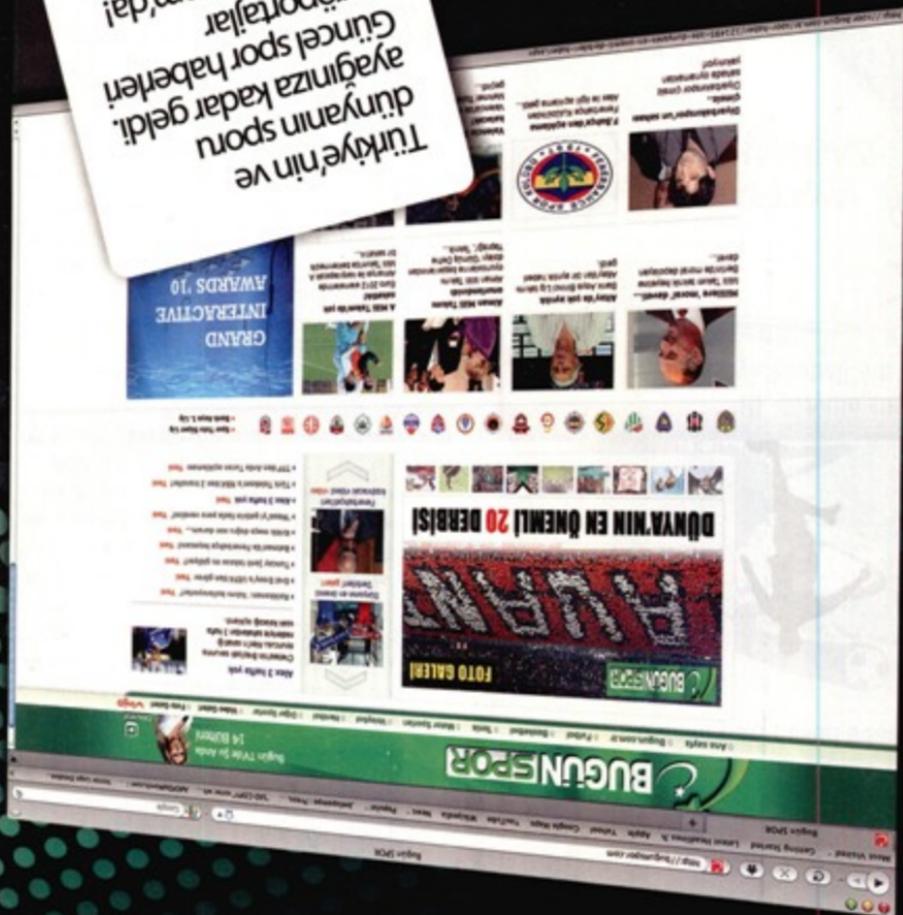
19. yüzyılın sonlarında
Şeyh Edebali'nin türbesi.

Osman Gazi devlet adamlarıyla.

Türkiye'nin ve
dünyanın sporu geldi!
Güncel spor haberleri
ve raporlar
bugunspor.com'da!

bugunspor.com
yeni spor siteniz

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

22 EKİM 2010 CUMA / SAYI: 2

BUGÜN Gazetesini'nin ücretsiz ekidir.

Ufukların efendisi

ORHAN GAZİ

(1281-1362)

Orhan Gazi

Doğumu.....1281

Ölümü.....1362

TAHTTA KALIŞI

Tahta Çıkışı.....1324

Tahttan İnişi.....1362

EŞLERİ

Nilüfer Hatun

Theodora

Asporça Hatun

Eftandise Hatun

OĞULLARI

Süleyman Paşa

Birinci Murad

İbrahim

Halil

Kasım

KIZLARI

Fatma Hatun

Hatice Hatun

ORHAN GAZİ

İPEK Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden

PADİŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT
Yayın Koordinatörü
Mahmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım
Tanel TANADALAN - Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tıpar Kizi Temsilcisi
Gündal GÜRLER
Bağcı ve Satış Müdürü
Özdemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇINAR
Reklam Fesat Müdürü Yiv.: Ralet BÜYÜKSARI
Murat ULUCA
Reklamasyon Müdürü: Sait DEMİRCİOĞLU
Reklam İletişim: Tel: (0212) 355 86 28
mailto:info@ipek.com.tr

Bizimiz: Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Mitha Ahi Sözen Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy - Şişli / İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 86 00 Faks: (0212) 273 09 54

Baskı Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. - Yeşim Sözen Cad. No: 4 Sarıyer - İstanbul

"İpeK Afyoncu'nun kalemlerinden Padışahlar" dünde yayınlanan haber, foto, ses ve görüntülerin FİSK ve Beşik-Karaca haber kaynaklarından her türlü hakları Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. aittir. Tüm ayrıntılar, kaynak gösterilerek daha detaylı edilebilir.

www.ipek.com.tr

AŞİRETEN DEVLETE

Osmanlı padişahlannın ikincisi olan Orhan Gazi döneminde Osmanlılar aşiretten devlete geçmeye başladılar. Divan-ı Hümayun, yani dönemin Bakanlar Kurulu kuruldu. İlk düzenli ordunun temelleri atıldı. Anadolu beylikleri aşiretlerle savaşırken Osmanlılar düzenli birliklere geçmeye başlamışlardı. Orhan Gazi babası zamanında alınamayan Bursa'yı, İznik'i ve İzmit'i fethetti. Bu dönemde Osmanlıların Rumeli'ye geçişi devletin büyümesi yolunda çok önemli bir adımdı. Anadolu'nun en küçük beyliklerinden biri olan Osmanlı beyliği Orhan Gazi döneminde büyük bir gelişme göstererek Anadolu'daki Türk beyliklerinden biri oldu.

Kardeşlerden biri padişah biri derviş oldu

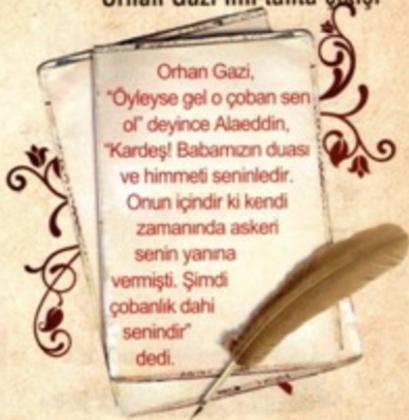
Osman Gazi 1324'te ölünce Orhan Gazi ve kardeşi Alaeddin, Ahi Hasan Tekkesi'nde devlet ileri gelenleri ile birlikte bir araya geldiler. Osman Gazi'nin ne kadar malı var diye soruldu. Cihan devletinin kurucusunun mirasında birkaç sürü koyun, birkaç at ve birkaç çift öküzden başka doğru dürüst bir şey çıkmadı.

Orhan Gazi, kardeşine "Sen ne dersin" dedi. Kardeşi Alaeddin, "Bu ülke hakkındır. Buna çobanlık etmeye bir padişah gerek ki memleketin işlerini görsün. Padişahlık işi görecektir lüzumlu şeyler ister. Padişaha lüzumlu olan şeyler bu atlardır. Koyunlar da padişah şöleninin gerektirdiği şeydir. O halde bizim bölüşecek neyimiz var () ki bölüşelim" diye cevap verdi.

Orhan Gazi, "Öyleyse gel o çoban sen ol" deyince. Alaeddin büyük bir olgunlukla, "Kardeş! Babamızın duası ve himmeti seninledir. Onun içindir ki kendi zamanında askeri senin yanına vermişti. Şimdi çobanlık dahi senindir" dedi. Devlet ileri gelenleri de bu durumu kabul ettiler.

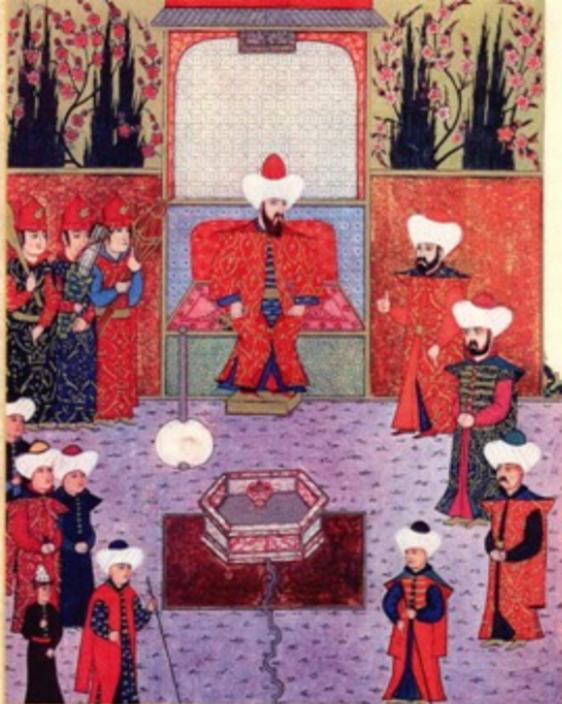

Orhan Gazi'nin tahta çıkışı

Orhan Gazi,
"Öyleyse gel o çoban sen
ol" deyince Alaeddin,
"Kardeş! Babamızın duası
ve himmeti seninledir.
Onun içindir ki kendi
zamanında askeri
senin yanına
vermişti. Şimdi
çobanlık dahi
senindir"
dedi.

Orhan Gazi'nin gürz ile kuvvet gösterisi

Başka çaresi kalmayan Bursa yöneticileri 6 Nisan 1326'da şehri Osmanlılar'a teslim ettiler. Bursa'nın fethiyle Osmanlı Beyliği'nin merkezi Yenişehir'den Bursa'ya nakledildi.

Orhan Gazi kardeşine "Öyleyse sen bana paşa ol" dedi. Ancak Alaeddin bu teklifi de kabul etmedi. "Kite Ovası'nda Fudura derler bir köy vardır. Onu bana ver" dedi Orhan Gazi kabul edip o köyü kardeşine verdi. Alaeddin, Kükürtlü'de bir tekke yaptı. Ağabeyi kaleler fethederken kardeşi de gönülleri fethetti.

Bursa fatihi

Osman Gazi, Bursa'yı 1300'lerden itibaren ablukaya almıştı. Babasının hastalığı yüzünden 1324'ten sonra beyliğin idaresini ele alan Orhan Gazi, Bursa'yı sıkıştırmaya devam etti. Başka çaresi kalmayan Bursa yöneticileri 6 Nisan 1326'da şehri Osmanlılar'a teslim ettiler. Bursa'nın

fethiyle Osmanlı Beyliği'nin merkezi Yenişehir'den, Bursa'ya nakledildi. Marmara bölgesinin İstanbul'dan sonra en büyük şehri fethedilmişti. Bursa, Fetret Devri'ne kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olarak kaldı.

Eskihisar (Pelekanon) Meydan Muharebesi (1329)

Osmanlılar, Bursa'dan sonra İznik'i de ele geçirmek üzereydiler. Bizans, İznik'i kurtarmak üzere harekete geçti. Bunu haber alan Orhan Gazi, çok hızlı hareket ederek Eskihisar'daki tepeleri ele geçirdi. 1329 yılının Mayıs sonu Haziran başında Eskihisar'da (Pelekanon) meydana gelen muharebede, Orhan Gazi savaşın başında stratejik üstünlüğü eline geçirmişti. Bizanslılar, Osmanlılar'ı tepelerden düzlüğe çekmeden savaşa girmenin aleyhlerine olacağını fark ettiler. Muharebe tepelerde olursa savaşa girmemeyi kararlaştırmışlardı.

4 Padişahlar

Selçuklu başkenti yeniden fethedildi

Ancak Orhan Gazi de Bizans ordusuyla düz bir arazide değil tepelerde karşılaşmayı planlamıştı. Bir kısım kuvvetini de vadide, pusuya yatarmıştı.

1 Haziran 1329'da Orhan Bey, Bizans ordusunu üzerine çekmek için 300 kişilik bir birliği Bizanslıların üzerine gönderdi. Bizans ordusunu ok yağmuruna tutan Osmanlı gazileri kaçmaya başladılar. Bizans kuvvetlerini üstlerine çekmek istiyorlardı. Fakat Bizanslılar onları takip etmeyerek, bu oyuna gelmedi. Ertesi gün Osmanlı kuvvetleri aynı saldırıyı tekrarladı. Bu defa Bizans birliklerinin bir kısmı gazilerin üzerine saldırdı, Orhan Gazi, kardeşi Pazarlı Bey komutasında yardım gönderdi. Bizans ordusu harekete geçince asıl muharebe başladı. Bizans İmparatoru okla yaralananca, ordusunda panik başladı. Yaralı imparatorun gayretine rağmen, Bizans ordusu dağıldı. Çevredeki kalelere sığınmaya çalışan Bizans kuvvetleri yok edildi. Bizans ordusunun bir kısmı ise gemilere binerek kaçtı.

Pelekanon zaferi Osmanlı Beyliği'nin artık Bizans'la rahatlıkla baş eden ve onu tehdit eden bir güç olduğunu belgeliyordu. Nitekim 1333 Mart'ında Bizans İmparatoru'nun Bursa yöresindeki bazı Bizans şehirlerini elinde tutma karşılığında haraç ödemeyi kabul etmesi artık bölgede Osmanlılar'ın en büyük güç haline geldiklerini açıkça gösteriyordu.

Orhan Gazi, İznik'i 2 Mart 1331'de fethetti

1329'da Pelekanon Muharebesi'nde Bizans ordusunun mağup edilmesi İznik'in sonunun başlangıcıydı. Orhan Gazi, İznik'i 2 Mart 1331'de fethetti. İznik'in fethi Osmanlılar'a büyük bir prestij kazandı. Burası Türkiye Selçukluların ilk başkentiydi ve Birinci Haçlı Seferi sırasında kaybedilmişti.

Orhan Gazi, Bizans İmparatoru Kantakuzenos'un kızı Teodora ile evleniyor

Bizans ordusunu ok yağmuruna tutan Osmanlı gazileri kaçmaya başladılar. Bizans kuvvetlerini üstlerine çekmek istiyorlardı. Fakat Bizanslılar onları takip etmeyerek, bu oyuna gelmedi.

Karesi Beyliği'nin fethi

Selçuklular'ın ve diğer Anadolu beyliklerinin İznik'in Bizanslılar'dan alma teşebbüsleri de bir netice vermemiştir. İznik'ten sonra 1357'de de İzmit fethedildi.

İzmit'in de fethiyle Kocaeli Yarımadası'nda Türk hakimiyeti kurulmuştur.

Karesi Beyliği, hükümdarları Yahşi Bey'in ölümünden sonra büyük bir kargaşanın içerisinde düşmüş, oğulları Demirhan Bey ile Dursun Bey arasında mücadele başlamıştı. Demirhan Bey'den memnun olmayan Karesi ileri gelenleri, Dursun Bey'i tahta çıkarmak için Orhan Gazi'den yardım istediler. Dursun Bey, Karesi Beyi olması halinde Bergama, Edremit ve Balıkesir'i Osmanlılar'a vermeyi teklif etti.

Orhan Gazi, Dursun Bey'le birlikte Karesi topraklarına girip, şehirleri bir bir ele geçirmeye başladı. Bergama Kalesi'ne sığınan Demirhan Bey burada kuşatıldı. Dursun Bey ağabeyini teslim etme için

Karesi ileri gelenleriyle kalenin önüne gittiğinde, atılan bir okla öldürüldü. Bu durum üzerine paniğe kapılan Bergamalılar, Demirhan Bey'i teslim olmaya zorladılar. Bursa'ya götürülen Demirhan Bey iki yıl sonra burada ölünce bütün Karesi toprakları Osmanlılar'ın eline geçti. Orhan Gazi, 1345'te fethi tamamlanan Karesi bölgesinin idaresini oğlu Süleyman Paşa'ya verdi.

Karesi Beyliği'nin toprakları olan Balıkesir, Manyas, Kapıdağ gibi yerlerin alınması, o zamana kadar Bizanslılar'a karşı kazanılan zaferlerden daha önemlidir. Çünkü artık Boğaz'ın güney sahillerini ellerinde bulundurmaya başlayan Osmanlılar, bu beyliğin denizcilik tecrübelerinden de istifade ederek, ilk füsatta Rumeli'ye geçeceklerdi. Ayrıca Karesi Beyliği'nin hizmetinde bulunan ve gelecekte Osmanlılar'ın ileri gelen askeri ve idari yöneticisi olacak olan Hacı İlbeyi, Ece Halil, Gazi Fazıl Bey gibi kimseler Osmanlı hizmetine girmişlerdi. Bu beyler Osmanlılar'a, Rumeli'ye geçişte teşvik ettiler ve burasının fethinde büyük rol oynadılar.

**Orhan Gazi zamanında
Bizanslılar'la yapılan
bir çatışma**

Karesi ileri gelenleri, Dursun Bey'i tahta çıkarmak için Orhan Gazi'den yardım istediler. Dursun Bey, Karesi Beyi olması halinde Bergama, Edremit ve Balıkesir'i vermeyi teklif etti.

ANKARA'NIN FETHİ

Ankara, Eretna oğulları Beyliği'ne ait şehirlerden biriydi. Eretna oğulları Beyi Gıyaseddin Mehmed, 1354'te devlet ileri gelenlerinin baskısıyla Karamanoğulları Beyliği'ne sığınmıştı. Bu karşıklıklan fırsat bilen Orhan Gazi'nin büyük oğlu Süleyman Paşa, 1354'te Ankara'yı Osmanlı topraklarına kattı.

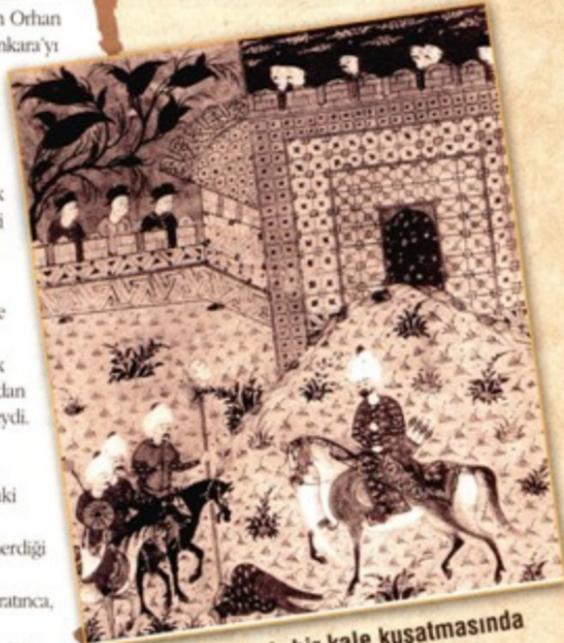
Rumeli'ye geçiş

Osmanlılar, Osman Gazi döneminden itibaren Rumeli'ye defalarca geçmişlerdi. Ancak Osmanlılar'ın sistemli olarak Rumeli'ye geçişleri Bizans İmparatoru Kantakuzenos'un, Orhan Bey'den yardım istemesiyle başladı. 1344'ten itibaren Osmanlılar, Bizans'ın iç müdahalelerine müdahale etmek veya Bizans üzerinde baskı kuran Sırp ve Bulgarlar'a karşı mücadele etmek için Rumeli'ye geçmeye başladılar. Osmanlılar'dan önce Rumeli'de Aydınoğlu Umur Bey faaliyetliydi. Umur Bey, Bizans'a yardım etmek için uzun müddet Balkanlar'da bulunmuştu. Ancak haçlı donanmasının İzmir'i alması onun Balkanlar'daki faaliyetlerini engelledi. Umur Bey'in, Kantakuzenos'a kendi yerine Orhan Gazi'yi önerdiği rivayet edilir.

Süleyman Paşa, 1352'de Sırp'ları bozguna uğrattıncaya, Rumeli'de yerleşme imkânı buldu. Anadolu'ya dönerken üs olarak kullandığı Bolayır yakınlarındaki Çimbi'ye asker bırakarak, burasını bir köprübaşı durumuna getirdi. İmparator Kantakuzenos'un bu kaleyi boşaltması için önerdiği büyük paraları reddetti. Osmanlılar, bir taraftan Gelibolu, diğer taraftan Tekirdağ doğrultusunda fethiye başladılar. Türk fetihleri Bizans'ta büyük bir paniğe sebep oldu.

Depremle gelen fetih

1354 yılının 1 Mart'ı 2 Mart'a bağlayan gecesinde meydana gelen bir deprem neticesinde Gelibolu ve civarındaki diğer kalelerin yıkılması üzerine, Osmanlı kuvvetleri hemen harekete geçti. İlk önce Gelibolu, ardından da diğer kaleler ele geçirildi ve hemen tamir edilerek içlerine asker konuldu.

Orhan Gazi, bir kale kuşatmasında

1344'ten itibaren Osmanlılar, Bizans'ın iç müdahalelerine müdahale etmek veya Bizans üzerinde baskı kuran Sırp ve Bulgarlar'a karşı mücadele etmek için Rumeli'ye geçmeye başladılar.

Padışahlar

RUMELİ FATİHİ

Bizanslılar bu hadîseyi tannın kendilerini cezalandırmaması, tannın gazabın bir işareti, Osmanlılar ise Allah'ın kendilerine bir lütfu olarak yorumladılar. Deprem sayesinde kısa sürede başta Gelibolu olmak üzere bir çok kaleyi fetheden Süleyman Paşa, Balıkesir bölgesinden Türkler getirerek ele geçirdiği yerlere iskân etti. Gelibolu ve çevresinin ele geçirilerek Rumeli'de sağlam bir köprü başı kurulması Osmanlı tarihinin dönüm noktasıdır.

Bizans İmparatoru ve aynı zamanda bir tarihçi olan Kantakuzenos, Gelibolu'yu geri almak için çok uğraştığını ancak kaleler tamir edilerek, içlerine asker yerleştirildiği için başaramadığını söyler. Kantakuzenos'a göre, her şeyi yıkan deprem Türkler'in Trakya'nın efendisi olmalarını sağlamıştı.

Rumeli Türkleri

Osmanlılar fetihlerin kalıcı olması için Anadolu'dan ilk başta Marmara ve Ege bölgesinden Türkmenleri getirerek fethettikleri yerlere yerleştirdiler. Ahilerin ve dervişlerin zaviyeleri ile çiftlikler yeni Müslüman köylerin çekirdeğini teşkil etti. Bu ilk yerleşme safhasını devamlı ve kademe kademe gelişen bir yerleşme izliyordu. Osmanlılar, Rumeli'de iskân için sürgün metodunu geniş ölçüde kullanarak, aşiretleri özellikle köprü ve geçidere yerleştirdiler. Fethedilen yerlerin imar ve iskânı için vakıflar kurularak, ıssız yerler şenlendirildi.

Gaza siyaseti

Rumeli'ye geçiş ve burada bilinçli bir şekilde tutunulması Osmanlı Beyliği'nin gelişimini sağlayan en önemli faktördü. Osmanlılar'ın Rumeli'deki fetihler sonucu zenginleşmeleri, durgun bir ekonomik yapıya sahip Anadolu'daki diğer beyliklerin ahailerini ve askeri zümrelerini etkilemiş ve böylece Osmanlılar'a gereken insan gücü sağlanmıştır.

Osmanlılar'ın Hıristiyanlar'a karşı Rumeli'de yürüttüğü, kutsal savaş yani gaza siyaseti onlara büyük bir ün ve itibar kazandırmıştı. Osmanlı Beyliği gazi

Orhan Gazi'nin büyük oğlu bozguna uğratmıştı. 1354 Rumeli

SÜLEYMAN PAŞA

Süleyman Paşa 1352'de de Sırpları Gelibolu ve civarını fethederek zavihi olmuştur.

yönerlerini Anadolu beylikleri arasında çok iyi propaganda yaparak, saygınlık ve diğer beylikler karşısında üstünlük kazandı.

Osmanlılar'ın gaza siyaseti o kadar tesirliydi ki Selçuklular'ın mirasçılığına soyunan ve Anadolu'daki Türkmen beyliklerinin en büyüğü olan Karamanlılar dahi bunun karşısında duramamışlardı. İlhanlılar'ın zayıflaması, Germiyan Beyliği'nin de Batı Anadolu'daki Türkmen beylikleri üzerindeki denetimini kaybetmesinden sonra Karamanlılar'ın bu bölgelere nüfuz etme çabaları vardı.

Ancak bu bölgelerdeki ahali ve askerlerin üzerindeki Osmanlı nüfuzunu kırmak için Karamanlılar'ın, kendilerinin daha büyük gaziler olduklarını ispatlamaları gerekiyordu.

1367'de Karaman Beyliği'nin önderliğinde Türkmen beyliklerinin Latinler'e karşı düzenlediği Gorigos seferi, bu beyliklerin bir nevi güç gösterisi idi. Memlûkler tarafından da desteklenen bu sefer istenen neticeyi vermedi ve başarısızlıkla sonuçlandı. Bu başarısızlık Karamanlılar'ın nüfuzunu sarstı ve Osmanlılar'ı tekrar ön plana çıkardı.

1387'de Karamanlılar'ın, Frenkya Savaşı'ndaki mağlubiyetleri, Batı Anadolu'daki Türkmen beylikleri üzerinde izledikleri siyasetin sonunu getirdi ve bu bölgelerde Osmanlı nüfuzu bariz bir biçimde hissedilir hale geldi.

Korsanların kaçırdığı şehzade

Orhan Gazi'nin Bizans Prensesi eşi Theodora'dan olan 12 yaşındaki oğlu Halil, İzmit Körfezi'nde kayık ile geçerken Foça Geneviz korsanları tarafından kaçırıldı. Bunun üzerine Bizans İmparatoru devreye girdi. İmparator, 1359'da bizzat donanmasıyla Foça'ya gitti. Korsanların istediği 100 bin altınlık fidyenin yansının kendisi yansını da Orhan Gazi tarafından karşılanmasıyla Şehzade Halil kurtuldu. İmparator şehzadeyi İzmit'te babasına teslim etti.

Rumeli fatihi bir av kazasında vefat etti

Osman Gazi'nin son yıllarında Orhan Gazi'nin fetihleri sürdürmesi gibi Orhan Gazi'nin son yıllarında da büyük oğlu Süleyman Paşa zaferden zaferine koşuyordu. Ancak Türkler'i Rumeli'ye geçiren ve fethedilen yerlere bilinçli bir şekilde Türkmenler'i getirip, yerleştirerek büyük bir imparatorluğun temellerinin atılmasına sebep olan Süleyman Paşa 1357'de bir av kazasında vefat etti.

Hasan Rıza'nın fırçasından
Osmanlılar'ın Rumeli'ye geçişi

Süleyman Paşa, Rumeli'deyken bir gün adamlarıyla ava çıkmıştı. Avda vurdukları hayvan kaçınca Süleyman Paşa ardına düştü. Atının ayağı bir çukura girince at düştü. Süleyman Paşa da orada vefat etti.

Süleyman Paşa, ölmeden önce Bolayır'a gömülmesini ve gazilerinin Rumeli'yi terk etmemelerini vasiyet etmişti.

1357'de, Süleyman Paşa'nın ani ölümüyle birlikte kardeşi Halil'in Foça korsanları tarafından kaçınması da Osmanlı Beyliği'ni sarsmış ve Rumeli'de fetihleri iki sene

duraklatmıştı.

Geyikli Baba

Orhan Gazi zamanında, İnegöl yöresine, Uludağ civarına dervişler gelmişler, oraya yerleşmişlerdi. Ancak içlerindeki bir derviş diğerlerinden farklıydı. Dağda geyikleriyle gezerdi. Turgut Alp bu dervişe çok önem verir, gelip dervişle sohbet ederdi.

Turgut Alp, Orhan Gazi'ye bir adam gönderdi, "Benim köylerim yanına bir hayli derviş, geldi, yerleşti. Aralarında bir derviş vardı.

Zaman zaman gider, dağda geyiklerle gezer. Hayli mübarek kişidir" dedi. Orhan Gazi, "Acep kimin mürididir. Kendisinden sorun" diye haber gönderdi. Sordular, "Baba İlyas müridiyim. Seyid Ebülfelî tarikatindenim" dedi.

Orhan Gazi "Vann, dervişini getirin" dedi. Ancak derviş davete icabet etmediği gibi bir de "Sakan Orhan da bana gelmesin" diye haber yolladı. Padişahın adamları geri dönüp, Orhan Gazi'ye haber verdiler.

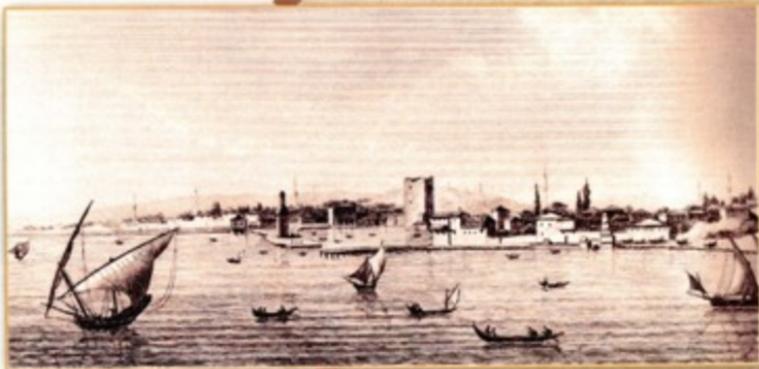
1357'de

Süleyman Paşa'nın ani ölümüyle birlikte kardeşi Halil'in Foça korsanları tarafından kaçınması da Osmanlı Beyliği'ni sarsmış ve Rumeli'de fetihleri iki sene duraklatmıştı.

'Derviş! Bu İnegöl bütün çevresiyle senin olsun'

Orhan Gazi yine adam gönderdi, "Niçin gelmez ve beni oraya varmaya niçin bırakmaz?" deyince, derviş padişahın gönderdiği adamlarına "Dervişler göz sahipleri olurlar. Onu bunu gözetirler. Dualarının kabul olması için de vaktinde giderler" cevabını verdi.

Aradan bir süre geçtikten sonra derviş bir kavak ağacını koparıp, omuzuna atarak Bursa'ya geldi. Padişahın sarayına varıp, avlu kapısının iç yanına bu kavak ağacını dikti. Askerler durumu Orhan Gazi'ye "O derviş geldi. Bir kavak ağacı getirdi. Kapıya dikiyor" diye haber verdiler. Orhan Gazi avluya çıktığında ağacın dikildiğini gördü. Padişah ağzını açmadan derviş,

19. Yüzyıl'da Gelibolu Kalesi

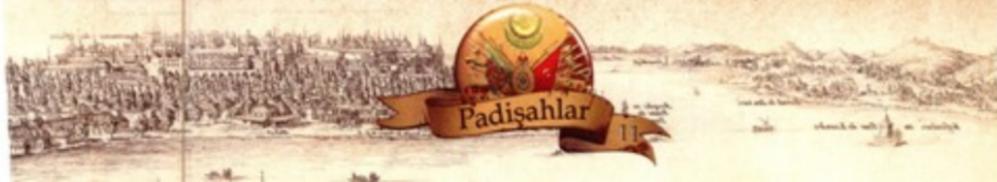
"Uğur saymamızdandır. Durdukça dervişlerin duası sana ve nesline mabuldür" dedi ve hemen dua etti. Daha sonra saraydan ayrılarak kendi bölgesine gitti.

Orhan Gazi dervişin ardından gidip, oturduğu yere vardı: "Derviş! Bu İnegöl bütün çevresiyle senin olsun" dedi. Derviş: "Mülk, mal Allahındır. Ehline verir. Biz onun ehli değiliz" cevabını verdi. Padişah "Ehli kimlerdir?" diye sorunca derviş "Hak Teala dünya mülkünü senin gibi hanlara ısmarladı. Malı da iş ehline ısmarladı ki kullanın birbiriyle ihtiyaçlarını görünsünler diye. Bizlere yam endişesi olmadan, her yeni günde yeni rızık nasip etti" diye durumu açıkladı. Duyduğu sözler karşısında, dervişe karşı muhabbeti artan Orhan Gazi, "Derviş benim sözümü kabul etsen ne olur?" dedi. Bunun üzerine derviş Şu karşındaki tepelikten beri yerler dervişlerin avlusu olsun" diyerek padişahu memnun etti. Osmanlı padişahu dervişini isteğini kabul etti ve onun hayır duasını aldı.

Orhan Gazi'nin daha sonra bir tekke yaptırdığı bu derviş Geyikli Baba'ydı.

Gazi'ye "O derviş geldi. Bir kavak ağacı getirdi. Kapıya dikiyor" diye haber verdiler. Orhan Gazi avluya çıktığında ağacın dikildiğini gördü. Derviş, "Uğur saymamızdandır. Durdukça dervişlerin duası sana ve nesline mabuldür" dedi.

İLK OSMANLI PARASI

Para bağımsızlık alâmetlerinden en önemlilerinden biridir. İlk Osmanlı parası 1327'de Orhan Gazi tarafından akçe ismiyle bastırıldı. Akçe gümüşten bastırılmış bir paraydı ve ismini de bastırıldığı madenden almıştı.

Bolayır

İlk medrese

İznik'in fethinden sonra burada bir imaret yapan Orhan Gazi bir de medrese kurdu. Mevlana Davud-ı Kayseri de buranın ilk müderrisi oldu. Medresenin kurulması Selçuklular zamanındaki şehirli İslam anlayışının Osmanlı topraklarında yayılması açısından son derece önemliydi.

Divân-ı Hümâyûn

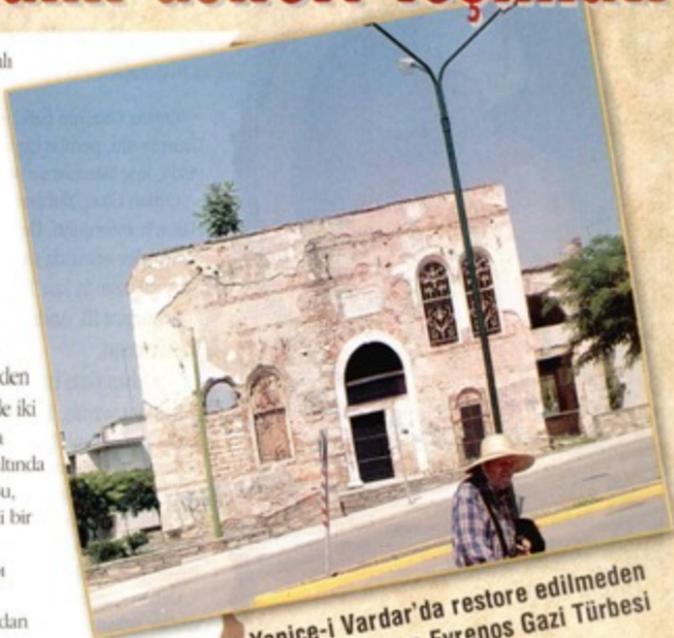
Orhan Gazi devrinde devlet idaresinde vezir adı verilen bir görevlinin ortaya çıkmasından sonra Divân-ı Hümâyûn örgütlenmesi de gerçekleşti. Aşıkpaşazâde Tarih'inde, devlet adamlarının divân toplantılarına burmalı dülbend, yani bir çeşit sankla katlıklarına yazar. Bu da Divân'ın belli kurallara göre düzenlendiğini gösterir. Divân-ı Hümâyûn, Orhan Gazi devrinde kurulduktan sonra devletin büyümesine paralel olarak gelişimini sürdürüp, Fatih Sultan Mehmed zamanında klasik hâlini aldı.

İlk Osmanlı parası 1327'de akçe ismiyle bastırıldı. Akçe gümüşten bastırılmış bir paraydı ve ismini de bastırıldığı madenden almıştı. Medresenin kurulması ise şehirli İslam anlayışının Osmanlı topraklarında yayılması açısından son derece önemliydi.

İlk Osmanlı askeri teşkilatı

Orhan Gazi devrinde Osmanlı Beyliği'ni diğer Anadolu beyliklerinden ayıran icraatlardan biri de askeri bir teşkilatın kurulmasıdır. Osmanlı Beyliği'nin askeri gücü başlangıçta diğer Anadolu beylikleri gibi aşiret kuvvetlerinden oluşuyordu. Orhan Gazi devrinde Vezir Alaeddin Paşa ve Çandarlı Kara Halil tarafından Türk köylülerinden vergi muafiyeti ve seferde günde iki akçe maaş verilmesi karşılığında bir askeri teşkilat oluşturuldu. Bu, beylikten devlete geçişte önemli bir adımdı. Osmanlılar'ın, Anadolu beylikleri arasında farklı bir yapı kazanmaları bu tür devlet örgütlenmeleriyle aşiret yapısından kurtulmaları sayesinde oldu.

Nitekim 1330'lu yılların başında Anadolu'yu gezen meşhur Arap seyyahı İbn Battuta, Orhan Gazi'nin Türkmen beylerinin önde gelenlerinden biri olduğunu, devamlı faaliyette olan büyük bir askeri gücünün bulunduğunu söyler.

Yenice-i Vardar'da restore edilmeden önce Evrenos Gazi Türbesi

19. Yüzyıl'ın sonlarında Bursa

Askeri teşkilat kurulması, beylikten devlete geçişte önemli bir adımdı.

Osmanlılar'ın, Anadolu beylikleri arasında farklı bir yapı kazanmaları bu tür devlet örgütlenmeleriyle aşiret sisteminden kurtulmaları sayesinde oldu.

Orhan Gazi'nin özellikleri

Orhan Gazi

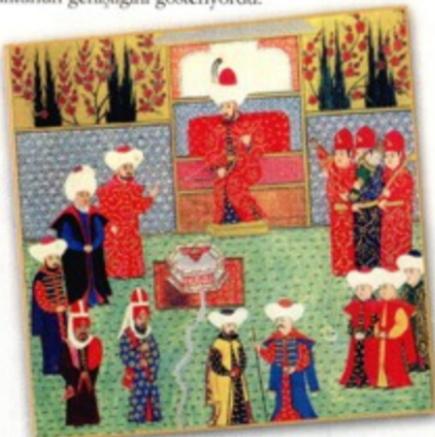
Orhan Gazi'nin fiziki görüntüsü şöyle tasvir edilir: Uzun boylu, pembe beyaz tenli, çatık kaşlı, iri elyüzlü, koç burunlu ve seyrek sakallı.

Orhan Gazi, Yarhisar Tekfuru'nun kızı Nilüfer Hatun'la evlenmişti. Daha sonra Bizans'taki siyasi çekişmeler sırasında siyasi evlilikler yaptı. İmparator Kantakuzen'in kızı Theodora ve daha sonra İmparator III. Andronikos'un kızı Asporça Hatun ile evlenmişti.

Orhan Gazi babasından devraldığı mirasın hakkını vermiş, 16. Yüzyıl'ın cihan imparatorluğu olacak Osmanlı Devleti'nin teşkilatlanmasında önemli işler yapmıştı. seri ve isabetli kararlar verirdi. sarayında otumaz beyliği gezerek her şeyi yerinde görürdü. Son derece mütevazi olan Orhan Gazi, İznik'te kurduğu imarette çorbayı kendi eliyle dağıtmış, kandilleri bizzat kendisi yakmıştı.

Orhan Gazi'nin yaptırdığı caminin kitabesine "gaziler sultanı ve ufukların efendisi" yazdırması daha küçük bir beylikken Osmanlı hükümdarlarının ulkunun genişliğini gösteriyordu.

Bizans'taki siyasi çekişmeler sırasında siyasi evlilikler yaptı. İmparator Kantakuzen'in kızı Theodora ve daha sonra İmparator III. Andronikos'un kızı Asporça Hatun ile evlenmişti.

Orhan Gazi, Bizans Prensi Yuannis'e yay hediye ediyor

BİBLİYOGRAFYA

- Anonim *Tevârih-i Âl-i Osman*, neşr. F. Giese, baz. Nibat Azamat, İstanbul 1992.
- *Merîlâna Mehmed Neşri, Cibannümâ*, baz. Necdet Öztürk, İstanbul 2008.
- *Müteccimbâşı Ahmed b. Lütfullah, Camiü'd-düvel, Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, baz. Ahmet Ağırakça, İstanbul 1995.
- *Osmanlı Tarihleri, I*, baz. Nihal Altz vd., İstanbul 1949.
- Feridun Dirimökin, "Muasır Bizans Kaynaklarına Göre Osmanlıların Rumeliye Geçiş ve Yerleşmeleri", VII. Türk Tarih Kongresi, II, Ankara 1973, s. 577-579.
- Feridun M. Emecen, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikleri Dünyası*, İstanbul 2001.
- Halil İnalçık, "Osmanlı Sultanı Orban (1324-1362), Avrupa'da Yerleşme", *Belleten*, sayı: 266 (Ankara 2009) s. 77-107.
- "Osmanlı Tarihine Toplu Bir Bakış", *Osmanlı, I*, Ankara 1999, s. 37-132.
- İbrahim Sezgin, "Osmanlıların Rumeli'ye Geçiş ve İlk Fetihler", *Osmanlı, I* Ankara 1999, s. 212-216.
- İsmail Habibi Uzunçarşılı, "Gazi Orban Bey'in hükümdar olduğu tarih ve ilk silâlesi", *Belleten*, IX (Ankara 1945), 207-211.
- Mustafa Cezar vd., *Mufassal Osmanlı Tarihi, I*, İstanbul 1957.
- M. Tayyib Gökbülgin, "Orban I", *İslam Ansiklopedisi*, IX, 399-408.
- Recep Abısbalı, "Divân-ı Hümayun Teşkilâtı", *Osmanlı, VI*, ed. Güler Eren, Ankara 1999, s. 24-33.

Osmanlı döneminde bir şeyh

yeni spor siteniz bugunspor.com

Most Visited Getting Started Latest Headlines 5 Apple Yahoo! Google Maps YouTube Wikipedia News Finance Jobs/Resumes Press "BUGÜN" Arar... Advertisements Home Page Settings

BUGÜN SPOR

Bugün TV'de 30 Aralık 14 Süre

Avr. Ayg. Bugün.com.tr Futbol Basketbol Tenis Motor Sporları Voleybol Hentol Diğer Sporlar Haberler Foto Galer

FOTO GALERİ

AVRUPA

DÜNYA'NIN EN ÖNEMLİ 20 DERBİSİ

Bugün TV'de 30 Aralık 14 Süre

Milliyetçi Halkın İktidarı...
Erol Ersoy'ün 1000'inci günü...
Tuncay Şanlı'nın en güzel...
Balkon'da Fenerbahçe...
Külübü müye...
Yedigöller...
Alio 3 hafta...
Türk Telekom'u...
SVP'ın Aralık...
Erol Ersoy...
Bank...
Grand Interactive Awards '10

Türkiye'nin ve dünyanın sporu ayağınıza kadar geldi. Güncel spor haberleri ve röportajlar bugunspor.com'da!

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

12 KASIM 2010 CUMA / SAYI: 5

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

İkinci Kurucu
ÇELEBİ MEHMED

(1386 - 1421)

Çelebi Mehmed

Doğumu.....1386-1387

Ölümü.....Edirne 25.06.1421

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....1413

İnişi.....25 Haziran 1421

BABASI

Yıldırım Bâyezid

ANNESİ

Devlet Hatun

EŞLERİ

Kumru Hatun

Emine Hatun

OĞULLARI

Murad

Mustafa

Kasım

Ahmed

Yusuf

Mahmud

KIZLARI

Selçuk Hatun

Sultan Hatun

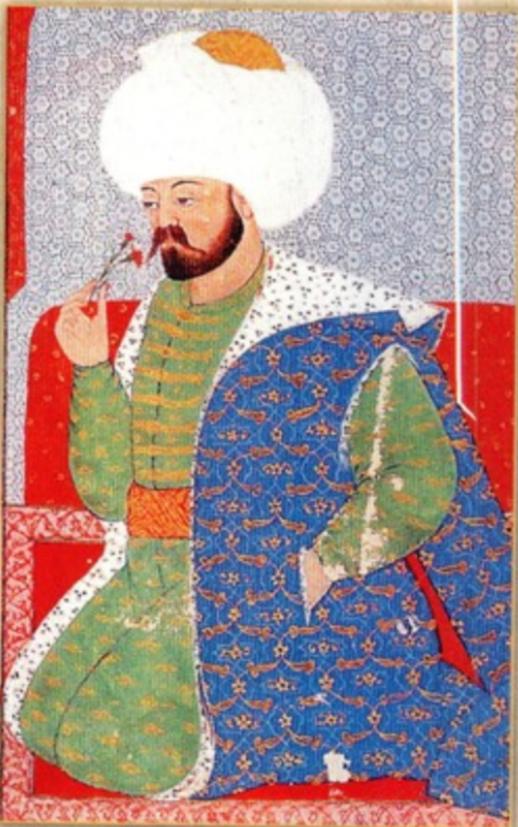
Hafsa Hatun

Ayşe Hatun

İlaldî Hatun

Hatice Hatun

ÇELEBİ MEHMED

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminde

PADİŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. AKIN İPEK

İpek Medya Grup Başkanı

M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni

Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü

Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı

Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım

Temel TANADALAN-Erden KIRACI

Serimite Müdür ve Tünel Kuy: Temelcu

Gürdal GÜRLER

Doğum ve Satış Müdürü

Cüdemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇINAR

Reklam Fiyat Müdürü Yrd.: Rubeil BUYUKSARFI

Murat ULUCA

Seda DEMİRCİOĞLU

Reklam rezervasyon: Tel: 0212) 355 86 28

www.ipekdogan.com.tr

Bazımcı: Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melha Anı Sözer Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Sel/ İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 213 09 54

Resmî Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Hıraner Basi Cad. No:4 Sarıyer - Kartal / İstanbul

"İkhan Afyoncu'nun kaleminde Padışahlar" diziye girmişlerdir. İhan Afyoncu'nun kaleminde Padışahlar diziye girmişlerdir. İhan Afyoncu'nun kaleminde Padışahlar diziye girmişlerdir. İhan Afyoncu'nun kaleminde Padışahlar diziye girmişlerdir.

www.ipekdogan.com.tr

Ankara bozgunu yılları

Çelebi" veya Yunanca genç efendi manalarına gelen "krytsez" kelimesinden bozma "Kirişçi" lakabıyla tanınır. Kitabelerde Gıyaseddin Mehmed olarak da geçer.

Çelebi Mehmed, 1402 Ankara bozgunundan sonra diğer kardeşlerine nazaran en zayıf durumda olmasına rağmen önce Orta Anadolu'da hakimiyeti sağlamış, sonra da zekâsı, mücadele azmi ve diplomatik kabiliyeti ile kardeşlerini alt ederek tahta tek başına çıkmaya muvaffak olmuştu. Fetret Devri'ni sona erdirip, parçalanmakta olan devleti toparlayarak devletin ikinci kurucusu olarak tarihe geçti.

İki oğlu ile birlikte esir düşmüştü

28 Temmuz 1402'de Yıldırım Bâyezid idaresindeki Osmanlı ordusu Timur karşısında Osmanlı tarihinin en ağır mağlubiyetlerinden

birisini alıyordu. Osmanlı ordusu dağılmış, sultan iki oğlu ile birlikte esir düşmüştü. Yıldırım'ın savaş meydanından kaçmayı başaran üç oğlu ise devletin birliliğini sağlayacak durumda değildiler.

Ankara bozgunu yüzünden, adım adım büyük zorluklarla kurulan Osmanlı Beyliği bölünme ve dağılma tehlikesiyle karşı karşıya geldi. 11 yıl boyunca Yıldırım'ın oğulları arasında mücadeleler devam etti.

Timur, Anadolu'dan ayrılırken Osmanlı İmparatorluğu'nun tekrar eski hâline gelmemesi için topraklarını parçalamıştı. Yıldırım zamanında ilhak edilmiş Anadolu beyliklerinin topraklarını eski bey ailelerine geri vermiş, üç Osmanlı şehzâdesini de buldukları yerlerin emiri olarak tayin etmişti.

Böylece Osmanlı İmparatorluğu'nda dağılma ve parçalanma gündeme gelmişti. Yaklaşık bir asır süren bir mücadele sonunda oluşturulmuş olan

Çelebi Mehmed

Ankara bozgunu yüzünden, adım adım büyük zorluklarla kurulan Osmanlı Beyliği bölünme ve dağılma tehlikesiyle karşı karşıya geldi. 11 yıl boyunca Yıldırım'ın oğulları arasında mücadeleler devam etti.

Çelebi Mehmed'in Orta Anadolu'da hakimiyet mücadelesi

Çelebi Mehmed babasının sağlığında Haziran 1399'da Amasya, Tokat ve Sivas'ı içine alan bölgeye vali olarak gönderilmişti. Ankara mağlubiyetinden sonra, savaştan önce valilik yaptığı bölgeye gelen Çelebi Mehmed, Amasya ve Tokat civarındaki Türkmenler'le mücadele etti.

Timur'un bölgeye tayin ettiği Türkmen reisleri 15-16 yaşlarında olan Çelebi Mehmed'in hakimiyetini tanımamışlardı. Kara Devletşah, İnaloğlu, Gözleroğlu, Köpekoğlu, Mezid Bey, Kubadoğlu ve Taşanoğulları gibi Türkmen beyleri, Timur istilasından sonra bölgede kendi hükimiyetlerini kumaya çalışıyorlardı.

Timur'un Amasya'yı verdiği Kara Devletşah'ı bölge halkı istememiş ve Çelebi Mehmed'den yardım talep etmişti. Çelebi Mehmed askerleriyle Kara Devletşah'ın üzerine yürüdü. Osmanlı şehzadesinin geldiğini haber alan Kara Devletşah, Çelebi Mehmed'in geldiğini

haber alınca karşısındakini küçümseyerek atına binip, Çelebi Mehmed'in karşısına çıktı. Yüksek sesle, "Sen henüz bir küçük oğlansın, ananın sütü daha ağzında kokar. Ne liyakat ve istidat ile adını sultan koyarak memleket talep edersin? Yürü, bu sevdadan vazgeç. Kendi işlerine git, senin için en uygun olan budur.

Zira, baban ve kardeşlerin mahpusurlar, senin memleket davasını etmen gayet uzaktır. Eğer bu sevdadan vazgeçmeyip, harbe başlarsan, şimdi sana ne yapacağım malumdur" diye bağardı.

Bunu işiten Çelebi Mehmed kızdı ve "Ey iltiyar bunak, bunca hayhuy ederek, kendini bir adam mı sanırsın? Sakalını değiştirmede ağartıp, kimsenin harbini darbını görmemişse benzersin. Benim babam mahpus ise, Allah kurtarsın. Ama, nice edeceğimi görürsün" dedi. Bu konuşmalardan sonra babasının

Çelebi Mehmed devlet adamlarıyla

Timur'un Amasya'yı verdiği Kara Devletşah'ı bölge halkı istememiş ve Çelebi Mehmed'den yardım talep etmişti. Çelebi Mehmed askerleriyle Kara Devletşah'ın üzerine yürüdü.

“İnatçılık pişmanlıktır sonuç fayda vermez”

Çelebi Mehmed'in bölgedeki düşmanlarından biri de Tokat Kazova'da konaklayıp, çevredeki halka zarar veren İnaloğlu idi. Çelebi Mehmed, şikâyetler üzerine İnaloğlu'na bir mektup yazdı: “Buraya ansızın gelerek, memleketin içine girmek, Allah'ın emanetleri olan reayayı sebepsiz yere incitmek, mallarını yağma etmek İslâm ehline yakışmaz. Şu halde uygun olan ve doğru olan, halkınla ve askerinle bu memleketten çıkıp gitmen, mazlumlara da zulmetmemen, kimseye zarar etmemendir. Yok, eğer bu sözüme itimat etmeyerek, inatçılık eyley bu vilayeti boş tasavvur ederek İslâm ehline gadretmek istersen, zulüm etmek maksadını güdersen, Allahü Teâlâ'nın yardımı ile askerlerim ile üzerine varırım, aramızda cenk mukarredir. Bu takdirde, inat ve inatçılık pişmanlıktır. Sonucu fayda vermez, ona göre amel et.”

Elçinin yüzüne bile bakmadı

İnaloğlu, Çelebi Mehmed'in mektubunu getiren elçinin yüzüne bile bakmadı. Elçiye yarım ağzla “Mehmed şimdi nerededir?” diye sordu. Bunun üzerine, elçi mektubu eline verdi.

Gelen mektuba çok bozulan İnaloğlu, Çelebi Mehmed'e şöyle bir cevap yazdı: “Ey Mehmed, niçin bana karşı böyle hareket ederek, kendi haddini tecavüz eyleyerek böyle sözler edersin, sen henüz küçük bir oğlansın, adını, “sultan” koyarak, öyle pençe vurmak sana yakışmaz. Benim senin malına ve başına zararın yoktur. Şu halde, mesele böyle olunca, memleketten senin çıkıp gitmen gerekir. Benim gayem, seni bu memleketten çıkararak, memleketi zaptetmek, öteki memleketlerime katmaktır. Eğer nazı olmayarak, inat edersen, vaktine hazır ol, seninle görülecek işim vardır.”

Çelebi Mehmed gelen cevaba bozuldu. Beylerinin gönüllerini alarak, “İnşallah onunla vuruşup cenk ederken, kim ileri vararak, adam yıkarırsa, onu gereği gibi mükâfatlandırırım” dedi. Zarfını giyen Çelebi Mehmed, askerlerini alarak Kazova'da İnaloğlu'nun karşısına çıktı ve Türkmen besyini mağlup etti. →

19. yüzyılda Amasya

İnaloğlu cevap yazdı:
“Ey Mehmed, niçin bana
karşı böyle hareket
ederek, kendi haddini
tecavüz eyleyerek böyle
sözler edersin, sen henüz
küçük bir oğlansın,
adını, ‘sultan’
koyarak, öyle
pençe vurmak
sana
yakışmaz.”

FETRET DEVRİ

İsa Çelebi

Emir Süleyman

İsa Çelebi'yi mağlup eden Musa, Bursa'yı onun elinden aldı. Bir süre sonra güçlenen İsa Çelebi, Timur'un Anadolu'yu terk etmesini de fırsat bilerek Bursa'yı geri aldı. Musa Çelebi, Karamanoğulları'na sığındı.

Çelebi Mehmed bölgedeki Türkmen reislerinin hepsini mağlup ederek, hükümlarlığını kabul ettirdi. Karşılığında da Türkmen beylerine, topraklarını mülk timar olarak verdi. Başlangıçta Bursa ve civarına hakim olan İsa Çelebi ve Amasya bölgesine hakim olan Mehmed Çelebi, Edirne'de bulunan ağabeyleri Emir Süleyman'ın hükümlarlığını tanıyorlardı.

Timur'un, ülkesine dönerken Musa Çelebi'yi serbest bırakması ilk mücadeleyi başlattı. İsa Çelebi'yi mağlup eden Musa, Bursa'yı onun elinden aldı. Bir süre sonra güçlenen İsa Çelebi, Timur'un Anadolu'yu terk etmesini de fırsat bilerek Bursa'yı geri aldı. Musa Çelebi, Karamanoğulları'na sığındı.

İç Anadolu'ya hakim olan Mehmed Çelebi'nin Anadolu'yu paylaşma önerisini İsa Çelebi kendisinin büyük olduğunu söyleyerek kabul etmeyince bu sefer iki kardeş Ulubat civarında savaştı. Galip gelen Mehmed Çelebi 1404'te Bursa'ya girerek hükümlarlığını ilân etti. İsa Çelebi ise İstanbul'a kaçmıştı. Emir Süleyman'ın isteği üzerine Edirne'ye gönderildi. Emir Süleyman, İsa'yı bir ordu ile Bursa'yı almaya gönderdi. Ancak İsa Çelebi başarsız olarak Kastamonu bölgesine hakim olan İsfendiyaroğulları'na sığındı.

Bir süre sonra Anadolu'daki diğer beyliklerle işbirliği yaparak tekrar sahneye çıktı ise de yine başarısız oldu ve Karaman Beyliği'ne sığındı. 1406'daki son teşebbüsünde ise yakalanarak öldürüldü. İsa Çelebi'nin öldürülmesiyle Menteşe, Aydın gibi beylikler Anadolu'ya hakim olan Çelebi Mehmed'in hükümlarlığını tanıdılar.

Emir Süleyman, bu gelişmeler üzerine harekete geçerek Bursa'yı aldı ve Ankara'ya doğru ilerledi. Çelebi Mehmed ağabeyinin karşısında duramamıştı. Ertesi yıl Çelebi Mehmed, Yenişehir'de Emir Süleyman ile karşılaştı, ancak mağlup oldu.

Çelebi Mehmed içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için çare aradı. Karaman Beyliği'ne sığınan Musa Çelebi'yi yanına çağırdı ve bir miktar asker vererek onu Rumeli'ye geçirdi. →

Edirne'de tahta çıktı

Böylece Emir Süleyman'ın Anadolu'dan ayrılmasını sağlamaya çalışıyordu. 1409'da Rumeli'ye geçen Musa Çelebi buradaki Osmanlı askerleri ile Eflak ve Sırp kuvvetlerini kendisine katılması ile iyice güçlendi. Emir Süleyman bu durum üzerine Rumeli'ye dönünce, Çelebi Mehmed, Anadolu'daki toprakları tekrar ele geçirdi. Musa Çelebi uzun bir uğraş sonucunda ağabeyini mağlup etti. Edirne'den kaçan Emir Süleyman ise 18 Mayıs 1410'da Dügüncü köyünde yakalanarak öldürüldü.

Çelebi Mehmed'in tahta çıkışı

Musa Çelebi bu başarısını Mehmed Çelebi'ye borçlu olmasına rağmen Edirne'yi ele geçince onu

tanımadı ve kendi hükümdarlığını ilan etti. Mehmed Çelebi'nin üzerine yürümek yerine Rumeli'de durumunu sağlamlaştırmaya çalıştı. 1411'de İstanbul'u kuşattı. Çandarlı İbrahim Paşa'yı daha önce verdikleri vergileri istemek üzere Bizans'a gönderdi. Ancak İbrahim Paşa İstanbul'da kaldı ve Bizans İmparatoru Manuel'i, Çelebi Mehmed ile temasa geçmesi için teşvik etti. Bizans, Musa Çelebi'nin kuşatması altında sıkıştığı için Çelebi Mehmed'i Bursa'dan çağırarak, anlaştı ve onu Rumeli'ye geçirdi. Fakat Çatalca civarındaki savaşta yenilen Mehmed Çelebi kaçarak zor kurtuldu. Anadolu'ya geri döndü. Musa Çelebi ipleri eline geçirmişken, sertliği yüzünden devlet ileri gelenlerinin önemli bir kısmı ondan yüz çevirdi.

Bu sırada tekrar Rumeli'ye geçen Mehmed Çelebi yine mağlup olmuştu. Rumeli beylerinin Musa Çelebi'den uzaklaşp, Sırlar'la işbirliği yaptığını öğrenince onlarla temasa geçti. Musa Çelebi'nin etrafında birkaç beyden başkası kalmamıştı. Evrenos Gazi'nin desteği ile tekrar Rumeli'ye geçen Çelebi Mehmed, üzerine gönderilen kuvvetleri yenerek Edirne'ye doğru yürüdü. Durumun vahametini gören Musa Çelebi ise şehirden ayrılarak Filibe civarına gitti. Sonunda iki kardeşin orduları Sofya'nın güneyinde Çamurlu-Ova sahrasında karşılaştılar. Musa Çelebi mağlup oldu ve yaralı olarak kaçtı. Ancak kısa bir süre sonra yakalandı ve 5 Temmuz 1413'te boğduruldu. Mehmed Çelebi de Edirne'de kendisini tek hükümdar olarak tahta çıktı.

Çelebi Mehmed'in tahta çıkışı

Durumun vahametini gören Musa Çelebi ise şehirden ayrılarak Filibe civarına gitti. Sonunda iki kardeşin orduları Sofya'nın güneyinde Çamurlu-Ova sahrasında karşılaştılar. Musa Çelebi mağlup oldu ve yaralı olarak kaçtı.

ÖMRÜ MÜCAD

Timur tarafından esir alınarak Semerkand'a götürülen Yıldırım'ın oğlu Mustafa Çelebi Timur'un ölümünden sonra serbest bırakılmıştı. 1416'da Selanik taraflarında Mehmed Çelebi ile yaptığı savaşı kaybedince Bizans'a sığındı. Çelebi Mehmed, kardeşinin Bizans'ta tutulması karşılığında yıllık 300 bin akçe vermeyi kabul etti. Mustafa Çelebi, Çelebi Mehmed hayatta olduğu müddetçe Limni Adası'nda kaldı.

Osmanlı tarihçileri bu Mustafa Çelebi'nin Yıldırım'ın gerçek oğlu olmadığını iddia ederler ve onu Düzme veya Düzmece Mustafa diye adlandırdılar. Böyle davranmalarının onun meşruiyetini kaybetmesi için yapılan propagandanın bir sonucudur. Düzmece Mustafa sahte bir şehzâde değildir. Yıldırım Bâyezid'in gerçek oğludur.

Şeyh Bedreddin isyanı

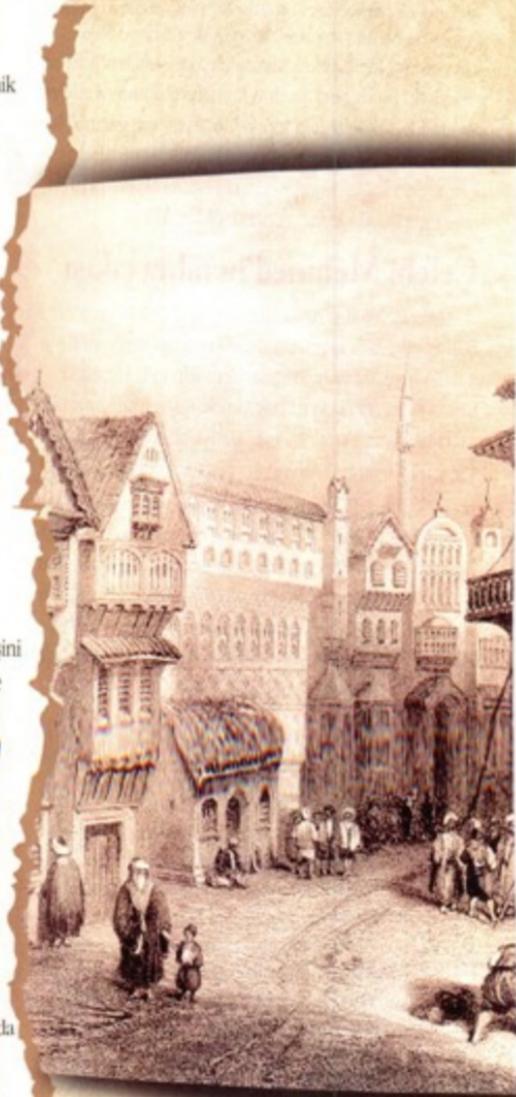
Musa Çelebi, Edime'de idareyi ele geçirdiğinde dönemin önemli âlimlerinden Şeyh Bedreddin'i kazasker olarak tayin etmişti. Çelebi Mehmed kardeşini mağlup edince, Şeyh Bedreddin'i görevinden aldı ve ona maaş bağlayarak İznik'e sürdü. Şeyh Bedreddin,

Börklüce Mustafa'yı Aydın ve civarına gönderdi.

Börklüce Mustafa, bölgede geniş bir taraftar kitlesi toplayınca devlet için tehlike oluşturdu. Durumun farkına varan Şeyh Bedreddin, İznik'ten kaçıp Kastamonu'ya gitti. İsfendiyarogulları'ndan destek bulamayınca Dobruca'ya geçti.

1416'da Serez'de asıldı

Osmanlı kuvvetleri harekete geçerek Karaburun'da bulunan Börklüce Mustafa ve Manisa civarında bulunan Torlak Kemal'i mağlup ettiler. Bâyezid Paşa komutasındaki Osmanlı birlikleri de Rumeli'de Şeyh Bedreddin'in çevresindeki adamları dağıtıp şeyhi ele geçirdiler. Sultan ulema'dan bir meclis kurarak Şeyh Bedreddin hakkında karar vermelerini istedi. Ulema, Şeyh Bedreddin'in öldürülmesine karar verdi ve Bedreddin Sımavi 18 Aralık 1416'da Serez'de asıldı. →

ELEYLE GEÇTİ

Anadolu beylikleri ile mücadele

Fetret Devri, Osmanlılar açısından kayıp bir dönemken, Anadolu beylikleri bu kargaşadan kazançlı çıkmıştı. Yıldırım tarafından ilhak edilmiş Aydın, Saruhan, Hamid, Germiyan ve Mentеше gibi beylikler Ankara Muharebesi'nden sonra istiklallerini tekrar kazanmışlardı.

Çelebi Mehmed tahta çıkınca Bizans, Sırbistan, Eflak ve Mora prenslikleri, Osmanlı hâkimiyetini ve vergi ödemeyi kabul ettiler. Sultan, Balkanlar'da durumunu sağlamlaştırınca Ankara Muharebesi'nden sonra canlanan Anadolu beyliklerini tekrar itaat altına almak için harekete geçti. Çelebi Mehmed, 1414'te İzmir Beyi Cüneyd Bey'i mağlup edip, bütün Batı Anadolu'da Osmanlı hâkimiyetini yeniden tesis etti.

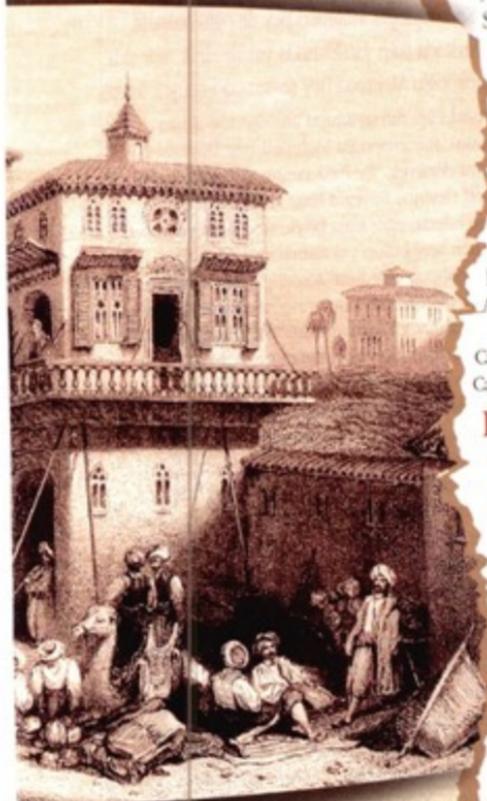
Osmanlı Sultanı, Karadeniz'in kuzeyindeki Candaroğulları'nın üzerine yürümek niyetindeydi. Fakat Candaroğulları Osmanlı hâkimiyetini tanıdı.

Karamanoğlu'nun yemini

Osmanlı kuvvetleri Mart 1415'te Konya'yı kuşatınca Karamanlılar başı istedi ve yapılan antlaşmayla İsparta ve civarı ile Saicili Osmanlı topraklarına katıldı.

Karamanoğlu bir müddet sonra tekrar Osmanlı topraklarına saldırdı. Çelebi Mehmed, hasta olduğu için Bâyezid Paşa'yı 1417'de sefere gönderdi. Bâyezid Paşa tecrübeli bir devlet adamıydı ve Karamanoğulları ile eskiden beri iyi ilişkiler kumuştı. Çoğu zaman birbirlerine adanmış gıder, gelirdi. Bâyezid Paşa, Karamanoğlu Mehmed Bey'e ustaca bir oyun oynamaya karar vermişti.

Bâyezid Paşa, Karamanoğlu Mehmed Bey'e haber göndererek, "Ne duruyorsun! Sultan Mehmed ağır hasta ve son nefesini vermek üzere, eğer korkmuyorsan hemen gel ve bu fırsattan istifade ederek Osmanlı ülkesini ele geçir" dedi. Eskiden beri aralan iyi olduğu için Karamanoğlu Mehmed Bey'in hiç tereddüt etmeden gönderdiği habere inanacağını çok iyi biliyordu. Gerçekten Bâyezid Paşa'nın düşündüğü gibi oldu. →

Edirne

“O vakit koyunumda bir güvercin vardı”

Çelebi Mehmed Eflak seferinde

Karamanoğlu Mehmed Bey, “Şu can bu bedende olduğu müddetçe, Osman’ın memleketine yaramaz gözle bakmayayım. Eğer bakarsam, Kur’an-ı Kerim benden alacaklı olsun!” dedi.

Karamanoğlu Mehmed Bey aldığı haberin sevincıyla hemen Konya Ovası’na geldi. Henüz ordusunu toplamamış, askerlerin toplanmalarını beklemeye başlamıştı. Paşa, bu arada iyi yetmiş askerlerin arasından seçtiği bir birlikle sabah seher vaktinde Konya Ovası’na ulaştı. Karamanoğlu Mehmed Bey ile oğlu Mustafa Bey’i uykuda iken yataklarında yakalayarak, esir aldı. Karamanoğlu Mehmed Bey şaşkana dönmüştü, ancak Bâyezid Paşa’nın oyununu anladığında iş isten geçmişti. Karamanoğlu Mehmed Bey Bâyezid Paşa’ya dönerek “Ey Paşa benim gibi yiğide nasıl kıydın!” deyince Bâyezid Paşa “Erkekliğin onda, dokuzu hiledir, eğer sana böyle söyleseydim sen kaçardın, ben seni bulup yakalayamıyınca da Sultan Mehmed’e mahcup olurdum” sözleriyle karşılık verdi.

Karamanoğlu Mehmed Bey yakalanarak sultanın huzuruna çıkarınca Karamanoğlu, “Sultanımın eli bağılı günaokâr kuluyum. Ben kuluna her ne siyaset emretse, iki o kadar siyasete layığım. Baki, ferman sultanındır” dedi. Çelebi Mehmed bunun üzerine, “Karamanoğlu, gel, yemin eyle. Bir daha Müslümanlar’a zarar etmesin” cevabını verdi.

Karamanoğlu Mehmed Bey, sultanın isteği üzerine “Baş üzerine” diyerek, elini göğsüne koydu, “Şu can bu bedende olduğu müddetçe, Osman’ın memleketine yaramaz gözle bakmayayım. Eğer bakarsam, Kur’an-ı Kerim benden alacaklı olsun” diye yemin etti. Bu yemini işiten Sultan Mehmed’in Karamanoğlu Mehmed Bey’e ve oğluna hil’at giydirdi, atlar ve develer verdi.

Karamanoğlu ordugâhın çıktuktan sonra Sultan Mehmed’in atlarının durduğu çayıra yetişince, at oğlanlarının, ellerinden atlan alarak, “Benim Osmanlı ile düşmanlığım kıyamete kadar bakidir” deyip Osmanlı topraklarını yağmalayarak gitti.

Yolda beyleri “Niçin böyle edersin? Hani yemininiz” dediler. Bunun üzerine, Karamanoğlu, “O vakit koyunumda bir güvercin vardı. O can üzerine and içtim, sonra güvercini salıverdim. Yemin orada bozuldu” dedi. Bu haberi işiten Sultan Mehmed, “O and onu komasan, İnşaaallahu Teâlâ!” diye dua etti. →

Rumeli'de ve Ege'de mücadele

Osmanlı Sultanı, Batı Anadolu seferi sırasında itaat etmeyen Kiklat adalarına Çalı Bey komutasında bir donanma gönderdi. Bunun üzerine harekete geçen Venedik donanması 29 Mayıs 1416'da Gelibolu'da Osmanlı donanmasını imha ve Çalı Bey'i şehid etti.

Çelebi Mehmed, Karaman ve İsfendiyar beyliklerini itaat altına aldıktan sonra, 1419'da Balkanlar'da Osmanlı hakimiyetini tehdit eden ve Macar Kralı Sigismund tarafından desteklenen Eflak Voyvodası Mircea üzerine sefere çıktı. Mircea, Osmanlı ordusuna karşı koyamayarak, teslim oldu. Eflak meselesi yüzünden Osmanlılar'la Macarlar karşı karşıya geldi. Osmanlılar Severin Kalesi'ni Macarlar'dan aldılar. Bunun üzerine bizzat sefere çıkan Macar Kralı Sigismund, Niş ile Niğbolu arasında Osmanlı kuvvetlerini mağlup etti.

Timurlular'la ilişkiler

Osmanlı Sultanı tam her şeyi yoluna koymuştu ki, Timurlu tehlikesi tekrar kapıyı çaldı. Timur'un oğlu Şahrüh bahasanın ölümünden sonra tahta geçip ülkesinin doğusunda hakimiyetini tesis ettikten sonra, batıya yöneldi. Timur'un Anadolu'da tesis ettiği statükoyu Mehmed Çelebi'nin bozmasına kızdı. Osmanlı Sultanı'na yazdığı mektupta "Töre-i İlhanî'ye aykırı olarak kardeşlerini niçin öldürttüğünü" sordu. Çelebi Mehmed, Şahrüh'a verdiği cevapta nasihatlerini kabul ettiğini, ancak atalarının problemlerini tecrübeyle çözdüklerini, bir ülkede iki hükümdarı bannamayacağını, Osmanlı İmparatorluğu'nun bölünmesinin düşmanlarının işine yaradığı ve İslâm topraklarının Hıristiyanlar'ın eline geçtiği, düşmanlarının daima fırsat kolladığını" söyledi.

Şahrüh'ün 1419'da batıya sefer hazırlıklarına başlaması Osmanlılar'ı telaşlandırdı. Karakoyunlular'la ve Memlükler'le işbirliği yolları arandı. Şahrüh, Azerbaycan'ı işgal ettikten sonra Çelebi Mehmed'e bir mektup göndererek, Karakoyunlular'ı Osmanlı topraklarına kabul etmemesini istedi. Osmanlı Sultanı, Şahrüh'a bu isteğini kabul etmekten başka bir yol bulamadı. →

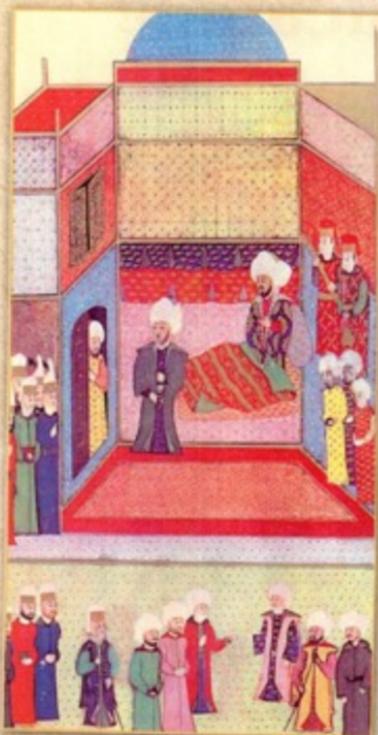

Çelebi Mehmed askere bahşiş dağıtıyor

Timur'un Anadolu'da tesis ettiği statükoyu Mehmed Çelebi'nin bozmasına kızdı. Osmanlı Sultanı'na yazdığı mektupta "Töre-i İlhanî'ye aykırı olarak kardeşlerini niçin öldürttüğünü" sordu.

Çelebi Mehmed'in ölümü

Çelebi Mehmed ölüm düşeyinde

Çelebi Mehmed'in vasiyeti, yerine büyük oğlu Murad'ın geçmesi, Mustafa Çelebi'nin Anadolu'yu idare etmesi ve en küçük iki oğlunun da hayatta kalabilmesi için Bizans'a gönderilmesiydi.

Çelebi Mehmed, hükümdarlığını son yılını hasta geçirdi. En büyük amacı oğlu Murad'ı tahta sağ salım geçirmekti. Bizans'ın elinde bulunan ağabeyi Mustafa oğlu için tehlikeli bir rakipti. Bu yüzden devlet adamları, Şehzade Mustafa'nın Yıldırım'ın gerçek oğlu olmadığını, düzmece olduğu dedikodusunu yaydılar. Mustafa Çelebi'nin taht üzerindeki meşruiyetini ortadan kaldırmak istiyorlardı.

Oğlunun tahta çıkmasını temin etmek için devlet adamlarını çok iyi davranan Çelebi Mehmed, Bizans'la da Mustafa Çelebi'yi bırakmaması için bir anlaşma yaptı. Çelebi Mehmed'in dört oğlu vardı. Büyük oğlu Murad Amasya'da, yaşça daha küçük olan Mustafa Çelebi de Hamidili'nde (İsparta) sancakbeyi idi. Diğer iki oğlu Yusuf ve Mahmud babalarının ölümünde çok küçüktüler. Çelebi Mehmed'in vasiyeti, yerine büyük oğlu Murad'ın geçmesi, Mustafa Çelebi'nin Anadolu'yu idare etmesi ve en küçük iki oğlunun da hayatta kalabilmesi için Bizans'a gönderilmesiydi. Bizans da Çelebi Mehmed'in kardeşi Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmayacak, şehzadelerin masrafı için Bizans'a belli bir miktarda para ödenecekti.

Çelebi Mehmed rahatsızlığı artınca devlet adamlarına "Çabucak büyük oğlum Murad'ı getirin" dedi. Çarşnıgırbaşı Elvan Bey'i Bursa'ya Şehzade Murad'ı getirmeye gönderildi. Çelebi Mehmed iyice kötüleştince "Görünen odur ki, ben bu döşekten kalkmam. Şimdi, eğer Murad gelmeden önce ölürsem, memleket birbirine girer. Zinhar, benim ölümümü, Murad gelmeden kimseye duyurmamamın tedbirini alın" dedi ve bir süre sonra da 25 Haziran 1421'de öldü.

Çelebi Mehmed, 35 yaşındayken vefatı devlet açısından önemli bir riskti. Sultanın ölümünün açıklanması son derece tehlikeli bir duruma yol açabilirdi. Bizans'ın elinde bulunan Yıldırım'ın oğlu Düzmece Mustafa'nın durumu haber alıp, harekete geçmesinden korkuluyordu. Bu yüzden Çelebi Mehmed'in Edirne'deki ölümü devlet adamlarının gayretleriyle 42 gün saklandı. Sultanın iç organları çıkarılarak, cesedi ilaçlandı.

Çelebi Mehmed'in Osmanlı tarihindeki yeri

Durumdan şüphelenen askerleri ikna etmek için ölü padişaha elbise giydirilerek, az ışık alan bir köşeden askere gösterilmiş, askerlerin gelenleri içeri girerken hekimbaşının hastanın yorulmaması yönündeki sahte uyarılar ile vaziyeti kurtarılmıştır.

Şehzade Murad'ın Bursa'ya doğru geldiğini haber alan devlet adamları, Anadolu'ya sefer olduğunu, padişahın hasta olması sebebiyle yalnız gideceğini söyleyerek, Bursa'ya doğru yola çıktılar. Çelebi Mehmed, Bursa'da Yeşil Türbe'ye gömüldü.

Tahta tek başına çıktı

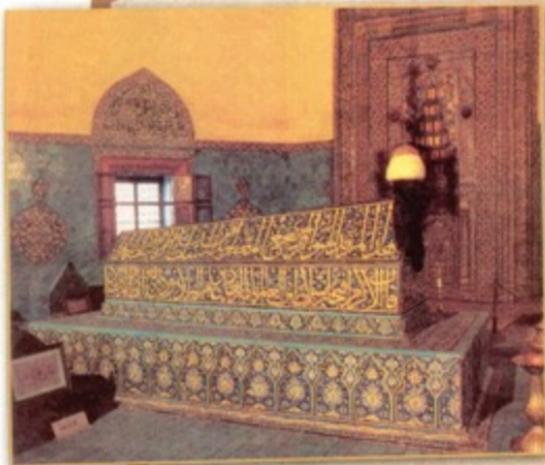
Osmanlı tarih kitapları Çelebi Mehmed'i devletin bânî-i sânis, yani ikinci kurucusu olarak gösterir. Gerçekten de yaptığı işler incelendiğinde bu sıfatı hak ettiği görülür.

Çelebi Mehmed, Ankara Savaşı'nın kaybedildiğini görünce maiyeti ile valilik yaptığı Amasya'ya kaçmıştı. Bu sırada on beş yaşında olan Çelebi Mehmed, diğer kardeşlerine nazaran asker ve devletin imkânları bakımından en zayıf durumdaydı. Ancak zekâsı, mücadele azmi ve diplomatik kabiliyeti ile tahta tek başına çıkmaya muvaffak oldu.

Çelebi Mehmed'in bulunduğu Amasya ve çevresi Danişmendli Beyliği'nin eski toprakları idi. Anadolu'nun fethi sırasında ilk gazi beyliğin kurulduğu bu bölgede gazâ ruhu hâlâ canlı idi ve dinamizm vardı. Bu durum Çelebi Mehmed'in fikri ve ruhi gelişimine oldukça tesir etti. Çelebi Mehmed'i iktidara taşıyan yolda en fazla yardımcı olan devlet adamları Bâyezid Paşa, Hacı İvaz Paşa, Bicaroğlu Hamza Bey bu bölgenin insanlarıydılar.

“Sultan” unvanını alan tek şehzâde

Fetret Devri sırasında “Sultan” unvanını alan tek şehzâde Çelebi Mehmed'dir. 1407'den önce bu unvan almıştır. Sultan unvanı almış Çelebi Mehmed'in ufkunun genişliğini gösterir. →

Çelebi Mehmed'in mezarı

Çelebi Mehmed'in bulunduğu Amasya ve çevresi Danişmendli Beyliği'nin eski toprakları idi. Anadolu'nun fethi sırasında ilk gazi beyliğin kurulduğu bu bölgede gazâ ruhu hâlâ canlı idi ve dinamizm vardı.

Çelebi Mehmed'in özellikleri

Çelebi Mehmed'in
yaptırdığı Yeşil
Cami'nin girişi

Çelebi Mehmed
ilk önce Amasya ve
civarındaki
Türkmenler'i itaat
altına almak için
uzun mücadelelere
girmişti.

Daha sonra yalnız Fetret Devri'nde değil tek başına Osmanlı tahtına geçtikten sonraki 8 yıllık hayatını da mücadele ile geçirdi. Öldüğünde vücudunda 40'a yakın yara izi olduğu söylenir.

Çelebi Mehmed beyaz yüzlü, kara gözlü, kara ve çatık kaşlı, sık sakallı, açık alınlı, geniş omuzlu, orta boylu, uzun kollu ve güler yüzlü idi. Çelebi Mehmed, babası Yıldırım Bâyezid ve kardeşi Musa Çelebi gibi sert mizaçlı değildi. Ağabeyi Emir Süleyman gibi yumuşak ve kayıtsız da değildi. Sabırlı ve irade sahibiydi.

Cuma günleri fakirlere sadaka dağıtır, Mekke ve Medine'deki fakirlere de düşünür, onlara da para gönderirdi. Bursa'da Yeşil Camii ile medrese, imaret ve kendisine türbe yaptırmıştı. Edime'deki Ulu Camii'ni tamamlamış ve bir bedesten yaptırmıştı.

Tek başına Osmanlı
tahtına geçtikten
sonraki 8 yıllık
hayatını da
mücadele ile
geçirdi. Öldüğünde
vücudunda 40'a
yakın yara izi
olduğu söylenir.

BİBLİYOGRAFYA

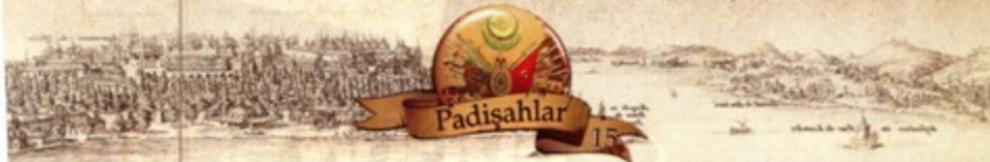
- *Osmanlı Tarihleri, I, baz. Nispet-i*
Atsız vd., İstanbul 1949.
- *Mevlâna Mehmed Neşri,*
Cibannümâ, baz. Necdet Öztürk,
İstanbul 2008.
- *Abdülbaki Gölparırlı, Simavna*
Kadınoğlu Şeyb Bedreddin, İstanbul
1966.
- *Halil İnalıcık, "Mehmed I", TDV*
İslam Ansiklopedisi, XXVIII, 391-394.
- *İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Mehmed*
I", İslam Ansiklopedisi, VII, 496-506.
- _____, "Osmanlı Tarihinin İlk
Devrelerine Ait Bazı Yanlışlıkların
Tashihî", Belleten, sayı: 81-84 (Ankara
1957), s. 173-188.
- *M. Çağatay Uluçay, Padışahların*
Kadınları ve Kızları, Ankara 2001.
- *Mustafa Cezar vd., Müfessal Osmanlı*
Tarîhi, I, İstanbul 1957.
- *Necdet Öztürk, "Çelebi Mehmed'e*
Saltanat Yolunu Açan Olay: Çamurlu-
ova Savaşı", Türk Kültürü İncelemeleri
Dergisi, I (İstanbul 1999), s. 51-66.

Yeşil Türbe

Çelebi Mehmed'in parası

yeni spor siteniz **bugunspor.com**

The screenshot shows the Bugün Spor website with a green header and a white main content area. The main headline is 'DÜNYA'NIN EN ÖNEMLİ 20 DERBİSİ' (The World's Most Important 20 Derbies). Below this, there are several news items with small images and text snippets. On the right side, there is a 'Foto Galeri' (Photo Gallery) section. The website also features a navigation menu at the top and a search bar.

BUGÜN SPOR

Bugün TV'nin 30 Aralık
24 Sütlere

DÜNYA'NIN EN ÖNEMLİ 20 DERBİSİ

FOTO GALERİ

Alın 3 hafta için
Çarşamba Erzurum maçına
Mehmet Topal'ın en önemli
haberleri arasında 2 hafta
süre boyunca erişebilirsiniz.

- Sütlere: "Mehmet Topal'ın en önemli haberleri arasında 2 hafta süre boyunca erişebilirsiniz."
- Erzurum'un en önemli haberleri arasında 2 hafta süre boyunca erişebilirsiniz.
- Türkiye'nin en önemli haberleri arasında 2 hafta süre boyunca erişebilirsiniz.
- Sütlere: "Mehmet Topal'ın en önemli haberleri arasında 2 hafta süre boyunca erişebilirsiniz."
- "Mehmet Topal'ın en önemli haberleri arasında 2 hafta süre boyunca erişebilirsiniz."
- Alın 3 hafta için
- "Mehmet Topal'ın en önemli haberleri arasında 2 hafta süre boyunca erişebilirsiniz."
- Sütlere: "Mehmet Topal'ın en önemli haberleri arasında 2 hafta süre boyunca erişebilirsiniz."

GRAND INTERACTIVE AWARDS '10

Türkiye'nin ve dünyanın sporu ayağınıza kadar geldi. Güncel spor haberleri ve röportajlar bugünspor.com'da!

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

26 KASIM 2010 CUMA / SAYI: 7

BUGÜN Gazetesinin ücretsiz ekidir.

Peygamberimizin müjdelediği komutan

FATİH SULTAN MEHMED (1)

(1432 - 1481)

Fatih Sultan Mehmed

FATİH SULTAN MEHMED

Doğumu.....Edirne 3.03.1432

Ölümü.....Gebze 3.05.1481

TAHTTA KALIŞI

1. Çıkışı.....Ağustos 1444

İnişi.....Ağustos 1446

2. Çıkışı.....18 Şubat 1451

Tahttan inışı.....3 Mayıs 1481

BABASI

İkinci Murad

ANNESİ

Hüma Hatun

EŞLERİ

Gülbahar Hâturn

Sitti Hatun

Gülşah Hatun

Çiçek Hatun

Helene Hatun

OĞULLARI

İkinci Bayezid

Şehzâde Mustafa

Cem Sultan

KIZLARI

Gevher Han Sultan

Ayşe Sultan

BAĞIRLI Erhan Afyoncu'nun katilidir

PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:

Kızık İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı

M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni

Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü

Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı

Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım

Temel TANADALAN-Erden KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tıkar Kıy Temsilcisi

Görsel GÜRLER

Değirmen ve Satış Müdürü

Dodeme ÇALLI

Reklam Genel Müdürü:

Reklam Feni Müdürü Yrd.:

Murat ULUCA

Rezervasyon Müdürü:

Sedat DEMİRCİOĞLU

Reklam materyalleri: Tel: (0212) 350 96 28

reklam@bagirli.com.tr

Baskın: Kızık İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.

Melika Arın Sözen Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Şişli / İSTANBUL

Telefon: (0212) 350 95 00 - Faks: (0212) 273 39 54

Baskın: Kızık İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Hasan Bezi Cad. No:4 Sarıyer - Kızıllı / İstanbul

© Erhan Afyoncu'nun katilidir Padişahlar dergisi yayıncısıdır. Haber, foto, ses ve görüntülerin TSEK ve Basın Kanunu'ndan kaynaklanan her türlü hakları Kızık İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. aittir. Tüm ayrıntılar için, lütfen güncel olarak dergi mülkiyetindedir.

www.bagirli.com.tr

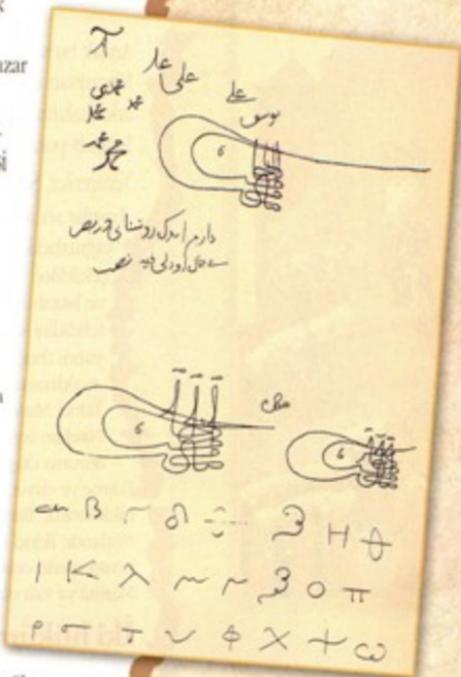
ŞEHZADELİK YILLARI

Osmanlı tanhinen en büyük hükümdarı Fatih Sultan Mehmed 30 Mart 1432 Pazar günü, seher vakti Edime Sarayı'nda dünyaya geldi.

İkinci Murad'ın dördüncü oğluydu. Annesi Hüma Hatun'dur.

Şehzade başlangıçta dikbaşlı ve sert olmasına rağmen zamanla hocalarının yardımıyla çok iyi bir eğitim gördü. Molla Gürani gibi devrin önemli âlimleri tarafından yetiştirildi. Şehzade Mehmed, 1443 yılında Osmanlı geleneklerine göre devlet yönetimini öğrensin diye Manisa'ya vali olarak gönderildi. Kasapzade Mahmud ve Nişancı İbrahim isimli iki kalası vardı.

Fatih'in Batı kültürüne olan ilgisi daha şehzade iken Manisa Sarayı'nda başladı. İtalyan hümanisti Anconalı Ciriaco ve saraydaki başka İtalyanlar ona Roma ve Batı tarihleri ile eski Yunan filozoflarının hayatlarıyla ilgili kitapları okudular. İkinci Murad, 1444 yılında devamlı mücadele ile geçen yılları yıpratması ve oğlu Alaeddin'in ölümünün verdiği üzüntü ile tahttan ayrılarak, yerine hayattaki tek oğlu Şehzade Mehmed'i geçirdi. Tahttan ayrılmadan önce gerek Karamanlılar'a, gerekse Haçlılar'a bazı tavizler vererek, barışı sağlamıştı. Ancak tahta geçen İkinci Mehmed'in henüz 12 yaşında olması büyük bir buhrana sebep oldu. Çandarlı'nın baskısıyla gelen İkinci Murad, ordunun başına geçti ve Vama'da Haçlı kuvvetlerini büyük bir mağlubiyete uğrattı. Vama'da bahasının kazandığı büyük zafer, İkinci Mehmed'in hükümdarlığını gölgeliyordu. Veziriazam Çandarlı Halil Paşa, padişah İkinci Mehmed olmasına rağmen Manisa Sarayı'nı devletin merkezi olarak görüyordu. Bu yüzden genç sultanın kazanacağı Vama'dan daha büyük bir zafer hükümdarlığı üzerindeki gölgeyi kaldırabilirdi. Bu başan da ancak İstanbul'un fethi olabilirdi. →

Fatih'in çocukluk defterinden bir sayfa

Fatih'in Batı kültürüne olan ilgisi daha şehzade iken Manisa Sarayı'nda başladı. İtalyan hümanisti Anconalı Ciriaco ve saraydaki başka İtalyanlar ona Roma ve Batı tarihleri ile eski Yunan filozoflarının hayatlarıyla ilgili kitapları okudular.

İLK YENİÇERİ İSYANI

Fatih'in tahta çıkışı

Ayaktanmanın asil sebebi ise Çandarlı Halil Paşa'nın, İkinci Murad'ı tekrar tahta geçirmek istemesiydi. Nitekim isyan karşısında genç hükümdarın zor duruma düşmesi üzerine, İkinci Murad Manisa'dan Edime'ye davet edildi.

Ancak bu sırada, yeniçeriler Şehabeddin Paşa'nın vaktiyle Macaristan seferi sırasında tedbirsizliği yüzünden arkadaşlarını kırdırıldığını bahane ederek ayaklandılar. İsyanda paranın değerinin düşürülmesinin de etkisi vardı. Yeniçeriler, Şehabeddin Paşa'yı öldürmek için evini bastılar ancak paşayı ele geçiremediler. Paşanın evini yağmaladıktan sonra Edime'nin doğusunda bir tepeye çekildiler. Yıldırım Bayezid'in oğlu olduğu iddia edilen ve İstanbul'da bulunan şehzadenin yanına gidecekleri tehdidini savurdular. İsyan, yeniçerilerin maaşlarına yarım (buçuk) akçe zam yapılarak yatıştırılabildi. Ayaktanmanın asil sebebi ise Çandarlı Halil Paşa'nın, İkinci Murad'ı tekrar tahta geçirmek istemesiydi. Nitekim isyan karşısında genç hükümdarın zor duruma düşmesi üzerine, İkinci Murad Manisa'dan Edime'ye davet edildi ve gelişçi genç padişaha bildirilmedi. İkinci Mehmed bir av partisine çıkanlarak oyalandı. İkinci Murad, Edime'ye geldikten sonra yeniçerilerin onayını alıp, tahta çıktı. Oğlunu da Manisa'ya vali olarak gönderdi.

İki hükümdar

İki yıllık bir hükümdarlık döneminin ardından Çandarlı Halil Paşa'nın aleyhine tertipleri sonucu tahtı tekrar babasına bırakmak zorunda kaldı. Bu olay onu çok etkilemişti. Şehzâde Mehmed, babasının 1451'deki ölümüne kadar 5 yıl Manisa Sancakbeyliği yaptı. Ancak Manisa'da padişah gibi hareket edip kendi adına para bastırıp ve Ege sahillerindeki düşman topraklarına akınlar düzenletti. Babasının ölümü üzerine İkinci Mehmed 18 Şubat 1451'de tahta ikinci defa çıktığında ise henüz 19 yaşındaydı. İkinci Mehmed, tahta çıkınca gerek Anadolu'daki beylikler, gerekse Balkan devletleri ve Bizans, harekete geçerek Osmanlı Devleti'nden tavizler koparmaya çalıştılar. İstanbul'un fethini gerçekleştirmek için düşmanların sayısının azaltılması gerekiyordu. İkinci Mehmed, Sırp'ları bazı tavizler vererek babası zamanındaki barış antlaşmasını yeniledi. Venedik, Macaristan ve Rodos'la antlaşmalar imzaladı. →

İSYAN EDEN ASKERİ CEZALANDIRDI

Karamanoğulları yine Osmanlı topraklarına saldırmışlardı. Fatih Sultan Mehmed ikinci defa tahta geçtikten sonra 1451'de Karaman seferine çıktı. Osmanlı ordusunu karşısında gören Karamanoğlu aman dileyince Fatih, Osmanlı topraklarına geri döndü. Genç sultan Bursa'da iken yeniçeriler sefer bahşişi isteriz diye kazan kaldırdılar. Yolun iki tarafında silahlı saf tutan yeniçeriler, Fatih'e "Padişahımızın ilk seferidir, kullara ihsan gerek" dediler.

Askerin bu davranışından oldukça rahatsız olup incinen Fatih, 10 kese akçe'yi askere dağıtıp ortalığı sakinleştirdi. Ardından Yeniçeri Ağası Kurtçu Doğan'ı falakaya yatırtıp, görevinden azletti. Yerine Mustafa Bey'i yeniçeri ağası yaptı. Yeniçeri subayları da Fatih'in öfkesinden nasiplerini aldı. Yayabaşlarını çağırıp, "Bu edepsizlik sizin aklınızın kusurudur" diyerek onlara yüzer sopa vurdurdu ve görevlerinden azletti. Yeniçerileri kontrol altında tutmak için kendisine bağlı birkaç bin doğancı ve sekbani aralarına kattı. Fatih'in askerini isyanına verdiği bu tepki ve yeni düzenlemeler yüzünden yeniçeriler onun saltanatı boyunca birçok zorlukla karşılaşmalarına rağmen bir daha seslerini çıkaramadılar.

Rumeli Hisarı

İkinci Mehmed, Karaman seferinden döner dönmez Anadolu Hisarı'nın karşısına bir kale yapmasını emretti. Bizans, inşaat durdurulursa Şehzade Orhan için istediği parayı vazgeçeceğini bildirdi. Ancak İkinci Mehmed, babası İkinci Murad'ın 1444 yılındaki Varna Savaşı'na giderken Boğaz'dan geçişine Bizanslılar'ın engel olduğunu, bu yüzden de babasının Rumeli tarafında bir kale yaptırmasına ahdedtiğini söyledi.

İstanbul kuşatması sırasında böyle bir hareketi kolaylaştırarak ve Boğaz'ı kontrol altında tutacak olan hisarın inşasına Rumeli yakasında Boğaz'ın en dar yerinde 1452 Nisan'ında başlandı. Boğaz'dan gelip geçen gemilerin kontrol altına alınmasını sağlayan hisarın yapımı Ağustos 1452'de tamamlandı. →

1428'de İstanbul

Askerin davranışından oldukça rahatsız olup incinen Fatih, 10 kese akçe'yi askere dağıtıp ortalığı sakinleştirdi. Ardından Yeniçeri Ağası Kurtçu Doğan'ı falakaya yatırtıp, görevinden azletti. Yerine Mustafa Bey'i yeniçeri ağası yaptı.

BÜYÜK TOPUN İSTANBUL'A TAŞINMASINI EMRETTİ

Onların nasıl döküleceğini in ince ayrıntısına kadar biliyorum. Fakat menzilin ne kadar olacağını bilemem ve bu konuda size garanti veremem" diye cevap verdi. Sultan "Bana bu topu dök. Onun menziliyle bizzat ben ilgileneceğim" diye emretti. Böylece bronz toplamaya, ustalar ise kalıpları dökmeye başladılar. Top dökme işi üç ayda tamamlandı. Sonuç olağanüstüydü. Urban, daha sonra bir büyük top daha dökülecekti. Fatih Sultan Mehmed dönemindeki topları pek çoğu oldukça pahalı bir malzeme olan bakır ve kalayın karışımıyla elde edilen bronz toplardı.

İkinci Mehmed, ocak ayında Edirne'de büyük topu denemeye karar verdi. Top saraya giden anayplun önüne büyük bir ihtimamla yerleştirildi. Gök gürültüsü gibi çok yüksek bir gürültü çıkaracağı ve bunun ansızın duyulması sonucu insanların sağır olabileceği veya hamile kadınların düşük yapabileceği konusunda halk uyarıldı. Ertesi sabah barut ateşlendi. Gülle büyük bir gürültüyle toptan çıktığında ortalığı toz duman buluttan kapladı. Çıkardığı gürültü 20 kilometre öteden duyuldu. Gülle atış noktasından bir mil öteye giderek düştüğü yerde bir kulaç derinliğinde bir çukur açtı.

Sultan, 1453 Şubatı başında büyük topun İstanbul'a taşınmasını emretti. Otuz araba birleştirildi ve topu çekmek için güçlülerinden 70 çift öküz seçildi. İki tarafında arabaların düz dumasını sağlamak ve yerinden kaymasını engellemek amacıyla 200 adam topun yanında yürüdü. Yol üzerindeki herhangi bir engeli aşmak üzere ahşap köprüler inşa etmek için 50 marangoz ve onlara beraber 200 amele topun önünden gittiler. Topun İstanbul önlerine getirilmesi iki ayı buldu. Surları önüne kuşatma için hazırlanan Osmanlı topları her birinde dört topun bulunduğu 14 batarya halinde yerleştirildi. Büyük toplardan biri imparator sarayının, diğeri ise Topkapı'nın karşısına yerleştirilmişti. Büyük top 600 kiloyu aşan güller atıyordu. Son derece sert siyah renkli taş güller Karadeniz'den getirilmişti. →

Fatih'in dökürdüğü güller

Gülle büyük bir gürültüyle toptan çıktığında ortalığı toz duman buluttan kapladı. Çıkardığı gürültü 20 kilometre öteden duyuldu. Gülle atış noktasından bir mil öteye giderek düştüğü yerde bir kulaç derinliğinde bir çukur açtı.

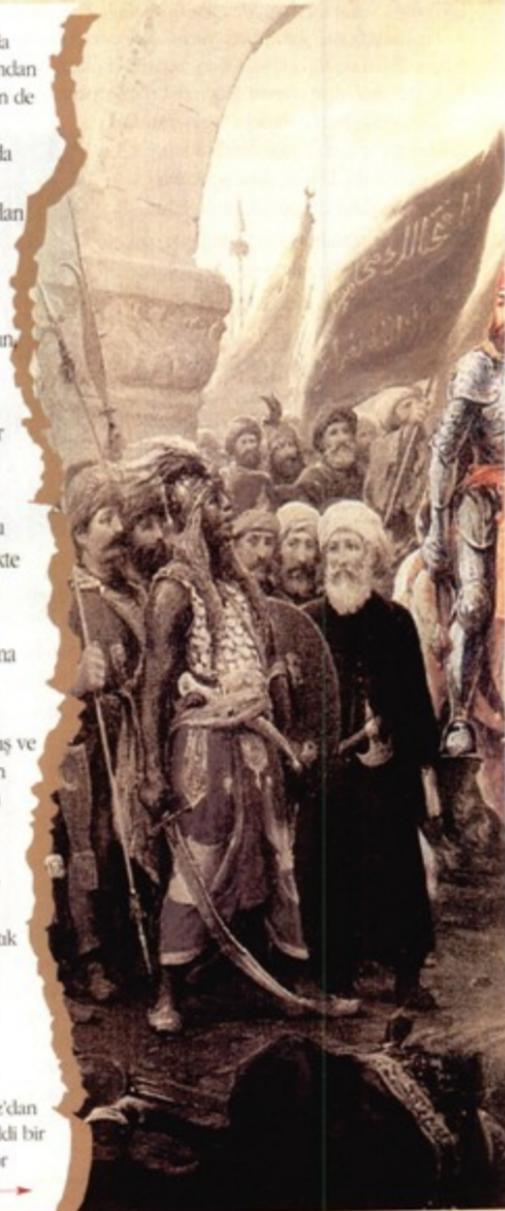

FETİH HAZIRLIKLARI v

Topların hazırlanmasının yanı sıra kale kuşatmasında etkin bir şekilde kullanılan lağım, yani toprağın altında tünel kazılarak surların altında patlatma yöntemi için de başta 300 Sırp madenci olmak üzere birçok tünel kazıcıyı ordusunda istihdam etti. Osmanlı ordusunda Müslümanlar'ın yanında Alman, Macar ve Çek gibi birçok usta mevcuttu. İkinci Mehmed, Bizans'ın surları zayıf olan Haliç'e düşman donanmasının girmesini engellemek için Haliç'in ağzına zincir çektiğini biliyordu. Küçük gemilerden oluşan Osmanlı donanmasının bu zinciri geçememe ihtimaline karşın, Rumelihisarı'nın inşası sırasında, gemileri karadan çekerek Haliç'e indirmek için hazırlık yaptırttı. Sınırlarda düşman saldırısına karşı bırakılan askerler dışında bütün Osmanlı ordusu kuşatmaya çağıldı. Anadolu askerleri önceden gelecek karşıya geçtiler. Tımarlı sipahiler, azepler, yeniçeriler, diğer kapıkulu askerleri ve ganimet için savaşmaya gelenlerle birlikte Osmanlı ordusu 70-80 bin kişiye ulaşmıştı. Orduda ayrıca askerinin moralini yükseltmeye gelen şeyhler, dervişler ve ulema da vardı. İkinci Mehmed, kuşatma sırasında gerek şehri daha iyi sıkıştırmak, gerekse İstanbul'a yardım gelmesini engellemek için donanmanın oynayacağı büyük rolün farkına varmış ve birçok yeni gemi inşa ettirmişti. Baltaoğlu Süleyman Bey, inili ufaklı gemilerle sayısı 300'e varan Osmanlı donanmasıyla kuşatmaya katılacaktı. Kuşatmadan önce Rumeli Beylerbeyi Karaca Bey, ordunun İstanbul'a gidiş yolunu geçişe uygun hale getirip, surların önündeki engelleri de ortadan kaldırarak bölgeyi kuşatmaya hazır hale getirdi. Artık her şey kuşatma için hazır.

Latin külahu görmektense Türk sarığını yeğlerim

Bizans İmparatoru ve Avrupalı Hıristiyanlar, Rumelihisarı'nın yapılmasından ve ardından Boğaz'dan geçen gemilerin durdurulmasından İstanbul'un ciddi bir tehdit altında bulunduğunu anlamışlardı. İmparator Konstantin halkın tepkisine rağmen adım adım →

İSTANBUL KUŞATMASI

yaklaşan tehlikeye karşı Avrupa'dan yardım almak için son çare olarak papaya Ortodoks Kilisesi'ni Katolik Kilisesi'yle birleştirmeye hazır olduğunu bildirdi. Saint Dimitrios Manastır'ının eski başpapazı ve Saint Sabina kardinali Isidoros, 12 Aralık 1452'de Ayasofya'daki ayini bizzat yönetti. Roma usulünde yapılan ayinde papanın ve kaçan Patrik Gregorios'un adları birlikte zikredildi.

Bazı Bizans ileri gelenleri ve din adamları kiliselerin birleşmesini kararını destekliyordu. Halkın ve din adamlarının çoğu ise olup biteni protesto ettiler. "Biz ne Latinler'in yardımına ne de birliğe muhtacız. Katolik tarzında ibadet bizden uzak olsun" diye bağırıyorlardı.

En güç şartlarda bile Ortodoksluk'tan vazgeçmeyen Bizans halkı, Latinler'e borçlu kalmaktansa Osmanlılar tarafından yönetilmeyi tercih ediyorlardı. Nitekim Gennadius'un müttelikleri arasında en başta geleni Grandük Notoras Bizanslılar'ın duygularını "Şehirde Latin külâh görmektense Türk sarıngı yeğlerim" diye en veciz biçimde ifade etmişti.

Kuşatma

Osmanlı ordusu 23 Mart'ta Sultan İkinci Mehmed'in kumandasında Edirne'den İstanbul'u kuşatmak için hareket etti. 2 Nisan'da Osmanlı kuvvetleri surlar önüne geldiler. Bizanslılar ile Osmanlı öncü birlikleri arasında ufak çaplı çatışmalar meydana geldi. Bizanslılar, gelenlerin öncü olduğunu arkaadan büyük bir ordunun geldiğini anlayınca geri çekilerek şehrin kapılarını kapatıp, hendekler üzerindeki köprüleri yıktılar.

İkinci Mehmed, 5 Nisan'da Bayrampaşa Vadisi'nin sol tarafında Maltepe'de otاغını kurup, ordusunu kuşatma vaziyetine soktu. Surları teftiş ettirip, birliklerini önceden hazırladığı plana göre yerleştirdi. Osmanlı hükümdarı 6 Nisan'da İslami geleneklere uygun şekilde imparatorlardan şehrin teslimini istedi, ancak bu kabul edilmedi. 6 Nisan gecesinden itibaren surlar top ateşi ile dövülmeye başlandı. Surlarda yıkılan yerler, müdafiler tarafından hemen dolduruluyordu. —▶

AKŞEMSEDDİN'İN MEKTUBU

İstanbul kuşatması

Kuşatma başlamıştı. 9 Nisan'da Baltaoğlu Süleyman Bey idaresindeki Osmanlı donanması Haliç'e girilen zinciri geçmeye teşebbüs etti, ancak başarısız oldu. İkinci Mehmed kuşatma sırasında komutanlarıyla surları gezip, kara ve deniz birliklerini denetliyordu. 11 Nisan'da toprak, Silivrikapı-Topkapı arasındaki zayıf sayılan surların önünde dört gün mevkiye yerleştirildi.

Osmanlılar Bizanslıların toparlanmasına fırsat vermemek için kuşatma boyunca surları bitirmek tükenmek bilmeyen yoğun topçu ateşiyle dövdüler. Müdafiler açılan gedikleri kapatıyor, surları yıkan kısımları fiçiler, toprak ve diğer malzemelerle dolduruyorlardı.

18 Nisan'da günlerdir devam eden top atışları sonucunda tahrip edilen Bayrampaşa Deresi yönünde dış surlara yönelik ilk hücum gerçekleştirildi, ancak bu başarısız oldu.

Akşemseddin sert ifadelerle dolu bir mektup yazdı

İstanbul'a yiyecek ve yardım getiren üç Ceneviz gemisi ve bir Bizans nakliye gemisi 20 Nisan'da şehrin önlerinde görüldü. Osmanlı donanması dört gemiyi Yenikapı önlerinde karşıladı. Şiddetli lodosta manevra yapamayan kürekli Osmanlı gemilerini kolayca yaran yüksek bordolu Ceneviz gemileri Haliç'e girdi. Bu başarısızlık Osmanlı ordusunda büyük bir moral bozukluğuna sebep oldu. Kuşatmanın kaldırılmasıyla ilgili fikirler daha yüksek sesle dile getirilmeye başlandı. Ordunun ruhu hâlini ve olumsuzlukları vaktinde teşhis eden Akşemseddin, Sultan İkinci Mehmed'e sert ifadelerle dolu bir mektup yazdı. Fetih taraftarlarının muzaffer olacağını müjdeleyen Akşemseddin, padişahın sert tedbirler almaktan kaçınmamasını da istedi. İstanbul kuşatmasının dönüm noktası olan mektupta Akşemseddin şunları yazmıştı: →

İkinci Mehmed kuşatma sırasında komutanlarıyla surları gezip, kara ve deniz birliklerini denetliyordu. 11 Nisan'da toprak, Silivrikapı-Topkapı arasındaki zayıf sayılan surların önünde dört gün mevkiye yerleştirildi.

“ŞİMDİ MERHAMET GEREKMEZ”

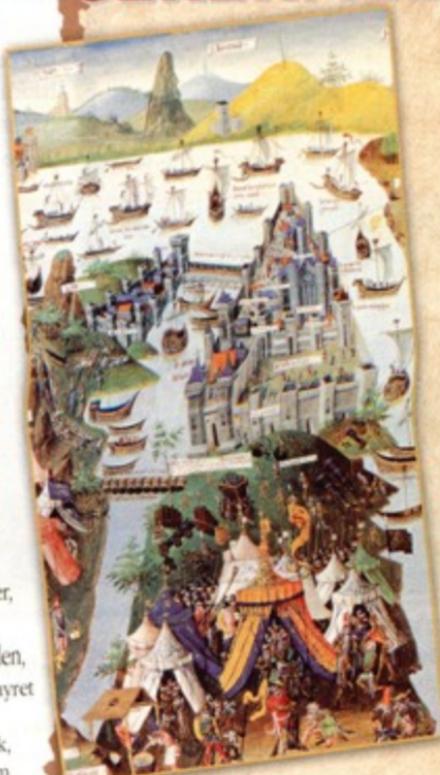
“...Bu hadise gemi ehliinden oldu. Kalbime büyük kırıklık ve üzüntü getirdi. Bir fırsat görünüyordu. Fakat bu hadise o fırsatı ortadan kaldırdı. Yeni gelişmeler oldu. Birincisi, kâfirler rahatladı, sevince boğuldu, moral buldu. İkincisi, sizin görüşünüzün eksik, hükmünüzün ve kararlarınızın isabetsiz, sözünüzün tesirsiz olduğu görüşü kuvvet kazandı. Üçüncüsü, dualarınızın kabul olmadığı, müjdemizin geçersiz olduğu ifade edilir oldu. Bu bakımdan bu hadise, bunun gibi pek çok mahzurlar doğurdu.

Şimdi yumuşaklık ve merhamet gerekmez. Bu

hususta kusuru görülenler, fethi muhalif olanlar

tespit edilip, bunlar görevden azil dâhil gereken en şiddetli ceza ile cezalandırılmalıdır. Eğer bunlar yapılmazsa kaleye yeni bir hücumla kalkışıldığında, hendeklerin doldurulmasına karar verildiğinde gevşeklik gösterilecektir. Bilirsiniz, bunlar yasaktan (zordan) anlayan Müslüman'dır. Allah için canını, başını ortaya koyan azdır. Meğer bir ganimet görelere, canlarını dünya için ateşe atarlar.

Şimdi sizin yapmanız gereken bütün gücünüzle, filen, emirle, hükümlerinize, sözünüzle işe sarılmaz, gayret göstermenizdir. Bu tür görevler, gerektiğinde merhameti ve yumuşaklığı az, şiddet kullanabilecek, zora başvurabilecek kimselere verilmelidir. Bu, hem geçmişteki uygulamalara hem de dine uygundur. Allah şöyle buyuruyor: “Ey şanlı Peygamber! Kâfirlerle, münafıklarla sonuna kadar savaş ve onlara karşı sert ol, yumuşak davranma. Onların varacakları yer cehennemdir ki, orası varılacak ne kötü yerdir.” Bir acayip hal oldu. Üzgün bir halde otururken, Sâdî'nin büyükü, Câfer-i Sâdîk'in işaretini üzerine Kur'an'ın Kerim üzerinde mütalaada bulunurken şu âyete rastladım: “Allah münafıklarla ve kâfirlere ebedi olarak cehennem ateşini vâzetti. O, onlara yeter. Allah onları rahmetinin sahasından uzaklaştırdı. Onlar için devamlı azap vardır.” Bu âyete göre, bu işte gayret sarf etmeyenler de senin emrine uymayanlar da Müslüman değildir. Bunlar münafık hükmünde olup, kâfirlerle cehennemde beraber olacaklardır. →

Istanbul kuşatması

Allah şöyle buyuruyor: “Ey şanlı Peygamber! Kâfirlerle, münafıklarla sonuna kadar savaş ve onlara karşı sert ol, yumuşak davranma. Onların varacakları yer cehennemdir ki, orası varılacak ne kötü yerdir.”

GEMİLER HALİÇ'TE

Zonaro'nun firçasından
Fatih donanmasına emir veriş

İşlerini daha sıkı tutmaktan ve sert davranmaktan başka çare olmadığı anlaşıldı. Sonuçta, Allah'ın yardımıyla biz buradan utanan ve gücenen değil ferahlayan, mansur (yardım edilen) ve muzaffer olarak dönen oluruz. İmdi, 'Kul tedbiri alır, takdiri Allah'a bırakır' hükmü her zaman

geçerlidir. Neticede başın Allah'tandır. Ama elden gelen bütün gayret sarf edilmiştir.

Allah Resülû ve ashabının sünneti de budur. Hüzünlü bir halde iken biraz Kur'an okuyup yattığımda, birtakım lütuflara, müjdelere mazhar oldum ve teselli buldum.

Bu söylediklerim sana boş söz gibi gelmesin. Gereğini yapasın. Söylediklerim tamamen sizi sevdiğimizdendir."

Akşemseddin'in mektubuyla kendini toplayan Fatih, 21 Nisan'da bozgunun sorumlusu olarak gördüğü Kaptan-ı Derya Baltaoğlu Süleyman Bey'i azledip, yerine Hamza Bey'i tayin etti.

Bu bozgunun sonra başarısızlığın izlerini silecek ve askerinin maneviyatını yükseltecek

tedbirler alınmaya çalışıldı. Çok önceden hazırlanmış plan uygulamaya koyuldu. Omanda inşa edilmiş ve donanmaya ait bir kısım gemiler 21-22 Nisan'da

karadan çekilerek Halic'e indirildi. 70 kadar geminin Halic'te ansızın görülmesi önceki başarısızlığın üstünü örttüğü gibi, askerinin maneviyatını da yükseltti. Bizans'ta ise büyük bir şaşkınlık ve hayal kırıklığına yol açtı.

Halic'e inen Osmanlı gemileri yüzünden yaşadıkları şaşkınlığı atan Bizanslılar toplanarak ne yapacaklarını tartıştılar. Halic'teki Osmanlı gemilerini yakmak üzere harekete geçen Bizanslılar ve Latinler başarısız oldular.

Yürür kuleler

Surlar top ateşiyle dövülmeye devam edildi. Kuşatma sırasında meydana gelen önemli bir gelişme de topları havan topu şeklinde kullanılmıştır. Havan topu, kuşatma sırasında Galata surlarından Halic'te bulunan gemilerin vurulması için kullanıldı. 16 Mayıs'ta Kazılan büyük tünelle surların altından geçirilerek şehir içine kadar girildi. →

Akşemseddin'in mektubuyla kendini toplayan Fatih, 21 Nisan'da bozgunun sorumlusu olarak gördüğü Kaptan-ı Derya Baltaoğlu Süleyman Bey'i azledip, yerine Hamza Bey'i tayin etti.

SON HÜCUM

Ancak Bizanslılar tüneli keşfederek, karşı tünelle çöktürdüler. 18 Mayıs'ta Yürüyen büyük bir kule ile surlara yapılan hücum da başarısızlıkla sonuçlandı. Bizanslılar, kuleyi yakarak imha ettiler. Ancak kuleyi kullanan askerler sur önündeki hendeki doldurarak yığıldıkları toprağı sur boyunca yükselttiler.

Osmanlı lağımçıları yeni tünellerini surların altına kadar ilerletti. Ancak Bizanslılar 22 Mayıs'ta Türk lağımçıların şehir içine kadar uzanan tüneline fark ederek etkisiz hale getirdi. Kuşatmanın uzaması, Avrupa'dan gelebilecek yardım yüzünden Osmanlı ordusunu zor duruma sokmuştu. Bu sırada Venedik donanması Ege'ye gelmişti. 25 Mayıs'ta Bizans'a son kez teslim ol çağrısı yapıldı. Bizanslılar'dan şehri teslim etmek isteyenler oldu. Ancak İtalyanlar buna şiddetle karşı çıktılar. Bu sırada Macarlar'ın, yardımcı geldiği haberleri Osmanlı ordusunun moralini bozmuştu. "Tehlike büyüktü. Veziriazam Çandarlı Halil Paşa, baştan beri savunduğu kuşatmayı kaldırma fikrinde ısrar etti. Ancak Zağanos Paşa, Şehabeddin Paşa, Turahan Bey ve Akşemseddin saldınyaya devam edilmesi gerektiğini söylediler. Büyük bir saldınyaya geçilmesi için karar alındı. Son bir genel hücum için büyük hazırlıklar yapıldı. Son saldınyayı gerçekleştirmek üzere gerekli planlar tamamlandı. 28 Mayıs gecesi son hücumla hazırlanan Osmanlı ordusu, şenlikler yapıp, etrafı mum donanmasıyla aydınlattı. 29 Mayıs Salı günü sabaha karşı Osmanlı ordusu bütün cepheelerde hücumla geçti. Edimekapı ile Topkapı arasındaki kesimde Bayrampaşa Vadisi boyunca top atışları ve lağımçıları tarafından yıkılmış ve yer yer tamir çalışılmış surlara saldınlık.

Şehir düştü

Şehrin savunmasında en büyük rolü oynayan Cenevizli Guistiniani'nin yaralanıp, Haliç'teki gemisine gitmesi şehrin savunmasını tamamen çöktürdü. Topkapı civarındaki surları çıkan Türk askerlerini gören Bizanslılar haykırarak şehre kaçmaya başladılar. İstanbul bir anda "Şehir düştü, şehir düştü" sesleriyle çalkalanmaya başladı. →

Türkler'in şehre girmesi üzerine imparatorun son çırpışları

Tehlike büyüktü.
Veziriazam Çandarlı
Halil Paşa, kuşatmayı
kaldırma fikrinde ısrar
etti. Ancak Zağanos
Paşa, Şehabeddin
Paşa, Turahan Bey ve
Akşemseddin saldınyaya
devam edilmesi
gerektiğini
söylediler.

Padisahlar

FATİH İSTANBUL'DA

Zonaro'nun
fırçasından
Fatih'in
İstanbul'a
girişi

Şehrin içlerine doğru
hemen hemen her
tarafından akan Osmanlı
askerleri birçok esir
alarak Akсарay'da
birleştiler ve Ayasofya'ya
doğru ilerlediler. Öğlen
olduğunda şehir
tamamen Türkler'in
eline geçmişti.

Surlarda dalgalanan Bizans kartalı ve Aziz Markos'un aslanı bulunan bayrakların yerini Türk sancakları almıştı. Şehrin savunması çökmüştü. Binlerce Türk askeri içeriye girmeye başladı. Bizanslılar evlerine, ailelerinin yanına giderken, bir kısım halk ile yabancılar Haliç'teki gemilere kaçtılar.

Şehrin içlerine doğru hemen hemen her taraftan akan Osmanlı askerleri birçok esir alarak Akсарay'da birleştiler ve Ayasofya'ya doğru ilerlediler. Öğlen olduğunda şehir tamamen Türkler'in eline geçmişti.

Şehir fethedilmişti, artık İkinci Mehmed İslam Dünyası'nın en şanlı hükümdarı ve "Fatih"iydi.

Şehir tam olarak Osmanlılar'ın eline geçince artık Fatih unvanını kazanmış olan İkinci Mehmed şehir yeniçerileri ve vezirleriyle birlikte girdi. Kafile şehrin sokaklarından geçerek, Ayasofya'ya geldi. Burada atından inen genç hükümdar, yerden aldığı bir avuç toprağı kavuğunun üzerine serpti. Bu hareketiyle Allah'a sığınacağını belirtiyordu. Ayasofya'ya girdi. Bir müddet sessizce bekledi. —>

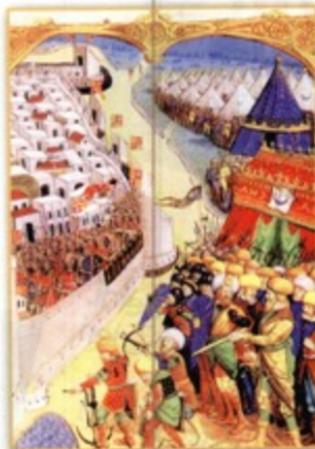

Belki de bu zafer için şükrediyordu. Bu sırada bir askerın kilisenin niemmerlerini sökmeğe çalıştığını gördü. Askere kızarak, bunların ganimet olmadığını söyledi. Bu yapılar padişahındı.

Kilisenin içerisinde korku ile bekleyen Bizanslılar'ın emniyet içerisinde evlerine götürülmelerini söyledi. Daha sonra kilisenin camiye dönüştürülmesini emretti. Ulemadan biri ezan okudu. Fatih, namaz kaldıktan sonra bu zaferi için dua edip, aynlımadan önce Ayasofya'nın kubbesine çıkan padişahın şu mısraları söylediği duyulmuştur:
"İmparatorun sarayında örümcek perdedirlik ediyor, Efrasiyab'ın kulelerinde baykuş nevbet vuruyor."

Fatih'in atını denize sürüşü

Batılılar tarafından yapılmış İstanbul kuşatması minyatürü

HAFTAYA
FATİH SULTAN
MEHMED
(2)

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

3 ARALIK 2010 CUMA / SAYI: 8

BUGÜN Gazetesinin ücretsiz ekidir.

İSLAMIN KILICI
FATİH SULTAN MEHMED (2)

(1432 - 1481)

FETHİN YANKILARI

Istanbul'dan kaçanların Ege'deki adalara vamasından sonra, İstanbul'un düştüğü haberi her tarafa yayıldı. Haber Venedik senatosuna ulaştığında salonu derin bir sessizlik kapladı. Senato üyeleri korku ve şaşkınlık ile birbirlerine baktılar. Ağltlar, çığlıklar birbirini takip etti. Kimisi saçını başını yolarken, kimisi de göğsünü yumrukluyordu. Hristiyan dünyası bugün bile atlatamadığı bir şoka gimişti. Kimse bu duruma inanamıyordu. Bazılar Bizans'ın yardımına gidilmediği için Avrupa'daki Hristiyan devletleri suçlarken, bazıları da Bizanslılar'ın işledikleri günahların sonucunda bunların olduğunu ifade ediyordu.

Hristiyanlar İstanbul'un Türkler'in eline geçmesini Romalılar'ın Kudüs'ü yakıp yıkması, Hazreti İsa'nın çarmıha gerilmesi ve dünyanın sonu gibi insanlık tarihindeki büyük felaketlerden birisi olarak algıladılar.

Haber yayıldıça her yerde yeni bir Haçlı Seferi düzenleme fikri hakim oldu. Haber papaya ulaştığında, Papa V. Nicolas, "Hristiyanlığın utancıdır bu!" diye bağırmaştı. En başta papa olmak üzere birkaç yıl heyecanlı birlikt sağlamaya çalışıldıysa da bir sonuca vanlamadı.

İtalya'dan Sırbistan'a herkes sıranın kendilerine geldiğine inanıyor ve korkuyordu. Vaizler şehir şehir dolaşarak halka durumu duyurdular. İnsanların günahları yüzünden Doğu Roma'nın başkentinin Türkler'in eline geçtiği, eğer insanlar dine dönmezlerse Fatih'in Roma'ya kadar geleceğini anlattılar. İstanbul'un Türkler'in eline geçmesi Hristiyan dünyasında birçok ağıt yakılmasına sebep oldu. →

Fatih'in yaptırdığı Çinili Köşk

Hristiyanlar İstanbul'un Türkler'in eline geçmesini Romalılar'ın Kudüs'ü yakıp yıkması, Hazreti İsa'nın çarmıha gerilmesi ve dünyanın sonu gibi insanlık tarihindeki büyük felaketlerden birisi olarak algıladılar.

HİÇ KİMSEYİ ZORLAMAYIN

1493'te İstanbul

Buyurdum ki, kendi
canları, servetleri,
kazançları, malları,
depoları, bağları,
değirmenleri, gemileri,
sandalları ve bütün
eşyaları; kadınları,
çocukları, köle ve
cariyeleri yine
kendilerinin olsun!

Galata halkı ve şehrin önde gelenleri devletime dostluğunun simgesi olarak kalenin anahtarlarını göndererek benim tebaam olmayı kabul ettiklerini bildirip itaat ve bağlılıklarını sunmuşlardır. Onların bu iyi niyetleri karşısında ben de; Kendi inanç, gelenek ve göreneklerinin gereği olarak şimdiye kadar nasıl davranıyorlarsa yine aynı şekilde hareket etmelerini kabul ettim. Askerlerimle üzerlerine gidip kalelerini yıkarak harap etmeyeyim.

Serbestçe gezip dolaşınlar

Buyurdum ki, Kendi canları, servetleri, kazançları, malları, depoları, bağları, değirmenleri, gemileri, sandalları ve bütün eşyaları; kadınları, çocukları, köle ve cariyeleri yine kendilerinin olsun! Bu sayılanları hiçbirine müdahale olmayayım, kendilerine bu yönde herhangi bir baskı yapmayayım, rahatsız etmeyeyim!

Onlar da çift ve çubuklarıyla meşgul olsunlar, diğer yerlerde yaşayan vatandaşların gibi karada ve denizde serbestçe gezip dolaşınlar, kimse kendilerini engelleyip rahatsız etmesin! Kendileri her türlü baskı ve aşırı talepten muaf ve emniyette olsunlar! Ben ancak onlardan yasal vergi talep edeyim, onlar da bunu diğer vatandaşlarımız gibi her yıl ödesinler! İtaatleri, emekleri ve ödedikleri verginin karşılığı olarak ben de diğer şehirlerimizdeki vatandaşlarımız gibi onları daima gözetip koruyayım! Kiliselerini alıp mescide çevirmeyeyim! Ancak onlar da yeni kilise yapmasınlar! Ceneviz tüccarları da denizden ve karadan ticaretlerine devam etsinler! Gümrük vergilerini daha önce olduğu gibi ödesinler! Kendilerine hiç kimse engel olmasın! Buyurdum ki, Galatalıların evlerine doğancı veya askerlerimizden kimse yerleşmesin! Buyurdum ki, Yeniçeri yapmak üzere bunların çocuklarından almayayım! Hiçbir Hıristiyan kendi isteği dışında Müslüman olmaya zorlanmasın! →

FETİHTEN GELEN GÜÇ

Kendi aralarında istedikleri kişiyi seçerek kethüda tayin etsinler ve işlerini o takip etsin!

Galata halkı ve tüccarları angaryadan muaf olsunlar!
Bunu böyle bilip sözüme güvensinler!"

İstanbul'un fethi genç padişaha sonsuz bir kudret ve otorite sağlamıştı. Fetih öncesi büyük kargaşalıklar içerisinde çalkalanan Osmanlı Devleti bu fetihle getirdiği büyük prestijle hem İslâm dünyasının en parlak devleti haline geldi, hem de düşmanları üzerinde psikolojik yığınlık yarattı. Fetih, fetihten hemen sonra iktidarını sınırlayan ve İstanbul kuşatmasını kaldırtmaya çalışan Veziriazam Çandarlı Halil Paşa'yı görevden aldı ve bir müddet sonra öldürttü.

Fatih'in düşmanları

Fatih Sultan Mehmed, zaferlerini kolay kazanmamış, Balkanlar'ın ve Güneydoğu Avrupa'nın en büyük hükümdarları ile mücadele etmişti. Eflak Prensi Kazıklı Voyvoda Vlad Drakul, Boğdan Prensi Stefan Çel Mare ve Amavutluk hakimi İskender Bey, Macar ordularını komutanı Hunyadi Yanoş, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan. Bütün bu isimler kendi milletlerinin tarihlerindeki en büyük kahramanlardır. Fatih, sıradan hükümdarlarla değil Macarlar'ın, Romenler'in ve Akkoyunlular'ın tarihlerindeki en büyük isimlerle mücadele etmişti.

Kahraman hükümdar

Fatih, fetihten bir yıl sonra 1454'te Sırbistan seferine çıktı. Ardından Karadeniz bölgesindeki Ceneviz kolonileri ile Boğdan'ı vergiye bağladı. 1455'te ikinci defa Sırbistan seferine çıktı. Güney Sırbistan'daki Vilk-İli'ni Lab Vadsı'ndeki gümüş madenleriyle birlikte ele geçirip, Sırpları Macarlar'dan ayırıp Osmanlı'ya bağladı.

Orta Avrupa'nın kilitli sayılan Belgrad, 1441'de İkinci Murad döneminde kuşatılmış, ancak fethedilememişti. Fatih'in İstanbul'dan sonraki en büyük hedefi Belgrad'dı. Avrupa yönündeki fetihler için Belgrad muhakkak alınması gereken bir şehirdi. →

19. yüzyılda Trabzon

Fatih, fetihten bir yıl sonra 1454'te Sırbistan seferine çıktı. Ardından Karadeniz bölgesindeki Ceneviz kolonileri ile Boğdan'ı vergiye bağladı.

ACABA TÜRKLER ÜL

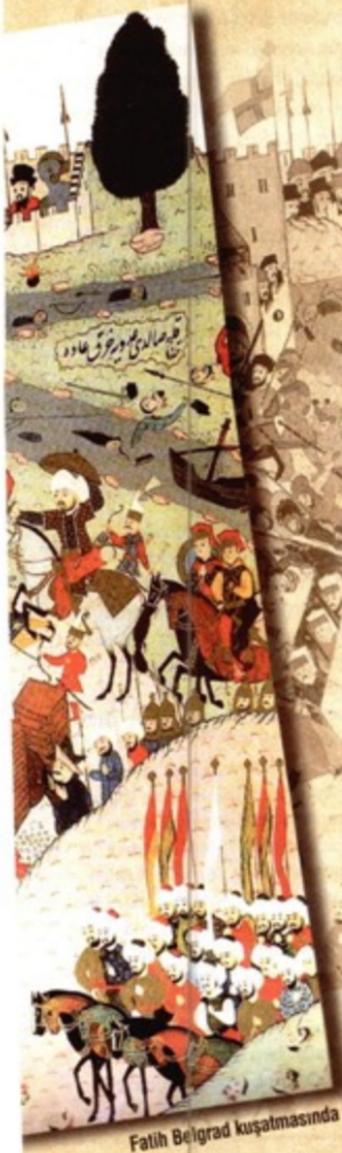
Fatih Sultan Mehmed, Belgrad meselesini çözmek için 1456 Haziran'ında şehri kuşattı. Belgrad'ın kuşatıldığını haber alan Papa Üçüncü Calixtus, İtalyan papaz Capistrone'yı destekleyerek 60 bin kişilik bir ordu topladı. Macar komutanı Hünyadi Yanoş da bir donanma oluşturarak Tuna yönünde harekete geçti. Bu gelişme üzerine harp meclisini toplanıp, gelen düşmana karşı nasıl hareket edileceği tartışıldı. Gemiler Tuna'dan Sava'ya kara yoluyla geçirdi.

Şehrin yardım gelmeden fethedilmesini isteyen Fatih, kaleyi fethetmek için çok uğraştı. Ancak şehir düşmeden Haçlı ordusunun yaklaştığı haberi Osmanlı ordugâhına ulaştı. Bunun üzerine 22 Temmuz'da son hücum emri verildi. Askerin bir kısmı gediklerden içeriye girmeyi başardı ancak içeri girenler ganimet için yağmaya başlayınca bir gün önce kaleye yardıma gelen dinç Haçlı kuvvetleri Türk birliklerini geri püskürttü.

Osmanlı ordugâhındaki şaşkınlığı fark eden Haçlı kuvvetleri var güçleriyle saldırıya geçtiler. Fatih bu hezimet karşısında sinirinden dudaklarını ısırarak kanattı. Haçlı askerlerinin padişahın olduğu yere doğru yöneldiğini gören devlet adamları, Fatih'e geri çekilmeyi önerdiklerinde sultan, "Düşmandan yüz çevirmek bozgunluk alametidir" diyerek teklifi reddetti. Böyle bir geri çekilişi Fatih'in elde ettiklerinin tamamını kaybetmesine ve ülkenin Haçlı istilasına maruz kalmasına sebep olabilirdi. Bunun farkında olan Fatih bu duruma düşmekten, memleketin Haçlı askerinin ayakları altında ezilmesini görmektense savaş meydanında mertçe savaşarak şehid düşmeyi tercih etti. Etrafında birkaç kişiden başka kimsenin kalmayan Fatih düşman askerlerinin üzerine atını sürerek bizzat savaşa katıldı. Üzerine yürüten üç Haçlı askerini öldürdü ama kendisi de başından ve baktırından kılıç darbesi aldı. Dağlıan Türk ordusu padişahlarının bu hâlini görünce tekrar toparlandı ve Haçlı ordusunu Belgrad Kalesi'ne çekilmeye mecbur ettiler. Fatih'in şahsi kahramanlığı sayesinde büyük bir hezimet önlenmişti. →

EMİZE GELİRLER Mİ?

Fatih Belgrad kuşatmasında

Ancak kalenin fethedilme ihtimali kalmadığı için Osmanlı ordusu geri çekildi.

Belgrad fethedilememiştir ama aynı yıl Enez, İmroz ve Limni fethedildi. 1457 yılı Arnautluk'taki Osmanlı kuvvetlerinin İskender Bey'le mücadelesiyle geçti. Aynı yıl Şehzade Bâyezid ve Şehzade Mustafa'nın sünnet düğünlerinin yapılması yüzünden de sultan sefere çıkmamıştı.

Osmanlı sultanı fetihlerine devam ederken bütün Avrupa korku içerisinde, çaresizce bekliyor, birçok ülke de "Acaba bu yıl Türker ülkemize gelirler mi?" diye düşünülüyordu.

1458'de veziriazam Mahmud Paşa Güvercinlik başta olmak üzere Sırbistan'ın ele geçirilememiş bölgelerini fethederken, Fatih Sultan Mehmed de Mora'da idi. İki ordu Üsküp'te buluşup kışı orada geçirerek çekilmelerini bekleyen düşmanları şaşırttı. Osmanlı ordusu Macar ordusunu püskürttüktan sonra Edime'ye döndü. 1459'da sefere çıkan Fatih'e, Sırlar Semendire'nin anahtarlarını verdiler. Böylece Sırbistan doğrudan Osmanlı hâkimiyeti altına girdi. Sırbistan seferini erken bitiren Fatih, Anadolu'da yeni bir sefere çıkarak Amasra'yı fethetti. 1460'ta ikinci defa Mora seferine çıktı ve sahilde Venedik'e ait birkaç kale dışında yarımadanın tamamını Osmanlı topraklarına kattı.

İslâm'ın Kılıcı

1461'de Kuzey Karadeniz seferine çıkan Osmanlı Sultanı, Candaroğulları Beyliği'ni itaat altına aldıktan sonra Trabzon Rum İmparatorluğu'nun üzerine yürüdü.

Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, Trabzon Rum İmparatoru Dördüncü İoannes Komnenos'un Despina Hatun diye adlandırılan kızı Theodora'yla 1458'de evlenerek, Osmanlılar'a karşı yardım sözü vermişti. Fatih Sultan Mehmed, Trabzon seferine çıkınca Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, kayınpederinin ülkesini kurtarmak için annesi Sara Hatun'u Osmanlı İmparatorluğu'na elçi olarak gönderdi. Sara Hatun maiyetiyle birlikte seferde olan Fatih'i Bulgar Dağı'nda buldu. →

VENEDİK'LE 16 YIL SÜREN SAVAŞ

Otlukbeli Savaşı'nın sonu

Argos'un fethi,
Osmanlılar'ın deniz
kuvvetlerinin zayıflığı
yüzünden uzun
süredir çatışmaktan
kaçındıktan
Venedik'le savaşa
sebeb oldu ve bu
harp 1479'a kadar
16 yıl sürdü.

Osmanlı hükümdarı kendisine getirilen hediyeleri kabul edip, Sara Hatun'a büyük saygı gösterdi ve anne diye hitap etti. Fatih, Sara Hatun'la birlikte Bulgar Dağı'nı aşip, Trabzon seferine devam etti. Sultan, dağ geçerken birçok yerde atından inip, yürümüştü. Sara Hatun, bu durum üzerine "Hey oğul! Bir Trabzon için bunca zahmetler çekmek nedir?" diye sorunca, Fatih "Ana bu zahmetler Trabzon için değildir. Bu zahmetler İslam dini yolunadır ki ahirette Allah'ın karşısına çıkınca utanmayalım diyerdi. Zira bizim elimizde İslam kılıcı vardır. Eğer biz zahmete katlanmazsak bize gazi demek yalan olur" diye cevap vermişti.

Trabzon, Fatih'in kuşatmasına karşı direnemeyeceğini anlayınca teslim oldu ve böylece Osmanlılar Doğu Karadeniz'e hakim olmaya başladılar.

Mora kurtarıldı

Fatih Sultan Mehmed'in seferleri bitip tükenmek bilmiyordu. 1462'de Eflak seferine çıkıp, Kazıklı Voyvoda'yı cezalandırdıktan sonra aynı yılın eylül ayında Midilli'yi fethetti. 1463'te Fatih'in komutasındaki ordu Bosna'yı Osmanlı topraklarına katarken, Mora'da Argos fethedildi. Argos'un fethi, Osmanlılar'ın deniz kuvvetlerinin zayıflığı yüzünden uzun süredir çatışmaktan kaçındıktan Venedik'le savaşa sebep oldu ve bu harp 1479'a kadar 16 yıl sürdü.

Venedik, Arnavutluk, Macaristan, Papalık ve Balkanlar'daki Hıristiyan prensliklerle ittifak yaparak Osmanlılar'a karşı cepheyi genişletmişti. 1464'te Venedik hâkimiyetine girmiş olan Mora kurtarıldı. Çanakale Boğazı'na Sultaniye ve Kilitbahir Kaleleri inşa edilerek, Boğaz güvence altına alındı. Fatih, 1466 ve 1467'de Arnavutluk hâkimi İskender Bey'e karşı iki sefer yaptı. Fatih'i uzun süre uğraştıran İskender Bey'in 1468'de ölümü üzerine Arnavutluk'ta Osmanlılar'a karşı direniş azaldı. Aynı yıl Fatih, Karamanoğulları Beyliği'nin büyük bir kısmını Osmanlı topraklarına kattı. Ege adalarından Mora'ya kadar birçok cephede Venedik'le savaş sürerken, Osmanlı orduları fetihlere devam ediyordu. →

DOĞU'DAN GELEN BÜYÜK TEHLİKE

Fatih, 1470'te Ege'nin önemli adalarından Eğriboz'u fethetti. 1471'de Fatih Sultan Mehmed'e karşı kurulan cephe iyice genişlemişti. Venedik, Akkoyunlular, Rodos Şövalyeleri ve Karamanoğulları bir araya gelmişlerdi. Veziriazam İshak Paşa, 1471'de Karaman seferine çıkıp Niğde ve Larende'yi fethederken, Gedik Ahmed Paşa da Alanya'yı aldı. 1472'de Gedik Ahmed Paşa, dağlık bölgelerdeki Karamanoğlu kalelerini de bir bir ele geçirdi.

Karaman bölgesini işgal ettiler

Fatih'in Orta Anadolu'daki fetihleri Akkoyunlu Türkmen *Beyi Uzun Hasan'ı Anadolu'ya davet etti. 1472'de Tokat'ı işgal eden Akkoyunlu askerleri, şehirde büyük tahribat ve katliam yaptılar. Ardından Karaman bölgesini işgal ettiler. Bir Akkoyunlu elçisinin sülh meselelerini görüşmek bahanesiyle Osmanlı devlet erkânını oyalamaya çalıştığı esnada Tokat'ın tahrip edildiği haberi İstanbul'a ulaştı.*

Tokat'ın yakılıp, yıkıldığı haberi gelince Fatih, "Zulüm yolunu açan, ona zulümle karşılık verenden daha zalimdir. Eğer o, kötü fiilî maiyetine ve kuvvetine dayanır ise, benim itimadım Allah'ın kuvvetidir. Allah'ın kuvvet ve kudretinden gayri kuvvet ve kudret yoktur" dedi ve otağını Üsküdar'a kurdurup, derhal sefer hazırlıklarına başlanmasını emretti.

Veziriazamın sefer mevsiminin geçtiği yönündeki ısrar üzerine Fatih seferin bahara tehirini kabul etmesine rağmen çadırını kaldırtmayarak, sefere kararı olduğunu açıkça gösterdi. Fatih, Akkoyunlu hükümdarına şöyle bir mektup gönderdi:

"Bundan önce annenin ricasıyla pençe-i gazabımdan kurtulmuşsun. Biz de seni ıslah olmuş ve sülh semtine yönelmiş kabul ederek affetmişiz. Tokat ve Karaman topraklarına yaptığın için seni öldürmek ve memleketini tahrip etmek üzere bu yılın baharında harekete karar verdik. Seni affetmek katiiyen düşünülmemektedir.

Beyhude zahmet çekme. Sen vilâyet yıkmayı padişahlık mı zannettin? Çekinmeden, korkmadan topraklarımızı tecavüz ettiğin için kılıcımız senin göğsünde kana bulanmalıdır. →

Otlukbeli Muharebesi'nde ele geçirilen Akkoyunlu sancığı

Veziriazamın sefer mevsiminin geçtiği yönündeki ısrar üzerine Fatih seferin bahara tehirini kabul etmesine rağmen çadırını kaldırtmayarak, sefere kararı olduğunu açıkça gösterdi.

FATİH'İN RÜYASI

Er isen meydana gel. Kadın gibi delikten deliğe girme, hazırlıkları yap, haber verilmedi deme. Zira soysuz vücudun yok edilecektir ve bu konuda özür ve bahane bertarafır" diyordu. Fatih 11 Nisan 1473'te, Üsküdar'dan hareket etti. Akkoyunlu topraklarına girdikten sonra öncü kuvvetlerin çatışmasında Osmanlı birlikleri mağlup oldu. Bu çatışma Osmanlı tarafında büyük moral bozukluğuna yol açarken, Uzun Hasan cephesinde ise Akkoyunlu hükümdarının kendine güveni geldi ve daha önce çekindiği rakibini küçük görmeye başladı. Osmanlı kaynakları bu mağlubiyetin ardından Fatih'in gördüğü bir rüyayla moral bulduğunu kaydederler. Bu rüya belki de o zaman askerinin moralini ve cesaretini yükseltmek için kullanılmıştı. Fatih rüyasında kendisini pehlivan kıyafetinde

Uzun Hasan

Fatih rüyasında kendisini pehlivan kıyafetinde Uzun Hasan ile güreşirken görmüştü. Rüyasında Sultan, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın göğsüne öyle bir darbe indirmişti ki hasmının yüreğinden bir parça yere düşmüştü.

Uzun Hasan ile güreşirken görmüştü. Sultan, Akkoyunlu hükümdarını ilk hamlesine mukavemet edemeyerek dizüstü düşmüşse de müteakiben bütün kuvvetini toparlayarak Uzun Hasan'ın göğsüne öyle bir darbe indirmişti ki, hasmının yüreğinden bir parça yere düşmüştü. Bu rüya tabir ettirilerek orduya dağıtılıp, askerinin morali yükseltildi. Uzun Hasan, kazandığı başının da etkisiyle Fatih'e elçi göndererek kayınpederine ait olan Trabzon'u, kız kardeşinin oğullarına ait Sinop'u ve kuzenleri olan Karamanoğulları'nın topraklarının geri verilmesini talep etti. Taleplerinin silah zoruyla yerine getirilmesini sağlayacak güce sahip olduğunu kanıtlamak için de Sultan Mehmed'e elçisiyle bir çuval dan göndermiş ve kendisiyle boy ölçüşmek istediği takdirde, askerlerinin sayısının çuvaldaki tanelerin sayısı kadar olmak zorunda olduğunu bildirmişti.

MACARLAR BÖĞÜRDELEN'İ İŞGAL ETTİ

Fatih ise buna cevap vermeyip, danları elçinin gözleri önünde, bunları anında yiyip bitiren tavukların önüne attırdı. "Efendine söyle" dedi elçiye dönerek, "Bu tavuklar nasıl ki bir çuval danyı anında yedilerse, yenicilerim de savaşmaya değil keçi olatmaya alışık olan adamlarına böyle davranacaklardır".

Osmanlı ordusu, 11 Ağustos 1473 Çarşamba günü Tercan civarında sarp bir yer olan Uçağzlı denilen yerde dinlenmek üzere ordugah kurdu. Öğle vakti, Fırat havzasını Çoruh'tan ayıran Otlukbeli veya Başkent ismiyle anılan tepelerde Uzun Hasan'ın birlikleri görüldü. Akkoyunlu öncülerinin püskürtülmesi zor durumdaki Osmanlı ordusunun toparlanmasını ve dereden çıkarak Akkoyunlu ordusunun üzerine yürütmesini sağladı. Akkoyunlu ordusu, Osmanlılar'ın top ve tüfek ateşi karşısında dayanamayıp, dağıldılar. Karamanoğlu Pir Ahmed Bey, Uzun Hasan ile birlikte kaçmıştı. Akkoyunlu hükümdarı başını kurtardığına şükredip, akrabalarına "Osmanoğulları'nın adını anmamalarını vasiyet etti.

Kırım'ın Osmanlı topraklarına katılması

1474'te bir taraftan Erdel'e akınlar yapılırken, diğer taraftan Amavutluk'ta İşkodra kuşatıldı. Daha sonra kuzeye yönelindi. Kırım Hanlığı'nda, kurucusu Hacı Giray'ın 1466'daki ölümünden sonra oğulları arasında taht mücadelesi başlamıştı. Şirin Beyi Eminek, Cenevizliler'e karşı Osmanlılar'dan yardım istedi. Bu fırsatı değerlendiren Fatih, 1475'de Gedik Ahmed Paşa komutasındaki bir donanmayı Kırım'a gönderdi. Cenevizliler'in elindeki Kefe ve Kırım'ın sahil kesimi ele geçirildi.

Otranto'nun fethi

1476'da Fatih, Boğdan seferinde iken, Macarlar Osmanlı topraklarına girerek Böğürdelen'i işgal etti. Fatih, askerinin yorgunluğuna bakmaksızın kış ortasında Macar Kralı Matyas Corvinus'a karşı sefere çıktı. Bu arada Venedik'le olan savaş bütün hızıyla devam ediyordu. →

1480'de yapılmış bronz Fatih madalyonu

1474'te bir taraftan Erdel'e akınlar yapılırken, diğer taraftan Amavutluk'ta İşkodra kuşatıldı. Daha sonra kuzeye yönelindi. Kırım Hanlığı'nda, kurucusu Hacı Giray'ın 1466'daki ölümünden sonra oğulları arasında taht mücadelesi başlamıştı.

SON SEFER

Papa Üçüncü Calixtus

1477'de İtalya'ya giren Osmanlı akıncılar Venedik önlerine kadar ilerlediler. 1478'de Amavutluk seferine çıkan Fatih, İşkodra ve Akçahisar'ı fethetti. Bu başarılar üzerine Osmanlı ordularına karşı artık dayanamayacağını anlayan Venedik'le, 25 Ocak 1479'da barış yapıldı.

En büyük düşmanı Venedik'i pes ettiren Fatih'in yeni hedefi Ege Denizi'ne tamamen hâkim olmak ve İtalya'yı fethetmekti. Gedik Ahmed Paşa, 1479'da Ayamavra, Zenta ve Kefalonya adalarını aldı.

1480'de iki Osmanlı ordusu sefere çıktı. Mesih Paşa komutasındaki ordu Rodos'ta başarısız oldu. İtalya seferine çıkan Gedik Ahmed Paşa ise Otranto'yu fethetti.

Fatih bu şartlar altında 1481 yılı Mayıs'ında yeni bir sefere çıktı. Ancak İkinci Mehmed'in hükümdarlığının son günlerinde ortaya çıkan yeni bir mesele, Osmanlı Devleti'nin önceliklerini değiştirmişti. Fatih'in, Müslüman hacıların rahatı için hac suyuollarını tamir ettirmek istemesinden dolayı Memlük Devleti ile Osmanlılar arasında bir gerginlik oluşmuştu. Çekişmenin asıl sebebi ise Maraş ve Elbistan civarlarında bulunan Dulkadir Beyliği'nin hangi devlete tâbi olacağı meselesiydi. Fatih bu yüzden ölümünden önce Memlük Devleti üzerine sefere çıkmıştı. Ancak Fatih Gebze'de

Hünkâr Çayır'ında 3 Mayıs 1481'de vefat etti. Fatih'in bir hastalık sonucu mu, yoksa zehirlenme sonucu mu öldüğü belli değildir. →

Memlükler

Memlük Devleti ile Osmanlılar arasında bir gerginlik oluşmuştu. Çekişmenin asıl sebebi ise Maraş ve Elbistan civarlarında bulunan Dulkadir Beyliği'nin hangi devlete tâbi olacağı meselesiydi.

FATİH'İN CENAZE TÖRENİ

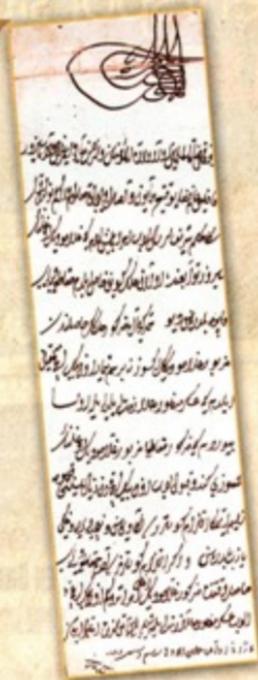
Fatih'in ölümünden sonra büyük oğlu İkinci Bâyezid İstanbul'a gelerek tahta çıktı. Ardından sıra büyük sultanın cenaze törenine gelmişti. Şeyh Vefa'nın oğlu Şeyh Muslihiddin'in bizzat kaldırdığı cenaze namazından sonra başta II. Bâyezid olmak üzere vezirler ve diğer devlet üeri gelenleri sultanın tabutunu omuzlarına aldılar. Cenazeye katılanlar koyu renkli kaftanlar giymiş ve başlarına koyu renkli sarkılar sarmışlardı.

Türk âdeti üzere kıyrukları kesilmiş ve elleri tersine çevrilmiş atlar Fatih Sultan Mehmed'in cenazesinin önünde yürüyorlardı. Atların gözlerine de tuz serpiliyor, bu tuzlar ağlıyorlarmış gibi atların gözlerini yaşartıyordu. Sultan'ın sarığı ve kınılmış yayları da tabutunun üzerine konulmuştu.

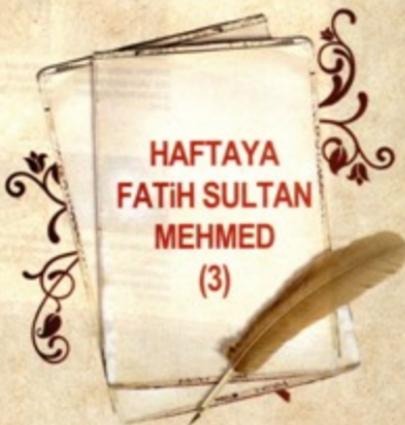
Cenazeye imparatorluk topraklarında yaşayan tarikat mensupları sancak ve davullarıyla, Hıristiyanlar İncil ve büyük âyin mevlalarıyla, Yahudiler de kendi kutsal kitapları olan Tevrat'la katılmışlardı. Cenaze merasimi Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılan ve o dönemde Yeni Cami olarak adlandırılan Fatih Camii'ne kadar sürdü. Defin işlemi bittikten sonra sultanın mezarının üzerine sarık ve kılıcı konuldu. Fatih Sultan Mehmed'in türbesi en çok ziyaret edilen yerlerden biri oldu. Osmanlı sultanları tahta çıktıklarında kılıcın alaylarında ve sefere çıkmadan önce Fatih Türbesi'ni mutlaka ziyaret ettiler.

Fatih Sultan Mehmed'in türbesi

Fatih'in bir fermanı

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

10 ARALIK 2010 CUMA / SAYI: 9

BUGÜN Gazetes'i'nin ücretsiz ekidir.

**İMPARATORLUĞUN
GERÇEK KURUCUSU
FATİH SULTAN MEHMED (3)**

(1432 - 1481)

HUZURUNDA İLMİ TARTIŞMALAR YAPILAN SULTAN

Fatih Sultan Mehmed ilmi tartışmalar çok severdi. Tartışmaların günlerce sürdüğü bile olurdu. Molla Zeyrek ile Hocazâde Muslihüddin arasındaki tartışma da bunlardan biridir.

Padişahın huzurunda bir hafta kadar devam eden ve Osmanlı ilim ve kültür hayatı bakımından dikkat çekici olan bu tartışmaya devrin âlimleri oturarak, Vezir Mahmud Paşa da ayakta durup çeşitli hizmetler ifa ederek katılmıştı. İki âlim arasındaki münazaranın bu şekilde sonuçlanmayacağını anlayan Fatih altıncı gün, iki taraftan, notlarını birbirlerine verip önceden hazırlanmalarını istedi.

Hocazâde ikinci nüshasını verdi. Molla Zeyrek metninin yedeği olmadığını söyleyince, Hocazâde, Molla Zeyrek'in risâlesini kendi metninin arka yüzüne yazabileceğini belirtti. Fatih, latife yaparak Hocazâde'ye istinsah sırasında hata yapmamasını söyledi. Hocazâde istinsah hatalarının risâlenin aslındaki kadar olmayacağını ifade ederek Fatih'in lütfesine karşılık verdi. Müzakereler neticesinde tartışmanın hakemî Molla Hüseyin ve mecliste hazır bulunanlar Hocazâde'nin görüşlerini tercih etti. Fatih de Molla Zeyrek'in müderrislik görevini Hocazâde'ye verdi. Bu karara kıılan Molla Zeyrek Bursa'ya gitti. Bu duruma üzülen Fatih, bir medrese vermek üzere onu İstanbul'a davet etti. Fakat Molla Zeyrek, "Hoca Hasan sağ olsun, benim padişahım odur" diyerek padişahın davetini geri çevirdi. Molla Zeyrek'in geçim sıkıntısı çektiğini gören Bursalı komşusu Hasan Ağa, eğitim hizmetlerinin karşılığı olarak, Molla Zeyrek'e ömrünün sonuna kadar günlük ihtiyacı olan 20 akçe'yi ödemesi taahhüt etmişti. Filozoflara yönelttiği tenkitlerle tanınan İslâm düşünürü Gazzâlî ile İbn Rüşd'ün akıl ile ilgili tartışmalar Fatih döneminde de canlılığını sürdürüyordu. Fatih, Hocazâde diye anılan Muslihiddin Mustafa ve Ali Tüsi'den bu konuyu tartışan eserler yazmalarını istedi.

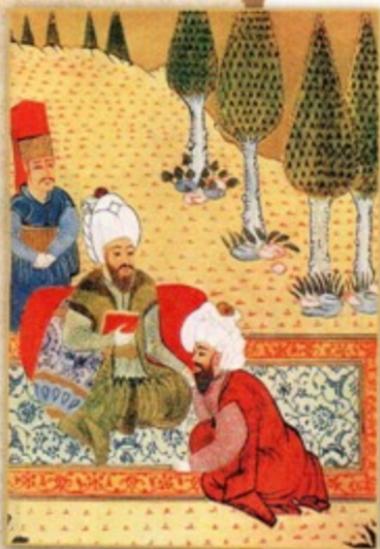

Fatih, âlimlerle sohbet

İki âlim arasındaki münazaranın bu şekilde sonuçlanmayacağını anlayan Fatih altıncı gün, iki taraftan, notlarını birbirlerine verip önceden hazırlanmalarını istedi.

GELDİĞİ YOL KADAR PARA VERİLEN ÂLİM

Ali Kuşçu, Fatih'in huzurunda

Uluğ Bey, Ali Kuşçu'yu ilmini iletmesi için Çin'e gönderdi. Dönüşünde dünyanın yüzölçümünü ve meridyen yayının uzunluğunu ölçtü.

Hocazâde dört, Tüsi ise altı ay içerisinde birer kitap yazarak hükümdara takdim ettiler. Hocazâde'nin eseri daha değerli bulundu. Padişah, her iki âlimi de 10 biner dirhemle ödüllendirdi. Ayrıca Hocazâde'ye bir de kaftan hediye etti. Kendisinin aşağı görüldüğünü düşünen Ali Tüsi İstanbul'u terk edip İran'a gitti.

İlme doymayan âlim

Türk tarihinin en büyük astronom ve matematikçilerinden olan Ali Kuşçu, Semerkant'ta dünyaya geldi. Babası, Timurlu hükümdarı ve büyük âlim Uluğ Bey'in doğanbaşısı olduğu için "Kuşçu" lakabıyla anıldı. Büyük bir ilim adamı olan Uluğ Bey, Kadızâde-i Rumî ve Giyaseddin Cemşid'den matematik ve astronomi eğitimi aldı. Bir türlü ilme doymayan Ali Kuşçu, Uluğ Bey'in izin veremeyeceği endişesiyle gizlice Kîman'a gidip, eğitimine burada devam etti. Uluğ Bey, onu ilmini iletmesi için Çin'e gönderdi.

Dönüşünde dünyanın yüzölçümünü ve meridyen yayının uzunluğunu ölçtü.

Ali Kuşçu, 1449'da Uluğ Bey'in vefatından sonra Semerkant'tan ayrıldı. Tebriz'de, kendisine büyük ilgi gösteren Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan tarafından Fatih Sultan Mehmet'e elçi olarak gönderildi. Fatih, elçi olarak yanına gelen Ali Kuşçu'nun ilmine hayran oldu ve Osmanlı hizmetine girmesi için ısrar etti. Ali Kuşçu, Uzun Hasan'ın yanına geri dönüp, elçilik görevini tamamladıktan sonra Fatih'in davetini yerine getirmek üzere Osmanlı ülkesine hareket etti. Yol boyunca büyük törenlerle ve armağanlarla karşılandı. Ali Kuşçu İstanbul topraklarına ayak bastığında onu karşılamak üzere dönemin büyük âlimi Hocazâde Muslihuddin ve diğer bilginler Üsküdar'a geçmişlerdir. Kadırga ile geri dönerken medd-cezir olayları üzerine bilimsel bir tartışmaya girerek o kısa yolculuğu değerlendirmiştir. →

AYASOFYA MEDRESELERİNİN MÜDERRİSİ

Fatih, büyük Türk âlimine geldiği mesafe miktarınca para verdi. Ali Kuşçu, 1472'de 200 kişilik bir mailyete birlikte Osmanlı hizmetine girdi. Fatih, memnuniyetinin ifadesi olarak 1473'de, Uzun Hasan'ı yendiği Otlukbeli Savaşı'na Ali Kuşçu'yu da götürdü. Sefer esnasında, molalarda kurulan ilim meclislerine onu da dahil ederek ilminden istifade etti. Padişah, Otlukbeli Seferi'nin dönüşünde onu Ayasofya medreselerinde müderris olarak görevlendirdi. Ali Kuşçu'nun derslerini öğrencilerin yanı sıra ilim adamları da takip ettiler. Mirim Çelebi ve Fatih'in özel kütüphanesinin sorumlusu Molla Lütfi gibi önemli isimler talebeleri arasında yer aldı. Sinan Paşa, öğrencisi Molla Lütfi vastasıyla Ali Kuşçu'nun derslerini yakından izledi.

Osmanlı hizmetine girdikten iki yıl sonra, 15 Aralık 1474'te vefat eden Ali Kuşçu, Eyüp Sultan Türbesi civarına defnedildi.

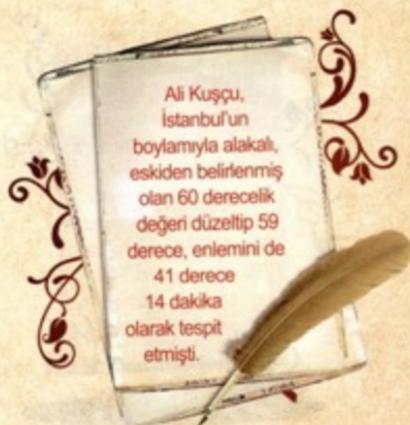
Vefatı, kendisine büyük hürmet duyan Fatih Sultan Mehmed'i derinden üzdü.

Ali Kuşçu'nun, 6'sı astronomi ve matematik, 2'si kelim ve usûl-i fıkâh, 7'si dil ve gramer alanında olmak üzere, günümüze 15 eseri ulaşmıştır.

Ali Kuşçu, İstanbul'un boylarıyla alakalı, eskiden belirlenmiş olan 60 derecelik değeri düzelterip 59 derece, enlemine de 41 derece 14 dakika olarak tespit etmişti. O, Fatih Medreseleri'nin ders programının hazırlanmasına önemli katkılarda bulunmuş, eserleri asırlarca medreselerde okutulmuş, astronomi, matematik, ilahiyat, dil ve hukuk alanında eserler sahibi büyük bir âlimdi.

19. yüzyılda Ayasofya

Ali Kuşçu,
İstanbul'un
boylarıyla alakalı,
eskiden belirlenmiş
olan 60 derecelik
değeri düzelterip 59
derece, enlemine de
41 derece
14 dakika
olarak tespit
etmişti.

ÂLİMLERİN PROTESTOSU

Şair Fatih

Mektubunda Sinan Paşa gibi bir âlime gereken saygının gösterilmemesi durumunda âlimlerin kitaplarını yakarak Osmanlı topraklarını terk edeceğini padişaha sert bir dille söyleyip, Fatih'e geri adım attırdı.

Fatih zamanının önemli âlim ve devlet adamlarından Sinan Paşa ilk İstanbul kadısı ve Belediye başkanı Hızır Çelebi'nin oğlu, büyük âlim Molla Yegân'in torunudur. Sinan Çelebi, babası öldüğünde, henüz 20 yaşındayken çağının en önemli ilim adamları arasındaydı. Babası Hızır Çelebi ve dedesi Molla Yegân tarafından yetiştirilmişti.

Evlerinde ilmi sohbetlerin yapılmasından dolayı çok genç yaşta geniş bir birliğe sahip olmuştu.

Sinan Çelebi, kendisi de ilimle içli dışlı olan İkinci

Mehmed'in kısa sürede saygısını kazandı ve

henüz yirmili yaşlarda iken Edirne'de müderrislik

yaptı. Fatih, Sinan Çelebi'yi daha sonra Sahn-ı

Seman Medreseleri'ne, yani dönemin en büyük

üniversitelerine müderris ve padişah hocası tayin

etti. Sinan Paşa, tasavvuf, astronomi, matematik, fıkıh

ve kelim gibi ilimlerde eserler verdi. Tazarruât,

Nasihatnâme, Tezkiretü'l-evliyâ başta olmak üzere çok sayıda önemli eser yazdı.

Sinan Paşa, keskin zekâsı ve isabetli görüşlerinden dolayı 1470'de vezirlik görevine atandı. Ancak henüz bilinmeyen bir sebepten dolayı 1476'da hapse atıldı. Bu durum üzerine Molla Hüsameddin dönemin âlimlerini de yanına alarak Fatih'e zehir zemberek bir mektup yazmaktan çekinmedi. Mektubunda Sinan Paşa gibi bir

âlime gereken saygının gösterilmemesi durumunda âlimlerin kitaplarını yakarak Osmanlı topraklarını terk edeceğini padişaha sert bir dille söyleyip,

Fatih'e geri adım attırdı. Âlimlerin protestosu

üzerine Sinan Paşa serbest bırakıldı.

Fatih âlimlerin tavn ve tehdidi üzerine, Sinan Paşa'yı

Sivrihisar Kadılığı ve müderrisliğine tayin etti. Ancak,

Sinan Paşa görev yerine varamadan, Sultan bir

denemede daha bulundu. Fatih'in gönderdiği bir

hekim İznik'te durdurduğu Sinan Paşa'ya "deli"

raporu vererek gözlem altına aldırdı. Bu gelişme

üzerine bilginler padişaha "Ya bu zulme son

verirsin veya senin ülkeni terk ederiz" diyerek

önceki kararlarının arkasında durdular. Bu teşebbüs

başarıya ulaştı ve Sinan Paşa Sivrihisar'a giderek yeni

görevine başladı. →

AHLAKSIZ DIYE BÜYÜK ŞAIRİ KOVDU

Fatih ile arası açılan dönemin önemli isimlerinden biri de Şair Ahmed Paşa'dır. İlk önemli Osmanlı şairi olan Ahmed Paşa, ahlaki durumundan dolayı hapse atılmıştır. Hapishaneden hükmüdaraya yazdığı bir şiiri göndererek serbest kalmış, ancak Fatih onu bir daha yanına kabul etmemiştir.

Fatih'e hizmet eden Hristiyan âlimler

Fatih, çevresinde yalnız Müslümanlar'ı bulundurmaz, Hristiyanlar'la da oturup konuşmayı severdi. Büyük İskender, İbnî, Keykavus ve Sezar gibi büyük konutanların dünyayı sarsan zaferleri nasıl kazandığını merak eder ve bu konularda kitaplar okuturdu.

Ali Kuşçu, Amirutzes, Georgios Trapezuntios, Hocaşâde gibi Doğu'yu ve Batı'yı temsil eden devrin büyük zekâları Fatih Sultan Mehmed huzurunda bir araya geliyorlardı. O, Doğu'nun ve Batı'nın âlimlerine sahip çıkan bir hükümdardı. Hristiyan bilim adamlarına ve sanatçılarına sarayına davet etmiş, onlara iltifat ve ikramlarda bulunmuş, birikimlerinden istifade etmiştir. Fatih'in Batı kültürüyle tanışması Manisa'da, şehzâdelik yıllarında başlamıştır. Fatih'in hizmetine giren İtalyan hümanisti Ciriaco d'Ancona 1454 yılına kadar maiyetinde bulunmuş, saraydaki diğer İtalyan ve Rumlar padişaha Roma ve Batı tarihlerini okumuşlardır. Raby, Anconalı Ciriaco'nun 1452'de öldüğünü ve Fatih'le ilişkisinin fantastik bir iddia olduğunu söyler.

Fatih, İstanbul'un fethinden sonra şehirde kalan âlimleri huzuruna çağırarak onlara görevler vermiş ve eserler yazdırmıştır. Katolik ve Ortodoks kiliselerinin birleşmesine karşı çıkan ünlü Bizanslı âlim Gennadios'u saklandığı köyden getirterek patrik olarak atamış ve onunla Hristiyanlığı tartışmıştır. Gennadios, bu tartışmayı yazıp Fatih'e sunmuş, sultan da eseri tercüme ettirerek incelemiştir. Gennadios veya başka bir kişi tarafından 15. yüzyıl yeni Platoncusu Gemistos Plethon'un Kanunlar isimli eseri yine Fatih zamanında Arapça'ya tercüme edilmiştir. Bizanslı tarihçi Kritovulos uzun müddet padişahın yanında bulunmuş ve savaşlarını anlatan kıymetli bir tarih kitabı yazmıştır. →

Fatih,
Gennadius'a
patriklik
beratını
veriyor

Fatih'in hizmetine giren İtalyan hümanisti Ciriaco d'Ancona 1454 yılına kadar maiyetinde bulunmuş, saraydaki diğer İtalyan ve Rumlar padişaha Roma ve Batı tarihlerini okumuşlardır.

“SEZAR’I DA İSKEN

Osmanlı hükümdarı, 1461’de Trabzon’un fethinden sonra hizmetine giren ve felsefi konuşmalar yaptığı Trabzonlu Amirutzes ile oğluna kitapların çevirisini yaptırmıştır. Amirutzes’in çevirdiği eserler arasında Batlamyus’un Geographia adlı eseri de vardı. Amirutzes, ayrıca bir İstanbul haritası da çizmişti. Fatih, coğrafi ve askerî konulara özel bir ilgiyle izlerdi. Onun 1458’de Atina’yı ziyareti sırasında Akropol’ü gezerek “Medinetü’l-Hükemâ” (filozofların şehri) şeklinde Atinalılarla iltifata bulunması İslâm düşüncesinde Aristo ve Platon (Eflatun)’a duyulan saygıdan kaynaklanmaktadır. Fatih, Jüstinyen’in heykelini dikikle yerinden indirterek, Ciriaco ile Giovanni Dario’ya resmini yaptırmıştır.

İkinci Mehmed, Avrupa’dan birçok ressam ve bilim adamını ülkesine davet etmişti. Onun döneminde Osmanlı sarayına birçok İtalyan ressam, heykeltıraş ve sanatçı gelmiştir. Bunların en ünlüsü 1479-1481 yılları arasında sarayda bulunup, padişahın çeşitli portrelerini ve madalyonlarını yapan Gentile Bellini’ydi. Fatih’in saltanatının son iki yılında önemli sayıda Avrupalı’nın İstanbul’da atölyesi bulunmaktaydı. Ancak Avrupa’dan ne kadar sanatçı geldiği belli değildir. Costanzo da Ferrara, Bertoldo di Giovanni eserleri elimizde olan sanatçılardır. Ancak Fatih’in ölümünden sonra İkinci Bâyezid bunlara önem vermedi ve padişahın yaptırdığı resimler satıldı.

Fatih’in yanında Floransalı, Cenevizli, Raguzalı ve Rum danışmanlar da bulunmaktaydı. Demetrios Apokaukos Kırtizes, Thomas Katabolenos (Yunus Bey) ve Dokeianos gibi Rum âlim ve tercümanlar Fatih’e hizmet etmişti.

1480’lerin başlarında Floransalı Francesco Berlinghieri, “Geographia” isimli eserini Fatih’e ithaf yazısıyla göndermişti. Casenali Angelo Vadio da, “De re Militari” isimli savaş üzerine yazdığı kitabını sultana hediye etmişti. Giovanni Maria, Fatih için 4 bin 706 dizeden oluşan Latince bir methiye yazmıştı.

Fatih, Bizans’tan kalan Latince ve Grekçe el →

ER'İ DE AŞACAĞIM”

yazmalarını muhafaza ettirmiştir. Fatih'in kütüphanesindeki Batı kültürüyle ilgili 60 kadar eser günümüze intikal etmiştir. Bunların 42'si Grekçedir. Eserlerden sekizi tarihe, altısı matematik ve astronomiye dairdir. Tarihe ve coğrafyaya ait eserler mevcudun üçte birinden fazladır.

Osmanlı sultanı için 16 Grekçe yazma kaleme alınmıştır.

Türk tarzı citlenmiş bu eserlerin bugün 14'ü İstanbul'da 1'i Paris'te biri de Vatikan'dadır.

Fatih, İstanbul'da Yeni Roma ve Yeni Kudüs'ü oluşturmak isteyip, bu adlarıyla Grek geleneğinin devamını sağlamıştır.

Fatih, Hristiyan devletlerin askerî güçleri ve kendi aralarındaki rekabetle ilgili bilgi almak için de Floransalı Benedetto Dei gibi birçok Batılı'yı kullandı. Rahipler, tüccarlar, her sınıftan insan Fatih'e hizmet etmiş, Türkler aleyhine toplantı yapılan şehirlerden haberler kısa sürede Osmanlı sultanına ulaşmıştır. Rahip Jacop Unrest, 1472'de yazdığı eserinde "Türk imparatoru Avrupa'daki bütün şehirleri haritasında belirlemiş. Sürgün görevlisinden bilgi alıyor" demişti.

Floransalı Benedetto Dei, 1460'larda Fatih'le görüştüğünde sultana İtalya'daki devletlerin özelliklerini anlatmış ve "Para, itibar ve silah sahibi dört güç Milano, Napoli, Floransa, Venedik ve diğer İtalyan prenslikleri kara ve deniz güçlerini birleştirebilirlerse günümüzdeki İtalyanlar atalarından daha başarılı olurlar" deyince ilginç bir cevap almıştı.

Fatih, Dei'ye "Floransalı, söylediğin her şeyi dinledim. Hepsine inanıyorum. Ancak sana şunu söyleyeyim ki, İtalya geçmişte yaptığı büyük işleri artık başaramaz. Çünkü büyük işler yaptığı günlerde, bunları Romalıların gücü sayesinde yapıyordu.

Romalılar o zamanlar İtalyan'ın tek hakimiydi. Ama günümüzde ülkenin 20 devlete ve çeşitli güç odaklarına bölünmüş durumda. Birbirinizle savaşıyorsunuz ve birbirinizin can düşmanısınız. Yaptığım plana yardımcı olacak çok şey biliyorum. Genç, zengin ve talihli olduğumu gördüğümde Sezar'ı, İskender'i, Anibal'i, Afrikalı Scipio'yu, Pyrus'u ve Keykavus'u aşmak niyetindeyim" →

HIRİSTİYAN VE YAHUDİLER'İN UMUDU

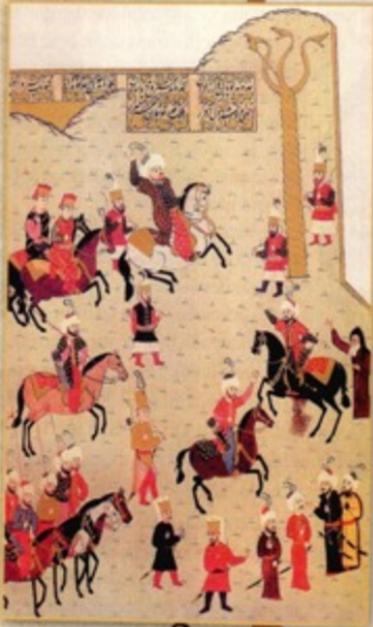
Fatih Sultan Mehmed ve Osmanlılar tarih sahnesinde kaldıkları sürece sadece Müslümanlar'ın değil, Hıristiyan ve Yahudiler'in de ümidi olmuştular.

Osmanlı politikalarının halkta uyandırdığı etkiyi aynı zamanda Fatih'in dur durak bilmeyen fetihlerinin arka planını Bosna Kralı Stefan Tomaseviç, 1461'de papaya yazdığı mektupta şöyle açıklıyordu:

"Türkler'in köylülerle araları çok iyi. Aralana katılan her köylüye özgürlük vad ediyorlar. Köylüler pek akıllı olmadıklarından Türkler'e canıyor. Özgürlüklerinin sonsuza kadar sürmesini sanıyorlar. Beni desteklemesizden halkım böyle yalanlara kanıp bana karşı ayaklanabilir. Soyular köylülerin desteğini almadan kalelerini uzun süre koruyamaz".

O dönemde Avrupa'da Yahudiler hayatlarını zor şartlar altında sürdürüyorlardı. Osmanlı topraklarında ise her dinden insan kendi kültürel ve dinî ortamında özgürce yaşamaktaydı. Hatta Fatih Sultan Mehmed gayrimüslimlerin haklarını fermanlarla devlet güvencesi altına alarak şahsî müdahale, yorum ve haksızlıkların önüne geçiyordu. İster Hıristiyan, isterse

Yahudi olsun fark etmiyordu. Osmanlı Devleti'nin şemsiyesi altına giren herkes hukuk sahibiydi ve hakları devlet tarafından koruma altına alınıyordu. Bu yüzden Yahudi İzak Sarfati, 1454'te Orta Avrupa'daki dindarlarına gönderdiği mektupta hilalin altında yaşayanların haçın hâkimiyeti altında yaşayanlara kıyasla çok daha talihli olduklarını söylüyordu. Onlara tavsiyesi Avrupa'daki dev işkence odasını bırakıp Türkiye'ye gelmeleriydi: "Burada en iyi elbiseleri giyebilirsiniz. Burada herkes kendi asma ve incir ağacının altında oturabilir. Hıristiyan hâkimiyetinde çocuklarınızı mosmor veya kıpkızıl dövülme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmadan asla mavi veya kırmızı renkli elbiseler giydiremezsiniz. Ama burada öyle değil" →

Fatih, Atmeydanı'nda Yılanlı Sütun'a şesper atıyor.

İster Hıristiyan, isterse Yahudi olsun fark etmiyordu. Osmanlı Devleti'nin şemsiyesi altına giren herkes hukuk sahibiydi ve hakları devlet tarafından koruma altına alınıyordu.

YAŞAYAN FATİH

Fatih Sultan Mehmed, fetihleriyle, kurumlarıyla, inşa ettiği medeniyetle günümüzde yaşamaya devam etmektedir.

Sultan Mehmed, İstanbul'u alınca "Ebü'l-feth", yani "Fethin Babası" ve "Fatih" ünvanlarını almıştır. Bu ünvanlardan özellikle "Fatih" halk arasında çok benimsenmiş, erkek çocuklara en çok verilen isimlerden birisi olmuştur.

Fatih, bize en başta dünya incisi İstanbul'u, İstanbul'da yaptıklarını bırakmıştır. Bunların başında bir fetih habercisi olan Rumelihisan gelir. Hisar, Boğaziçi'nde Fatih'in İstanbul'daki ilk eseri olarak yükselmektedir.

Surların arasında hâlâ geçmişten derin izler taşıyan bir semt vardır: Fatih. Onun yaptırdığı cami ve külliye bu semte adını vermiştir. İstanbul kuşatması sırasında mezar bulunan sarıabeden Ebu Eyyüb el-Ensâri adına yapılan cami ve türbe onun hatırasındır. Kendisinden sonra tahta oturan padişahlar kılıçlarını burada kuşanmış, ordular sefere bu türbeyi ziyaret ettikten sonra çıkmışlardır.

O dönemden bize kalan birçok semt ve mahalle adı daha vardır. Vefa, Akşemseddin, Kovacı Dede, Kocamustafapaşa, Defterdar Sinan, Akbıyık, Tokludede, Ya Vedüd, Huzirbey, Saraçhane, İshakpaşa, Kasımpaşa, Mahmutpaşa, Molla Fenari, Molla Gürani, Molla Hüsvre, Mercanağa, Nişancı, Tahtakale...

Birçok semtimiz Fatih dönemi devlet adamlarının isimlerini taşımaktadır. Gedikpaşa, Fatih'in veziriazamı Gedik Ahmed Paşa'nın yaptırdığı hamamdan; Hocapaşa, Fatih'in hocası Hoca Sinanüddin Yusuf Paşa'nın konağından; İshakpaşa, Fatih'in veziriazamlarından İshak Paşa'nın Ahırkapı civarında yaptırdığı camiden; Mahmutpaşa, Fatih'in veziriazamlarından Mahmud Paşa'nın Kapalıcaşısı civarında yaptırdığı camiden; Muratpaşa, Fatih'in vezirlerinden Murad Paşa'nın Aksaray civarında yaptırdığı camiden; Nişancı, Fatih'in son veziriazamı Nişancı Karamanî Mehmed Paşa'nın →

19. yüzyılda Rumelihisan

Fatih, bize en başta dünya incisi İstanbul'u, İstanbul'da yaptıklarını bırakmıştır. Bunların başında bir fetih habercisi olan Rumelihisan gelir. Hisar, Boğaziçi'nde Fatih'in İstanbul'daki ilk eseri olarak yükselmektedir.

İSTANBUL'UN TÜRK KİMLİĞİ

Kumkapı civarında yaptırdığı camiden; Rûmî Mehmed Paşa, Fatih'in veziriazamlarından Rum Mehmed Paşa'nın Üsküdar'da yaptırdığı imaret, medrese ve hamamdan esinlenerek isim verilen semtlerdir. İstanbul'daki birçok yer Fatih zamanından izler taşır.

İstanbul'a onun zamanında getirilerek yerleştirilen Türkler, kendi geldikleri bölgelerin isimlerini iskân edilen bölgelere vermişlerdi: Aksaray, Çarşamba gibi. En önemli eğitim kurumlarımızın kökleri Fatih dönemine kadar gider. En eski ve en büyük

Fatih'in kılıcı

üniversitemiz olan İstanbul Üniversitesi'nin kökleri Fatih döneminde kurulan Fatih Külliyesi'nin bünyesindeki Sahn-ı Seman Medreseleri'ne kadar iner.

İstanbul'un Türk kimliği Fatih döneminde oluşmuştur. Sultan İkinci Mehmed gerek kendisi yaptırarak, gerekse devletin ileri gelenlerini teşvik ederek şehrin her tarafını eserlerle donatmıştır. Bu dönemde sur içinde 163, Kasımpaşa'da 5, Galata'da 5, Boğaziçi'nde 6 ve Üsküdar'da 5 cami yapıldı. Medrese sayısı ise 21'dir. Ayrıca 32 hamam, 4 saray, 7 aşhane, 10 han ve kervansaray, 28 çarşı inşa edildi. Bugün bunların önemli bir kısmı Fatih'in hatırasını yaşatmaya devam etmektedir.

Türkiye'nin en büyük ve en güzel, dünyanın sayılı müzelerinden ve İstanbul'a gelenlerin ilk uğradıkları yerlerden olan Topkapı Sarayı bize Fatih'in yadığındır. Fatih, fetihten sonra bugünkü İstanbul Üniversitesi merkez binasının olduğu yerde bir saray yaptırmıştı. Sultan, bir yıl içinde tamamlanan bu sarayda kısa bir süre kaldı ve yeni bir sarayın yapılmasını emretti. →

İstanbul'un Türk kimliği Fatih döneminde oluşmuştur. Sultan İkinci Mehmed gerek kendisi yaptırarak, gerekse devletin ileri gelenlerini teşvik ederek şehrin her tarafını eserlerle donatmıştır.

İSTANBUL'UN YENİDEN İMAR VE İNŞASI

Ufukların Efendisi, yeni saray için Boğaziçi manzarasının tüm güzelliğini yansıtan, zeytin ağaçlarıyla dolu Sarayburnu'nu seçti. Uzun sayılabilecek bir inşaat süresinden sonra 1478'de bitirilen saray, banisine büyük kısmı savaş meydanlarında geçen son üç yıllık ömrünün az bir kısmında mesken olabilmişse de, o asrın esintisini günümüze getirmiştir.

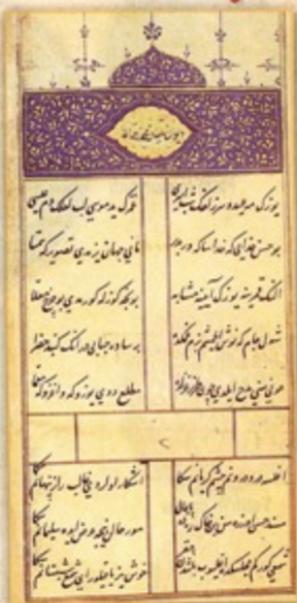
İstanbul'un hâlâ en parlak, dünyanın da ilk kapalı büyük alışveriş merkezi olan Kapalıçarşı da bize Fatih'in hediyesidir. Önemli bir alışveriş merkezi olan Mahmutpaşa'nın kurucusu, Fatih'in veziriazamlarından Mahmud Paşa'dır. Sultan, halkın ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için büyük bir çarşı yaptırmıştı. Bu çarşının yanı sıra Unkapanı, Sabunhane, Debbaghane, Boyahane gibi iş merkezleri yapıldı.

Başta İstanbul olmak üzere birçok yer hâlâ bu büyük Türk hükümdarının esintilerini taşır, hatırasını yaşatır.

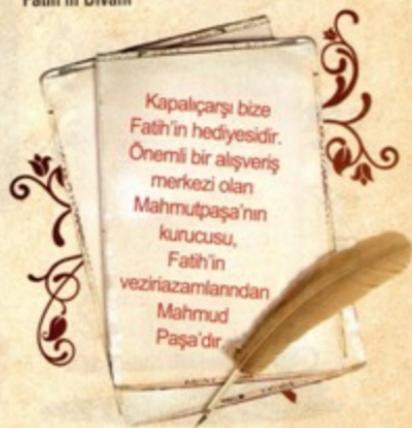
İmparatorluğun gerçek kurucusu

Halil İnalçık hocamız, İkinci Mehmed'i Osmanlı İmparatorluğu'nun gerçek kurucusu olarak kabul eder. Fatih döneminde Boğazlar'da, Osmanlı hakimiyeti kurulmuş, Balkanlar'da sınırlar Tuna'ya kadar genişletilmiş ve buradaki topraklar emniyet altına alınmıştır. Anadolu ve Rumeli'deki Osmanlı toprakları birleştirilmiştir. Uzun Hasan tehlikesinin ortadan kaldırılması, hem Osmanlılar'ın Timur'dan itibaren içine girdiği doğudan gelecek tehlike sendromundan kurtulmalarına, hem de beyliklerin ondan alacağı desteği ölenyerek Anadolu topraklarında hakimiyeti tesis etmesini sağlamıştır. Karım'ın ve Karadeniz kıyılarının Osmanlı İmparatorluğu'na dahil edilmesi ile birlikte Karadeniz'de belirli bir üstünlük kurulmuştur.

Fatih'in en önemli ircaatından biri de İstanbul'un yeniden imar ve inşasıdır. Bu, İstanbul'un fethi kadar önemlidir. Fatih, fetihleri yanı sıra devlet kurumlarının oluşmasında da önemli rol oynadı. Bürokrasiden saray teşkilatına, maliyeden askeri örgütlenmeye kadar birçok düzenleme bu dönemde yapıldı. →

Fatih'in Divanı

FATİH'İN ÖZELLİKLERİ

Fatih madalyonu

Fatih'in parası

Fatih'in elbisesi

Fatih güçlü ve yapılı bir bedene sahipti. Yuvarlak çehresiyle arsları andırırdı. Koç burunluymdu. Üstün zekâsı kara gözlerinde kıvılcım gibi parlardı. Çatık kaşlı, uzun çeneli ve uzun boyunlu idi.

Fatih'in hükümdarlık dönemi tarihçilikten edebiyata, mimariden medrese eğitimine, bürokrasiden saray idaresine kadar birçok alanda klasikleşmenin başlangıcıdır. Kendisinden sonraki dönemin siyasi, idari ve hukuki yapısını şekillendiren bir hükümdardır.

Fatih güçlü ve yapılı bir bedene sahipti. Yuvarlak çehresiyle arsları andırırdı. Koç burunluymdu. Üstün zekâsı kara gözlerinde kıvılcım gibi parlardı. Çatık kaşlı, uzun çeneli ve uzun boyunlu idi.

Fatih Sultan Mehmed, büyük bir komutan, büyük bir devlet teşkilatçısı ve kanun koyucu, açık fikirli ve Doğu ve batı kültürlerini bilen bir hükümdardı. Seferlere günlerce at sırtında gider, dağlık arazilerde askerleriyle birlikte yaya yürür, her türlü zahmete katlanırdı. Gerektiğinde düşmanın üzerine yalınkılıç gidecek kadar cesurdu.

Fatih'ten sonra da Osmanlı tarihinde cihangir hükümdarlar

çıkmıştır. Ancak Fatih kadar bilime, düşünceye önem veren bir padişah daha gelmemiştir. Fatih, bir Rönesans hükümdarıydı. Devrin ileri gelen Müslüman ve Hristiyan âlimlerini sık sık huzurunda tartıştırdı. Bazen de tartışmaya bizzat katılırdı. Arapça, Farsça, Yunanca başta olmak üzere birkaç dil bilen Fatih aynı zamanda "Avni" mahlasıyla şiirler yazan bir şairdi. —>

BİBLİYOGRAFYA

- *Türsun Bey, Tarih-i Ebü'l-Fetih, baz. Mertol Tulum, İstanbul 1977.*
- *Kıyâfetu'l-İnsânîye... baz. T. Temelkuran-V. Çabuk, İstanbul 1999.*
- *Çağatay Uluçay, Padişahların Kadınları ve Kızları, Ankara 1980.*
- *Erhan Afyoncu, Truva'nın İntikamı, İstanbul 2009.*
- *Faruk Sümer, "Fatih'in Son Seferi Hangi Devlete Karşı İdi?", Ekrem Hakki Ayverdi Hâtıra Kitabı, İstanbul 1995, s. 369-372.*
- *Feridun M. Emecen, İstanbul'un Fetih Olayı ve Mesekeleri, İstanbul 2003.*
- *Franz Babinger, Fatih Sultan Mehmed ve Zamani, çev. Doç. Körpe, İstanbul 2002.*
- *Halil İnalcık, "Mehmed II", İA (İslam Ansiklopedisi), VII, 506-535.*
- —, "Fatih Sultan Mehmed Tarafından İstanbul'un Yeniden İnşası", çev. Fabri Unan, 19 Mayıs Ün. Eğitimi Fakültesi Der. sayı: 3, s. 215-225.
- *Julian Raby, "Mehmed Ibe Conqueror's Greek Scriptorium", Dumbarton Oaks Papers, XXXVII (1983), s. 15-34.*
- *Nicolae Jorga, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, II, çev. Nilüfer Epeçen, İstanbul 2005.*
- *Selabattin Tansel, Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasi ve Askeri Faaliyetleri, Ankara 1971.*

Fatih heykeli

Fatih'in türbesi

yeni spor siteniz bugunspor.com

The screenshot shows the Bugünspor website with a green header and a navigation menu. The main content area features a large photo gallery titled "DÜNYA'NIN EN ÖNEMLİ 20 DERBİSİ" (The World's Most Important 20 Derbies) with a silhouette of a runner. Below this is a row of 20 team logos. To the right, there are several news snippets with small images and headlines, such as "Alın 3 hafta yeti" and "Chavez'in Beşiktaş'la sözleşmesi".

Türkiye'nin ve
dünyanın sporu
ayağınıza kadar geldi.
Güncel spor haberleri
ve röportajlar
bugunspor.com'da!

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

17 ARALIK 2010 CUMA / SAYI: 10

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

VELÎ SULTAN İKİNCİ BÂYEZİD

(1448-1512)

İkinci Bâyezid

Doğumu..... Dimetoka 1448

Ötümü.....Çorlu 21 Mayıs 1512

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....22 Mayıs 1481

İnişi.....24 Nisan 1512

BABASI

Fatih Sultan Mehmed

ANNESİ

Gülbahar Hatun

EŞLERİ

Nigâr Hatun, Şirin Hatun, Gülrû Hatun, Bülbül Hatun, Hüsnüşah Hatun, Gülbahar Hatun, Ferahşad Hatun, Ayşe Hatun

OĞULLARI

Şehzade Korkut, Şehzade Ahmed, Şehzade Selim, Şehzade Şehinşah, Şehzade Mahmud, Şehzade Mehmed, Şehzade Alemşah, Şehzade Abdullah

KIZLARI

Selçuk Sultan, Hatice Sultan, Ayşe Sultan, Hundi Sultan, Aynışah Sultan, Fatma Sultan, Hüma Sultan, Kamer Sultan, İladı Sultan, Gevhermülük Sultan, Şah Sultan, Sultanzade Hatun.

İKİNCİ BÂYEZİD

İKİNCİ ERHAN APFONCU'NUN İZLENİMLERİ PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT
Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan APFONCU

Görsel Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI
Sonuçta Müdürlüğü ve Tipleri Kiti Temsilcisi
Gürdül GÜRLER
Dağıtım ve Satış Müdürlüğü
Gökdemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürlüğü: Yalçın ÇINAR
Reklam Fiyat Müdürlüğü: Murat ULUOCA
Rezervasyon Müdürlüğü: Serdar DEMİRCİOĞLU
Reklam Koordinatörü: Tel: (0212) 355 86 28
ikem@ipek.com.tr

Baskı: Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melih Arslan Cad. No: 17 E Blok Mecidiyeköy-SiĞIRCI/İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 86 00 Faks: (0212) 273 09 54

Baskı Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Hürriyet Bazarı Cad. No: 4 Sarıyer - KATIL / İSTANBUL

"İkinci Bâyezid"ün İZLENİMLERİ PADIŞAHLAR" adında yayımlanan haber, yazı, resim ve fotoğrafları FİSİK ve BİRİM KANUNU'ndan korunan her türlü hakları Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Tüm ayrıntıların, kaynak gösterilerek diğer yayımlara aktarılması

ŞEHZADELİK GÜNLERİ

Fatih Sultan Mehmed, büyük oğlu Bâyezid'in ismini tesadüfen vermemiştir. Bu isim Timur yenilgisine rağmen Osmanlı tarihinde gazânın ve fütuhâtın en büyük temsilcisi olan dedesi Yıldırım

Bâyezid'den gelmekteydi. Şehzâde yedi yaşında iken 1455'te Amasya valiliğine gönderildi. 1457 baharında kardeşi Mustafa ile birlikte Edirne'de sünnet edildi. Muarrifzâde'den ders alan Şehzâde Bâyezid Seyh Hamdullah'tan hat dersleri aldı. İkinci Bâyezid tahta çıkana kadar 26 yıl Amasya'da sancakbeyliği yaptı. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin doğu sınırını muhafaza etti. Akkoyunlu Uzun Hasan ile 11 Ağustos 1473'te yapılan Otlukbeli Muharebesi'nde Osmanlı ordusunun sağ kolunda görev yaptı.

Fatih'in oğluna uyarısı

Şehzâde Bâyezid, Amasya'da sancakbeyi iken çevresinin tesiri ile aşırıya kaçan eğlence meclislerinde gününtü gün ediyordu. Şehzâde iyice yoldan çıkmaya başlamıştı. Durumu haber alan Fatih şehzâdenin bu duruma düşmesinin asıl sorumlusu olarak, Bâyezid'e devlet işlerinde yardımcı olması ve danışmanlık yapması için orada bulunan Lala Fenârizâde Ahmed Bey'i sorumlu tuttu. Fatih lalaya gönderdiği fermanında, şehzâdeyi gizlice bu durumdan kurtarmasını emretti.

Şehzâde Bâyezid bir süre sonra babasına yazdığı mektupta kullandığı maddeleri zayıflamak amacıyla aldığını, ancak artık vazgeçtiğini belirterek af diliyordu. Babasının sert uyarısı üzerine Şehzâde Bâyezid bu alışkanlıklarından vazgeçip, tam tersine bir hayatın içine girerek sofu oldu. →

19. yüzyılda Amasya

AMASYA'DAN İSTANBUL'A

Cem Sultan

Şehzade Bâyezid'e gönderilen haberci 8 gün sonra Amasya'ya varmıştı. Babasının ölüm haberini alan Bâyezid ertesi gün yola çıktı ve 9 gün sonra İstanbul'a ulaştı. Taht mücadelesinde kardeşine çok büyük bir üstünlük sağlamıştı.

Fatih'in 3 Mayıs 1481'de öldüğünde iki oğlu hayattaydı. Büyük oğlu Bâyezid, Amasya'da sancakbeyliği yaparken, küçük oğlu Cem'in görev yeri ise Konya idi.

Fatih'in ölümünden sonra devlet adamları tahta kimin geçeceği konusunda ikiye bölündüler. Veziriazam Karamani Mehmed Paşa, Şehzade Cem'in tahta geçmesini arzu ediyordu. Ancak devlet adamlarının çoğunluğu Şehzade Bâyezid taraftandı. Bu yüzden veziriazam iki şehzadeye de haber gönderdi. Ancak Fatih'in ölümünün duyulması üzerine asker ayaklanarak, hükümdarın doktorunu ve veziriazamı öldürüp, evlerini yağmaladılar. Cem Sultan'ın merkezdeki tek destekçisinin ölmesiyle, olaylar onun aleyhine gelişti.

Cem'e giden ulak da yolda Şehzade Bâyezid'in kayınpederi olan Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa tarafından yakalanarak öldürüldü. Ulağın öldürülmesi, bulunduğu yer itibarı ile İstanbul'a daha yakın olan Cem Sultan'ın babasının ölümünü haber alıp bir an önce başkente gelmesine engel oldu.

Şehzade Bâyezid'e gönderilen haberci 8 gün sonra Amasya'ya varmıştı. Babasının ölüm haberini alan Bâyezid ertesi gün yola çıktı ve 9 gün sonra İstanbul'a ulaştı. Taht mücadelesinde kardeşine çok büyük bir üstünlük sağlamıştı.

Taht kavgası

İkinci Bâyezid'in padişah olması üzerine Cem Sultan, vakit geçirmeden harekete geçti. Bursa'ya yaklaştığında, ağabeyinin gönderdiği askerlerle karşılaştı ve onları mağlup etti. Bu zaferin ardından Bursa şehri kapılarını şehzadeye açtı. Cem Sultan, Bursa'ya girince padişahlığını ilan edip, hutbeyi kendi adına okuttu ve para bastırdı. Ağabeyine bir heyet göndererek Osmanlı ülkesini iki kardeş arasında Anadolu ve Rumeli olarak ikiye bölmeyi teklif etti. Ancak İkinci Bâyezid devletin bölünemeyeceğini söyleyerek bu teklifi reddetti. İki kardeş arasında Yenisehir Ovası'nda, Gökse Çayı'nın kıyısında 20 Haziran 1481'de meydana gelen savaşta Cem Sultan kaybettiler. →

KARADENİZ HAKİMİYETİ

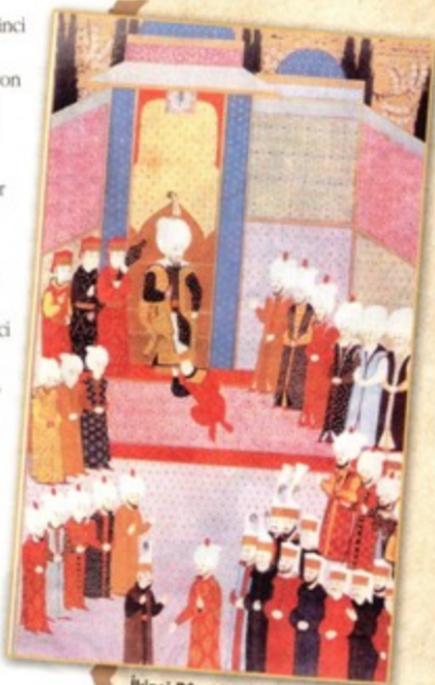
Cem Sultan savaşı kaybedince Mısır'a kaçtı. İkinci Bâyezid Cem Sultan'a "saltanat davasından vazgeçerse, karşılığında kendisine yıllık 1 milyon akçe vereceğini" bir mektupla bildirdi. Ancak Cem Sultan, düşüğü duruma rağmen saltanat hürsandan vazgeçememişti. Bir süre sonra Anadolu'dan kendisini çağırınlar olunca tekrar geri döndü. Fakat bu sefer de mücadeleyi kaybetti ve Rodos Şövalyeleri'ne sığındı. Şövalyeler Cem Sultan'ı daha sonra Avrupa'ya götürdüler.

Cem Sultan Avrupa'ya kaçtıktan sonra da İkinci Bâyezid rahat edemedi. Avrupa'ya casuslar göndererek, bazı Hristiyan devletlere de para, imtiyaz ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Hristiyanlar'ın kutsal emanetlerinden vererek 1495'te ölene kadar Cem Sultan'ı izletti.

Kili ve Akkırman fethedildi

Cem Sultan hadisesi ve Fatih dönemindeki bitip tükenmek bilmeyen fetih hareketlerinden dolayı Bâyezid devrinde gazâ faaliyetlerine bir süreliğine ara verilmişti. Bu yıllarda daha ziyade akıncılar gönderilerek Dalmacıya ve Tuna kıyılar yağmalandı. 1488'te Hersek tam olarak Osmanlı hakimiyetine geçti.

Fatih döneminde Osmanlı hakimiyetine giren Kırım Hanlığı ile kara bağlantısı yoktu. Bunun sağlanması için Boğdan'ın elinde bulunan Kili ve Akkırman'ın alınması gerekiyordu. Fatih döneminde buna teşebbüs edilmiş ancak Boğdan Voyvodası Stefan Çel Mare karşısında başanlı olunamamıştı. Çel Mare'nin Osmanlı topraklarına sığınan üzerine harekete geçildi. Edirne'den yola çıkan Osmanlı ordusu 1484 yazında rahatlıkla Kuzeybatı Karadeniz'in iki önemli kilit noktasını, Kili ve Akkırman'ı fethetti. Bunun üzerine Stefan Çel Mare Osmanlı hakimiyetini tanıdı. Boğdan ve Macaristan Karadeniz üzerinden ticaret imkânlarını kaybettiler. Kırım'la kara bağlantısı kuruldu. →

İkinci Bâyezid'in tahta çıkışı

Cem Sultan Avrupa'ya kaçtıktan sonra da İkinci Bâyezid rahat edemedi. Avrupa'ya casuslar göndererek, bazı Hristiyan devletlere para, imtiyaz ve Osmanlı'nın elindeki Hristiyanlar'ın kutsal emanetlerinden vererek ölene kadar Cem Sultan'ı izletti.

MEMLÜKLER'LE MÜCADELE

İkinci Bayezid döneminde
Venedikliler'le savaştan bir sahne

Fatih'in son yıllarında gerginleşen Osmanlı-Memlük ilişkileri İkinci Bayezid zamanında daha da kötüleşti. Memlükler, Dulkadir Beyliği'ne müdahale edince, Alaüddevle Bey Osmanlılar'dan yardım istedi. Osmanlı kuvvetleri Memlük topraklarına girince iki devlet arasında 1485'ten 1491'e kadar 6 yıl sürecek bir savaş çıktı. Yapılan savaşlarda Osmanlı ordusu Memlükler karşısında zor duruma düştü. İlk savaşın Memlükler kazandı. Ancak iki devlet de bu savaşlarda asıl ordularını kullanmamışlardı. Memlükler üstünlük elde etmelerine rağmen kendi iç meseleleri ve maddi durumlarındaki olumsuzluklar yüzünden başlanılan devamını getiremediler. Suriye'de bir salgın

hastalığın ortaya çıkması ve katlik yaşanması üzerine iki devlet arasında 1491 Mayıs'ında antlaşma yapıldı.

Venedik'le savaş

Cem Sultan hadisesini kullanan Venedik, 1482'de yaptığı bir antlaşma ile Osmanlılar'a vergi vermeyi bırakmış ve ticari imtiyazlarını artırmıştı. Ancak Mora ve Ege'de iki devlet

arasında çekişme vardı. Cem Sultan'ın ölümünden sonra Venedik baskı altına alındı.

1494 Temmuz'unun başlarında başlayan savaşta Osmanlı donanması, kara birliklerinin desteği ile 28 Ağustos'ta İnebahtı'yı fethetti. Mora'da daha önce fethedilemeyen Modon ve Koron alındı. Bu yerler Fatih döneminde ele geçirilemeyen kıli noktalarıdır. Bu kalelerin ele geçirilmesi Ege Denizi'nde tam bir hakimiyet kurma açısından önemlidir. Osmanlı kuvvetleri Hırvatistan ve Dalmasya'ya girdi. Venedik, Osmanlılar karşısında dayanamıyordu. Venedik'in başı istemesi üzerine, Lehistan'ın aracılığıyla iki devlet arasında 1502'de antlaşma imzalandı. →

Memlük askerleri

Osmanlı kuvvetleri Memlük topraklarına girince iki devlet arasında 1485'ten 1491'e kadar 6 yıl sürecek bir savaş çıktı. Yapılan savaşlarda Osmanlı ordusu Memlükler karşısında zor duruma düştü.

İKİNCİ BÂYEZİD'E SUİKAST

İkinci Bâyezid, Venedik Savaşı sırasında 1492'de Arnavutluk üzerine sefere çıkmıştı. 7 Nisan 1492'de Manastır'a vardı. Ardından da

Kalkandelen'e geçti. Bir ay kadar Kalkandelen'de konaklayan sultan Vezir Davud Paşeyi düşman topraklarını yağmaya gönderdi.

Kış mevsimi yaklaştığı için sefer mevsimi bitiyordu. Bu yüzden Osmanlı ordusu İstanbul'a geri dönmeye başladı. Geri dönüş yolunda Pirlepe'ye girilmek üzereyken hiç beklenmedik bir hadise gelişti. Deriler içerisinde, berduş kılıklı, Kalenderi tipli bir derviş dar bir geçitte padişaha pusu kurmuştu. İkinci Bâyezid, geçitten geçerken derviş hırkasının altından sakladığı kılıcı çıkararak, "Ben zamanın mehdisiyim" diyerek sultana saldırdı. Kılıcıyla padişahın yanındaki korumaları dağdı. Tam padişaha kılıcını vumak

üzereyken, Vezir İskender Paşa, topuzla dervişin kafasını parçaladı. Ardından yetişen askerler de suikastçıyı paramparça ettiler. Suikasttan son anda kurtulan İkinci Bâyezid, Edirne'ye vardığında İstanbul'da veba salgını çıktığını haber aldı. Bu yüzden İstanbul'a gitmeyerek 4 ay Edirne'de kaldı.

Sultan'a yapılan suikast soruşturması incelenince hadisenin Kalenderi dervişlerinin işi olduğu anlaşılmıştı. Pirlepe'deki suikastçı, Kalenderi bir zümre olan Osman Baba dervişlerindendi. Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet yönetimi ile zaman zaman problemler yaşamalarına rağmen Kalenderi zümrelerine fazla karışılmıyordu.

Ancak bu suikast durumu değiştirdi. Sultana suikast yapan dervişin mensup olduğu Osman Baba dervişlerinden ele geçirilenler idam edildi. Zaten Kalenderileri sevmeyen devlet adamlarının da tesiriyle İkinci Bâyezid, Rumeli'deki bütün Kalenderi dervişlerinin Anadolu'ya sürdürttü. →

İkinci Bâyezid'a saldıran dervişin öldürülüşü

Istanbul'a geri dönüş yolunda Pirlepe'ye girilmek üzereyken hiç beklenmedik bir hadise gelişti. Deriler içerisinde, berduş kılıklı, Kalenderi tipli bir derviş dar bir geçitte padişaha pusu kurmuştu.

1509'DAKİ BÜYÜK

Küçük kıyamet

10 Eylül 1509 günü gece saat dörtte İstanbul büyük bir depremle sallandı. İnsanlar ne olduğunu anlayamadan bütün şehir harap oldu. 5 ile 13 bin arasında insan ölmüş, 10 binden fazla insan da yaralanmıştı.

En büyük hasar ise camilerdeydi. 109 cami tamamen ayakta kalarak ise hemen hemen hepsinin minaresi tahrip olmuştu. Yıkılan 1070 evin yanı sıra İstanbul'un surları da büyük hasar görmüştü. Topkapı Sarayı da depremden nasibini alan yerlerdendi. Sarayda İkinci Bayezid'in yatak odası bile çökmüş ancak padişah birkaç saat önce odadan ayıldığı için canını kurtarmıştı.

Deprem halkın hayatını altüst etmişti. İnsanlar kıyametin geldiğini düşünüyordu. Nitekim bu deprem İstanbul için o kadar yıkıcı olmuştu ki, tarihçilerce "Kıyamet-i Sugra", yani "Küçük kıyamet" olarak adlandırılmıştı.

Depremi ilk korkusu atlattıktan sonra şehrin imar edilmesi için bütün imparatorluk çapında harekete geçildi. Anadolu'dan ve Rumeli'den binlerce işçi ve usta İstanbul'a getirildi. İstanbul'daki imar faaliyetleri 29 Mart 1510'da başladı ve çok kısa bir süre zarfında 1 Haziran 1510'da bitirildi.

Rusya'yla ilk ilişkiler

İkinci Bâyezid döneminde ilk defa Rusya ile ilişki kuruldu. Moskova Prensi Üçüncü İvan, Kefe'deki Osmanlı makamlarına Türkiye ile ilişki kurmak istediğini bildirdi. Olumlu cevap gelince 1492'de İkinci Bâyezid'e bir mektup göndererek tüccar ve elçileri için serbest geçiş müsaadesi istedi.

1497'te İkinci Bâyezid'in huzuruna çıkan Rus elçisi Mihail Pleşçeev'in protokole uymayan davranışları yüzünden Osmanlı yöneticileri Ruslar'ın çok kaba ve kültürsüz olduklarına hükmettiler. Sultan, Kırım Hanı'na yazdığı mektupta bu durumu belirterek, Ruslar'ın padişahla değil Kefe Valisi'yle temas kumalarını emretmişti. →

İkinci Bayezid, c

STANBUL DEPREMİ

İdamlarıyla

Endülüs'e yardım

İkinci Bâyezid devrinde İspanya'daki Müslümanlar iyice zor duruma düşmüştü. Aragon ve Kastilya baskısı yüzünden İspanya'daki son Müslüman toprağı Gimata düşmek üzereyken Cem meselesi ve Osmanlılar'ın deniz gücünün zayıflığı yüzünden Endülüs'ten gelen yardım isteklerine olumlu cevap verilememiştir.

1492'de Gimata'nın düşmesi üzerine yardım istekleri iyice arttı. Fakat bu isteklere sadece Akdeniz ve Afrika'da faaliyet gösteren Türk korsanları ile cevap verilebildi.

İspanya'da zor durumda kalan Endülüs Müslümanları bu dönemde İspanya'ya gönderilen gemilerle kurtarıldı. Ayrıca İspanya'da Müslümanlar ile birlikte Engizisyon'un baskısı altında bulunan Yahudiler de kurtarılarak Osmanlı topraklarına yerleştirildi.

Safevi tehlikesi

İkinci Bâyezid'in hükümdarlığının son yıllarında Anadolu'dan giden Türkmenler'in kurduğu Safevi Devleti, Osmanlılar için bir tehlike arz etmeye başlamıştı. Şah İsmail'in halifelerinin Anadolu'daki Türkmenler arasında yaptığı propaganda İran'a büyük bir göçe sebep olmuştu.

Şahın tesiri Rumeli'ye doğru yayılıyordu. Hasta olan İkinci Bâyezid bu tehlikeyi önleyebilme hususunda düzgün adım atmadı.

Tehlikenin farkına varan Trabzon Sancakbeyi Şehzade Selim kendi başına Safevi topraklarına akın yaptı. Şah İsmail'in durumu şikâyet etmesi üzerine, babası tarafından azarlandı.

İşyan zorlukla bastırıldı

1511 Nisan'ında büyük bir ayaklanma meydana geldi. Temmuz'a kadar süren Şahkulu isyanı sırasında Antalya'dan Bursa'ya kadar olan bölge yakılıp, yıkıldı. Osmanlı orduları Türkmen ayaklanmacılar karşısında birkaç defa mağlup oldular. İşyan zorlukla bastırıldı. Veziriazam Hadım Ali Paşa da bu ayaklanmayı bastırırken şehid düştü. →

BABA-OĞUL MÜCADELESİ

Michelangelo da Leonardo da Vinci gibi, Osmanlı padişahının Galata ile Eminönü arasında bir köprü yaptırmak istediğini duymuştu. Bu projeyi gerçekleştirmek ve hayatını kurtarmak için Osmanlı Devleti'ne gitmeyi tasarladı. Ancak onun İtalya'da kalmasını arzu eden dostları Papa'ya ulaşmayı başardılar. Bunun üzerine Michelangelo, Galata Köprüsü'nü yapmak için İstanbul'a gitmekten vazgeçti.

Türk denizciliği geliştii

İkinci Bâyezid devrinin en önemli olaylarından birisi Osmanlı denizciliğinin gelişmesidir. İkinci Bâyezid'den önce Osmanlı donanması daha ziyade nakliye ve kara kuvvetlerine destek gücü olarak görev yapıyordu. Bu dönemdeki gelişmeler sayesinde bir harp kuvveti hâline geldi. İkinci Bâyezid, Akdeniz'de faaliyet gösteren Kemal Reis'i, 1495'te Osmanlı İmparatorluğu'nun hizmetine aldı. Kemal Reis, Osmanlı donanmasını yeniden teşkilatlandırdı. Akdeniz ve Afrika'da faaliyet gösteren birçok Türk denizcisini Osmanlı hizmetine aldı. Tersane sayısı çoğaltıldı. Osmanlı donanması için daha büyük gemiler yapıldı. Gemilerde uzun menzilli toplar kullanılmaya başlandı.

Baba-oğul mücadelesi

İkinci Bâyezid'in hükümdarlığının son yıllarındaki rahatsızlığından dolayı oğulları arasında çekişme başladı. Trabzon Valisi Şehzâde Selim, İkinci Bâyezid'in hayatta kalan oğullarının en güçlüsüne rağmen en sert ve en gözü kara olanıydı. Devlet adamları arasında fazla taraftarı olmamasına rağmen, sert tabiatı yüzünden askerler tarafından beğeniliyordu. İkinci Bâyezid ve devlet adamlarının önemli bir kısmı ise padişahın büyük oğlu Ahmed'i tahtta görmek istiyorlardı. Babasının ölümü hâlinde İstanbul'a bir an evvel gelecek tahtı ele geçirme şansına sahip olmak isteyen Şehzâde Selim'in, Rumeli'de bir sancak isteği kabul edilmedi. Bunun üzerine Şehzâde Selim, bir kuvvet toplayarak Edirne yakınlarına geldi. Araya giren Rumeli beyleri, şehzâdeye Rumeli'de Semendire, Alacahisar ve İzmok sancaklarının verilmesini sağlayınca savaşımada. →

Leonardo da Vinci'nin Galata Köprüsü şeması

İkinci Bâyezid'den önce Osmanlı donanması daha ziyade nakliye ve kara kuvvetlerine destek gücü olarak görev yapıyordu. Bu dönemdeki gelişmeler sayesinde bir harp kuvveti hâline geldi.

İKİNCİ BÂYEZİD'İN ÖLÜMÜ

İkinci
Bâyezid

İkinci Bâyezid, Şehzâde Ahmed'i vefâht yapmayacağına dair bir ahidnâme de vermişti. Fakat padişah bu ahidnâmeye rağmen Ahmed'i yerine geçirip, kendisi de saltanattan çekilmek istiyordu. Ancak yeniçeriler, İkinci Bâyezid'in sağlığında başkasını padişah olarak görmek istemediklerini söyleyerek, bu durumu kabul etmediler. Bu gelişmeler

üzerine tekrar harekete geçen Şehzâde Selim, Çorlu yakınlarındaki Kaşdırın Ovası'nda babasının karşısına çıktysa da yapılan muharebeyi kaybederek Kefe'ye geri döndü. Ancak asker gün geçtikçe büyüyen Safevî tehlikesini Selim'in ortadan kaldıracığına inanıyordu. Şehzâde Selim, bir süre sonra askerler tarafından İstanbul'a clavet edildi. İkinci Bâyezid 24 Nisan 1512'de mecburen oğlu lehine tahttan çekildi.

Tahttan çekildikten sonra yirmi gün İstanbul'da kalan İkinci Bâyezid, ömrünün kalan kısmını geçirmek üzere Dimetoka'ya doğru yola çıktı. Ancak buraya varamadan 26 Mayıs'ta Çorlu civarında öldü. Bu konuda yapılan araştırmalarda İkinci Bâyezid'in zehirlenerek öldürüldüğü sonucu ortaya çıkmıştır. →

Yeniçeriler İkinci Bâyezid'in sağlığında başkasını padişah olarak görmek istemediklerini söyleyerek bu durumu kabul etmediler.

12 Padişahlar

İKİNCİ BÂYEZİD DÖNEMİNİN ÖNEMİ

İkinci Bâyezid'in tuğrası.

Kırım Hanı Mengli Giray,
İkinci Bâyezid'in huzurunda

Fatih Sultan Mehmed ile Yavuz Sultan Selim arasında İkinci Bâyezid'in hükümdarlığı askeri başarılar açısından sönük kalır. Ancak İkinci Bâyezid devrinde Osmanlı devlet yapısı gelişmiş ve Fatih döneminde fethedilen topraklarda Osmanlı düzeni kurulmuştur. Osmanlı denizcilliği nakliye gücü yerine bir savaş aracı olarak gerçek manada bu dönemde ortaya çıktı. Osmanlı İmparatorluğu'nun 16. yüzyılda dünya siyasetine yön verecek altyapısı oluşmaya başladı. İkinci Bâyezid devri Osmanlı tarih yazıcılığı bakımından da son derece önemli bir dönemdir. Osmanlı İmparatorluğu'nda tarih yazıcılığı bu hükümdarın döneminde başlamıştır. Osmanlı tarihine ait teferuatlı bilgi veren asıl eserler İkinci Bâyezid devrinde yazılmışlardır.

Bu dönemde İkinci Bâyezid'in emriyle İdris-i Bitlisi, ilk sekiz hükümdardan anlatan Heşt Bihîşt isimli Farsça bir tarih kaleme aldı. Yine sultanın emriyle Türkçe bir tarih kaleme alan ve daha sonra devam ederek, eserini ilk on padişahın anlatıldığı 10 ciltlik bir tarih hâline getiren İbn Kemal ise Osmanlı tarihçiliğinde bir dönüm noktası oldu. İbn Kemal'in eseri ile ilk dönem Osmanlı tarihçiliği en önemli eserini verdi.

İkinci Bâyezid devrinde Osmanlı devlet yapısı gelişmiş ve Fatih döneminde fethedilen topraklarda Osmanlı düzeni kurulmuştur. Osmanlı denizciligi nakliye gücü yerine bir savaş aracı olarak gerçek manada bu dönemde ortaya çıktı.

İKİNCİ BÂYEZİD'İN ÖZELLİKLERİ

Beyazıt Camii

İkinci Bâyezid, ortadan uzun boylu, yağız çehreli, elâ gözlü, geniş göğüslü olarak tarif edilir. Sultan yumuşak, hatta melankolik bir tabiata sahipti. Gençliğinde eğlenceye düşkün iken babasının uyarısı üzerine bu alışkanlığından vazgeçmiş, hükümdarlık döneminde ibadete ve hayır işlerine yönelmişti. Bu yüzden Bâyezid-i Veli diye anılır.

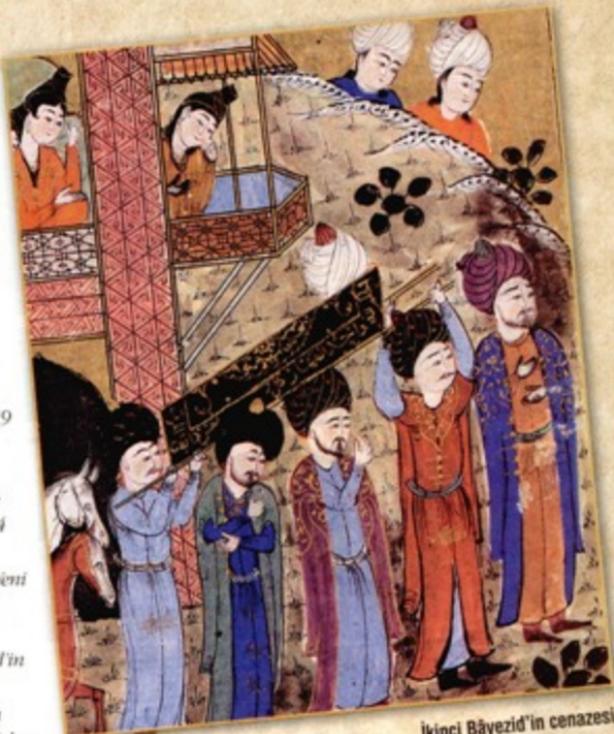
Birçok hayır eseri yaptırmıştır. Amasya'da cami, medrese, imaretten oluşan külliyesi, İstanbul'da da bir semte adını veren cami, kervansaray, çifte hamam, mektep, medrese ve imaretten oluşan büyük bir külliye inşa ettirmişti. Edirne'de yaptırdığı İmâret-i Cedid (Yeni İmaret) ise cami, medrese, tabhâne, imaret ve dârüşşifadan oluşan bir külliye'dir. Ayrıca Edirne'de Tunca üzerinde, Osmanlı'da Kızılırmak üzerinde, Geyve'de ve Sakarya üzerinde köprüler ile Bursa'da Pirinç Hanı'nı da inşa ettirmiştir.

Şehzadeliğinden itibaren âlimleri etrafında bulundurur, onlarla sohbet ederdi. Birçok âlim ve şairi himaye etmiştir. Kendisi de şair ve hattattı. Şiirlerinde Adli mahlasını kullanan Bayezid'in bir de divanı vardır. Arapça ve Farsça'nın dışında Uygur yazısını okumayı öğrendiği ve çok az İtalyanca bildiği söylenir. →

Birçok hayır eseri yaptırmıştır. Amasya'da cami, medrese, imaretten oluşan külliyesi, İstanbul'da bir semte adını veren cami, kervansaray, çifte hamam, mektep, medrese ve imaretten oluşan büyük bir külliye inşa ettirmişti.

BİBLİYOGRAFYA

- Feridun Ahmed Bey, *Münşeatü's-Selâtin, I, İstanbul.*
- İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman, VIII, baz. Ahmet Uğur, Ankara 1997.*
- M. Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları, Ankara 2001.*
- İdris Bostan, "Kemal Reis", *TDV İslâm Ansiklopedisi, XXV, 226-227.*
- Semavi Eyice, "II. Bâyezid Zamanında Davet Edilen Batılılar", *Belgelerle Türk Tarih Dergisi, sayı: 19 (İstanbul 1969), s. 23-30.*
- H. J. Kisling, "II. Sultan Bâyezid'in Deniz Politikası Üzerine Düşünceler: (1481-1512)", *Türk Kültürü, sayı: 84 (Ankara 1969), s. 18-30.*
- Mahmut Şakiroğlu, "Cem Sultan", *Yeni Türkiye, sayı: 31 (Ankara 2000), s.124-127.*
- Selâhattin Tansel, *Sultan II. Bâyezid'in Siyasi Hayatı, İstanbul 1966.*
- Şebabettin Tokındağ, "II. Bâyezid'in Tahta Çleşi Sırasında İstanbul'da Vukuca Gelen Hadiseler", *Tarih Dergisi, sayı: 14 (İstanbul 1959), s. 85-96.*
- —, "II. Bâyezid'in Ölümü Meselesi", *Tarih Dergisi, sayı: 24 (İstanbul 1970), s. 1-16.*
- Şerafettin Turan, "Bâyezid II", *TDV İslâm Ansiklopedisi, V, 234-238.*

İkinci Bâyezid'in cenazesi

İkinci Bâyezid'in parası

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADİŞAHLAR

31 ARALIK 2010 CUMA / SAYI: 12

BUGÜN Gazetesinin ücretsiz ekidir.

**CIHANGİR HÜKÜMDARI
YAVUZ SULTAN SELİM (2)**

(1470 - 1520)

DULKADİR TOPRAKLARININ FETHİ

I ran seferi dönüşü sırasında, Veziriazam Hadım Sinan Paşa, Dulkadir Beyliği'nin üzerine yürüdü. 12 Haziran, 1515'teki Tımadağı Savaşı'nda Dulkadirîler mağlup edildi.

Alaüddevlle ve bazı oğullarının da savaşta ölmesiyle beylik toprakları Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyetine geçti. Osmanlılar, Çukurova'nın denetimini ellerine geçirdiler. Memlük Devleti ile aralarında tampon olan bu beyliğin ortadan kalkması ile Suriye ve Mısır yolu Osmanlılar'a açıldı.

Dulkadirîler, Anadolu'daki en önemli Türkmen beyliklerindendi. Maraş, Kadirli, Urfa, Birecik, Karşehir, Yozgat, Kayseri ve civar bölgeler Dulkadirli Türkmenleri'nin yaşadığı sahalardı ve buralarda çok büyük miktarda Türkmen aşiretleri vardı. Anadolu'daki Türk nüfusun yüzde beşinden daha fazlasını Dulkadir Türkmenleri oluşturmaktaydı. Bugün İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Akdeniz bölgelerinde yaşayan Türkler'in önemli bir kısmı Dulkadirli Türkmenleri'nin soyundan gelmektedir.

Kürt beylerinin itaati

Yavuz Sultan Selim, Çaldıran Seferi'nden dönerken Doğu Anadolu'da saygın bir isim olan Şeyh Hüsameddin'in oğlu İdris-i Bidlisî'yi Kürt beylerine gönderdi. Mahalli Kürt beyleri bu dönemde Safevî baskısı altındaydı. Çaldıran Savaşı'ndan sonra Doğu Anadolu'da Safevî otoritesi sarsılınca Kürt beyleri İran'a karşı harekete geçtiler. →

Osmanlı ordusu Mısır Seferi'nde

Osmanlılar,
Çukurova'nın
denetimini ellerine
geçirdiler. Memlük
Devleti ile aralarında
tampon olan bu
beyliğin ortadan
kalkması ile Suriye
ve Mısır yolu
Osmanlılar'a
açıldı.

Padisahlr

ORTADOĞU'DA PORTEKİZ TEHLİKESİ

Memlük süvarileri

Portekizliler Afrika'da

Kürt beylerinden Melik Halil Siirt'i geri aldı. Sasonlu Muhammed Bey de Safeviler'e karşı harekete geçti. İdris-i Bidlisi tek tek doluştu Kürt beylerinden 25'ini Osmanlı hakimiyetine girmeye ikna etti. Osmanlı kuvvetleri de bu arada Kemah ve Diyarbakır'ı fethettiler.

Ortadoğu'nun önemli bir kısmına sahip olan Memlük Devleti, Cidde'ye çıkan ve Mekke ve Medine'yi tehdit eden Portekizliler'in ilerleyişini durduramıyordu.

Hindistan'dan mal akışı da Portekizliler yüzünden azalmıştı. Bu durum ise Mısır'ın zenginliğinin sona ermesi demekti. Bu yüzden Memlükler, Fatih dönemi ve İkinci Bâyezid'in ilk yıllarında Osmanlı İmparatorluğu ile aralarında gelişen kötü ilişkilerini düzeltip, İkinci

Bâyezid'in hükümdarlığının sonlarına doğru Portekizliler'e karşı Osmanlı donanmasının yardımını almışlardı.

Mercidabık savaşı

Yavuz'un ilk yıllarında da iki devletin ilişkileri iyi durumdaydı. Ancak Memlükler'in Çaldıran Savaşı'ndan sonra Safeviler'le anlaşma yapması ilişkilerin bozulmasına sebep oldu. Osmanlılar'ın, Maraş ve civarında hüküm süren Dulkadir Beyliği'ni ortadan kaldırmaları durumu daha da gerginleştirdi. Memlük hükümdarı Kansu Gavri'nin Dulkadirli Beyliği'nin son beyi Alaüddevle Bey'in oğluna verilmesini istemesi ve İran üzerine yürüten Osmanlı ordusuna karşı harekete geçmesi Yavuz'un hedefinin değişmesine sebep oldu. →

Ortadoğu'nun önemli bir kısmına sahip olan Memlük Devleti, Cidde'ye çıkan ve Mekke ve Medine'yi tehdit eden Portekizliler'in ilerleyişini durduramıyordu.

MISIR'DA OSMANLI HAKİMİYETİ

Osmanlılar zaten Hint ticaret yollarının Portekizliler yüzünden kapanmasından dolayı Memlük topraklarında hakimiyet kurmalarının zorunlu olduğunu anlamışlardı. Memlükler'e karşı harekete geçmeleri için bir kıvılcım gerekiyordu. Onu da Osmanlı İmparatorluğu'nun büyümesinin kendilerinin aleyhine olduğunu anlayan ve bunu bir an önce durdurmak için harekete geçen Kansu Gavri yaptı. 24 Ağustos 1516'da Halep yakınlarında Mercidabık'ta meydana gelen savaşta hiçbir varlık gösteremeyip, hükümdarlarını kaybeden Memlük ordusu büyük bir yenilgiye uğradı ve Suriye Osmanlılar'ın eline geçti. Daha sonra Ürdün, Lübnan, Filistin ve İsrail'in bulunduğu yerler ele geçirildi. Kansu Gavri'nin son zamanlarında Mısır ve Suriye ahalisinden bazı kimseler ve bazı Memlük emirleri Yavuz'a kendi hükümdarlarını şikâyet eden mektuplar göndermişlerdi. Osmanlı idarecileri, bu Memlük beyleri ile temas kurmuşlar ve Mercidabık Savaşı sırasında Halep Emiri Hayır Bey bir grup Memlûkle beraber Osmanlılar'a katalmıştı.

Yavuz'a Kansu Gavri'nin kafası getiriliyor

Mısır'ın fethi

Yavuz, savastan sonra Suriye'deki şehirleri fethetti. Bu arada Mısır'da hükümdar seçilen Tumanbay'a, Osmanlı İmparatorluğu'na tâbi olup, vergi vermek şartıyla Gazze'den itibaren Mısır'ı bırakmayı teklif etti ancak bu isteği kabul görmedi. Memlükler, Yavuz'un ordusuyla çözü aşmaya cesaret edemeyeceğini düşünüyorlardı. Osmanlılar çözü geçmeye kalktıklarında ise ordularının büyük bir kısmı zayıflığa uğrayacak ve kalanı da yorgun bir halde yakalanıp yok edilecekti. Ancak yağın yağmurların da yardımıyla Osmanlı ordusu Sina Çölü'nü rahatlıkla geçti. Kahire'nin kuzey doğusundaki Ridaniyye sahrasında 22 Ocak 1517'de meydana gelen savaşta Memlûk kuvvetlerini bir kez daha mağlup etti. →

24 Ağustos 1516'da Halep yakınlarında Mercidabık'ta meydana gelen savaşta hiçbir varlık gösteremeyip, hükümdarlarını kaybeden Memlûk ordusu büyük bir yenilgiye uğradı.

MISIR SEFERİ'NİN ÖNEMİ

Tumanbay'ın asılması

Ancak bu mağlubiyete rağmen Tumanbay pes etmedi, Kahire'de sokak savaşlarıyla Osmanlı'ya karşı koymaya çalıştı. Bir taraftan Memlûkler her yerde takip edilirken, diğer taraftan da itaat etmiş Memlûk emirleri, kadılar ve Abbasi halifesi kullanılarak direnişin kırılmasına çalışıldı. Son Memlûk sultanı Tumanbay'ın yakalanıp asılmasının ardından (19 Nisan 1517) Mısır'da Osmanlı denetimi kurulabildi. Suriye ve Mısır'ın ele geçirilmesiyle Osmanlılar, Hindistan ticaret yollarının önemli bir kısmına hakim oldular. Portekizliler'in, Arabistan Yarımadası'nda ilerlemeleri durduruldu ve bu sayede Hindistan'dan mal akışının önemli bir kısmı tekrar Osmanlı ülkesi üzerinden Avrupa'ya yapılmaya başlandı. Bilhassa Mısır'ın

fethedilmesi Osmanlılar açısından İstanbul'un fethi kadar önemlidir. Mısır'ın alınmasıyla Hindistan ticareti dolayısıyla, buradan elde edilen gelirler Osmanlı İmparatorluğu'nu ekonomik yönden güçlendirdi. Mısır'ın vergi gelirleri direkt olarak Osmanlı hazinesine gönderilirdi.

Boğulmaktan son anda kurtuldu

10 Eylül 1517'ye kadar Kahire'de kalan Yavuz Sultan Selim, Gize'deki ehiramları gezdi. Bu dönemde Nil Nehri'nin ortasındaki Ravza Adası'nda ikamet etti. Bu adada bir köşk yaptırdı ve köşkün pencerelemlerindeki şiirleri bizzat kendisi yazdı. Mısır'ın sıcak havasından dolayı bu adanın serin ikliminden istifade etmek istedi. Mısır Memlûkleri'nin cesur emirlerinden Kansu Adilî bir gece gizlice adamlarıyla sandallarla adaya çıkarak Yavuz Sultan Selim'in bulunduğu binanın üstüne çıkmayı başardı. Amacı bir suikast ile padişahı öldürmekti. Fakat suikastçılar fark edildiklerini anlayınca Nil Nehri'ne atlayıp kaçtılar. →

Son Memlûk sultanı Tumanbay'ın yakalanıp asılmasının ardından (19 Nisan 1517) Mısır'da Osmanlı denetimi kurulabildi.

“NEMİZ KALDI BİZİM MÜLKÜ ARAB’DA”

Padışah suikastı atlatmıştı ama sandaldan sahile çıkarken Nil Nehri'ne düştü. Sultanı nehirden zorlukla çıkarıp, boğulmaktan kurtaran sandalçı Abdülkadir'di. Yavuz Sultan Selim, Abdülkadir'e ne arzu ederse vereceğini söyledi. Sandalçı Abdülkadir bunun üzerine Nil Nehri'nde ve denizde her türlü vergiden affını istedi. Padışah da bu isteğini karşılayan tuğralı bir berat hazırlatıp kendine verilmesini sağladı. Mısır seferi yedi ayı geçmişti, padişah Mısır'daki işlerini bitirmeden dönmek istemiyordu. En başta önde gelen devlet adamları olmak üzere özellikle

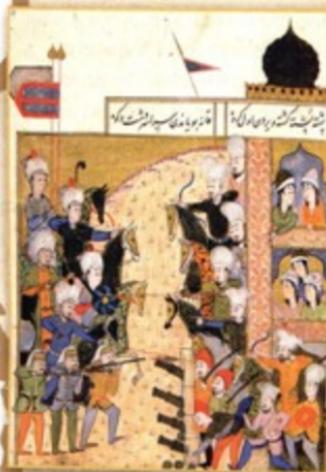
Yavuz, Nil kıyısında bir limsah öldürüyor

Rumeli askerleri şikâyete başlamıştı. Artık memleketlerine dönmek istiyorlardı. Seferin fazlasıyla uzamasından dolayı başta sancakbeyleri ve sözü geçen ulemayı padişaha gönderip Anadolu'ya geri

dönülmesi için Yavuz'u ikna ettirmeye çalıştılar. Bu kişilerin içinde Yavuz Sultan Selim'e en yakın olan ve sözü geçen kişi Kemalpaşazâde, yani İbn Kemal idi. Kemalpaşazâde, Yavuz Sultan Selim ile yaptığı bir gezi sırasında Askerlerin memleketlerine dönme arzusunda olduklarını dile getirmiş ve bunun için bir de "Nemiz kaldı bizim Mülkü Arab'da" şeklinde türkü çözmekte olduklarını söylemişti. Yavuz Sultan Selim, İbn Kemal'in durumu bu şekilde zekice ifadesi üzerine geri dönmek için gerekli hazırlıkların yapılmasını emrini verdi. Osmanlı ordusu da 9 Eylül 1517'de Kahire'den İstanbul'a doğru yola çıktı.

ARAB'DA

Osmanlılar Şam'da Memlikler'le savaşıyor

Kemalpaşazâde, Sultan Selim'e askerlerin memleketlerine dönme arzusunda olduklarını dile getirmiş ve bunu için bir de "Nemiz kaldı bizim Mülkü Arab'da" şeklinde türkü çözmekte olduklarını söylemişti.

BÜYÜK FATİHİN SES

Yavuz Sultan Selim, Memlük Devleti üzerine sefere çıkarak 1516'da Mercidabık, 1517'de de Ridaniye'de zafer kazanıp, günümüzde Mısır, Suriye, Ürdün, Lübnan, İsrail, Filistin ve Suudi Arabistan'ın bulunduğu toprakları fethetmişti. Yavuz, fethettiği bölgelerde Osmanlı idaresini kurduktan sonra yola çıkıp 25 Temmuz 1518'de İstanbul'a döndü. Genelde zaferle dönülen seferlerden sonra padişahlar muhteşem törenlerle karşılanırdı. Ancak Yavuz Sultan Selim İstanbul'dan ayrılmalı 2 yıldan fazla olmuştu. Ancak Yavuz, İstanbul'a törenle girmek istemedi ve şehre girişini karanlığın bumasına rastlattı. Yatsıdan sonra sessiz sedasız Boğaz'ı geçip Topkapı Sarayı'na gitti. İstanbul halkı Ortadoğu fatihinin gelişinden haberdar olmamıştı.

İlk Celali isyanı

Yavuz Sultan Selim zamanında meydana gelen bir isyan bütün Osmanlı tarihine damgasını vurdu. Bozoklu (Yözcü) Celal adlı bir tımarlı sipahi şeyhliğini ilân edip, etrafına binlerce adam toplamıştı. Tokat'ın Turhal ilçesinde bir mağarada yaşayan Celal'in etrafındaki insan sayısı 20 bine ulaşmıştı. Celal, yanındakilere kendisinin Mehdi olduğu söylüyordu. Şah Veli unvanını alan Bozoklu Celal, Tokat-Sivas havalisinde hakimiyet kurunca Osmanlı yöneticileri harekete geçti. Merkezden Celal'in üzerine Vezir Ferhad Paşa gönderildi. Dulkadir Beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey'e de ona katılması emredildi. Üzerine gönderilen kuvvetlerle başa çıkamayacağını anlayan Bozoklu Celal, Sivas'a doğru hareket etti. İran'a kaçtı. Ferhad Paşa'nın Celal'e yetişememesi üzerine, onu kaçırmamak isteyen Şehsuvar Ali Bey asilerin Erzincan civarında önünü kesti. 1519'da meydana gelen savaşta asiler mağlup edildi, reisleri Celal de öldürüldü. İsyân bitmişti. Ama adı yadigar kaldı. Bozoklu Celal'in isyanı Osmanlı literatürüne yeni bir ismi kattı. Bu tarihten sonra Anadolu'da isyan edenlere Celal'e nispetle "Celali" denildi. →

Yavuz N

İZ SEDASIZ DÖNÜŞÜ

Yarım kalan son sefer

Yavuz, iki seferiyle imparatorluğun doğu ve güneyini emniyet altına almıştı. Batıya sefere çıkmak istiyordu. Ancak bu seferin kuvvetli bir donanma olmadan gerçekleştirilemeyeceğini biliyordu. İstanbul'daki tersaneyi büyütüp, yeni gemiler yapılması için emir verdi.

İstanbul'a gelen Venedik ve İspanya elçilerine iyi muamele edildi.

Macaristan'la ateşkes uzatıldı. Hedef Rodos'tu ancak Yavuz hazırlıklan yeterli görmüyordu. Hasan Can oğlu Hoca Sadeddin Efendi'ye meseleyi şöyle anlattı:

"Seferin yaklaştığını işittik. Lâkin padişahın halinden buna dair bir şey hissetmedik. Bir gün Eyyübül-Ensari'nin ziyaretine gitti. Eyüp'te Fatıha okurken kaptan paşanın kadırgasının Eyüp'e doğru geldiğini gördü ve "Henüz sefer kararlaştırılmamışken bunu kimin emriyle denize indirdiler" diye kızdı. Kaptanıderya Cafer Paşa'nın idamını emretti. Ancak Veziriazam Piri Paşa devreye girerek yeni inşa olunan geminin denenmesi için denize çıkarılması gerektiğini söyleyerek kaptan paşayı affettirdi.

"Kaç aylık barutunuz var"

Yavuz, bu sefer vezirlerine dönüp, "Ben cihangirliğe alışmış bir padişahım. Siz beni bir kale fethine götürmek istersiniz. Kale almanın birinci şartı baruttur. Kaç aylık barutunuz var" diye sordu. Vezirler zahire miktarını söyledilerse de barutun ne kadar olduğunu ancak ertesi gün söyleyebildiler.

Dört aylık barut vardı. Yavuz, bu cevap üzerine vezirlerine kızgın bir şekilde bakarak "Ceddim (Fatih) zamanındaki utanç unutulmamış iken onu iki kat mı yapmak istersiniz? Bizzat gitmemi düşünüyorsunuz. Gidip de eli boş dönecek olursam hiçbiriniz sağ kalmaz. Rodos'un zaptına dört aylık barut yetişir mi? Siz Rodos'u dört ayda değil altı ayda dahi alamazsınız. Belki sekiz veya dokuz ayda alınabilir" buyurdular. Daha sonra, "Bize sefer yok, meğer sefer ahrete ola" dediler. →

leri'nde

Padişahlar

9

BİZİ BUNCA ZAMANDAN BERİ KİMINLE BİLİRDİN?

Yavuz ömrünün son günlerinde Edime'ye gitmişti. Buraya gitmeden önce sırtında çıkan şirpençe denilen bir çibandan muzdaripti. Bu çibanı hamamda sıkıntı, ovdurtması ve ardından Edime'ye at ile gitmeye çalışması

hastalığını iyice artırdı. Padişahın hastalığı artınca Çorlu yakınlarında babası ile savaştığı yerde, 40 gün konaklandı. Yavuz'un hastalığı gündən güne iyice ağırlaştı.

Sultanın hastalığı boyunca yanında gece gündüz musahibi Hasan Can vardı. Büyük hükümdarın son günlerinde ikisinin aralarında şu konuşma cereyan etmişti:

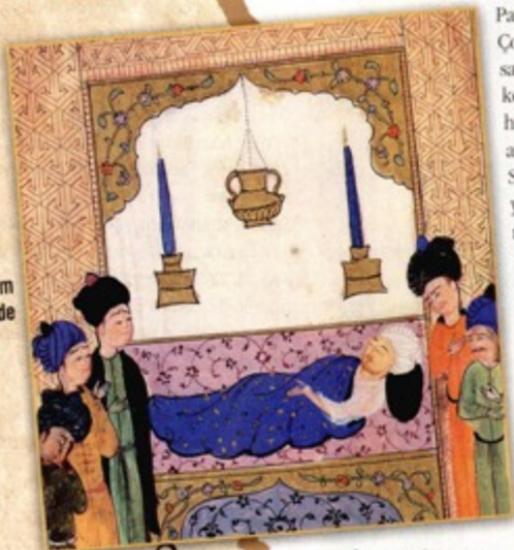
Yavuz, musahibine "Hasan Can bu ne haldir?" diye sorunca, Hasan Can, "Sultanım Cenabı Hakk'a teveccüh edip Allah'la beraber olacak zamandır"

cevabını verdi. Yavuz, "Bizi bunca zamandan beri kiminle bilirdin? Cenabı Hakk'a teveccühümüzde kusur mu gördün?" diyince Hasan Can, "Haşa ki bir zaman zikir-i Rahman'dan şaştağınızı görmedim. Lâkin bu zaman başka zamana benzemediğinden ihtiyaretten cesaret eyledim" dedi.

Yavuz, bu cevaptan sonra Hasan Can'a "Sure-i Yasin tilavet eyle" dedi ve onunla birlikte okumaya başladı. Yasin Suresi'nin ikinci okunuşu sırasında "Selâm" ayetine geldiği zaman Yavuz Sultan Selim ruhunu teslim etmişti. Tarih 1520 yılının 21 Eylül'ünün 22 Eylül'e bağlayan geceydi.

Ölümü, tek oğlu olmasına rağmen asker arasında karşıklık çıkmaması için, önceki hükümdarlarda olduğu gibi yeni padişah gelene kadar saklandı. →

Yavuz ölüm
döşesinde

Yavuz, Hasan Can'a "Sure-i Yasin tilavet eyle" dedi ve onunla birlikte okumaya başladı. Yasin Suresi'nin ikinci okunuşu sırasında "Selâm" ayetine geldiği zaman Yavuz Sultan Selim ruhunu teslim etmişti.

YAVUZ VE HRİSTİYANLAR

Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'un fethinden sonra şehirde bulunan gayrimüslimlere istedikleri gibi ibadetlerini yapma hakkını vermişti. Yavuz Sultan Selim, bütün Hristiyanlar'ın ya Müslüman olmasını ya da İstanbul'u terk etmelerini emretti. Vezirinin kendisine karşı çıkması üzerine kiliselerini ellerinden almak istedi.

Gayrimüslimlerin ileri gelenleri Fatih'in kendilerine inançlarını rahatça yaşamaları konusunda bir ferman verdiğini söylediler. Fakat ferman kaybolmuştu. Bunun üzerine İstanbul'un fethini gören yaşlı birkaç yeniceri bulundu ve onların Fatih'in gayrimüslimlerin kendi dinlerinde yaşamalarına müsaade ettiğini belirtmeleri üzerine sultan emrini geri aldı.

Yavuz çalışıyor

Yavuz ve veziriazamları

Yavuz Sultan Selim'in 8 yıllık hükümdarlığında 6 veziriazamı oldu. Bunlardan iki defa görev yapan Hersekzâde Ahmed Paşa, ikinci defa azlından sonra eceliyle öldü. Hersekzâde Ahmed Paşa'nın birinci azli enteresan bir şekilde olmuştu. Veziriazama kızan padişah, onu azlettiğini çadırını başına ykararak göstermişti. Bir diğer veziriazamı olan Sinan Paşa, Mısır'ın fethi sırasında Ridaniye'de şehid oldu, son veziriazamı Piri Mehmed Paşa'nın haricindeki diğer üçü ise idam edildi. İlk veziriazamı olan Koca Mustafa Paşa, Şehzâde Ahmed taraftandı ve ona karşı yapılacak hareketlerde çeşitli bilgileri şehzâdeye bildirmişti.

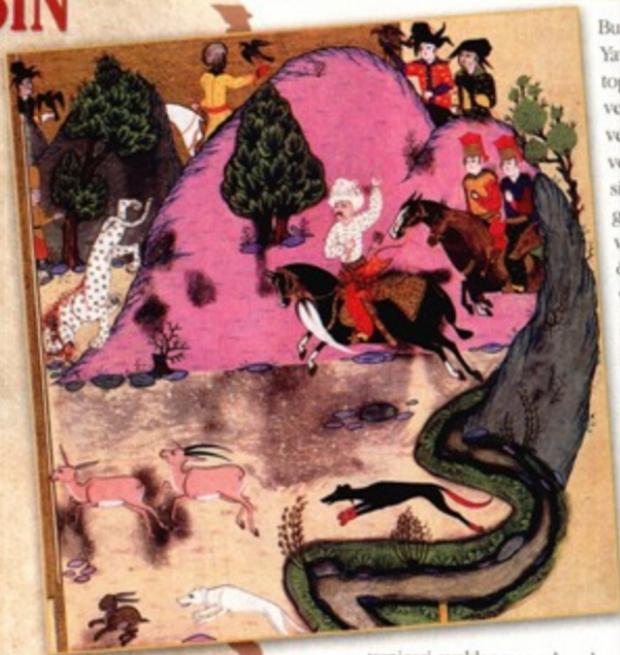
Yavuz'un tuğrasını taşıyan bir berat

Yavuz Sultan Selim'in 8 yıllık hükümdarlığında 6 veziriazamı oldu. Bunlardan iki defa görev yapan Hersekzâde Ahmed Paşa, ikinci defa azlından sonra eceliyle öldü.

“SULTAN SELİM’E VEZİR OLASIN”

Yavuz avda

Yavuz'un veziriazamlarını en ufak hatalarında öldürtmesi üzerine halk arasında kızılan insan için "Sultan Selim'e vezir olasin" deyişi söylenmeye başlandı.

Bunu öğrenen Yavuz, divan toplantısına giren vezirlere hılatlar verilirken, veziriazama siyah hılat giydirtti. Bu veziriazamanın ölüm emriydi ve cellatlar Koca Mustafa Paşa'yı boğarak öldürdüler. Yavuz, Dukaginzâde Ahmed Paşa'yı, Çaldıran dönüşünde meydana gelen

yeniçeri ayaklanmasında rol oynamadığı için idam ettirdi. Veziriazamlarının yanı sıra Mısır valiliğine de getirilen Yunus Paşa'yı ise Mısır'da yaptığı yolsuzluklar yüzünden öldürmüştü.

Yavuz'un veziriazamlarını en ufak hatalarında öldürtmesi üzerine halk arasında kızılan insan için "Sultan Selim'e vezir olasin" deyişi söylenmeye başlandı. Tek Türk veziriazama olan Piri Mehmed Paşa, sefelelerinin durumuna düşme ihtimali büyük olduğundan, bir gün Yavuz'a, kendisini ne zaman öldürüleceğini sormuş. Yavuz da bu soruya şakayla karşılık olarak, "Yerine uygun birini bulamadığımı, bulduğum gün öldürüleceğim" cevabını vermişti. Yavuz döneminde kellesini kurtaran Piri Mehmed Paşa, padişahın ölümünden sonra Kanunî'ye de bir süre veziriazamlık yaptı. Yavuz bir ara 6 ay kadar veziriazam dahi atamayıp, devleti direkt olarak kendisi idare etmişti.

KANUNÎ'YE MİRASI

Osmanlı padişahları içerisinde en şanslı olarak tahta çıkan kişi Kanunî Sultan Süleyman'dır. Tek erkek çocuk olması yüzünden kardeşleriyle mücadele etmek zorunda kalmadan, babasının kısa sürede oldukça kuvvetlendirdiği ve zenginleştirdiği Avrupa'nın en büyük devletinin başına geçmiştir.

Kanunî tahta çıktığında Osmanlı İmparatorluğu arazi, nüfus ve bütçe açısından Avrupa'daki devletlerin her birinden daha büyüktü. 1525-1526 yılı Osmanlı bütçesinde, devletin gelirleri 9,5 milyon duka altınıyken, aynı yıllarda İspanya'nın gelirleri 9 milyon, Fransa'nunki 5 milyon, Venedik'ininki 4 milyon altındı. Yavuz'un tahta çıktığı sırada Osmanlı İmparatorluğu için büyük bir tehlike olan

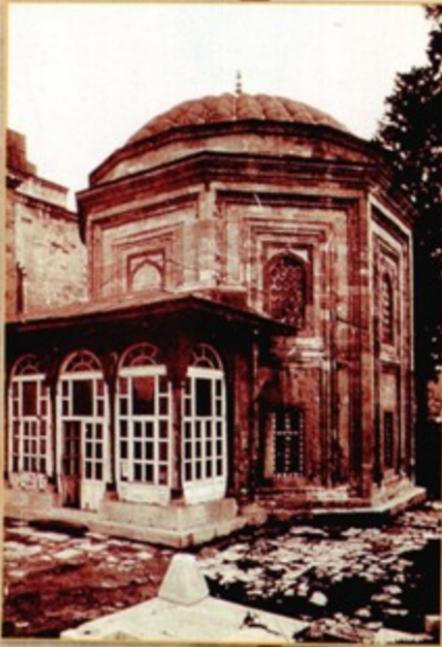
Safevîler, onun hükümdarlığında sindirilmişti. Yine Mısır ve Suriye alarak Hint ticaret yolu Osmanlı denetimine altına sokulmuştu. Yavuz Sultan Selim'in doğu ve güneydeki tehlikeleri ortadan kaldırmayı, Kanunî devrinde Avrupa'ya karşı rahat hareket edilebilmesini sağladı. Bunun sayesinde de Osmanlılar bu dönemde Avrupa'nın bugüne kadar gelen siyasi çehresinin oluşmasında önemli rol oynayabildiler. Yavuz Sultan Selim, ömrünün son yıllarında tersaneleri genişletip, sayılarını artırarak Osmanlı deniz kuvvetlerini güçlendirdi. Avrupalılar'la yapılan mücadelelerin sadece kara kuvvetleriyle başlanamayacağını anlamıştı. Denizcilik sahasında yaptığı hazırlıklar Kanunî devrinde denizlerde Avrupalı devletlere karşı kazanılan başarıların altyapısını hazırladı. →

Yavuz eğleniyor

Kanunî tahta çıktığında Osmanlı İmparatorluğu arazi, nüfus ve bütçe açısından Avrupa'daki devletlerin her birinden daha büyüktü. 1525-1526 yılı Osmanlı bütçesinde devletin gelirleri 9,5 milyon duka altındı.

YAVUZ'UN ÖZELLİKLERİ

Yavuz'un türbesi

Meraklı bir hükümdardı.
Mısır'dayken Nil'in
kaynağını ve piramitleri
araştırmıştı. Okumayı
severdi. Vassaf tarihini
ve diğer tarih kitaplarını
tetkik etmişti. Arapça ve
Farsça'ya hakim
olan Yavuz Sultan
Selim iyi bir şairdi.

Yavuz Sultan Selim, ortadan uzun boylu, kırmızı ve yuvarlak yüzlü, koç burunlu, çatık kaşlı, sert bakışlı, sakalı traşlı, bryıkdi, asabi mizaçlı bir hükümdardı. Çok cesur ve çok sertti. Gerçek bir harp dehası olan Yavuz Sultan Selim Osmanlı tarihinin en büyük maresali idi.

Devlet hazinesinin dolu olmasını ister, israf ve ihtişamdan hoşlanmazdı. Hesap yapmadan, bilgi toplamadan ve tedbirini almadan sefere çıkmazdı. Meraklı bir hükümdardı. Mısır'dayken Nil'in kaynağını ve piramitleri araştırmıştı. Okumayı severdi. Vassaf tarihini ve diğer tarih kitaplarını tetkik etmişti. Arapça ve Farsça'ya hakim olan Yavuz Sultan Selim iyi bir şairdi. Farsça bir divanı vardır.

Şam'da Muhyiddin Arabi için bir cami, imaret ve türbe yaptırttı.

Konya'daki Mevlana Dergâhı'na da su tesisi inşa ettirtmişti. Oğlu Kanuni ise İstanbul'da babası adına bir cami ve türbe inşa ettirdi.

Yavuz'u en iyi İbn Kemal'in şu mısraları anlatır:

Az müddetde çağ iş etmişdi

(Az zamanda çok işler başarmıştı.)

Sâyesi olmuş idi âlem-gir

(Onun gölgesi bütün cihanı kaplamıştı.)

Şems-i asr idi asırda şemsin

(Sultan Selim devrinin güneşi idi.)

Zallı memdûd olur, zamânı kasir

(İkinci gölgesi uzar ama zamânı kısadır.)

Öldü Sultân Selim hayf u dirîğ

(Öldü Sultan Selim, eyvah göçüp gitti.)

Hem kalem ağlasun anı hem tığ

(Artık ona hem kılıç, hem kalem ağlasun.)

BİBLİYOGRAFYA

Yavuz Sultan Selim Camii

- Celalzâde, *Selimnâme*, neşr. Ahmet Uğur-Mustafa Çubadar, Ankara 1990.
- Ahmet Uğur, "Hoca Sa'deddin Efendi'nin Selimnâmesi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 4 (Ankara 1980), s. 225-242.
- İdris-i Bîdîsî, *Selim Şahînâme*, baz. Hicabi Kırkangıç, Ankara 2001.
- Ahmet Uğur, *The Reign of Sultan Selim I in the Light of the Selim-name Literature*, Berlin 1985.
- Ahmet Uğur, *Yavuz Sultan Selim'in Siyasî ve Askerî Hayatı*, İstanbul 2001.
- Selabattın Tansel, *Yavuz Sultan Selim*, Ankara 1969.
- Şinâsî Altındağ, "Selim I", *İA*, X, 423-434.
- Çağatay Uluçay, "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?", *Tarih Dergisi*, sayı: 9-12 İstanbul 1954-55.
- Feridun Emecen, "Selim I", *DİA*, XXXVI, 407-414.
- Şebabettin Tokındağ, "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığında Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi", *Tarih Dergisi*, sayı: 22 (İstanbul 1967), s. 49-78.
- Tifan Gündüz, *Son Kızılbaş*, Şah İsmail, İstanbul 2010.

Yavuz'un parası

Padişahlar

15

yeni spor siteniz bugunspor.com

'F. BAHÇE'YE BAŞKAN OLACAĞIMI!'
YILDIRIM'A BAKIP ÇIKTI

Spor Tarihine Göre

Spor Tarihine Göre	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1) Futbol	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
2) Basketbol	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
3) Voleybol	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
4) Tenis	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
5) Boks	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
6) Yüzme	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
7) Atletizm	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
8) Güreş	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
9) Judo	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
10) Karate	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11

Türkiye'nin ve
dünyanın sporu
ayağınıza kadar geldi.
Güncel spor haberleri
ve röportajlar
bugunspor.com'da!

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADİŞAHLAR

7 OCAK 2011 CUMA / SAYI: 13

BUGÜN Gazetesinin ücretsiz ekidir.

BÜYÜK TÜRK KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN (1)

(1494 - 1566)

ŞEHZÂDELİK YILLARI

Adını bir rivayete göre doğduğu zaman Kur'an'da açılan bir sayfada geçen Hz. Süleyman'dan almıştır.

Dönemin Batılı tarihçileri Birinci Süleyman'ı "Büyük Türk", "Muhteşem Süleyman" diye anmışlar, daha sonraki tarihçiler ise Kanuni Sultan Süleyman olarak zikretmişlerdir.

Şehzâde Süleyman

Çocukluk yıllarını süt kardeşi Yahya Efendi ile birlikte Trabzon'da geçirdi.

Burada bir taraftan eğitimini alırken bir taraftan da kuyunculuk öğrendi. Yavuz oğlu için babasından sancak isteyince Şehzâde Süleyman'a Şarki Karahisar verildi. Ancak taht mücadelesini hesaplayan Amasya Valisi Şehzâde Ahmed bu tayine itiraz etti. Bolu Sancağı'nın verilmesini de Şehzâde Ahmed kabul etmedi. Bunun üzerine Şehzâde Süleyman'a Kefe Sancakbeyliği verildi. Şehzâde Süleyman, 15 yaşındayken gittiği

Kefe'den babasının tahta çıkmasından sonra İstanbul'a çağırıldı. Yavuz Sultan Selim'in kardeşi Şehzâde Ahmed ile mücadelesi sırasında babasına vekâleten İstanbul'da kaldı. Yavuz'un kardeşlerini ve yeğenlerini tasfiye etmesinden sonra 1513'te Manisa Valiliği'ne tayin edildi ve tahta çıkana kadar da burada valilik yaptı. Ancak babasının İran ve Mısır seferleri sırasında ise tahta vekâlet için Edirne'de bulundu.

Kanuni daha önceki hiçbir padişahın sahip olmadığı avantajlarla Osmanlı tahtına çıktı. Babası Yavuz Sultan Selim, İkinci Bâyezid devrinde imparatorluğu tehdit eden Safevi tehlikesini ortadan kaldırmış, Memlük Devleti'nin ilhak ederek Osmanlı İmparatorluğu'nun güney sınırlarını güvence altına almıştı. Ayrıca Mısır'ın fethi ile önemli bir gelir kaynağına kavuşmuştu.

Kanuni'nin tahta çıkışı

Yavuz oğlu için babasından sancak isteyince Şehzâde Süleyman'a Şarki Karahisar verildi.

Ancak taht mücadelesini hesaplayan Amasya Valisi Şehzâde Ahmed bu tayine itiraz etti.

ZULMEDENE CEZA

Doğu meselesini halleden Yavuz, Avrupa'ya karşı bir sefere çıkmak için büyük bir donanmaya sahip olunması gerektiğinin bilincindeydi ve sağlığında bunun da altyapısını hazırlamıştı.

Birinci Süleyman 30 Eylül 1520'de tek erkek çocuk olarak taht mücadelesine girmeden, zengin ve güçlü bir imparatorluğun başına geçti.

Adalet dağıttı

Birinci Süleyman 30 Eylül 1520'de tahta geçtiğinde ilk olarak babasının sert icraatından dolayı mağdur olanların durumlarını düzeltti. Yavuz Sultan Selim'in Tebriz ve Kahire'den zorla getirttiği yüzlerce sanatkârdan

Kanunî'nin cuma selamığı

Yavuz Sultan Selim'in Tebriz ve Kahire'den zorla getirttiği yüzlerce sanatkârdan isteyenleri memleketlerine dönmesine izin verdi. İran'la Osmanlı ülkesi arasındaki ipek ticareti yasağını kaldırdı.

isteyenlerin memleketlerine dönmesine izin verdi.

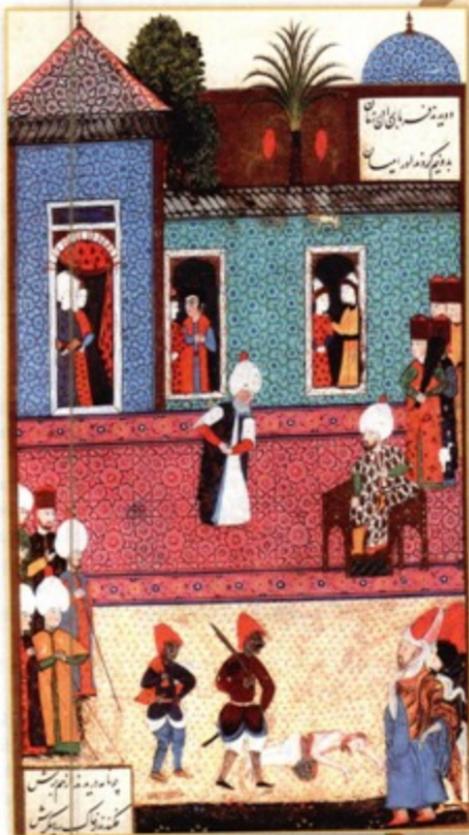
İran'la Osmanlı ülkesi arasındaki ipek ticareti yasağını kaldırdı. Bu ticareti yaptıkları için mallarına el konulan tüccarların zararlarını devlet hazinesinden karşıladı. Babasının Mısır seferi sırasında Kahire'den getirttiği son Abbasi Halifesi Mütevekkil Alella'nın da Mısır'a dönmesine izin verdi.

Halka zulmettiği tespit edilen görevliler sert bir şekilde cezalandırıldı. Kaptanıderya Cafer Bey hakkında yapılan zorbalık soruşturması, onun idamı ile neticelendi. Prizren Sancakbeyi bölgesindeki reyayı köle olarak sattığı için öldürüldü. Saray görevlilerinden çevreye zulmedenler öldürüldü veya sürüldü. Babasının sert hükümdarlık döneminden sonra Kanunî'nin ilk icraatı padişahlığının adalet esaslı bir meşruiyet zeminine oturttu. 17. yüzyıl yazarları sultanın bu davranışlarını eserlerinde övgüyle zikrederler. →

MISIR'DA İSYAN

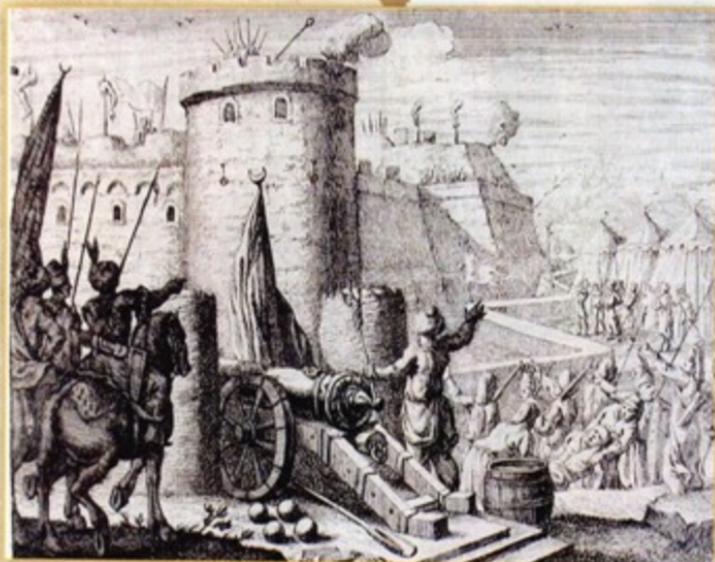
Canbirdi Gazalî'nin öldürülmesi

Kanunî, tahta geçtikten sonra ilk olarak Mısır'da patlak veren eski Memlük emirlerinden Şam Valisi Canbirdi Gazalî isyanı ile uğraştı. Canbirdi Gazalî Şam'da isyan ederek kendi adına hutbe okutturup para bastırdı. Rodos şövalyeleri ve Şah İsmail'den yardım istedi. Ancak asinin üzerine Şehsuvaroğlu Ali Bey ve Ferhad Paşa gönderildi. Osmanlı kuvvetleri 1521 yılı başlarında Şam civarında Maştaba mevkinde Canbirdi Gazalî'yi öldürüp, isyanı bastırdılar. →

Canbirdi Gazalî
Şam'da isyan
ederek kendi adına
hutbe okutturup para
bastırdı. Rodos
şövalyeleri ve Şah
İsmail'den yardım
istedi.

BELGRAD SEFERİ

Belgrad kuşatması

Birinci Süleyman, ilk iki seferini Fatih döneminde almamayan iki nokta hedefe yaptı. Bunlardan Belgrad İkinci Murad ve Fatih Sultan Mehmed dönemlerinde iki defa kuşatılmış, ama alınamamış önemli bir merkezdi. Orta Avrupa'nın kilitiydi. Ferhad Paşa'ya doğu ve güney hududunu koruması emredildi. Bu, İran'dan

herhangi bir saldırı meydana gelirse veya herhangi bir isyan çıkarsa ona karşı bir hazırlıktı.

Büyük bir hazırlıktan sonra, 18 Mayıs 1521'de sefer için yola çıktı. 7 Haziran'da Filibe'ye gelindi. Burada savaş meclisi kurularak hangi yolun takip edileceği ve nehirlerin nasıl geçileceği konuşuldu. Bosna Valisi Yahya Paşaoğlu Bali Bey ve Semendire Valisi Hüsrev Bey'e Belgrad'ı kuşatmaların emri gönderildi. Sofya'ya gelindiğinde tekrar savaş divanı kurulup durum tartışıldı.

Savaş divanında Belgrad üzerine mi, yoksa Budin üzerine mi yürüneceği tartışıldı. Uzun tartışmalardan sonra önce Böğürdelen'e gidilmesine karar verildi. Belgrad'ı kuşatmak için toplanın gelmesi beklenecekti. Rumeli Beylerbeyi Ahmed Paşa, Fatih devrinde Türkler tarafından yaptırılan, ancak daha sonra düşmanın eline geçen Böğürdelen'i kısa sürede fethedip, durumu yolda olan padişaha haber verdi. →

Büyük bir hazırlıktan sonra, 18 Mayıs 1521'de sefer için yola çıktı. 7 Haziran'da Filibe'ye gelindi. Burada savaş meclisi kurularak hangi yolun takip edileceği ve nehirlerin nasıl geçileceği konuşuldu.

İSTANBUL'DAKİ BELGRADLILAR

Vezirozam Piri Paşa Belgrad konusunda ısrarı idi. Rumeli Beylerbeyi Ahmed Paşa ise Budin tarafına gidilmesi gerektiğini düşünüyordu. Ancak o sırada orduya katılan Bosna Valisi Yahya Paşaoğlu Bali Bey, Budin tarafına gidilmesinin uygun olmadığını beyan etmişti. Düşman topraklarını iyi bilen bir uç beyinin fikri önemliydi.

Bu gelişmeler üzerine Belgrad kuşatıldı. Bir süre sonra dış kale alındı. Ancak iç kale bir türlü alınamıyordu. Lağımclar getirilerek iç kalenin surlarının yıkılmak için faaliyete geçildi. Neboysa Kulesi'nin altına gelen tünel patlatılınca burç yerle bir oldu. Bunun üzerine iç kaledelikler 30 Ağustos 1521'de teslim oldular. Fatih'in alamadığı kaleyi genç padişah fethetmişti. Belgrad halkının bir kısmı İstanbul'a götürülerek Belgrad Kapı ve Belgrad Ormanları civarındaki köylere yerleştirildi.

Kanuni, Belgrad'ı fethetmişti ama dönüş yolunda oğulları Şehzade Murad ve Şehzade Mahmud'un öldüğü haberini aldı. Bu padişah için yeni bir yıkımdı. Zaferin sevincini yaşamadan iki oğlu ölmüştü. Kanuni İstanbul'a dönünce oğulları için türbe yaptırmasını emretti.

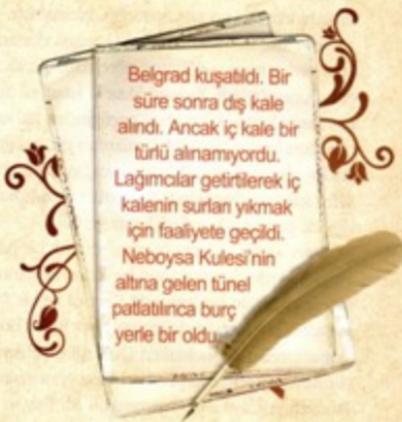
Diplomatik mücadele

Kanuni Sultan Süleyman, henüz Belgrad'da iken 10 Eylül 1521'de Rodos şövalyelerinin yeni üstad-ı azamları Philippe Villiers de l'Isle-Adam'a Belgrad'ın fethini haber veren fetihnâme gönderdi. Üstad-ı azam, bu yazıyı kendisine ve adaya karşı planladığı şeyleri açıkça ortaya koyan gizli bir tehdit gibi gördü. Bu yüzden Sultan Süleyman'a aynı şekilde cevap verdi.

Kanuni Belgrad kuşatmasını izliyor

Belgrad kuşatıldı. Bir süre sonra dış kale alındı. Ancak iç kale bir türlü alınamıyordu. Lağımclar getirilerek iç kalenin surları yıkılmak için faaliyete geçildi. Neboysa Kulesi'nin altına gelen tünel patlatılınca burç yerle bir oldu.

6 BİN MÜSLÜMAN

Kanunî bunun üzerine Rodos'a gönderdiği ikinci mektupta, "Mektubumu anladığına nasıl sevdiğimi anlatamam. Belgrad'da kazandığım zaferle henüz yetinmediğimi bilersin; bir zafer daha umuyorum, hatta bu zaferi kendime vadediyorum ve sürekli düşündüğüm sen de bu zaferden haberdar olasin" dedi. Üstad-ı azaman bu açık savaş ilanına cevabı ise şöyle oldu: "Beni düşünmüş olduğun rahatsız etmiyor, zira ben de seni düşünüyorum. Yine Belgrad zaferinden bahsediyorsun ve bununla yetinmeyeceğini, başka bir zafer daha kazanmayı umut ettiğini söylüyorsun. Hatta bu zaferi kendisine söz veriyorsun ve savaş başlamadan ilân ediyorsun. Hayal kınklığına uğramamaya bak, zira acele kurulan hayaller hiçbir yerde savaşta olduğu kadar başımsızlığa götürmüyor" şeklindeydi.

Rodos'un fethi

Rodos meselesi için toplanan divanda, üyelerinin çoğu adanın fethinin zor olduğunu söyleyerek sefere sıcak bakmadılar. Ancak Veziriazam Piri Paşa, adanın Avrupalı Hristiyanlar'dan herhangi bir yardım alamayacağını ve Belgrad'ı fethetik burayı da fethederiz diyerek sefere taraftar oldu. Bunun üzerine bazı vezirler Fatih Sultan Mehmed zamanında adanın alınmadığını hatırlattılar.

Piri Paşa, bu itiraz üzerine Osmanlı donanması ve kara ordusunun o döneme göre daha ileride olduğunu söyledi. Kanunî Mısır'la İstanbul arasındaki gemilerin korsanların eline geçtiğinden haberdar olduğundan ve Osmanlı kıyılarının güvenliğinin Rodos alınmadan sağlanamayacağını bildiğinden sefer kararını destekledi. Padişahın veziriazama destek vermesiyle sefere karar verildi.

Sefer karar alındıktan sonra büyük bir hazırlık yapıldı. Ardından ordunun bir kısmı donanma ile sefere çıkarken bir kısmı da Kanunî ile birlikte karadan Marmaris'e doğru yola koyuldu. Bu sırada durumundan şüphelenilen Dulkadirli Şehsuvaroğlu Ali Bey'in üzerine de Ferhad Paşa gönderilmişti. Padişah yokdayken Şehsuvaroğlu Ali Bey'in →

ESİR KURTARILDI

Rodos kuşatması

çocuklarıyla birlikte öldürüldüğü haberi geldi.

Donanma Çanak kale Boğazı'ndan çıkmadan önce Sultan Süleyman, Kur'an'ın şartlarını yerine getirmek için Rodos'un üstad-ı azamına 1 Haziran'da resmen savaş ilan etmişti. Üstad-ı azamın bu yazıya verebileceği tek cevap, Rodos şövalyelerinin şerefini ve adanın özgürlüğünü elindeki bütün imkânlarla savunacağı cevabı idi.

Şövalyeler adanın surlarını kuvvetlendirirken, bir taraftan da Avrupalı Hristiyanlar'dan yardım istediler.

Donanma önceden varıp kuşatmaya başlamıştı.

Karadan giden birlikler de daha sonra Marmaris'ten adaya gemiyle geçirdiler. Rodos kalesi top atışıyla alınmaya müsait değildi. Piri Paşa, toprak dolu çuvalarla kuleler yapıp, üzerlerine tüfekçiler koyup, surlardan ateş eden şövalyeleri rahatsız etti. Kaleye doğru lağım lar da kazıldı, ancak Rodoslular da karşı lağım lar kazarak, surları yıkacak bu teşebbüsleri akim bıraktılar. Yedi ay geçmesine rağmen kalenin alınmasında önemli bir aşama kaydedilememişti. İki defa büyük hücum yapılmış fakat başarısız olunamamıştı. Bu sırada havalar değişmeye ve yağmurlar yağmaya başlamıştı. Yağmur çokça yağdığı için seller meydana geldi ve bu durum da kuşatmayı güçleştirdi. Ancak bu kadar emek çekildikten sonra keş geldi diye dönülmezdi.

Divân toplantısında, Rodos'ta kışlanmasına ve Ferhad Paşa'nın da buraya gelmesine karar verildi. Adaya Ferhad Paşa'nın askerleriyle gelmesi üzerine şövalyeler direnemeyeceklerini anladılar.

26 Aralık 1522'de Rodos şövalyelerinin adadan gitmeleri karşılığında ada teslim alındı. Adadaki kiliseler başta Saint John kilisesi olma üzere çoğu camiye çevrildi. Kale zindanlarındaki 6 bin Müslüman esir kurtarıldı. Rodos'a bağlı Bodrum Kalesi ve Rodos'un çevredeki küçük adalarda Leryoz, İstanköy, Kelemez, İncirli, İleki, Herke, Limonya ve Sömbeki gibi adalarda bulunanlar gelerek Osmanlı'ya tabi oldular.

Kanunî, Rodos'u aldığı ilk iş olarak Cem Sultan'ın oğlu Murad'ı ve onun Cem adını taşıyan oğlunu buldurup, öldürtmüştü. Kanunî ancak 1523 Şubat'ı başlarında İstanbul'a geri dönebildi. →

HAIN AHMED PAŞA İSYANI

Neue Zeitung Gazetesi'nde Türkler'in Rodos'u fethi haberi

Kanunî, İstanbul'a döndükten sonra, ikinci vezir Ahmed Paşa'nın entrikalarıyla görevden aldığı Piri Paşa'nın yerine, daha önce benzeri görülmemiş bir şekilde ve genel teadmüle aykırı olarak çocukluk arkadaşları İbrahim Ağa'yı has ocabaşlıktan veziriazamlığa getirdi. Aynı zamanda Rumeli Beylerbeyliği'ni ona verdi ve kız kardeşiyle de evlendirdi. Veziriazam olmayı bekleyen ikinci vezir Ahmed Paşa, Mısır Beylerbeyliği'ne tayin edildi. Ancak Ahmed Paşa, Mısır'dayken 1524 yılı başlarında isyan edip orada kendi adına bir devlet kurmaya kalktı. Fakat Kahire'de bulunan yeniçiler tarafından öldürüldü. Mısır'da Osmanlı düzenini kurmak için veziriazam Mısır'a gönderildi. İbrahim Paşa, üç ay içerisinde orada düzeni sağladı. Eski kanunları ve ana defterleri buldurarak inceledi ve yeni bir kanunname hazırladı.

Yeniçeri isyanı

1525'te İstanbul'da yeniçiler isyan edip, şehrin büyük bir kısmını yağmaladılar. İktidar basamaklarını hızla tırmanan Veziriazam Makbul İbrahim Paşa'nın, isyan eden Hain Ahmed Paşa galesini bertaraf etmek için 1524'te Mısır'a gitmesini fırsat bilen muhalifleri yeniçileri isyana teşvik ettiler. Sultan Süleyman, Edirne'den yeni dönmüş ve Kâğıthane'ye gelmişti. Padişahın yokluğundan da yararlanan yeniçiler, 16 Mayıs 1525'te İstanbul'da başta Veziriazam İbrahim Paşa'nın sarayı olmak üzere Vezir Ayas Paşa ve Defterdar Abdüsselam gibi devlet ricalinin konaklarını, gümürükleri, dükkânları ve halkın evlerini yağmaladılar. Ertesi gün yeniçiler ağa kapısına gelip, "Bizim bu fesada nizamız ve şerâatten haberimiz yoktur. Teftiş edin, bulunsun" dediler. Kâğıthane'de bulunan Sultan Süleyman da askerini isyan ettiğini öğrenir öğrenmez hemen deniz yoluyla İstanbul'a gelmişti. Sultan, ilk iş olarak geniş bir soruşturma yaptırdı ve askeri tahrik ettikleri anlaşılınca Yeniçeri Ağası Mustafa Ağa'yı derhal idam ettirdi. Mustafa Paşa kethüdcüsü Bali ile Reisülküttab Haydar da olaya karıştıkları için hapsedilip, bir süre sonra öldürüldüler. Padişahın hızlı ve sert bir şekilde olaya müdahale etmesiyle isyan daha fazla yayılmadan yatıştırdı.

KORKMA GELİYORUM

İspanya Kralı Şarlıken, Fransa Kralı Fransuva'yı 24 Şubat 1525'te Kuzey İtalya'da Pavia Muharebesi'nde mağlup edip esir almıştı. Fransızlar, Şarlıken karşısında aciz kalınca Osmanlılar'dan yardım istediler. Kanuni, 1526 Ocak'ında Fransuva'nın yardım isteğine gönderdiği fermanında kendi haşmetini belirtip, imparatorluğunun vilayetlerini sayarken Fransa'yı sıradan bir vilayet, kralını da hiç unvan zikretmeden sıradan bir hükümdar olarak niteliyordu:

"Ben ki sultanlar sultanı, hakanlar hakanı hükümdarlara ta'e veren Allah'ın yeryüzündeki gölgesi Akdeniz'in ve Karadeniz'in ve Rumeli'nin ve Anadolu'nun ve Azerbaycan'ın ve Şam'ın ve Halep'in ve Mısır'ın ve Medine'nin ve Kudüs'ün ve bütün Arap diyarının ve Yemen'in ve nice memleketlerin sultanı ve padişahı Sultan Bâyezid Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Süleyman Han'ım.

Sen ki Fransa vilayetinin Kralı Fransuva'sın. Hükümdarların sığındığı kapıma elçinizle mektup gönderip, ülkenizi düşman istila edip, şu anda hapiste olduğunuzu bildirip, kurtuluşunuz konusunda bizden yardım talep ediyorsunuz. Söylediğiniz her şey olunmuştur. Her şeyden haberdar oldum. Yenilmek ve haps olunmak hayret edilecek bir şey değildir. Gönlünüzü hoş tutup üzülmeyesiniz. Böyle bir durumda atalarımız düşmanları mağlup etmek ve ülkeleri fethetmek için seferden geri kalmamışlardır. Biz de atalarımızın yolundayız ve daima memleketler ve alınmaz kaleler fethetilemekteyiz. Gece gündüz daima atımız eyerlenmiş ve kılıcımız belimizde kuşatılmıştır. Yüce Allah hayırlara bağışlasın. Allah'ın istediği ne ise olur. Bundan başka haberleri gönderdiğiniz adaminizden öğrenesiniz. Böyle biliniz."

Birinci Fransuva

Pavia Savaşı

Kanuni, Fransuva'nın yardım isteğine gönderdiği fermanında kendi haşmetini belirtip, imparatorluğunun vilayetlerini sayarken Fransa'yı sıradan bir vilayet, kralını da hiç unvan zikretmeden sıradan bir hükümdar olarak niteliyordu.

MACARİSTAN SEFERİ

Mohaç Savaşı'nda bir akıncı ile bir Macar süvarinin mücadelesi

Fransa'nın yardım isteyen mektubunu getiren elçi Almanlar'ın doğudaki sıkışması için Kanunî'yi Macaristan üzerine bir sefer açması için teşvik etmekle de görevlendirilmişti. Osmanlılar Macaristan'ı fethedebilirse böylece Fransa üzerindeki Habsburg baskısı azalacaktı. Macaristan Kralı İkinci Lajos Kutsal Roma-

Cermen İmparatoru Şarlken

ile Avusturya Kralı Ferdinand'ın kız kardeşleri Anna ile evliydi.

Osmanlı yönetimi bu gelişmelerle birlikte Macaristan seferini gündeme aldı. Bu arada Şarlken, Fransızlar'la anlaşarak Birinci Fransuva'yı serbest bıraktı. Ancak Osmanlı yönetimi Macaristan seferinden vazgeçmedi. Kanunî, Macaristan'a sefer yaparak Şarlken'e bir mesaj vermek istiyordu.

Şarlken'e karşı İngiltere, Fransa, Papalık, Venedik ve Milano arasında bir ittifak kurulmuştu. Macar Kralı Lajos, bu yüzden Habsburglar'dan Osmanlı tehdidine karşı aradığı desteği bulamadı. Osmanlı ordusu, 1526 Nisan'ında yola çıktı. Sürekli yağın yağmurlarla ve sellerle boğuşarak Macaristan'a ilerledi. Petervaradin, Ilok, Ösek kaleleri art arda ele geçirildi. Osmanlı ordusunun hedefi Macaristan'ın başkenti Budin'di. →

Osmanlılar Macaristan'ı fethedebilirse Böylece Fransa üzerindeki Habsburg baskısı azalacaktı. Macaristan Kralı İkinci Lajos Kutsal Roma-Cermen İmparatoru Şarlken ile Avusturya Kralı Ferdinand'ın kız kardeşleri Anna ile evliydi.

MOHAÇ SAVAŞI

Mohaç Savaşı

Habsburglar doğuya hareket ettiklerinde iki ateş arasında kalabilirlerdi. Türk ordusuyla savaşmaktan başka çareleri bulunmayan Macar kralı Osmanlı ordusunu 29 Ağustos 1526'da Mohaç'ta karşıladı. Macarlar, süvari hücumuyla Osmanlı ordusunun mağlup edileceğini düşündüler. Osmanlı komuta kademesi ise Macar zırflı süvarilerinin birbirine zincirlerle bağlanarak yapacakları saldırı karşısında Rumeli askerinin yanlara ayrıлып, daha sonra onlara yan cepheden saldırmasını planlamıştı. Macarlar, çembere alınacak ve karşılarında toplar ve tüfekli birlikleri bulacaklardı. Akıncı kuvvetleri de pusuya yatacağı. Savaş planlandığı gibi gitti. Macar süvarileri pusuya düşürülerek, top ve tüfek ateşi ile yok edildiler. →

Macar kralı Osmanlı ordusunu 29 Ağustos 1526'da Mohaç'ta karşıladı. Macarlar, süvari hücumuyla Osmanlı ordusunun mağlup edileceğini düşündüler.

SAVAŞ 2 SAATTE BITTİ

Macar Kralı Lajos

Kralın ölümü ile
Macaristan'ı savunacak
hiç kimse kalmamıştı.
Mohaç zaferiyle
Osmanlılar hiç
beklemedikleri bir durumla
karşı karşıya kalmışlardı.
Macaristan olmuş
meyve gibi
kucaklarına
düşmüştü.

İki saat süren savaşta Macar Kralı İkinci Lajos kaçarken dereye boğulmuş, birçok Macar ileri geleni öldürülmüştü. Macar ordusunun 24 bini öldürülmüş, 10 bini de esir alınmıştı.

Osmanlı kaybı ise çok azdı. Osmanlı ordusu savaştan kısa bir süre sonra Macaristan'ın kalbi olan Budin girdi. Ancak Budin'i emniyet altında tutmak kolay olmadığından iki hafta sonra şehirden ayrıldı.

Kralın ölümü ile Macaristan'ı savunacak hiç kimse kalmamıştı. Mohaç zaferiyle Osmanlılar hiç beklemedikleri bir durumla karşı karşıya kalmışlardı. Macaristan olmuş meyve gibi kucaklarına düşmüştü. Mohaç Savaşı ile Macar Krallığı tarihten kalkmıştı. Ancak Osmanlı devleti buna hazırlıklı değildi. Klasik Osmanlı fetih metotlarına göre ani bir fetih siyaseti yoktu. Fethedilen bir yere bir anda yerleşilemez, kademe kademe Osmanlı ülkesine dahil edilirdi. →

150 YILLIK MÜCADELE

Avrupalılar'ın yaptığı
"Osmanlı İmparatorluğu" haritası

Bu yüzden Osmanlılar Macaristan'ı bir anda topraklarına katmak istemediler. Sadece Orta Tuna'da Sirem ve çevresini fethettiler. Macaristan'ın kalan kısımları için de Erdel voyvodası Janos Zapolya'nın krallığını tanıdılar. Ancak Macar kralının varissiz ölmesi yüzünden aradaki akrabalık bağlarını ileri süren Avusturya Kralı Ferdinand, Zapolya'nın krallığını tanımayarak kuzey Macaristan'ı işgal etti. Macar asilzadeleminin bir kısmı Ferdinand'ın bir kısmı da Zapolya'nın krallığını tanıyorlardı.

Macaristan için Mohaç'tan sonra büyük bir mücadele başladı. Macaristan toprakları 150 yıla yakın Osmanlılar ile Habsburglar arasında çekişme sebebi oldu.

yeni spor siteniz bugunspor.com

F.BAĞÇE'YE BAŞKAN OLACAĞIMI!
YILDIRIM'A RAKİP ÇIKTI

Süper Lig

Süper Lig	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1) Trabzonspor	12	3	1	1	1	1	1	1	1	1
2) Beşiktaş	11	3	1	1	1	1	1	1	1	1
3) Fenerbahçe	11	3	1	1	1	1	1	1	1	1
4) Galatasaray	11	3	1	1	1	1	1	1	1	1
5) Antalyaspor	11	3	1	1	1	1	1	1	1	1
6) Sivasspor	11	3	1	1	1	1	1	1	1	1
7) Bursaspor	11	3	1	1	1	1	1	1	1	1

Türkiye'nin ve
dünyanın sporu
ayağınıza kadar geldi.
Güncel spor haberleri
ve röportajlar
bugunspor.com'da!

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

14 OCAK 2011 CUMA / SAYI: 14

BUGÜN Gazetesinin ücretsiz ekidir.

MUHTEŞEM SÜLEYMAN
KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN (2)

(1494 - 1566)

Kanunî Sultan Süleyman

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN

Kanunî Sultan Süleyman döneminde Osmanlı İmparatorluğu, dünya siyasetinin belirleyici gücü oldu. Afrika'nın Hristiyanlaşması önlenirken, Avrupa'da milli monarşiler korundu ve Protestanlığın yeni bir mezhep olarak Avrupa'da kabul görmesine destek verildi.

BİLGİ Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden
PADIŞAHLAR

Yayıncı Sahibi:
Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım
Temel TANACALAN - Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tüzel Kişi Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Dağıtım ve Satış Müdürü
Özdemir ÇALIŞLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇUBUKÇU
Reklam Fiyatı Müdürü: Yrd. Fatih BÜYÜKSAĞIR
Muhafif ELİÇİ
Reklamasyon Müdürü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Reklam İletişim: Tel: (0212) 355 86 28
ekad@ipek.com.tr

Bazımlar: Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melik Ayaz Sözen Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy - Şişli / İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 86 00 Faks: (0212) 273 09 54

Resmiyet Yer: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fıstık Mh. Hasan Basmalı Cad. No: 4 Sarıyer - İstanbul

Yüksek Kurul Kararıyla Kurulan Padişahlar Gazetesi, yayını ve dağıtımını PİEK ve Basın Kurulundan izin alınarak her 15 gün bir kez Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. tarafından gerçekleştirilmektedir. Kaynak gösterilerek her türlü kopya alınabilir.

BİRİNCİ VİYANA KUŞATMASI

Mohaç'tan sonra Macaristan'ın bir kısmını kendi topraklarına katan Osmanlılar kalan Macar toprakları için Erdel Voyvodası Yanoş Zapolya'yı krallıkta tayin

etmişlerdi. Ancak ölen Macar kralıyla arasındaki akrabalık bağlarından dolayı Avusturya Kralı Ferdinand, Zapolya'nın krallığını tanımayarak Macaristan'ı işgal etti. 20 Ağustos 1527'de de Budin'i aldı.

Zapolya başlangıçta Osmanlılar'dan yardım talep etmek istemediyse de başka çaresi olmadığından bir müddet sonra İstanbul'a bir elçi gönderdi. Bu sırada elde ettiği başarılarından şüphe eden Ferdinand da bir elçi heyeti göndererek

Osmanlılar'dan çok daha önceleri fethedilen Belgrad, Varadin, Segedin gibi birçok şehri istemişti. Bu küstahlığa çok sinirlenen Osmanlı idarecileri elçileri hapsedip sefer hazırlıklarına başladılar. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra Osmanlı ordusu 10 Mayıs 1529'da Kanuni Sultan Süleyman'ın komutası altında İstanbul'dan Macaristan'a doğru hareket etti. Ancak daha seferin başında aksilikler art arda gelmeye başlamıştı. Bu yıllarda dünya iklim dengesi değişmeye başlamıştı. Küçük buzul çağına başlangıcı olarak adlandırılan bu dönemde yağış artmış, hava sıcaklıkları düşmeye başlamıştı. Osmanlı ordusu Filibe'de konaklarken yağın şiddetli yağmurlardan dolayı taşan Meriç Nehri Osmanlı ordugâhını basarak birçok askerini boğulmasına sebep olmuştu. →

Birinci Viyana kuşatması

Osmanlı ordusu
10 Mayıs 1529'da
Kanuni Sultan
Süleyman'ın komutası
altında İstanbul'dan
Macaristan'a doğru
hareket etti. Ancak
daha seferin başında
aksilikler art arda
gelmeye
başlamıştı.

BUDİN'DEN SONRA YENİ HEDEF VIYANA

Mohaç Ovası'na gelen Osmanlı ordusuna gelen Yanoş Zapolya, Kanuni'nin huzuruna çıkarak itaatini arz etti. 3 Eylül 1529'da Osmanlı ordusu Budin önlerindedi. Kısa bir kuşatmadan sonra 7 Eylül'de Budin tekrar

Osmanlılar'ın eline geçti. Zapolya Budin'de yapılan bir törenle tekrar Macaristan tahtına geçirildi. Kanuni, Budin'den sonra yeni hedefi Viyana olarak belirledi.

Osmanlı Beyliği'nin ilk yıllarıdaki hedefi İznik ve Bursa idi. Daha sonra gözler İstanbul'a çevrilmişti. Buranın fethinden sonra Osmanlılar'ın yeni hedefleri Belgrad oldu. Belgrad'ın 1522'de alınmasından sonra ise yeni Kızılelma, Roma ve Viyana olmuştu. Kanuni hem bu yeni hedefi ele geçirecek hem de Avusturya'nın Macaristan

tehdidini ortadan kaldıracaktı. Viyana Avusturya'nın başkenti olduğundan Ferdinand burayı müdafaa etmek için savaşmak zorundaydı. Türk ordusunun Avusturya'ya gimesi Şarlıken'in baskısı altındaki Fransa'ya da rahat bir nefes alıracaktı.

Budin'de hareket eden 120 bin kişilik Osmanlı ordusu 23 Eylül'de Avusturya topraklarına girdi. Birkaç gün sonra akıncılar Viyana önlerindediyler. Kanuni'nin karşısına çıkmasını beklediği Ferdinand ise yardım getireceğim bahanesi ile Viyana'yı terk etmişti. 27 Eylül'de bütün Osmanlı ordusu Viyana önlerine gelmiş ve kuşatma başlamıştı. Ancak iklim değişikliğinden hava çok soğumuştu ve devamlı yağmur yağıyordu.

Avusturyalılar, Osmanlı ordusunun üzerlerine geleceğini anlayınca Viyana'da sıkı tahkimat yapmışlar, yangın çıkarması için evlerin ahşap kısımlarını bile sökmüşlerdi. →

Hasan Rıza'nın fırçasından
Kanuni Budin önlerinde

7 Eylül'de Budin tekrar
Osmanlılar'ın eline
geçti. Zapolya
Budin'de yapılan bir
törenle tekrar
Macaristan tahtına
geçirildi. Kanuni,
Budin'den sonra
yeni hedefi Viyana
olarak belirledi.

Padişahlar

YAĞMUR ENGELİ

Yağmurlardan dolayı büyük toprak getirilememiştir. Bu durumda Viyana gibi kuvvetli bir tahkimata sahip şehri almak için bir dezavantajdır.

Karşılıklı hücumlarla ve kalenin surlarının yıkılması için patlatılan lağımlarla 15 gün geçti. Ancak havanın soğuk olması ve yağmur kuşatmayı olumsuz etkiliyordu. Durumu götüren Osmanlı devlet adamları son bir hücumun yapılmasına, eğer başarılı olunamazsa kuşatmanın kaldırılması neticesine vardılar.

Bu hava şartlarında kuşatmaya devam edilirse Osmanlı ordusu önlerinde büyük bir zayıflığa uğrayabilirdi. 14 Ekim günü Osmanlı ordusu Viyana'ya karşı büyük bir hücum gerçekleştirdi. Akşama kadar süren hücumdan bir netice alınmayınca Osmanlı ordusu kuşatmayı kaldırma kararını uygulamaya soktu. 15 Ekim'de çadırlar kaldırılmaya başlandı. 16 Ekim'de Kanunî'nin de çadırı söküldü ve Osmanlı ordusu Macaristan'a geri döndü.

Osmanlı ordusunun Viyana kuşatması 17 gün sürmüştü. Halbuki Viyana gibi bir kaleyi fethetmek için birkaç aylık kuşatma yapılması ve ağır topların da bulunması gerekliydi. Ancak sürekli yağın yağmur kuşatmanın devamına izin vermemiştir. →

Viyana Seferi sırasında sellerden ağaçlara çıkan askerler

Karşılıklı hücumlarla ve kalenin surlarının yıkılması için patlatılan lağımlarla 15 gün geçti. Ancak havanın soğuk olması ve yağmur kuşatmayı olumsuz etkiliyordu.

BAĞDAT'IN FETHİ

Tebriz

Yavuz Sultan Selim zamanında

Anadolu için önemli bir tehlike olan Safeviler sindirilmişti. Kanunî döneminde mecbur kalmadıkça veya önemli bir fırsat çıkmadıkça İran üzerine sefere çıkmadı. Bu dönemde esas hedef Batı ile olan münasebetlerdi. İlk İran seferine 1533'te çıktı. Ancak iki ordu ile çıkılan bu sefere Irak'ın seferi

denildi. İlk olarak 1533 Ekim'inde Makbul İbrahim Paşa sefere çıktı. Ancak baştan belirlendiği gibi Bağdat üzerine değil Tebriz'e yönelince Osmanlı ordusu yıprandı. İbrahim Paşa, Tebriz'i fethetti. Ancak durumun kötüye gittiğini anlayınca İstanbul'dan yardım istedi. Kanunî de 1534 Haziran'ında sefere çıktı. İki ordu Eylül sonlarında Tebriz'de birleştikten sonra Bağdat üzerine yüründü. Ancak yağışlar yüzünden Bağdat seferinde çok zahmet çekildi. 30 Kasım 1534'te Bağdat'a girildi. Kanunî, İmam-ı Azam'ın yok edilen türbesini buldurup, yeniden yaptırttı. Ayrıca Abdülkadir-i Geylani'nin mezarı üzerine de bir türbe yaptırttı. Kış bu bölgede geçirdikten sonra tekrar Tebriz'e döndü. Ancak Şah Tahmasb karşısına çıkmadı. Bunun üzerine İstanbul'a geri döndü. Irak'ın seferi adı verilen bu harekatta Bağdat ve Irak'ın önemli bir bölümü fethedilmişti. 1538'de Basra hakiminin Osmanlı'ya tâbi olmasıyla bölgedeki Türk hakimiyeti genişledi. Fakat Tebriz bir süre sonra tekrar Safeviler'in eline geçti. →

1533 Ekim'inde Makbul İbrahim Paşa sefere çıktı. Ancak baştan belirlendiği gibi Bağdat üzerine değil Tebriz'e yönelince Osmanlı ordusu yıprandı. İbrahim Paşa Tebriz'i fethetti. Ancak durumun kötüye gittiğini anlayınca İstanbul'dan yardım istedi.

BİRİNCİ VİYANA KUŞATMASI

Veziriazam Makbul İbrahim Paşa, bu sefer sırasında "Serasker Sultan" unvanını kullanacak kadar ileri gitmişti. Seferde istenilen neticenin alınmaması da veziriazamın yanlış harekâtındandı. Hürrem Sultan'ın da veziriazamın aleyhine olması bir süre sonra İbrahim Paşa'nın sonunu hazırladı. Makbul İbrahim Paşa 1536 Mart'ta idam edildi ve "Maktul" lakabıyla anıldı.

Barbaros Osmanlı hizmetinde

Karada Osmanlı karşısına çıkamayan İspanya, Andrea Doria idaresindeki donanmasıyla Mora sahillerindeki Osmanlı kalelerine saldırmışlardı. Kanunî, Avrupa ile mücadele için son derece isabetli bir düşünceyle denizlerdeki açığı kapatmak gayesiyle Cezayir'i ele geçirmekle kendisini ispat eden Hızır Reis'i İstanbul'a çağırdı. Padişah gönderdiği fermanla, "İspanya'ya sefer etmek muradımdır, bir yarar adamını yerine koyup gelesin. Eğer muhafazaya kadar kimse yoksa yazıp, bildiresin" diyordu.

Cezayir'de durumu emniyete alan, Barbaros döneminin tecrübeli denizcilerinden 18 kaptanı da yanına alarak, 1532 Ağustos'unda İstanbul'a doğru yola çıktı. Messina açıklarında 18 gemilik bir filoyu ele geçirdi, arındırdı. Koron'da olduğunu haber alan Doria ise İtalya'ya kaçtı. 1533 yılının Aralık ayında İstanbul'a gelen Hızır Reis büyük şenliklerle karşılandı. Kanunî'nin huzuruna çıkan Hızır Reis, etek öpmeyi bilmediğinden doğrudan ilerleyerek padişahın elini öptü ve karşısına oturdu. Padişahın sorularına da protokol dışı, serbestçe cevaplar verdi.

Makbul İbrahim Paşa'nın cenazesi saraydan çıkarılıyor

Kanunî, Avrupa ile mücadele için son derece isabetli bir düşünceyle denizlerdeki açığı kapatmak gayesiyle Cezayir'i ele geçirmekle kendisini ispat eden Hızır Reis'i İstanbul'a çağırdı.

Padişahlar

Onun bu davranışları Kanunî'nin hoşuna gitti. Veziriazam İbrahim Paşa o sırada İran seferinde olduğu için onun yanına gönderildi. Halep'te veziriazamı yakalayan Hızır Reis burada 1534 Ocak ayında Kaptan-ı deryalığa getirildi. Direkt olarak Osmanlı hizmetinde hiç çalışmamış birisinin bu kadar üst düzey bir göreve getirilmesi, Osmanlılar'ın liyakata verdiği önemi göstermesi açısından enteresandır.

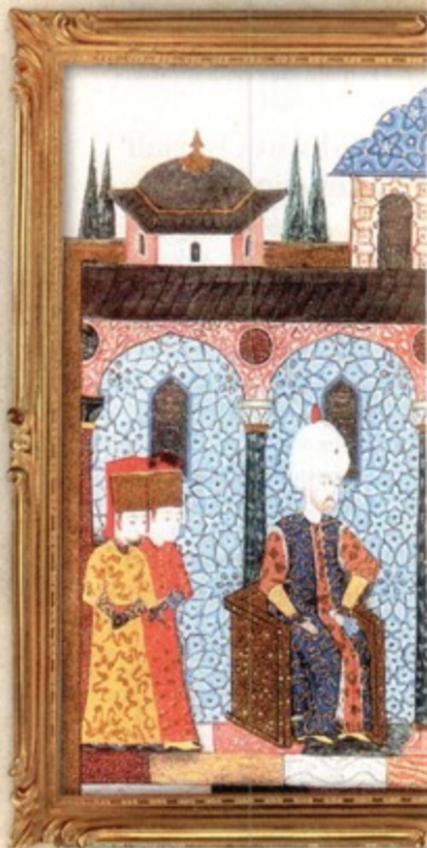
Preveze Zaferi

Barbaros'un donanmanın başına geçmesi ile Osmanlılar karaların yanı sıra denizde de hakimiyet kumaya başladılar. İspanya ile Fransa arasında Monson Ateşkesi yapılmaya papanın liderliğinde İspanya-Venedik-Papalık-Malta şövalyeleri ve diğer küçük İtalyan devletleri arasında Türkler'e karşı bir ittifak oluşturuldu. Çok büyük bir donanma meydana gelmişti, ancak komutanlar arasında geçimsizlik, kaskancılıklar ve itimsizlikler mevcuttu. İspanyollar, Venedikliler'in kendilerini Osmanlı donanmasına yem yapacağından şüphelenirken, aynı şüphe Venedik tarafında da vardı. Barbaros ise düşman donanmasındaki bu durumun farkındaydı.

Haçlı donanmasının başına, Venedik'in istememesine rağmen Andre Doria getirildi. Hedef seçiminde de anlaşmazlık çıktı. Venedikliler Doğu, İspanyollar ise Batı Akdeniz'deki Türk topraklarını ele geçirme taraftaydılar.

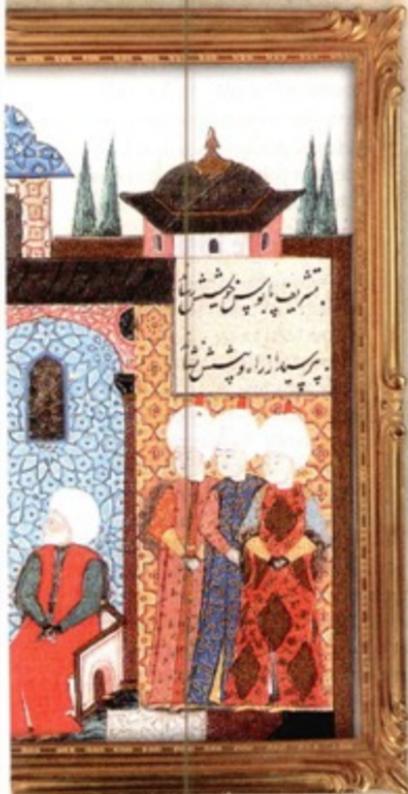
Antlaşma sağlanamayınca ilk planda Türk donanmasının yok edilmesi, sonra karşılaşılacak duruma göre hareket edilmesi kararlaştırıldı. Düşman donanmasının hareketini ve Girit civarında bulunan Salih Reis idaresindeki 20 gemilik filoya saldıracağını haber alan Barbaros da İstanbul'dan ayrıldı. Ege Denizinde Osmanlılar'ın eline geçmemiş adaların bir kısmını aldı. 24 Eylül'de Osmanlı donanması Preveze limanına varmıştı.

Barbaros, düşmanlarından önce davranarak Preveze Körfezi'ne girmişti. Doria'nın idaresindeki donanma sayıca kendisinden üstün ve daha büyük

Barbaros Kanı

ZAFERİ

n huzurunda

gemilere sahip olduğu için Haçlılar'la açık denizde karşılaşmak aleyhineydi. Körfezin içinde büyük gemilerin geçemeyeceği bir sığlığın ardına gizlenerek düşmanın açık vermesini bekledi. Düşmanları, karaya asker çıkararak Preveze'yi kuşattıkları takdirde iki ateş arasında kalabilirdi ancak Doria böyle bir hamle yapmadı.

Osmanlı donanmasını oradan çıkaramayacağını anlayan Andre Doria, 26-27 Eylül gecesi Preveze açıklarından ayrılarak, daha güvenli bir yere doğru hareket etti.

27 Eylül sabahı Barbaros onları takibe başladı. Haçlı donanması kadirga ve kalyonlardan oluşan karma bir filo olduğu için yol alırken problemlerle karşılaşiyorlardı. 28 Eylül'de Osmanlı donanması onları yakaladı.

Deniz çarşaf gibiydi. Koskoca kalyonlar hareketsiz kalmışlardı. Barbaros ise, Akdeniz'de rüzgârın her zaman uygun olmamasından dolayı rüzgârla hareket eden kalyonlar yerine kürekle çalışan kadirgaları tercih ettiği için sıkıntıda değildi.

Venedik'in en büyük denizcilerinden Alessandro Condalmiero'nun idaresindeki devasa kalyon haçlı donanmasından ayrı düşerek Türkler'in karşısında kalakalmıştı.

Bu geminin yanında cüce kalan Türk kadirgaları ona saldırdıkları, Doria'dan yardım gelmedi. Akşama doğru rüzgâr da haçlı donanmasının lehine esmeye başladı, ancak komutanların yalvarmalarına rağmen Doria, Türkler'in üzerine hareket etmedi. Osmanlı gemileri bir taraftan Venedik kalyonuna saldırdıkları, diğer taraftan da haçlı donanmasından ayrı düşmüş gemileri avlıyordu.

Andre Doria, Türk donanmasının üzerine gideceğine rotasını açık denize çevirdi. Ancak Barbaros hafif kadirgaları için elverişli kıyılar bırakarak, kendi aleyhine olacak bir ortamda Haçlılar'la savaşacak kadar basit bir denizci değildi. 29 Eylül günü sabah olduğunda ise Doria donanmasını toplayıp kaçmıştı. Kaçarken kimse görmesin diye amirallik fenerini bile söndürmüştü. Osmanlı donanması çok az bir kayıpla Preveze Savaşı'nı kazanmıştı. —>

İTALYA SEFERİ

Kanunî, 1537'de İtalya üzerine sefere çıktı. Osmanlı kuvvetlerinin bir kısmı Otranto bölgesine çıkarken, asıl ordu Korfu Adası'na yöneldi. Ancak kuşatma başarılı olamayınca İtalya seferinden vazgeçildi.

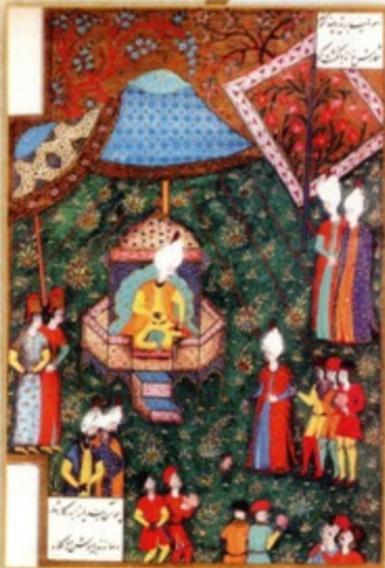
Kanunî ertesi yıl 1538'de isyan eden voyvoda yüzünden Boğdan üzerine sefere çıktı. Asıl Voyvoda Petru Rareş Osmanlı ordusunun geldiğini görünce kaçtı. Boğdan meselesi yoluna koyulduktan sonra Kanunî İstanbul'a geri döndü.

Fransa ile ilişkiler

Osmanlı İmparatorluğu'nun Modern Avrupa'nın şekillenmesinde önemli tesiri vardır. Kanunî zamanında doğu sınırlarının fazla tehdit almaması ve Avrupa'da gelişen şartlar sebebiyle asıl hedef batı olmuştur. Bu dönemde Habsburg İmparatorluğu akrabalık bağlarıyla Avrupa'nın önemli bir kısmında hakimiyet kurmuştu. İtalya, İspanya, Avusturya, Almanya,

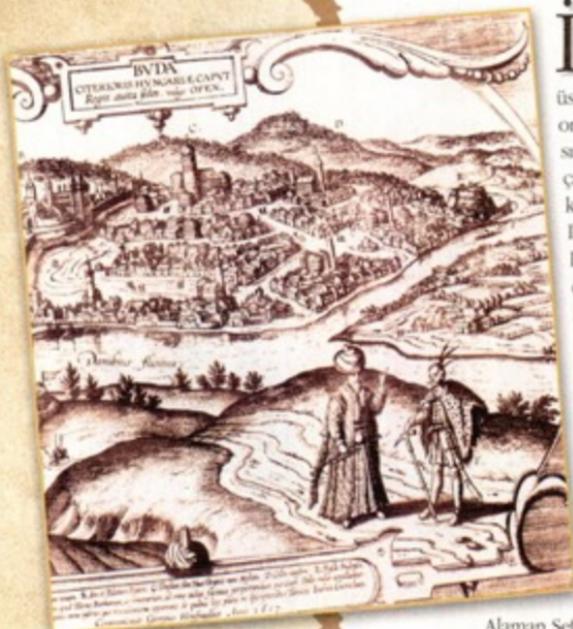
Macaristan gibi ülkeler dolaylı veya direkt olarak Habsburg İmparatorluğu'na bağlıydılar. Habsburglar'ın önünde direnen tek güç Fransa idi. Osmanlılar'ın Avrupa'daki bu mücadeleye karşılamanın siyasi dengenin yeniden kurulmasını sağladı. Fransa, Osmanlılar'ın, Habsburglar'a karşı mücadeleye girmesiyle hayat hakkı bulabildi. Nitekim 1532'de Fransa Kralı Fransuva, Venedik elçisine "Şariken'e karşı Osmanlılar sayesinde güvence altında olduğunu" söylüyordu. Osmanlılar, Fransa'yı asker göndererek, para vererek veya ticari ilişkilerle Habsburglar'a karşı kuvvetlendirdiler. Kanunî 1533'te Fransa Kralı'na, Şariken'e karşı İngiltere ve Alman prensleri ile bir ittifak yapması için 100 bin altın göndermişti. →

Fransız elçisi
Kanunî'nin
huzurunda

Fransa, Osmanlılar'ın, Habsburglar'a karşı mücadeleye girmesiyle hayat hakkı bulabildi. Nitekim 1532'de Fransa Kralı Fransuva, Venedik elçisine "Şariken'e karşı Osmanlılar sayesinde güvence altında olduğunu" söylüyordu.

BUDİN'İN FETHİ

Türk döneminde Budin

Kanuni bu defa İspanya Kralı Şariken'i hedef almıştı. Osmanlı kaynaklarında Alaman Seferi olarak geçen bu harekâta 1532'de Viyana yakınlarındaki Güns Kalisi kuşatılıp, Şariken'in gelmesi beklenirdi.

İki devletin ilişkilerinin ilk döneminde Avusturya, meydan savaşlarındaki üstünlüğünden dolayı Osmanlı ordularının karşısına çıkmamış, sınırlarını küçük, orta ve büyük çaplı birçok kale yaparak koruma yoluna gitti. Bu kaleler Dalmaçya'dan başlayarak, Hırvatistan ve Batı Macaristan'a, oradan Kuzey Tuna'daki dağ şehirlerinden geçerek Transilvanya'ya kadar uzanmakta ve Osmanlılar'a karşı bir nevi askeri sınır, engel oluşturmaktaydı.

Ferdinand'ın 1531'de Budin'i kuşatması üzerine yeni bir sefere çıkkı. Kanuni bu defa İspanya Kralı Şariken'i hedef almıştı. Osmanlı kaynaklarında

Alaman Seferi olarak geçen bu harekâta 1532'de Viyana yakınlarındaki Güns Kalisi kuşatılıp, Şariken'in gelmesi beklenirdi. Ancak ne Şariken ne de Ferdinand gelmedi. Bunun üzerine kalenin fethinden sonra sonbaharın gelmesi sebebiyle İstanbul'a geri döndü.

Osmanlılar, çekilince Avusturyalılar Macaristan'a saldırıyordu. Osmanlı desteğini alan Zapolya direnmeyi başardı. Ancak Yanoş Zapolya 1540'ta ölünce işler karıştı. Varis daha yeni doğmuştu. On beş günlükti.

Ortalık bir anda toz duman oldu. Çocuğun Zapolya'nın oğlu olmadığı dedikodular ortaya atıldı. Bu durumu haber alan Kanuni, bir çavuş göndererek çocuğun durumunu araştırdı. Kraliçe İsabilla'nın huzuruna çıkan Osmanlı elçisi, bebeği gördü. Kanuni adına Kral Yanoş Zapolya'nın oğlunun bülüğ çağına geldiğinde ülkenin hakimi olacağını söyledi.

ESTERGON'UN FETHİ

Avusturya ile bir savaş

Şariken

Macar kralının ölümünü fırsat bilen Avusturya Budin'i kuşattı. Kraliçenin yardım isteği üzerine harekete geçen Kanuni, yeni bir Avusturya seferine çıktı. Budin'i ele geçiremeyen Avusturyalılar, Osmanlı ordusunun yanaşmakta olduğunu görünce çekildiler. Macar tahtının

adayı Sigismund ve annesi İsbella Budin'deydi. Osmanlı devlet adamları Avusturya'ya karşı savunmanın yeni bir örgütlenme ile olacağına karar verilince Budin alınıp, Budin merkezli bir beylerbeylik kuruldu. Avusturya'nın Budin'e yönelik hareketi üzerine çıkan 1543'teki seferde Estergon, İstolni Belgrad ve Peçuy fethedildi. Osmanlılar'ın İsfahan Kral dediği Macar Kralı Sigismund Zapolya'ya Erdel bırakıldı. →

Budin'i ele geçiremeyen Avusturyalılar, Osmanlı ordusunun yanaşmakta olduğunu görünce, çekildiler. Macar tahtının adayı Sigismund ve annesi İsbella Budin'deydi.

Padışahlar

İKİNCİ İRAN SEFERİ

Şah Tahmasb, Osmanlı elçilerini kabul ediyor

Sultan Süleyman, şehzadesi sayesinde, Şah Tahmasb üzerine istediği yaptırımını uygulayabilecek, bu sayede Şii tehlikesini büyük oranda bertaraf edebilecek, Kafkaslar ve Azerbaycan'ı ele geçirme imkanı yakalayacaktı.

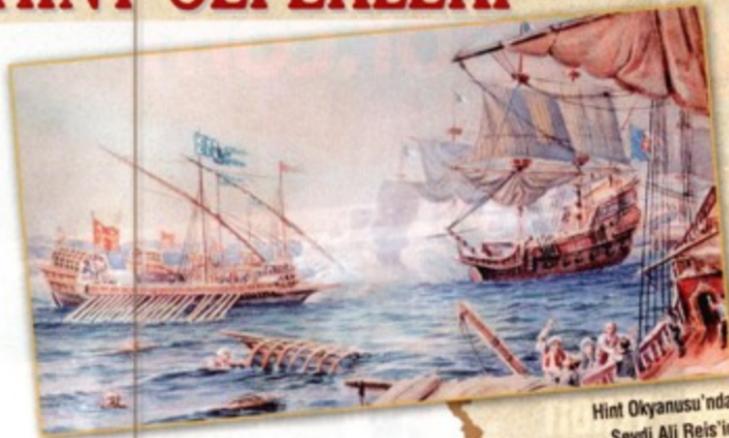
Safevi şehzadesi Elkas Mirza'nın 1547'de Osmanlı'ya sığınması İran'ı tekrar gündeme getirdi. Sultan Süleyman, şehzadesi sayesinde, Şah Tahmasb üzerine istediği yaptırımını uygulayabilecek, bu sayede Şii tehlikesini büyük oranda bertaraf edebilecek, Kafkaslar ve Azerbaycan'ı ele geçirme imkanı yakalayacaktı. Kanunî Sultan Süleyman'ın uzun zamandır İran üzerine ikinci bir sefer hazırlığında olduğunu bilen Elkas Mirza, ağabeyinden kurtulmak için padişaha İran seferine çıkmanın uygun bir hareket olacağını söyledi.

İmparatorluğun batı kanadını emniyete alan Kanunî, Elkas Mirza'nın uyarılarını da dikkate alarak hazırlıklarını tamamladı. 1548'deki İran seferi Azerbaycan seferi olarak da bilinir. Ancak Tebriz'e yönelince Safevi beylerinin kendisine tabi olmalarını bekleyen Kanunî, tam aksi bir durumla karşılaşınca Elkas Mirza'ya çok sinirlendi. Tebriz'e giren ve burada birkaç gün kalan Kanunî'nin asıl amacı Elkas Mirza'yı İran tahtına geçirmekti. Ancak uygun ortam bulamayınca Van kalesini fethedip, geri döndü.

Amasya Antlaşması

Kanunî döneminde 29 Mayıs 1555'te imzalanan Amasya Antlaşması iki devlet arasında imzalanan ilk resmi antlaşmadır. Bu antlaşmayla, Osmanlılar fethettikleri toprakları resmen ilhak ettiler ve Safevilerle 40 yıldır süren kötü ilişkilerin yerini 1578'e kadar sürecek bir barış dönemi aldı. Kanunî Sultan Süleyman devrinde 1555'teki Amasya Antlaşması ile iki devlet arasında belirlenen sınır, Gürcistan'ı ikiye bölen dağ sıralarını aşp, Zağanos Dağı'nın batı eteklerinden İran Körfezi'ne ulaşıyordu. İran seferlerinin en önemli sonucu Irak'ın ve Doğu Anadolu'nun Osmanlılar'ın eline geçmesidir. Safeviler, Çaldıran mağlubiyetinden aldıkları ders ile devamlı olarak meydan savaşından kaçtılar. Bu yüzden de onları ortadan kaldıracak bir darbe vurulamadı. İran tamamıyla alınmadı da Irak'ın fethi ile Hint ticaret yollarının kontrolü önemli ölçüde Osmanlılar'ın eline geçti. →

HİNT SEFERLERİ

Hint Okyanusu'nda
Seydi Ali Reis'in
Portekizliler'le savaşı

16. yüzyılın başlarından itibaren Portekizliler'in, Hint ticaret yollarına hakim olmaları Akdeniz ticaretine büyük bir darbe vurmuydu. Bu yüzden Osmanlılar, Mısır'ı ele geçirecek bu tehlikeyi bertaraf etmek istediler. Kanunî devrinde düzenlenen Hint seferleriyle de Portekizliler'in bu bölgelerden atılmasına çalışıldı. Ticaret yollarını emniyet altına almanın yanı sıra Hindistan'daki Müslüman melikliklere de yardım da bulunulmak isteniyordu. 1538'den itibaren Hadım Süleyman Paşa, Piri Reis, Murad Reis ve Seydi Ali Reis idaresinde dört Hint seferi yapıldı. Hint seferlerinde istenilen başarı yakalanamasa da Osmanlılar'ın faaliyetleri sayesinde Hindistan'dan Akdeniz'e gelen mal akışı Portekizliler'in bu bölgelere hakim olmalarından önceki seviyeye geldi.

Portekizliler'le yapılan mücadele çerçevesinde Yemen ve Habesistan'da Osmanlı hakimiyeti kuruldu. Basra Körfezi'ne inildi, Katif ve Bahreyn alındı. Osmanlılar'ın Hint sulanında ve ticaretindeki etkisi 17. yüzyılın başlarından itibaren İngiliz ve Hollandalılar'ın bu bölgelerde hakimiyet kumasına kadar sürdü. Bu iki devletin Hint ticaretine hakim olmasıyla Akdeniz ticaret yollarının dışında kaldı.

yeni spor siteniz bugunspor.com

The screenshot shows the Bugünspor website with a green header and a navigation menu. The main content area features a large banner for the Turkish Football Federation (TFF) with the text "TEHDİT GİBİ UYARI!" and "BJK 1908". Below the banner is a row of team logos. The right sidebar contains a list of news items with "Yeni" (New) labels. At the bottom, there is a table with columns for "Spor Takımı" and "Spor Tercihleri".

TEHDİT GİBİ UYARI!

BJK 1908

FLAG INDEX

Spor Takımları

- Spor Takımları
- Baskı Arayış

Spor Tercihleri

Spor Takımı	Spor Tercihleri
1) Trabzonspor	0 0 0 0 0
2) Beşiktaş	0 0 0 0 0
3) Fenerbahçe	0 0 0 0 0
4) Bursaspor	0 0 0 0 0
5) Sivasspor	0 0 0 0 0

Türkiye'nin ve
dünyanın sporu
ayağınıza kadar geldi.
Güncel spor haberleri
ve röportajlar
bugunspor.com'da!

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADİŞAHLAR

21 OCAK 2011 CUMA / SAYI: 15

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

ALTIN ÇAĞ

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN (3)

(1494 - 1566)

Kanunî Sultan Süleyman

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN

Muhteşem Süleyman'ın ölümü de muhteşem oldu. 46 yıllık saltanatı boyunca 13 sefere çıkan ve 10 yıl İstanbul'dan ayrı kalan Kanunî Sultan Süleyman, son nefesini Sigetvar surları önünde şehid olarak verdi.

BAĞIR Erhan Afyoncu'nun İktidarsızları
PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT
Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sonuçta Müdürlüğü ve Tijarî Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLER
Dağıtım ve Satış Müdürlüğü
Cüdemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürlüğü: Yalçın ÇİBAR
Reklam Fiyat Müdürlüğü: Rubele BÜYÜKSAĞIRI
Murat ULUCA
Reservasyon Müdürlüğü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Reklam İletişim: Tel: (0212) 355 86 28
reklam@bagir.com.tr

Baskı: Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melis Aras Sıyan Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-SiĞIRI/İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 86 00 Faks: (0212) 273 00 54

Baskı Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Hasan Bezi Cad. No: 4 Sarıyer - İstanbul

Erhan Afyoncu'nun İktidarsızları/Padişahlar'da yer alan haber, yazı, foto ve grafiklerin TİSK ve Baskı Kurumları tarafından yayınlanmaları her türlü hakları Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Baskı ayrılmaksızın kaynak gösterilerek diğer bütün yayınlar.

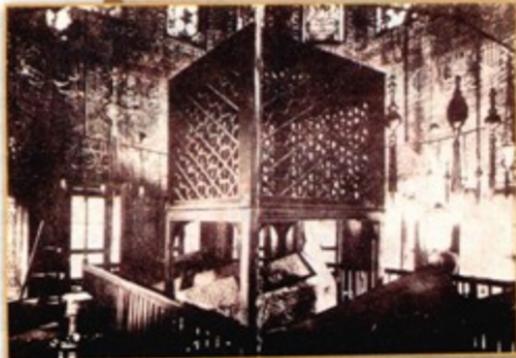
Şehzâde Mustafa'nın

Öldürülmesi

Kanuni Sultan Süleyman, yaşı ilerleyince oğullarından hangisinin tahta çıkacağı yönünde bir çekişme başladı. Hürrem Sultan, Kanuni'nin ilk oğlu Şehzâde Mustafa'yı devre dışı bırakıp

kendi oğullarını tahta çıkarmak için bir strateji izlemeye başlamıştı. Hürrem Sultan bu arada kızı Mihrimah Sultan'ı Rüstem Paşa ile evlendirdi. Daha sonra veziriazamlığa yükselcek olan Rüstem Paşa, Şehzâde Mustafa'nın bertaraf edilerek yerine Hürrem Sultan'ın oğullarından birisini veliyahat tayin ettirmesinde en büyük yardımcı olacaktır.

Ulema, halk ve yeniciler, Şehzâde Mustafa'yı tutuyorlardı. Ancak Hürrem Sultan ile Kanuni, Şehzâde Mehmed'i istiyorlardı. Veliyahat meselesi ile ilgili dedikodular yayılmaya başlayınca, yanındakilerin de tesviyikile Şehzâde Mustafa saltanat merkezine daha yakın olan Manisa sancakbeyliğinden alınarak yerine Şehzâde Mehmed tayin edildi. Şehzâde Mustafa da Amasya'ya gönderilmişti. Ancak Şehzâde Mehmed'in bir yıl sonra 1548 yılındaki beklenmedik ölümü Şehzâde Mustafa'yı tekrar şanslı duruma getirdi. Ancak saraydaki entrikalar bitmek bilmiyordu. Art arda yapılan iftiralar yavaş yavaş padişahın şehzâdeye karşı olumsuz bir fikre kapılmasını sağlayacaktı. Bunda, Sadrazam Rüstem Paşa'nın etkisi büyüktü. Rüstem Paşa, gizlice şehzâdenin mührünü kazıttı. Şehzâde Mustafa'nın ağzıyla İran Şahı Tahmasb'a bir mektup yazdı. Şahın cevaben şehzâdeye yazmış olduğu mektubu da ele geçirdi. Gerektiğinde bu sahte mektupları padişaha gösterecek ve şehzâdenin sonunu hazırlayacaktı. 1552 yılında Rüstem Paşa Doğu Seferi'ne gidecek ordunun başına getirildi. Rüstem Paşa sefer sırasında Aradolu'da herkesin Şehzâde Mustafa'yı desteklediğini gördü. Askerler arasında da 60 yaşına gelen padişahın artık kocadığı, zaten son on yıldır ordunun başında sefere dahi çıkmadığı, yerini bu işi gerçekten hak eden Mustafa'ya bırakması yönünde dedikodular yayılmaya başladı. →

Şehzade Mehmed Türbesi'nin içi ve mezarın üzerindeki taht

Rüstem Paşa, gizlice şehzâdenin mührünü kazıttı. Şehzâde Mustafa'nın ağzıyla İran Şahı Tahmasb'a bir mektup yazdı. Şahın cevaben şehzâdeye yazmış olduğu mektubu da ele geçirdi.

Yedi dilsiz cellat saldırdı

Şehzade Mustafa'nın öldürülüşü

Şehzade Mustafa'nın otağına üzerinde kâğıt bulunan bir ok atıldı. Kâğıtta babasının otağına kesinlikle gitmemesi, aksi halde babasının onu öldüreceği yazılıydı. Şehzade bunu Rüstem Paşa'nın kendisine karşı bir hilesi olarak düşündü.

Rüstem Paşa, İstanbul'a bir adamını göndererek meydana gelen olayları ayrıntısıyla Kanuni'ye ilettili. Bu arada daha önce Şah Tahmasb'a yazdığı sahte mektupları da Şehzade Mustafa'nın aleyhine delil olarak gönderdi. Rüstem Paşa, Kanuni'yi tamamen oğlunun aleyhine döndürmüştü. Özellikle, "tahtı bırakması" yönündeki dedikodular padişahı çok üzmüştü.

Kanuni derhal Rüstem Paşa'yı geri çağırarak seferin ertesi yıl bizzat kendi idaresinde yapılacağını bildirdi. Ertesi yıl 1553'te İran Seferi'ne padişah kendili çıktı. Ordu 5 Ekim'de Konya Ereğlisi yakınındaki Aktepe denilen mevkide konakladı. Padişahın yanında Şehzade Cihangir ve yolda orduya katılan Şehzade Selim bulunmaktaydı. Kendisine orduya katılması talimatı verilen Şehzade Mustafa, babasının kendisiyle ilgili düşüncelerinden habersiz, orduya katıldı. Kendisini çok seven ikinci vezir Kara Ahmed Paşa'nın ikazlarıyla bazı şeylerin ters gittiğini fark etti.

Akşama doğru babasının otağından kendisine doğru üzerinde kâğıt bulunan bir ok atıldı. Kâğıtta babasının otağına kesinlikle gitmemesi, aksi halde babasının onu öldüreceği yazılıydı. Şehzade Mustafa bunu Rüstem Paşa'nın kendisine karşı bir hilesi olarak düşündü. Hem otağına gitmemenin düpedüz saygısızlık olacağını düşündü. Ayrıca Şehzade Mustafa, kendisini öldürecek bir suç işlemeyeceğini ve Rüstem Paşa da dahil hiç kimsenin, babasını kendisine karşı ölüm karar verebilecek derecede etkileyebileceğine inanmıyordu.

Cadira giren şehzadeye yedi dilsiz cellat saldırdı. Şehzade Mustafa mücadele etmesine rağmen cellatlar tarafından öldürüldü. Şehzade Mustafa'nın ölümü ordu arasında derin bir üzüntü ve hoşnutsuzluk meydana getirdi. Şehzadenin başına gelenlerin sorumlusu olarak tepkiler Rüstem Paşa'ya yönelince, padişah ortamı yatıştırmak için Şehzade Mustafa'ya yakınlığı ile bilinen Kara Ahmed Paşa'yı veziriazamlığa getirdi. Şehzadenin cenazesi Bursa'ya gönderilerek İkinci Murad türbesine defnedildi.

NAHCİVAN SEFERİ

Şehzâde Mustafa adına birçok mersiye yazıldı. Bunların en meşhuru padişahu suçlayan Taşlıcalı Yahya'nınkiidir:

*Meded, meded bu cibânın yıkıldı bir yan
Ecel celâlleri aldı Mustafa Hân'ı.
Dolundu mibr-i cemâli, bozuldu erkân,
Vebûle koydular âl ile Â-i Osmân'ı.*

*İlâhî! Cemal-i firdavs ana durağ olsun,
Nizâm-ı 'âlem olan Pâdişab sağ olsun!*

Şehzâde Mustafa'nın öldürülmesinden sonra Osmanlı ordusu İran'a sefere devam etti. Kış Halep'te geçirdikten sonra 1554'te Karabağ'a girildi ve daha sonra revan ve Nahçıvan alındı. Sefer dönüşünde Amasya'da 1555'te Safevî Devleti ile bir antlaşma imzalandı.

Avusturya ile savaş

Avusturya ile 1547'de yapılan antlaşmayla bir süre Macaristan cephesinde savaş olmadı. Ancak Avusturya Kralı Ferdinand'ın Osmanlı himayesindeki Erdel Prensiği'ne baskılanın devamı üzerine iki devletin ilişkileri bozuldu. 1550'li yıllarda Avusturya'ya savaş açılarak Tımaşvar başta olmak üzere birçok yer fethedildi.

Hürrem Sultan'ın ölümü

Ukrayna topraklarından esir alınıp getirilen bir papazın kızı olan Anastasia (Alexandria) Lisowska'ya, Topkapı Sarayı'nda güler yüzlülüğünden dolayı Hürrem adı verilmişti. Kısa sürede aklını ve cazibesinin kullanarak Kanunî Sultan Süleyman'ın gözdesi oldu.

Padişahın ilk eşi ve büyük oğlu Mustafa'nın annesi Mahidevran'ı çevre dışı bıraktı. Kanunî, daha önceki padişahların cariyelele nikâh yapmama geleneğini yıkarak, Hürrem'le nikâhlandı.

Hürrem'in padişah üzerindeki büyük nüfuzu, çağında onun Kanunî'ye büyü yaptığı söylentilerine sebep olmuştu. →

Hürrem Sultan

Ukrayna'dan esir alınıp getirilen bir papazın kızı olan Anastasia Lisowska'ya, Topkapı Sarayı'nda güler yüzlülüğünden dolayı Hürrem adı verilmişti. Kısa sürede aklını ve cazibesinin kullanarak Kanunî'nin gözdesi oldu.

Padişahlar

Kanunî aşkını her şeyden üstün tuttu

Süleymaniye Camii

16. yüzyıla kadar Osmanlı sarayındaki kadınlar, ön planda değillerdi. Kanunî Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan, padişahın kendisine olan derin aşkını da kullanarak devlet işlerine karıştı.

Kanunî, gönlünü Hürrem Sultan'a kaptırmişti. Zafer mutluluğu kadar aşkı ve ayrılığın ızdırabını da bilen bir hükümdardı. Kanunî'nin Hürrem'e büyük bir aşkla bağlı olduğu, seferler esnasında ona yazdığı mektuplardan ve şiirlerinden açıkça anlaşılır.

Hürrem Sultan, Kanunî'ye yazdığı mektuplarda "Saadetim yıldız sultanım, benim sultanım, benim padişahım, şahım sultanım, iki gözümün nuru sermayesi, benim yüzü Yusuf'um" gibi ifadeler kullanıyordu. Hürrem Sultan, padişahın mektup alamadığında üzülüyor ve Kanunî'ye gönderdiği mektuplarda kendisine sık sık yazmasını istiyordu.

Kanunî, ise kalbinin kraliçesi Hürrem'e yazdığı şiirlerde aşkına "Benim İstanbul'um, benim Karaman'ım, benim Bağdad'ım, benim Horasan'ım" şeklinde hitap ediyordu. Kanunî, sefer için gittiği yerlerden Hürrem Sultan'a mücevher, kumaş, kürk gibi hediyeler ve bazı zamanlarda da sakalından bir tel göndererek eşinin gönlünü alıyordu.

16. yüzyıla kadar Osmanlı sarayındaki kadınlar, ön planda değillerdi. Kanunî Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan, padişahın kendisine olan derin aşkını da kullanarak devlet işlerine karıştı. Kendi oğullarını tahta çıkarmak için Şehzade Mustafa'yı öldürtmesinden dolayı halk ondan nefret etti. Ancak Kanunî aşkını her şeyin üstünde tuttu.

Hürrem Sultan, Kanunî ile 1558'de Edirne'ye gittiği zaman rahatsızlandı ve doktorların tüm müdahaleleri bir işe yaramadı. İstanbul'a getirildikten kısa bir sonra da vefat etti. Bugün Süleymaniye Camii yanındaki türbesine defnedildi. Kanunî, hayatının kalan 8 yılını kaybettığı eşinin acısıyla, büyük bir yalnızlık içerisinde geçirdi.

Süleymaniye Külliyesi

Kanunî adını 1551'de yapımına başlanılan Süleymaniye Külliyesi 1558'de bitirildi. Camii, Mimar Sinan'ın inşa ettiği külliye, cami, medrese, kütüphane, hamam, imaret ve türbeden meydana geliyordu. →

Şehzâde Bâyezid isyanı

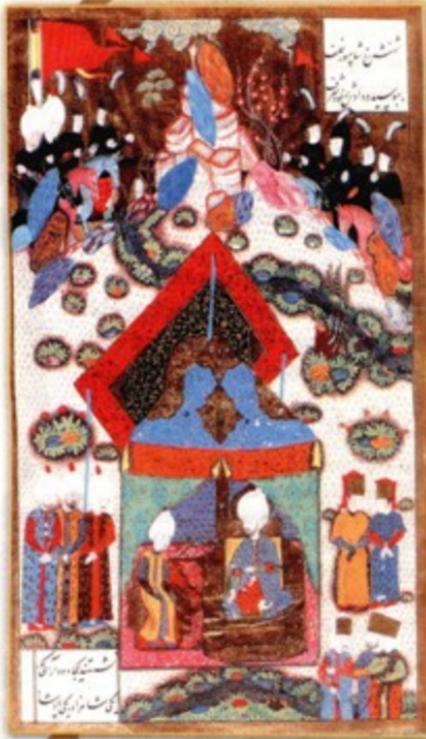
Şehzâde Mustafa'nın ölümünden sonra 1555'te onun adına isyan eden Düzme Mustafa isyanını bastırma görevi Edirne muhafazasında olan Şehzâde Bâyezid'e verildi. Ancak şehzâdenin ağır davranması, bu hadisenin onun tarafından düzenlendiği dedikodularına sebep oldu. Babasının oğluna karşı olan güveni sarsıldı. Ancak Kanuni oğlunu affederek Kütahya valiliğine gönderdi. 1550'li yılların sonlarına doğru ise Kanuni iyice yaşlanmıştı ve seferlere çıkamıyordu. Saltanatına karşı hoşnutsuzluk iyice artmıştı. Hayatta iki oğlu vardı; Kütahya sancakbeyi Şehzâde Bâyezid ve Manisa Sancakbeyi Şehzâde Selim.

Kanuni iki şehzâde arasında çekişmenin arttığını görünce, onların sancaklarını değiştirdi. Selim'i Konya'ya, Bâyezid'i ise Amasya'ya tayin etti. İstemeye istemeye Amasya'ya gelen Şehzâde Bâyezid, burada asker toplayıp, 1559'da kardeşinin üzerine yürüdü. Şehzâdenin bu hareketi Osmanlı hükümeti tarafından isyan olarak algılandı ve katline fetva verildi. Mağlup olup İran'a kaçan Bâyezid, bu ülkeden teslim alınarak 1562'de dört oğlu ile birlikte öldürüldü. Şehzâde Bâyezid hadisesi, Anadolu'da yenicherilerin muhafız olarak kullanılması ve şehzâdelere sadece en büyüğüne sancak verilmesi gibi idari değişikliklerin yapılmasına sebep oldu.

Şehzâde Bâyezid ile babasının aralarında şiirle kurulan iletişim enteresandı. Bâyezid aşağıdaki şiiriyle babasından af dilediği:

Ey serâser âleme sultan Süleymanım baba,
Tende canım canımın içinde canarım baba,
Bâyezid'ine kıyar mısın benüm canım baba?
Bî-günahım, Hak bilir, devletli sultanım baba.

**Tutahım, iki elim başdan başa kanda ola,
Bu meseldür söylenür kim, "Kul günâb itse n'ola"
Bâyezid'in suçunu başıyla, kıyma bu kula,
Bî-günahım, Hak bilir, devletli sultanım baba.**

Şehzâde Bâyezid babasının huzurunda

İstemeye istemeye
Amasya'ya gelen
Şehzâde Bâyezid
burada asker toplayıp,
1559'da kardeşinin
üzerine yürüdü.
Şehzâdenin bu hareketi
Osmanlı hükümeti
tarafından isyan
olarak algılandı
ve katline fetva
verildi.

İSTANBUL'UN

Kanunî oğlunun af dileyen bu şiirine, bir şiirle cevap vermişti:

*Ey-demâdem, mazbar-ı tuğyan u isyanum oğul!
Takımyan boynuma bergiz tavk-ı fermanum oğul,
Ben kıyar mıydım sana ey Bâyezid Han'um oğul,
Bî-günabım dime barî, tevbe kul canum oğul.*

*Tutulum iki elün başdan başa kanda ola,
Çünkü istiğfar idersün, biz de afv itsek n'ola?
Bâyezidüm, suçunu başuşlarım gelsen yola,
Bî-günabım dime barî, tevbe kul canum oğul.*

Cerbe Zaferi

Tunus kıyılarında bir ada olan Cerbe, Hristiyanlar'ın eline geçip, tahkim edilmişti. Kaptanıderyâ Piyâle Paşa kumandasındaki Osmanlı donanması da Cerbe önlerine geldi. Karşılıklı top atışlarından sonra Osmanlı donanmasının ikiyeye ayrılarak yaptığı manevrayla Haçlı donanması dağıldı. Cerbe zaferi Osmanlılar'ın Akdeniz'de güçlerinin zirvesine çıktığını gösteriyordu.

İstanbul'u yıkan sel

Uzun soluklu savaşlardan sonra Avusturya ile bir anlaşmaya varılmış, Şehzade Bâyezid isyanı bastırılmıştı. Ömrünün son baharına yaklaşmış olan Kanunî, biraz İstanbul'un sıkıcı havasından uzaklaşmak, biraz da avlanarak rahatlamak için 1563'ün Eylül'ünde Yeşilköy taraflarında avlanmaya çıktı. Ava çıktığı günlerde hava gayet sakin olmasına rağmen 20 Eylül'e doğru gökyüzünü kara bulutlar kapladı. Kısa bir süre sonra ise başlayan gök gürültüleri adeta yeri göğü inletiyordu.. Kanunî ve yanındakiler can havli ile kendilerini yakınlarda bulunan İskender Çelebi Sarayı'na attılar. Halkalı Deresi bir derya olmuşçasına önce sarayın bahçelerini kapladı, daha sonra da hızla akan dere suyu sarayı temelden sarsmaya başladı. Bu arada tüm katlar aniden suyla doldu. Kanunî ise iç oğlanlarından güçlü ve uzun boylu bir askerın sırtına çıkılarak, çatının altındaki yüksekçe bir bölmeğe götürülerek boğulmaktan kurtandı. —>

Kanunî ya

SU YOLLARI

günlerinde

Bir gün bir gece devam eden sel İstanbul'u adeta savaş alanına çevirip, özellikle dere yatakları ile Boğaz'a yakın yerlerde büyük bir yıkıma yol açtı. Birçok ev yıldırım düşmesi yüzünden yanarken, onlarca insan boğularak can verdi. Silivri, Küçük ve Büyükçekmece ile Harami Deresi'ndeki köprüler yıkıldı.

Su kanallarının içi tamamen kumla kapandığı için kullanılamaz hâle geldiği gibi İstanbul'un su ihtiyacını karşılayan Moğlova Kemer'i de yıkılmıştı. Bu yüzden şehirde büyük bir su sıkıntısı baş gösterdi. Selin ardından veziriazam ve diğer devlet adamlarıyla yıkılan su kemerlerini gezen Kanunî, gerektiği kadar para harcayarak bu kemerlerin tamir edilmesini emretti. Ayrıca Kağıthane suyunun İstanbul'a getirilmesine karar verildi.

Ancak veziriazam Kağıthane suyunun şehre getirilmesine karşıydı. Semiz Ali Paşa projeyi engellemek için su yollarının güvenliğinden sorumlu Nikola adlı bir gayrimüslimi gizlice kaçırttı. Ancak Kanunî, Kağıthane'yi teftiş için gittiği bir gün Nikola'nın nerede olduğu sorunca Ali Paşa "Benden izinsiz haddinden fazla para harcadığı için saklanmış, birkaç güne kalmaz ortaya çıkar" diyerek durumu kurtardı. Daha sonra da padişaha "Hakikaten su getirmek gibi faziletli sevap ve güzellik olmaz. Allah muvaffak eyleye. Velâkin padişahım bu eserin yapılmasıyla İstanbul'un her mahallesinde bir çeşme yapıp sular sebül olduk da çevreden, Arap ve Acem ülkelerinden insanlar gelip şehirde nüfus izdihamına sebep olurlar. İstanbul'a et, ekmek ve diğer yiyecekleri yetiştirmek zorlaşır, askerinin geçimini sağlamak müşkil hâle gelir. Yiyecek fiyatları bozulur ve çift-bozanlar İstanbul'a dolar. Eker biçer taifesi yerlerin boş bırakıp terk ederler. Padişahımın saltanat döneminde her türlü zorluk çekilir. Ama asıl zorluğu sizden sonra gelen padişahlar çekerler" diyerek gerçek düşüncelerini ifade etti. Veziriazamın bu itirazına rağmen Kanunî, Kırkçeşme tesislerinin yapımına hız kesmeden devam ettirdi. Zamanına göre dev bir proje sayılabilecek olan Kırkçeşme tesisleri 7-9 yıl arasında bitirildi, böylece şehrin dönem dönem artan su sıkıntısına bir süre için çözüm bulundu. →

ticarlar

MALTA KUŞATMASI

Kanuni'nin bir fermanı

Istanbul'a gelen
Avusturya elçisinin
gecikmiş vergiyi
getirmemesi üzerine
Avusturya'ya harp ilân
edildi. Osmanlı
hükümdarı Kanuni Sultan
Süleyman, ihtiyarlığına
bakmadan sefere
çıkma kararı
vermişti.

Malta sövalyelerinin Akdeniz'de Müslüman hacılara, tüccar ve yolculara verdikleri zararlar sebebiyle adanın alınmasını kararlaştırılıp, Mustafa Paşa serdar, Piyale Paşa da kaptanıderya olarak Adanın fethi için görevlendirilmişti. Semiz Ali Paşa, donanmayı uğurlayıp dönerken "Paşalarımız Malta Kalesi'ni helvadan sanıp yemek isterler. Tütümlarını ve kalınışlarını kalbim tutmadı, hatırlama hoş gelmedi ve söylemedik söz kalmadı. Anladım ki nasihatim kulaklarına girmedi. Allah sonunu hayretleyle. Olaki perişanlıklarını ben görmeyim, yetişeceğim Allah bilir. Hele göre siz bunlar işin sonunu nasıl bitirecektelirdir" diye rahat bir başın kazanacaklarını uman devlet adamlarını tenkit etmişti. Nitekim Ali Paşa'nın ölümünden sonra bu sefer başarısızlıkla neticelendi. Turgut Reis de kuşatma sırasında şehit düşmüştü.

Avusturya ile savaş

1562'de Avusturya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 8 yıllık bir barış antlaşması yapılmıştı. Ancak bu antlaşmaya rağmen iki devletin sınırları arasında problemler bitmemişti. Ayrıca Avusturya elinde bulunan Macaristan toprakları için Osmanlı İmparatorluğu'na verdiği zaman zaman ödemiyordu. 1566 başlarında iki taraf arasındaki gerginlik iyice arttı. İstanbul'a gelen Avusturya elçisinin gecikmiş vergiyi getirmemesi üzerine Avusturya'ya harp ilân edildi. Osmanlı hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman, ihtiyarlığına bakmadan sefere çıkmaya karar vermişti. Bu sefere çıkma kararında 1565 Malta kuşatmasındaki başarısızlığı silme, Osmanlı Macaristanı'nı güven altına alma, 10 yıldır sefere çıkmadığı için asker ve halk arasında başlayan kendisine yönelik hoşnutsuzluğu giderme, oğulları arasındaki mücadelelerin kötü izlerini ortadan kaldırma ve bazı sufi çevrelerin yaydığı muhalif düşünceler yüzünden zedelenen kendi ve hanedanın imajını yeniden parlatma amaçları vardı.

Şeyh Nureddin isimli bir din adamı da, "bizzat cihat görevini yapamayan bir padişahın tenkit edilmesinin uygun olduğunu" söylüyordu. →

KANUNÎ EYÜP SULTAN'DA

Kanunî, sefere çıkmadan önce Eyüp Sultan'ı ve atalarının türbelerini ziyaret etti. Gittiği türbelerde fakirlere büyük miktarlarda sadaka dağıttı. 5 Nisan 1566 Cuma günü yola çıkılacaktı, ancak padişahın rahatsızlığı bunu engelledi. Ramazan Bayramı İstanbul'da geçirildikten sonra 29 Nisan günü büyük bir merasimle padişah ve devlet ileri gelenleri İstanbul'dan yola çıktılar.

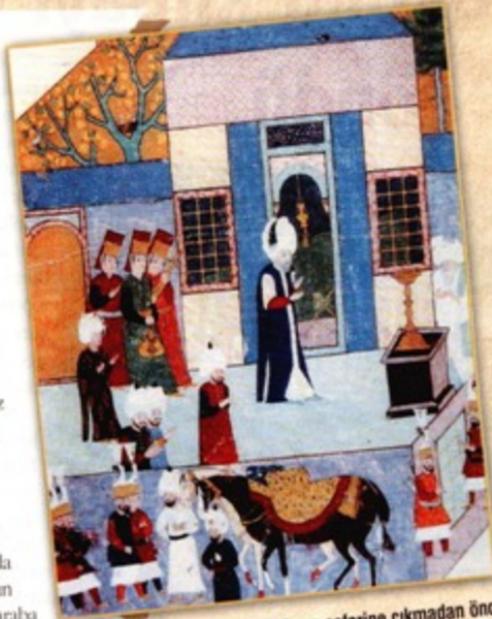
Padişah beyaz elbiseleriyle at üzerinde muhteşem mayeti eşliğinde İstanbul'dan ayrılmıştı. Devrin tarihçileri padişahın beyaz sakallı ve beyaz elbiseli hâlinin nurdan bir minareye benzediğini söylerler.

Son sefer

Kanunî, sefere çıkmıştı ama at üzerinde gidecek gücü yoktu. Tekrar yola çıkıldığında rahatsızlığı artınca Sokollu Mehmed Paşa'nın yardımı ile arabaya geçti. Sigetvar'a kadar arabaya ile giden Kanunî Sultan Süleyman, şehir merkezlerine geldiğinde padişahlığın şanını ayağa düşürmemek için bütün rahatsızlığına rağmen ata binmişti. İstanbul'dan ayrıldıktan 49 gün sonra Belgrad'a gelinmişti.

Belgrad'da durum değerlendirmesi yaptı. Sefere çıkılırken asıl niyet Eğri Kalesi'nin fethiyken serhatlardan gelen bilgiler Sigetvar'ın Osmanlı topraklarına büyük zarar verdiği yönündeydi. Bunun üzerine ordu Sigetvar'a yöneldi. Sigetvar ele geçirilmesi çok zor bir kale zinciriydi. Etrafı sularla çevrili, birbirleriyle bağlantılı dört kaleden oluşuyordu.

Sigetvar'a geldiğinde askere moral vermek için ata binen Kanunî, atından inip çadırına yürüyerek gitti. 7 Ağustos 1566'da Sigetvar muhasarası başladı. Hastalığından dolayı dışarıya çıkamayan sultan kuşatmayı çadırandan takip ediyordu. Padişahın otağı, kuşatmaya hakim bir yer olan Sigetvar'ın kuzeyindeki Smilehov Tepesi'ne kurulmuştu. →

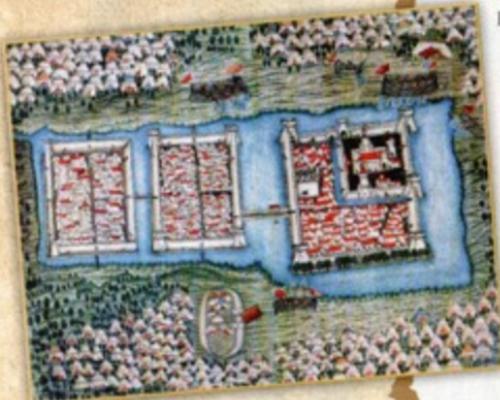
Kanunî son seferine çıkmadan önce Eyüp Sultan Türbesi'ni ziyaret ediyor

Belgrad'da durum değerlendirildi. Sefere çıkılırken asıl niyet Eğri Kalesi'nin fethiyken serhatlardan gelen bilgiler Sigetvar'ın Osmanlı topraklarına büyük zarar verdiği yönündeydi. Bunun üzerine ordu Sigetvar'a yöneldi.

Sokollu kılıpayı ölümden döndü

Sigetvar Kalesi

Sokollu Mehmed Paşa, kalenin bir an önce fethedilmesi için büyük çaba gösteriyordu. Bazı geceler, siperlerde askerlerle beraber yatıyordu. Bir defasında ölümden kılıpayı kurtuldu.

İhtiyar padişahın hastalığı iyice artmıştı, ancak kale de bir türlü alınamıyordu. Kanunî kuşatmanın uzaması üzerine "Bu kale benim yüreğimi yaktı. Dilerim Hak'tan ateşlere yana" demişti.

İlk olarak eski Sigetvar denilen yer fethedilmişti. Burada dayanamayan Avusturyalılar şehri ateşe vererek asıl kaleye çekilmişlerdi. Burası zaftedildikten sonra asıl kale Osmanlı topçular tarafından dövülmeye başlandı. Bir süre sonra yeni Sigetvar denilen yer de ele geçirildi. Ancak hiçbir şey dırayetli bir komutan olan Nicolas Zriny'i yıldırmıyordu.

Sokollu Mehmed Paşa, kalenin bir an önce fethedilmesi için büyük çaba gösteriyordu. Bazı geceler, siperlerde askerlerle beraber yatıyordu. Bir defasında ölümden kılıpayı kurtuldu.

Kuşatmanın son günlerinde padişahın hastalığı iyice arttı. Asker arasında şayialar dalga dalga yayılmaktaydı. 5 Eylül günü surlara tımanan bir Osmanlı fedaisinin yerleştirdiği bomba surlarda büyük bir gedik açtı. Osmanlı askerleri gedikten içeri girmeye başlayınca müdafaa imkânının kalmadığını gören kale komutanı Zriny iç kaleye çekildi. Bunun üzerine iç kale kuşatıldı ve surlar ateşe verildi.

Gizlenen ölüm

Sigetvar tamamen düşmek üzere iken 6/7 Eylül gecesi "Muhteşem Süleyman" ölmüştü. Sigetvar kuşatmasında ise sona gelinmişti. Böyle bir durumda padişahın ölümünün asker arasında duyulması bir aylık çabayı boşa çıkarabilirdi. Veziriazam Sokollu Mehmed Paşa, padişahın ölümünden haberdar olanlara bunun bir sır olarak saklanması ve gerekenlerin yapıldıktan sonra padişahın yatığı yerin altına gömülmesini emretti. Kanunî'nin cesedi, iç organları çıkarıldıktan sonra, misk ve anber kokulan sütlülüp, gizlice cenaze namazı kılındıktan sonra tahtın altına geçici olarak defnedildi. Bir adam da padişahın yatağına hasta gibi yatınlı. →

“Hay Sultan Süleyman Han”

Kanuni Sultan Süleyman öldüğünde 71 yaşındaydı. Tahta çıkalı 46 yıl olmuştu. En uzun süreyle hükümdarlık yapmış Osmanlı padişahıydı.

Vezirozam Sokollu Mehmed Paşa, böylece durumu askerden gizlemişti. Ancak kalenin bir an önce ele geçmesi lazımdı. Ordu komutanlarına, “Padişahımızın emri Sigetvar’ın bugün fethedilmesidir” yönünde bir emir gönderdi. Vezirozamın teşvilleriyle son hücum hazırlıklan yapıldı. Huruç hareketini püskürtün Osmanlı askerleri kısa sürede Sigetvar’ın direnen son noktası olan üç kaleyi de ele geçirdiler. Böylece 7 Eylül’de Sigetvar tamamen fethedilmişti.

Vezirozam, bu arada kalenin fethi bahanesi ile Kütahya Sancakbeyi ve tahtın tek varisi olan Şehzade Selim’e babasının öldüğünü bildiren bir mektup göndererek, onu orduya çağırdı. Daha sonra, Sigetvar’ın çevresindeki kaleleri de fethettirerek biraz daha zaman geçirdi. Şehzade Selim’in orduya yetişmesi için zaman geçirdi.

İkinci Selim’in Rumeli’ye geçtiği haber alınınca Vezirozam Sokollu Mehmed Paşa, askere maas dağıttıktan sonra orduyu 20 Ekim 1566’da Sigetvar önünden Belgrad’a doğru hareket ettirmişti. Kaleye yaklaşınca, hafızlar Ku’ran okumaya başladı. Hafızların Ku’ran okumasından durumu anlayan padişahın yakın çevresindeki görevliler başlarına siyah sanklar giydiler. Haber dalga dalga yayıldı. Bütün ordu ağlayıp, dövünüyordu. Öyle bir an oldu ki asker yürümeyi bıraktı. “Hay Sultan Süleyman Han” diye feryada başladı. Bunun üzerine Sokollu Mehmed Paşa, askerlerin yanına gidip, “Kardeşler, yoldaşlar niçin yürümezsiniz. Bunca yıllık İslam padişahını Ku’ran ile uğurlayalım. Gaza ile Macaristan’ı İslam ülkesi yaptı. Hepimizi İhsanlarıyla besledi. Karşılığı bu mudur ki, cesedini başımız üstünde götürmeyelim. Oğlu Sultan Selim Han padişahımız 17 gündür Belgrad’da sizi bekler. Merhum padişahımız bütün bahşış ve zamlarını ona vasiyet etti. Hafızlar durmayın acımızın devası Ku’ran’dır” diyerek askeri sakinleştirdi. →

Sokollu Mehmed Paşa

KANUNÎ'NİN ÖZELLİKLERİ

İkinci Selim ve devlet adamları
Kanunî için dua ediyorlar

Ebussuud Efendi

İkinci Selim, siyah kaftanla babasının cenazesini karşıladı. Kanunî'nin cenazesinin bulunduğu araba öntünde dualar edildi. Kanunî'nin tabutu musalla taşına kondu ve burada ikinci defa padişahın cenaze namazı kılındı. Daha sonra Kanunî'nin cenazesi orduyan ayrı bir kafilere ile İstanbul'a doğru yola çıktı ve yol boyunca durumu öğrenen halkın ağlamaları ve dualarıyla karşılandı.

İstanbul'a geldikten sonra Kanunî Sultan Süleyman'ın cenazesi, İstanbul'da Şeyhülislâm Ebussuud Efendi tarafından üçüncü defa cenaze namazı kıldırıldıktan sonra Süleymaniye Camii'ndeki türbesinin inşa edilmesi düşünülen yere götürüldü. Türbe henüz yapılmadığı için mezarın üzerine bir çadır kurulmuştu. Kanunî, Mimar Sinan'ın nezaretinde hazırlanan mezarına gömüldü. Böylece bir devir kapanmıştı.

“Altın Çağ”

Kanunî dönemi o kadar ihtişamlıydı ki 17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun içine girdiği buhranlı yıllarda, İslahat layihası kaleme alan Kanunî dönemini dönülmesi gereken “Altın Çağ” olarak göstermişlerdi.

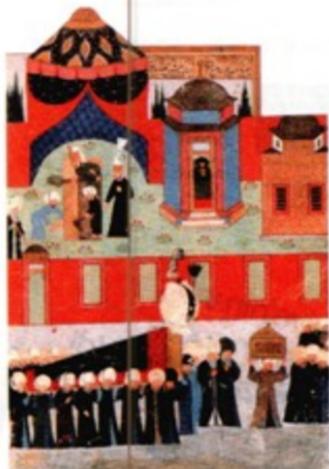
Kanunî, yuvarlak çehreli, elâ gözlü, arası açık kaşlı, doğan burunlu ve uzun boylu idi. Âlim ve şairlerle sohbetten hoşlanırdı. Şehzâdeliğinde öğrendiği kuyumculukta mahir bir sanatkârdı. Muhabbî mahlasıyla şiirler yazardı. İyî kılıç kullanır ve avlanmaktan hoşlanırdı. Arapça, Farsça ve bazı Slav dilleri ile tatar lehçesini bildiği söylenir. —▶

Kanunî Sultan Süleyman'ın cenazesi, İstanbul'da Şeyhülislâm Ebussuud Efendi tarafından üçüncü defa cenaze namazı kıldırıldıktan sonra Süleymaniye Camii'ndeki türbesinin inşa edilmesi düşünülen yere götürüldü.

BİBLİYOGRAFYA

2009

- Feridun Emeçen, "Süleyman I", DİA, XXXVIII, 62-74.
- İsmail Hamî Danişmend, İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, II, İstanbul 1971.
- Hüseyin Gazî Yurdıyıldın, Kanunî'nin Cihusu ve İlle Seferleri, Ankara 1996.
- M. Tayyib Gökbilgin, Kanunî Sultan Süleyman, İstanbul 1992.
- Mustafa Cezar vd., Mufasssal Osmanlı Tarihi, I, İstanbul 1957.
- Erhan Afyoncu, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul 2010.
- Çağatay Uluçay, "Mustafa Sultan", İA, VIII, 690-692.
- M. Tayyib Gökbilgin, "Hürrem Sultan", İA, V/2, 593-596.
- Çağatay Uluçay, Osmanlı Sultanlarına Aşk Mektupları, İstanbul 1950.
- Şerafettin Taran, Kanunî Süleyman Dönemi Tabii Kavgaları, İstanbul 1998.

Mimar Sinan, Kanunî'nin mezarını hazırlıyor

Rahatsızlığı artan Kanunî Sokollu'ya dayanarak attan inip arabaya geçiyor

Kanunî'nin parası

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADİŞAHLAR

28 OCAK 2011 CUMA / SAYI: 16

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

KIBRIS FATİHİ

İKİNCİ SELİM

1524-1574

İkinci Selim

Doğumu.....İstanbul 30.05.1524

Ölümü.....İstanbul 14.12.1574

TAHTTA KALIŞI

Tahta Çıkışı.....24 Eylül 1566

Tahttan inışı.....14 Aralık 1574

BABASI

Kanuni Sultan Süleyman

ANNESİ

Hürrem Sultan

EŞLERİ

Nurbanu Sultan

(diğerleri bilinmiyor)

OĞULLARI

Şehzade Murad

Şehzade Osman

Şehzade Mehmed

Şehzade Süleyman

Şehzade Mustafa

Şehzade Cihangir

Şehzade Abdullah

KIZLARI

İsmihan Sultan

Gevherhan Sultan

Şah Sultan

Fatma Sultan

İKİNCİ SELİM (SARI)

İKİNCİ SELİM Erhan Afyoncu'nun İktidarsizlik

PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. AKIN İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. FATH KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sonuçta Müdür ve Tıpat Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLER
Dağın ve Satış Müdürü
Osman ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇINAR
Reklam Feneri Müdürü: Yılmaz BİÇERÇİSAR
Reklam Feneri Müdürü: Mustafa ULUCA
Reklam Feneri Müdürü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Reklam Koordinatörü: Tel: (0212) 355 85 28
reklam@ipek.com.tr

Bazımcı: Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melih Ayn Sözen Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Şişli/İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 270 00 54

Baskı: İYİ Türkmen Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fıstık Yolu, Hasan Baskı Cad. No:4 Sarıyer/İstanbul

İkinci Selim'in İktidarsizlik Padişahları'nda yer alan haber, foto ve diğer içerikler İYİK ve Başar Kaynakçılık tarafından hazırlanmıştır. İYİK, İkinci Selim'in Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. aittir. Tüm hakları saklıdır. Başka yerlerdeki gibi diğer yayıncılara izin verilmemiştir.

İstanbul'da doğan ilk padişah

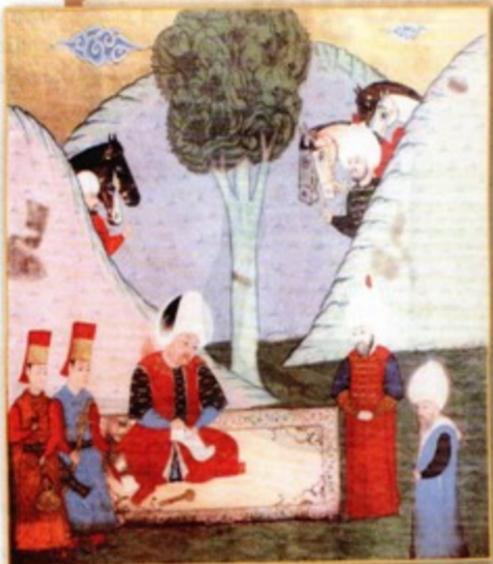
İkinci Selim 30 Mayıs 1524'te Veziriazam Makbul İbrahim Paşa'nın halası Hatice Sultan ile evlenmesi dolayısıyla yapılan düğün sırasında İstanbul'da dünyaya geldi. Daha önceki padişahlar genellikle babalarının valilik yaptığı Anadolu'nun değişik sancaklarında doğmuşlardı. İkinci Selim Osmanlı tarihinde ilk defa İstanbul'da doğup tahta geçen padişahtır.

Sarayda mutlak şehzade eğitimini alırken 1530'da ağabeyleri Mustafa ve Mehmed ile birlikte Atmeydanı'nda günlerce süren büyük bir şenlikle sünnet oldu.

Ağabeyleri valilik yaparken Şehzade Selim 18 yaşına kadar İstanbul'da kaldı. Bu dönemde babasıyla birlikte 1538 Boğdan ve 1541 Budin seferlerine katıldı. 1542'de sancakbeyi olarak Konya'ya gönderildi. Bu dönemde taht için adı geçmiyordu. Başka anneden olma Şehzade Mustafa tahtın en büyük adayyken aynı anneden olma ağabeyi Şehzade Mehmed ise Hürrem Sultan'ın en büyük taht adayydı. 1543'te Şehzade Mehmed'in ölümü üzerine Hürrem Sultan'ın en büyük oğlu olarak öne çıktı. Şehzade Mehmed'in ölmeden önce valilik yaptığı ve genellikle tahta çıkan padişahların sancakbeyliği yaptığı Manisa'ya vali olarak tayin edildi.

Şehzade Selim günlerini genellikle eğlenceyle ve sohbetle geçirdiğinden fazla bir itiban yoktu. Şehzade Selim annesi Hürrem Sultan'ın gözdesiydi ancak Amasya valisi ağabeyi Şehzade Mustafa halkın, ulemanın ve askerın gözdesiydi. Şehzade Selim'e göre becerileriyle öne çıkmıştı. Hatta 1546'da Konya'ya vali olarak gönderilen küçük kardeşi Şehzade Bâyezid bile daha itibarlıydı. Fakat annesi Hürrem Sultan, oğlunu tutuyordu ve şehzadesini tahta geçirmek için ne yapılması gerekirse onu yapma konusunda kararlıydı. Hürrem Sultan, 1546'da Manisa'ya oğlunun yanına gelerek şehzadeyi ziyaret etmişti.

Kanunî'nin 1548'deki Azerbaycan seferi sırasında Edirne'ye batı hudutlarını ve bölgeyi muhafaza için gönderildi.

İkinci Selim, Sokollu'ya mektup yazıyor

Ağabeyleri valilik yaparken Şehzade Selim 18 yaşına kadar İstanbul'da kaldı. Bu dönemde babasıyla birlikte 1538 Boğdan ve 1541 Budin seferlerine katıldı. 1542'de sancakbeyi olarak Konya'ya gönderildi.

'Cennetten cehenneme doğru'

Edirne'de günlerini avla geçirirken annesi Hürrem Sultan yine ziyaretine geldi. Hürrem Sultan ve Veziriazam Rüstem Paşa'nın entrikalarıyla ağabeyi Şehzâde Mustafa'nın 1553'teki Nahcivan seferi sırasında idam edilmesi üzerine Şehzâde Selim, Kanuni'nin hayattaki en büyük oğlu olarak tahtın bir numaralı adayı oldu. Nahcivan seferine katıldıktan sonra 1554 yılının sonlarında Manisa'ya döndü.

ikinci Selim'in tuğrası

Şehzâdeler savaşı

Bu sırada Kütahya valiliğine getirilen Şehzâde Bâyezid taht için ağabeyi Şehzâde Selim'le çarpışmayı göze almıştı. 1558'de anneleri Hürrem Sultan'ın ölümünden sonra iki kardeşin arası iyice açıldı. Durumun iyice gerginleştiğini gören Kanuni oğullarının hasırlarına 300'er bin akçe zam yaparak valilik yaptıkları sancakları değiştirip, iki şehzadeyi birbirinden uzaklaştırdı. Şehzâde Bâyezid, Amasya'ya Şehzâde Selim ise Konya'ya tayin edilmişti.

Şehzâde Bâyezid "cennetten cehenneme doğru" söylediği bu tayini babasının ısrarıyla zorla kabul edip, 1558 yılının sonunda Amasya'ya vardı. Kanuni oğlunu vaatlerle oyalarken Şehzâde Bâyezid, "Padişah olan yalan söyler mi" diye babasını suçlayıp, asker toplamaya başladı. Kanuni bu gelişme üzerine Şehzâde Selim'in de asker toplamasını emredip, bazı valilerle Vezir Sokollu Mehmed Paşa'yı oğlunun üzerine gönderdi.

Şehzâde Bâyezid Konya'da yapılan savaşı kaybettiler ve oğullarıyla birlikte İran'a kaçtı. Şehzâde Selim, 1562'de Şehzâde Bâyezid ve oğullarının İran'dan teslim alınıp, öldürülmesiyle tahtın tek adayı oldu. Tahta çıkana kadar Manisa'da valilik yaptı.

Tahta çıkışı

Kanuni Sultan Süleyman, Sığetvar önleri seferi sırasında kalenin fethedildiğini göremeden, 6/7 Eylül gecesi vefat etti.

1558'de anneleri Hürrem Sultan'ın ölümünden sonra Şehzâde Bâyezid taht için ağabeyi Şehzâde Selim'in arası iyice açıldı.

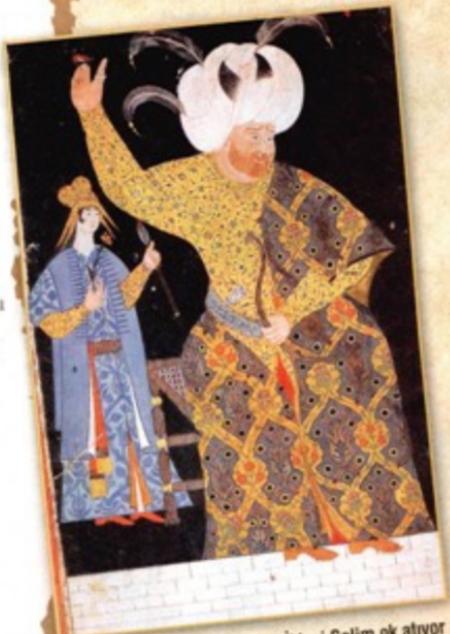

Devir Sultan Selim Han'ındır

Veziriazam Sokollu Mehmed Paşa, Muhteşem Süleyman'ın ölümünü sakladı. 7 Eylül'de Sığetvar fethedilince tek velihaht olan Kütahya'daki Şehzade Selim'e mektup gönderip, fethi ve babasının vefat ettiğini bildirip, derhal bu tarafa gelmesi gerektiğini haber verdi.

Kütahya'dan 5 bin kişilik bir maiyete ayrılan İkinci Selim, 24 Eylül 1566'da Boğaz'ın kenarındaydı. Yeni padişah ilk şaşkınlığı burada yaşadı. Zira ne Osmanlı ve dünya tarihinin son 46 yılına mühürünü vuran Kanunî Sultan Süleyman'ın ölümü sebebiyle İstanbul'da bir matem hâli ne de kendisini karşılamaya gelen yetkili kişi vardı. Aslında Sokollu, muhafız olarak şehirde bırakılan İskender Paşa'yı durumdan haberdar etmişti. Ancak İskender Paşa, veziriazamın üstü kapalı ifadelerini anlayamamış ve dolayısıyla da gerekli hazırlıkları yapmamıştı. İkinci Selim'in adamını karşısında görünce her şeyi anladı ve alelacele hazırlıklarını tamamlayıp, yeni padişahı Üsküdar'dan İstanbul'a nakletti. İkinci Selim'in Topkapı Sarayı'na yerleşmesiyle, top sesleri İstanbul semalarını inletmeye, tellallar "Devir Sultan Selim Han'ındır" diyerek şehrin dört bir yanında taht değişikliğini haykırdı.

Şehirde kaldığı üç gün zarfında Eyüp Sultan ve atalarının türbelerini ziyaret edip fakir fukaraya sadakalar dağıttı. İkinci Selim, bu süre sonunda ulema ve şehrin İleri gelenleri tarafından merasimlerle şehirden uğurlandı. Yolda Veziriazam Sokollu Mehmed Paşa'dan acele etmesine dair peş peşe mektuplar alıyordu. İkinci Selim'in Belgrad'a yaşadığını haber alan Sokollu, Kanunî'nin vefatından haberdar olmayan orduya bu tarafa doğru hareket emri verdi. Nihayet güvenli topraklara ulaşıldığında Sokollu'nun emriyle hafızlar Kanunî'nin cenazesini taşıyan arabanın yanında Kur'an okumaya başlayınca, asker durumu anladı. Sokollu, etkili bir nutukla askeri sakinleştirdi. Ordu Belgrad'a girerken İkinci Selim, üzerinde siyah kaftanla babasının nâşını karşıladı. Burada padişahın cenaze namazı ikinci kez kılındı.

İkinci Selim ok atıyor

İkinci Selim'in Topkapı Sarayı'na yerleşmesiyle, top sesleri İstanbul semalarını inletmeye, tellallar şehrin dört bir yanında taht değişikliğini haykırmaya başladı. İkinci Selim şehirde kaldığı 3 gün içinde fakirlere yardım eli uzattı.

Bahşiş isyanı

İkinci Selim'in cülusu

Yeniçeriler, İkinci Selim'in İstanbul'a girmesinden bir gün evvel, padişah alayının geçeceği yolları ulaşıma kapatarak istediklerini kabul ettirmeyi planladılar.

Taht değiştiklerinde kapıkulu askerine de cülüs bahşisi verilmesi gerekliydi. Devlet geleneklerini çok iyi bilen Sokollu, İkinci Selim'e bir tezkire gönderip cülüs merasimi yapılmasını ve bunun nasıl icra edileceğini bildirdi. Ancak yeni padişah, hazinede yeterli kadar para olmaması yüzünden bahşiş işini oldu bittiye getirmek için, çevresindekilerin etkisiyle otağ-ı hümâyündeki tahta oturup saltanatını ilân etti. Asker bu işten hiç hazzetmese de durumu şimdilik sineye çekti.

Yeniçeriler, İkinci Selim'in İstanbul'a girmesinden bir gün evvel, padişah alayının geçeceği yolları ulaşıma kapatarak istediklerini kabul ettirmeyi planlamışlardı. Sabah olduğunda İkinci Selim, Halkalı Sarayı'ndan İstanbul'a doğru alayla birlikte ilerlemeye başladı. Fakat Şehzade Camii önünde toplanan yeniçeriler, yolu kapattılar ve "Dur! Dur!" diye bağırarak, yaklaşık bir saat alayın ilerlemesine engel oldular. Neden böyle yaptıkları sorulduğunda ise "Otluk arabası var" diyerek kaçamak cevaplar verdiler. Toplanmalarının doğru bir şey olmadığını söyleyen üst düzey devlet ricalinin bir kısmına hakaret ederken bir kısmını da silah zoruyla susturdular. Topkapı Sarayı'nın önüne kadar gelen yeniçeri topluluğu Şehzade Camii'nden buraya kadar devlet adamlarına baskı yapmaktan da geri kalmadılar. Saray'ın önünde toplanan yeniçeriler bahşişlerinin verileceğini bizzat İkinci Selim'in ağzından duymadıkça Saray'ın önünden ayrılmayacaklarına Veziriazam Sokollu Mehmed Paşa aracılığı ile padişaha iletiler. Zor durumda kalan padişah, Sokollu'nun da tavsiyesi ile askere bahşişlerinin dağıtılacağını bildirdi.

Sokollu'nun veziriazamlığı

Kanunî, 1566'daki son seferinde vefat edince, Sokollu padişahın ölümünü ustaca gizleyerek bir kriz çıkmasını önlemiş, ayrıca askerin isyanını da izlediği politika ile bastırmıştı.

Yemen'de isyan

İkinci Selim, Sokollu'yu veziriazamlığa bıraktı. Ancak Sokollu, padişahı devlet işlerinden uzak tuttu. Padişahın yakın adamlarını da merkezden uzaklaştırttı. İkinci Selim zaman zaman devlet işlerine müdahale etse de Sokollu faktörü yüzünden genelde av ve eğlence ile günlerini geçirdi.

İkinci Selim tahta çıktıktan kısa bir süre sonra Basra'da Ulyanoğlu isyan ederken, Osmanlı valilerinin birbirleriyle çekişmesi yüzünden Yemen San'a ve Yemen diye iki beylerbeyliğe ayrılmıştı. Bu çekişme sonucunda Yemen'de İmam Mutahhar isyan etti. Yemen'deki isyan Osmanlı yönetimini uzun süre uğraştırdı. Sonunda Özdemiroğlu Osman Paşa ve Koca Sinan Paşa'nın gayretleriyle isyan bastırılarak Yemen yeniden fethedildi.

Avusturya ile 1568'de bir antlaşma imzalanarak uzun sürecek bir sulh dönemine girildi. 19 Eylül 1569'da çıkan yangın İstanbul'a büyük zarar verdi.

Sumatra seferi

Portekizliler karşısında zor durumda kalan bugün Endonezya'ya bağlı Sumatra adasındaki Açe Sultanlığı Osmanlı'dan yardım istedi. Yemen'deki isyandan dolayı yardım geç yola çıktı. Kurdoğlu Hızır Reis komutasında bir Osmanlı filosu bölgeye gönderildi.

Don-Volga Kanalı Projesi

Ruslar'ın 1552'de Kazan'ı ve 1556'da da Astarhan'ı alması üzerine bu bölgedeki Müslümanlar zor duruma düşmüştü. Bunun üzerine Ejderhan sefer de denilen Astrahan seferine çıkıldı. Dönemin imkânları dahilinde yapılması mümkün olmayan kanal için teşebbüs edilmişse de, bu işin olamayacağı görülünce bundan vazgeçilerek, gemiler karadan çekilerek götürülmeğe çalışıldı. Ancak Don ve Volga (Tien-İdil) nehirleri arasındaki kanal için görevlendirilen Kasım Paşa kışın yaklaşması üzerine geri çekildi. Paşanın onun çabucak bu bölgeden ayrılması komutası altındaki askerlerin müthiş soğuk ve kar fırtınaları ile yok olması önlemişti. Ertesi yıl faaliyete devam edilecekti.

İkinci Selim tuğralı bir mülkname

İkinci Selim tahta çıktıktan kısa bir süre sonra Basra'da Ulyanoğlu isyan ederken, Osmanlı valilerinin birbirleriyle çekişmesi yüzünden Yemen San'a ve Yemen diye iki beylerbeyliğe ayrılmıştı.

Osmanlı'nın Akdeniz

Fakat Kıbrıs'a sefer düzenlenince imparatorluğun bütün dikkat ve enerjisi Akdeniz'e çevrildi. Bu gelişmeler ve o bölgede depolanan mühimmatın infilak etmesi Don-Volga Kanalı Projesi'nin tekrar yürürlüğe sokulmasını engelledi.

Ejderhan seferi Osmanlı askerlerinin hiç alışık olmadıkları ve tanımadıkları şartlar altındaki bir bölgeye yapılmıştı. Sefer başarısız olunca, bir daha teşebbüs edilmedi.

Kıbrıs seferi

Osmanlılar'ın Doğu Akdeniz'e hakim olma süreci çerçevesinde Kıbrıs'ı bu yıllarda ele geçirmeye çalışılan kaçınılmazdı. 1570'de Mısır'dan şeker ve pirinç getiren bir geminin Kıbrıs'ta bannan korsanlar tarafından zaptedilmesi üzerine, Kıbrıs seferine karar verildi.

Kıbrıs'ın fethi için Lala Mustafa Paşa serdar, Piyale Paşa ise donanma komutanı tayin edildi. İstanbul'dan hareket eden Osmanlı donanması 1570'de Kıbrıs'a ulaştı. Adaya ayak basılmasının ikinci haftası Girne fethedildi. Lefkoşe'nin 50 günlük bir kuşatmanın ardından ele geçirilmesi üzerine, Baf ve Limasol kaleleri teslim oldu. Bunların ardından Osmanlılar tarafından Tuzla diye anılan Lamaka fethedildi. Adada ele geçirilemeyen tek önemli merkez olarak Magosa kalmıştı.

Adanın son önemli mevki olan Magosa kuşatıldığında kış yaklaşmıştı. Kale bir tarafı deniz olduğu için Lefkoşe derecesinde sıkıştılamıyordu. Uzun süren bir kuşatma neticesinde Magosa'nın ikmal yollarının kesilmesi, şehrin daha fazla direnme imkânını ortadan kaldırdı, kale 1 Ağustos 1571'de teslim oldu. Magosa'nın zaptıyla Kıbrıs'ın fethi tamamlandı.

Kıbrıs Beylerbeyliği

Kıbrıs'ın fethi tamamlandıktan sonra Lefkoşe merkezli bir beylerbeylik oluşturuldu. Kıbrıs Beylerbeyliği Baf, Magosa, Girne, Alanya, İçel, Tarsus ve Trablusşam sancaklarından meydana gelmekteydi. →

e hakim olma süreci

Kıbrıs

Magosa kuşatması

Sadece adanın kendisi değil, Anadolu ve Suriye'den de bazı yerler bir araya getirilerek, idari bir birim oluşturulmuştu.

Kıbrıs'ta fethi daimi kılmak için çok sayıda Türk Anadolu'dan getirilerek, buraya yerleştirildi. Venedikliler'in bir köye sürdükleri Ortodoks baş piskoposu buradan getirtilerek, Kıbrıs baş piskoposluğuna tayin edildi. Kıbrıs'ta, Franklar zamanından beri uygulanan ahalinin mecburi ücretsiz çalıştırılması angaryası, bidad sayılarak kaldırıldı.

Haçlı ittifakı

1570 yazında Osmanlılar Kıbrıs'ı fethederken, Venedik hiçbir yerden yardım alamamıştı. Hızlanan görüşmeler sonucunda, 25 Mayıs 1571'de Haçlı ittifakı kuruldu. Ancak ittifak, başta düşünüldüğü kadar geniş olmamış, birliğe sadece Papalık, İspanya ve Venedik katılmıştı.

Haçlı donanması birleşikten sonra Osmanlı donanması üzerine hareket etti. Osmanlı donanması da Kaptanıderya Müezzinzâde Ali Paşa'nın komutasında 22 Eylül'de İnebahtı'ya vardı. Ortalıkta düşman donanması olmadığı için Osmanlı donanması Adriyatik'te kışlayacaktı. Altı aydır denizlerde gezen Osmanlı donanması yorgun düşmüştü. Bazı gemiler ve bazı sancakbeyleri askerleriyle birlikte donanmadan ayrılmıştı.

İnebahtı Savaşı

Haçlı donanması Magosa'nın düştüğünü öğrenince, Türker'le "Lepanto" dedikleri İnebahtı'da karşılaşmaya karar vermişlerdi. Haçlılar'ın geldiği haberi üzerine Osmanlı donanmasındaki komutanlarla bir harp meclisi toplandı. Tecrübeli bir denizci olan Uluç Ali Reis, Osmanlı donanmasının eksikleri yüzünden İnebahtı Körfezi'nden çıkılmamasını tavsiye etti. Ancak Kaptanıderya Ali Paşa bu görüşü kabul etmedi. Osmanlı donanması, Haçlılar İnebahtı açıklarındaki adalarda 6 Ekim 1571'de karşıladı. Gemi, asker ve silah üstünlüğü Hristiyanlar'daydı. Ayrıca Osmanlı donanması yorgun, Haçlı donanması ise yeni yola çıktığı için daha dinçti. →

Donanmanın büyük kaybı

Sokollu Mehmed Paşa.

İnebahtı Deniz
Muharebesi'nde
Osmanlı donanmasının
büyük bir kısmı yok
edildi. Sadece Uluç Ali
Reis, gece
karanlığından istifade
edip yaptığı
manevrayla 30
gemiyle
kurtulabilmişti.

Asıl muharebe İnebahtı önlerinde 7 Ekim günü öğle vakti başladı.

İnebahtı Deniz Muharebesi'nde Osmanlı donanmasının büyük bir kısmı yok edildi. Sadece Uluç Ali Reis, gece karanlığından istifade edip, yaptığı manevrayla 30 gemiyle kurtulabilmişti. 190 Osmanlı gemisi ya batmış ya da Haçlılar'ın eline geçmişti.

Kaptanıderya ve yüzlerce Osmanlı amirali ve komutanı muharebede şehit olmuştu.

Donanmamızdan 20 bin asker şehit olmuş, 3.845 kişi de Haçlılar'a esir düşmüştü.

Haçlı donanmasının kaybı ise oldukça azdı.

Sadece 15 kadirga ve 8 bin asker kaybetmişlerdi. 21 bin de yaralıları vardı. Donkişot'un yazan Cervantes de İnebahtı Savaşı sırasında yaralanmış ve sol elini kaybetmişti.

Kadırgadan kalyona

Osmanlı donanmasının İnebahtı Deniz Muharebesi'nde mağlup olmasının önemli sebeplerinden biri Haçlı donanmasında bulunan devasa gemilerdi. Venedik'e ait ve yeni inşa edilmiş altı ağır kalyon 50 topuyla geminin her tarafından ateş edebiliyordu.

Haçlı donanmasındaki askerler zırhlıydı ve arkebüz adı verilen tüfeklerle donatılmışlardı. Ağır kılan dokuz kiloya varan arkebüzler, 400 metreye kadar mesafede etkiliydiler. Haçlılar arkebüzleriyle yüksek güverteli gemilerinden Türk denizcilerine büyük kayıplar verdirdiler.

Don Juan ve Haçlı donanmasındaki diğer tecrübeli kaptanların taktikleri muharebede haçlı üstünlüğünün bir diğer sebebiydi. Donanma kaptanlarından Gian Andrea, kadırgaların mahmuzlarını aşağıya indirerek gemilerin suya daha fazla gömülmesini sağlamış ve Osmanlı donanmasındaki gemilerin gövdelerinden vurulmasını sağlamıştı. İnebahtı, yeni silahların ve gemilerin ön plana çıktığı bir muharebeydi. Kadırgaların, yani kürekli gemi çağının sonu, kalyonların, yani yelkenli gemilerin çağının başlangıcıydı.

Günlerce süren zafer kutlamaları

7 Ekim 1571, başta Venedik olmak üzere birçok Hristiyan ülkesinde bayram günü olarak ilan edildi. İtalya'da bu zafer büyük törenlerle

kutlandı. Zafer anısına heykeller ve resimler yapıldı. Yenilmez denilen Türk yenilmiş, Osmanlı'nın yenilmezlik efsanesi bitmişti. İstanbul'un fethinden sonra bir türlü durdurulamayan Osmanlı İmparatorluğu'na ilk defa büyük bir darbe vurulmuştu.

Hristiyanlar, İnebahtı'da büyük bir zafer kazanmışlardı. Ancak müttefik donanması zaferlerinin meyvelerini toplayamadı. Kendi insan zayıflarından, Osmanlı kıyılarındaki güvenli bir liman ele geçiremediklerinden ve kendi aralarındaki anlaşmazlıklarından dolayı İtalya'ya geri döndüler.

Mağlubiyetten sonra alınan tedbirler

İnebahtı Muharebesi'nde yaşanan hezimetin haberi 23 Ekim'de İstanbul'a ulaştı. Hemen tedbirler alınmaya başlandı. Osmanlı kıyılarındaki müdafaa tedbirleri alındı. Mora'daki Maynotlar ile İllhasan ve Hersek'te bulunan Hristiyanlar yer yer isyan ettilerse de alınan tedbirlerle ayaklanmalar bastırıldı.

Avrupa bayram yaparken, Osmanlılar metanet ve cesaretlerini koruyorlardı. Yeni bir donanmanın hazırlıktan derhal olağanüstü bir çabayla başlatıldı. Uluç Ali Paşa Cezayir Beylerbeyliği ile birlikte Kaptanıderyalığa getirilip, dağılmış donanmayı toplamakla görevlendirildi. Ali Paşa, İstanbul'a geldiğinde hizmetlerinden dolayı lakabı da "Kılıç" a çevrildi.

Yeni donanmanın inşası

Osmanlı kıyılarının muhafazası için süratle yeni bir donanmanın inşa edilmesi gerekiyordu. Kılıç Ali Paşa bahara kadar hazırlanması istenen gemilerin inşası için yoğun bir gayret göstermekteydi. Ancak yapılacak işin büyüklüğü de gözünü korkutuyordu.

Papa Beşinci Pius'un huzurunda Haçlı birliği kuruluyor.

Hristiyanlar, İnebahtı'da büyük bir zafer kazanmışlardı. Ancak müttefik donanması zaferlerinin meyvelerini toplayamadı. İnebahtı Muharebesi'nde yaşanan hezimetin haberi 23 Ekim'de İstanbul'a ulaştı.

250 gemilik yeni donanma

İnebahtı Muharebesi'nde Hristiyanlar'a Hazret-i İsa ve azizlerin yardım ettiğine dair bir tablo...

Osmanlı tersaneleri, 1571 kışında yeni gemileri inşa etmek için hummalı bir faaliyete girişildi. İnsanüstü gayretlerin sonucunda beş-altı ay içerisinde 134 yeni gemi ortaya çıktı.

Bu yüzden Sokollu'ya: "Gemilerin teknesinin yapılması mümkündür, lakin gemi lengerlerini, yelkenleri ve sair levazımata teknilerin gerçekleşmesi zordur" demesi üzerine, veziriazam tarihe geçmiş şu meşhur sözlerini söylemiştir: "Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuvvet ve kudreti ol mertebededir ki, donanma lengerlerini gümtüsten, resenlerini (ipleri) ibrişimden, yelkenlerini atlasıtan temin etmek ferman olursa müyesserdir."

O kış Osmanlı tersaneleri, 1571 kışında yeni gemileri inşa etmek için hummalı bir faaliyete girişildi. İnsanüstü gayretlerin sonucunda beş-altı ay içerisinde 134 yeni gemi ortaya çıktı. 1572 yazında, içine 20 bin asker konulmuş 250 kadırgadan müteşekkil Osmanlı donanması Kılıç Ali Paşa'nın komutasında denize açıldı. 250 gemilik bir donanma ortaya çıkınca Hristiyanlar şaşkına dönmüşlerdi.

Venedik'le barış

Venedik, İnebahtı Savaşı'ndan sonra Türkler üzerine daha büyük bir faaliyette bulunulamayacağını görünce, Osmanlı yönetiminin niyetini anlamak ve kendi lehlerine sulh akdetmek için İstanbul'daki elçisini görevlendirmişti. Elçi Barbaro, Sokollu ile yaptığı görüşmede tarihe geçen şu cevabı aldı: "Sizden bir krallık yer almakla, bir kolunuzu kesmiş olduk. Siz ise donanmamıza mağlup etmekle sakalımızı tıraş ettiniz. Kesilmiş bir kol yerine gelmez, ama tıraş edilmiş sakal evvelkinden daha gür çıkar". Gerçekten de o kış yapılan büyük çalışma neticesinde 200'den fazla gemi inşa edildi ve haziran ayında bu donanma Akdeniz'e açıldı. Bu hadisenin ardından müttefikler bir daha toparlanamadılar.

7 Mart 1573'te antlaşma imzalandı. Venedik, Kıbrıs ve Sopoto Kalesi'nden feragat etti, ayrıca üç yıl içinde Osmanlı İmparatorluğu'na 300 bin altın savaş tazminatı ödeyecekti.

Lehistan'a kral tayini

1572'de Lehistan Kralı İkinci Sigismund'un varissiz ölümüyle, Polonya tahtı için çekişme başlamıştı. Ruslar'ın buraya asker sevki üzerine Osmanlı İmparatorluğu harekete geçti. Klasik Osmanlı siyasetine göre Lehistan, Avusturya ve Rusya'ya karşı tampon bölge olarak görülüyordu. Lehistan tahtına Osmanlı aleyhtan biri geçerse Eflak, Boğdan ve Erdel tehdit altına girebilirdi. Osmanlı yönetimi Leh beylerinden birinin seçilmesini istiyordu. Ancak Fransa'nın da olaya müdahil olması ve Henry de Valois'i aday göstermesi üzerine, Sokollu Mehmed Paşa onu destekledi. Sokollu'nun Leh beylerine ve piskoposlarına tavsiyesiyle Henry, Lehistan Kralı seçildi. Henry'nin Fransa tahtına geçmesi üzerine Lehistan yine başsız kaldı. Bunun üzerine Sokollu, buraya tekrar Osmanlı taraftan birini seçmek için harekete geçerek, Erdel Voyvodası Bathory'yi kral seçti. Böylece Osmanlılar Lehistan'ın hamisi olmuşlardı.

Selimiye Camii

1568 veya 1569'da yapımına başlanılan Selimiye Camii 1574'te tamamlandı. Ancak İkinci Selim, rahatsızlığından dolayı Mimar Sinan'ın bu muhteşem eserinin bitmiş halini göremedi.

Tunus'un hethi

Tunus Kanunî döneminde 1534'te fethedilmiş, ancak kısa bir süre sonra İspanya tarafından tekrar işgal edilmişti. İnebahtı da mağlup olmasına rağmen yeniden inşa edilen Osmanlı donanması Kılıç Ali Paşa ve Koca Sinan Paşa komutasında 1574'te Tunus'u fethetti. Böylece Fas dışındaki bütün kuzey Afrika kıyıları Osmanlı kontrolüne girmişti.

İkinci Selim'in ölümü

İkinci Selim, romatizma ve siroz yüzünden ömrünün son günlerinde güçten düşmüştü. 1574 yılında saray mutfağının yanması üzerine dedesi Yavuz Sultan Selim'in son günlerinde de Edirne Sarayı'nın mutfağının yanmasını hatırlayıp, "Böyle bir yangın atam Selim Han zamanında Edirne Sarayı'nda olmuş ve kendisi çok yaşamamıştı" demişti.

Henri de Valois

Sokollu'nun Leh beylerine ve piskoposlarına tavsiyesiyle Henry, Lehistan Kralı seçildi. Henry'nin Fransa tahtına geçmesi üzerine Lehistan yine başsız kaldı.

İkinci Selim'in özellikleri

Selimiye Camii

1574 Ekim'inde rahatsızlığı artınca eğlence ve içkiye tövbe etti. Şeyh Süleyman Efendi'yle görüşerek rahatlamaya çalıştı. Biraz toparlanınca tersaneye gidip, çalışmalara baktı. Ancak rahatsızlığı artınca saraya döndü. Bir rivayete göre sarayda yeni yaptırdığı bir hamamı gezerken ayağı kayıp düştü. Göğüs boşluğunda meydana gelen kanama sebebiyle öldü. Diğer bir rivayete göre ise çok fazla koyun sucuğu yiyip, aşın su içmiş, bu yüzden de kalp krizi geçirerek öldü. İkinci Selim, oğlu Üçüncü Murad'ın tahta çıkmasından

sonra Ayasofya Camii'nin önündeki türbesine gömüldü.

Sefere gitmeyen ilk padişah

Orta boylu, kumrala benzer saçın, mavi gözlü ve sakallı olan İkinci Selim'in peltek konuştuğu söylenir. İkinci Selim eğlenceye ve ava fazla düşkün bir padişahtı. Şair ve âlimlerle oturup, sohbet etmeyi severdi. Kendisi de Selimi mahlasıyla şiirler yazardı.

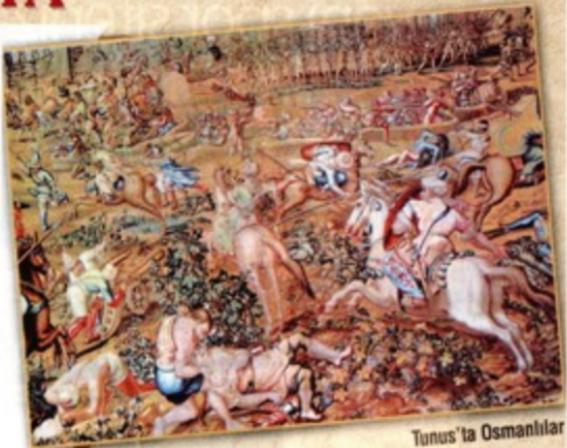
Döneminde önemli fetihler yapılmıştır. Ancak İkinci Selim ordunun başında sefere gitmeyen ilk padişahtır. Önceki padişahların aksine Cuma Selamlığı'na da fazla katılmamıştır.

İkinci Selim Edirne'de sık sık vakit geçiren bir hükümdardı. Belki de bu yüzden Osmanlı mimarisinin en önemli eserlerinden biri olan Selimiye Camii'ni Mimar Sinan'a Edirne'de inşa ettirmişti. Mekke'de Mescid-i Haram etrafında tamiyat yaptırdığı gibi, şehre yeni su yolları da yaptırmıştı. 1573'te Ayasofya Camii'nin etrafını temizletip, payandalarla camiyi kuvvetlendirdi. Ayasofya'ya iki minare ve medrese ekletti. Payas'ta yaptırdığı külliye burayı kasaba haline getirirken, Konya Karapınar da (Sultanîye) yaptırdığı eserlerle bir kasaba olmuştu. Lefkoşe fethedildikten sonra Saint Sophia Katedrali de padişahın adıyla Selimiye olarak camiye çevrilmişti. →

Orta boylu, kumrala benzer saçın, mavi gözlü ve sakallı olan İkinci Selim'in peltek konuştuğu söylenir. İkinci Selim eğlenceye ve ava fazla düşkün bir padişahtı.

BİBLİYOGRAFYA

- Akdes Nimet Karat, *Türkiye ve İdil Boyu*, Ankara 1966.
- *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*, yay: Haz. Ali Ahmetbeyoğlu-Erhan Afyoncu, İstanbul 2001.
- Erhan Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, İstanbul 2010.
- Feridun Emecen, "Selim II", TDV İslam Ansiklopedisi, XXXVI, 414-418.
- Halil İnalıcık vd., *Kıbrıs ve Türkler*, Ankara 1964.
- İdris Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", TDV İslam Ansiklopedisi, XXII, 287-289.
- İsmail Hami Danişmend, *İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, II*, İstanbul 1971.
- Mustafa Cezar vd., *Mufasssal Osmanlı Tarihi, I*, İstanbul 1957.
- Şerafettin Türcan, *Kanuni Süleyman Dönemi Tabii Kavgaları*, İstanbul 1998.
- Şerafettin Türcan, "Selim II", İslam Ansiklopedisi, X, 434-441.

Tunus'ta Osmanlılar

İkinci Selim'in parası

HAFTAYA
ÜÇÜNCÜ
MURAD

Padışahlar

15

yeni spor siteniz bugunspor.com

Most Visited - Getting Started - Latest Headlines in Apple, Yahoo!, Google Maps, YouTube, Wikipedia, News - Popular - Jantennet, Press, "AD COP" error 404, AODiff.com

Begin SPOR

BUGÜNSPOR

Begin TV'de Şu Anda 14 Süpr

ANA SAYFA | Bugunspor.com | Futbol | Basketbol | Tenis | Motor Sporları | Voleybol | Hentbol | Diğer Sporlar | Haber Güncelle | Haber Güncelle

MESSİ DE KURTARAMADI

nicel

FLAŞ HABERLER

BAŞLIKLAR: "Nasıl kurtarabiliriz?" **Yok**
• Zeki Ersoy'un 2010'dan önce **Yok**
• Türkiye için futbolcu mu gelecek? **Yok**
• Bülent Ersoy'un futbolcu mu gelecek? **Yok**
• Kılıç'ın meşhur sözleri... **Yok**
• Messi'yi getiren futbolcu mu olacak? **Yok**
• Alex 3 hafta yok **Yok**
• Tuna Yıldırım'ın 100'üncü maç **Yok**
• 1997'den bu yana en iyi futbolcu **Yok**

• Spor Yolu Kırık **Yok**
• Başbakan'ın **Yok**

GAZETECİLERİN KİMLİKLERİ
Diyarbakır'da gazetesinin başkanı olan gazeteci...
Yıldırım, seni...

AVRUPA'DA 'KURBAN' KATİPİNE
Geçmişte adam...
Sözünde...

NTV Spor'un 107'ye
Tramvay
TRT Spor...
TRT Spor...

Başbakan'ın 107'ye
Tramvay
TRT Spor...
TRT Spor...

YILDIZLARIN TAKIMI
ÖZEL
Ali Yıldırım, 107'ye...
Sözünde...

107'ye
Tramvay
TRT Spor...
TRT Spor...

Başlık	1. Lig	2. Lig	3. Lig	4. Lig
1) Trabzonspor	12	3	1	3
2) Beşiktaş	11	4	2	3
3) Fenerbahçe	11	3	3	3
4) Sivrihisar	11	4	2	3
5) Trabzonspor	11	4	2	3

Türkiye'nin ve
dünyanın sporu
ayağınıza kadar geldi.
Güncel spor haberleri
ve röportajlar
bugunspor.com'da!

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

4 ŞUBAT 2011 CUMA / SAYI: 17

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

Uzun savaşlar döneminin sultanı

III. MURAD (1)

(1546 - 1595)

III. Murad

Doğumu...Manisa 3.07.1546

Ölümü.....İstanbul 17.01.1595

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....22 Aralık 1574

İnişi.....17 Ocak 1595

BABASI

İkinci Selim

ANNESİ

Nurbanu Sultan

EŞLERİ

Safiye Sultan,

Şemsiruhşar Kadın

(diğerleri bilinmiyor)

OĞULLARI

Mehmed, Mahmud, Selim,

Bayezid, Mustafa, Osman,

Cihangir, Abdullah,

Abdurrahman, Hasan,

Ahmed, Yakup, Alemşah,

Yusuf, Hüseyin, Korkut, Ali,

Ishak, Ömer, Alaeddin,

Davud, Murad, Süleyman.

KIZLARI

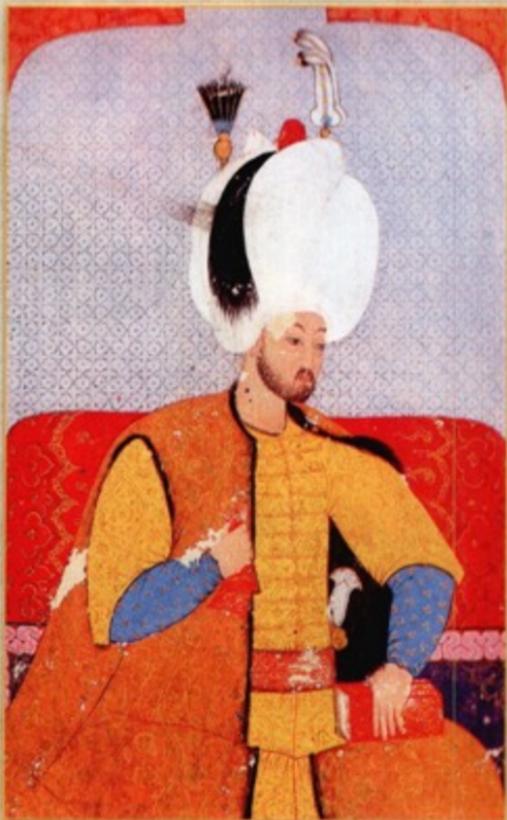
Ayşe Sultan, Fatma Sultan,

Mihriban Sultan, Fahriye

Sultan, Rukiye Sultan

(diğerleri bilinmiyor)

III. MURAD

BAKARİ Ertan-Afyoncu'nun kalemlerinden PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kocaeli İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. AKIN İPEK

İpek Medya Grup Başkanı:
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni:
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü:
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı:
Erhan AFYONCU

Görsel Tasarım:
Tamer TANADALAN-Erden KIRACI

Sorumlu Müdürlük ve Tıbbi Kıp Temsilcisi:
Gürdal GÜRLER
Diğerlem ve Satış Müdürlüğü:
Özdemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürlüğü: Yalçın ÇIRAK
Reklam Fiyatları Müdürlüğü: Rıfat BÜYÜKSARI
Reklam Satış Müdürlüğü: Murat ULUCA
Reklam Koordinatörü: Serdar DEMİRCİOĞLU
Reklam İletişim: Tel: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 273 39 94
reklam@bakari.com.tr

Baskı: Kocaeli İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melika Ahi Şişli Cad. No: 17 B. Blok Mecidiyeköy - Şişli / İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 273 39 94

Baskı: Yıkıcı Yayıncılık Matbaası Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Hasan Beşir Cad. No: 4 Sarıyer - Kartal / İstanbul

İkinci Murad'ın kalemlerinden Padişahlar adlı yayıncılık haber: 2002 yılında ve 2003 yılında 1000 ve Beş Bin Kuruluşlar tarafından her 1000 kâğıtın Kocaeli İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. aitti. İzin alınmaksızın, kâğıtın gülerkenek gibi aktarılması yasaktır.

ŞEHZÂDELİK YILLARI

19. yüzyılda Manisa

Üçüncü Murad, babası İkinci Selim'in Saruhan sancakbeyliği sırasında 3 Temmuz 1546 yılında Manisa'nın Bozdağ yaylağında doğdu. Manisa Sarayı'nda bir şehzâde olarak yetiştirilmeye başlandı. 1557

Nisan'ında 11 yaşındayken Manisa'da sünnet düğünü yapıldı. Aydın Valiliği'ne tayin edildi. Ancak babasının Konya Sancakbeyliği'ne tayini üzerine oraya gitti. Akşehir Sancakbeyliği'ne tayin edildi. O sırada meydana gelen babası ile amcası Şehzâde Bâyezîd arasındaki Konya Savaşı'nda Konya Kalesi'nde bulundu. Şehzâde Bâyezîd isyanının bastırılmasından sonra dedesi Kanunî Sultan Süleyman'ın arzusu üzerine İstanbul'a gitti. Şehzâde Bâyezîd'in İran'dan teslim alınıp, öldürülmesinden sonra 1562 Mart'ında Manisa Sancakbeyliği'ne tayin oldu. Babasının 1566'da tahta çıkmasından sonra da burada valilik yapmaya devam etti. Manisa'dayken tanıdığı İtalyan veya Amavut asıllı hasekisi Safiye Sultan'dan oğlu Üçüncü Mehmed 1566'da doğdu. Daha sonra diğer oğlu Mahmud ile kızları Ayyşe ve Fatma Manisa'da doğdu. Üçüncü Murad'ın hocası Yavuz sultan Selim'in meşhur musahibi hasan Can'ın oğlu ve meşhur tarihçi ve ileride şeyhülislam olacak Hoca Sadeddin Efendi idi. Manisa'da İken Muradiye Camii inşaatını başlatmıştı. →

Şehzâde Bâyezîd'in İran'dan teslim alınıp öldürülmesinden sonra 1562 Mart'ında Manisa Sancakbeyliği'ne tayin oldu. Babasının 1566'da tahta çıkmasından sonra da burada valilik yapmaya devam etti.

TAHTA ÇIKIŞI

B abasının 14 Aralık 1574'te ölümü üzerine en büyük evlat olarak annesi ve veziriazam tarafından İstanbul'a çağıldı. Zor bir yolculuktan

Sokollu'nun öldürülüşü

sonra İstanbul'a geldi. Sokollu tarafından karşılandı ve gece yarısı saraya girdi. Ertesi gün 22 Aralık 1574'te cülus töreni yapıldı. O akşam hayattaki beş erkek kardeşi öldürüldü.

Üçüncü Murad'ın ilk emri Kâbe duvarlarının tamiri edilmesiydi. 5 Ocak 1575'te Eyüp Sultan Türbesi'ne giderek kılıç kuşandı.

Sokollu'nun öldürülmesi

Üçüncü Murad tahta ilk geçtiğinde yaşlı veziriazam Sokollu Mehmed Paşa'ya iltifat etmiş, hatta ilk görüşmelerinde veziriazamın elini öpmeye bile kalkmıştı. Ancak

Sokollu'nun, Üçüncü Murad devrinde de nakamını muhafaza etmesi, aleyhindeki faaliyetlerin artmasına sebep oldu.

Muhaliflerin yaptıkları telkinler sonucunda, Sokollu'nun eski otoritesi yavaş yavaş azalmaya başladı. Üçüncü Murad devrine kadar padişahlar nadiren yazılı emirler verirken, bu dönemde veziriazamın devre dışı bırakılması için bu usul aşın derecede yaygınlaştı. Veziriazam, yetkisinde olan tayinlerde ve diğer işlerde devre dışı bırakıldı. Ayrıca adamlarının bir kısmı çeşitli yerlere sürüldü, bir kısmı da sudan bahanelerle öldürüldü.

Sokollu sıkıntılar içerisinde iken, bir gün konağındaki ikinci divanına gelen bir derviş, arzual vereceği gibi yapıp, koynundan bir hançer çıkararak veziriazamın kalbine sapladı. Ağır yaralanan yaşlı veziriazam fazla yaşamayarak, kısa bir süre sonra vefat etti. Sokollu'yu öldüren kişi görünüşte timanın azaltılmasından şikâyetçi olan bir Boşnak'tı. Ancak bazı araştırmacılara göre suikasta Hamzaviler'in parmağı vardı. →

Üçüncü Murad tahta ilk geçtiğinde yaşlı veziriazam Sokollu Mehmed Paşa'ya iltifat etmiş, hatta ilk görüşmelerinde veziriazamın elini öpmeye bile kalkmıştı.

İRAN SAVAŞLARI

Tarikatın şeyhi Hamza Bali suikasttan yıllar önce İstanbul'da idam edilmişti. Dervişin şeyhinin intikamını almak için Sokollu'yu öldürdüğü söylenir. Sokollu öldürülmeden bir gün önce Birinci Murad'ın Kosova Muharebesi'ndeki şahadetini dinlerken ağlayarak Allah'ın kendisine de böyle bir şehidliği nasip etmesini dilemişti. 16 yaşında, papaz olmak üzere eğitim gören bir genci alıp, yıllarca devlet hizmetinde kullanıp, ölümünden önce de ona bu sözleri söyletebilen Osmanlı sisteminin ne kadar muazzam olduğuna dikkat edilmelidir.

İran savaşlarının başlaması

İran'ı uzun süreden beri idare eden Şah Tahmasb'in saltanatının sonlarına doğru ağır bir hastalığa yakalanması üzerine Tahmasb'tan sonra şahlığa kimin geçireceği hususunda emirler ve hanedan mensupları arasında başlayan rekabet, şahın 1576'da ölmesiyle fiili mücadeleye dönüştü. Safevi tahtına çıkan İkinci İsmail, 1578'de öldü. Safeviler arasında buhranın baş göstermesi üzerine, Osmanlılar'ın Van Beylerbeyi'nin İran'ın mevcut durumundan yararlanılmasına yönelik haberleri, Safeviler'i doğudan sıkıştırabilecek Sünni Özbekler'le ittifak arayışları, Kafkaslar'da İran hâkimiyetine karşı isyan eden Sünni Şirvan halkının İstanbul'dan yardım istemesi gibi sebeplerle Divân-ı Hümayûn'da savaş kararı alındı. İkinci Selim'in saltanat devresinden itibaren İstanbul'a yerleşen Lala Mustafa Paşa, Koca Sinan Paşa gibi yeni iktidar odaklarının, artık hayli yaşlanan ve nüfuzu yıpratılan Sokollu'ya karşı yürüttükleri mücadele de bu kararın alınmasında etkili olmuştu. →

İran savaşları sırasında bir çatışma

Şah Tahmasb'in saltanatının sonlarına doğru hastalanması üzerine şahlığa kimin geçireceği hususunda emirler ve hanedan mensupları arasında başlayan rekabet, şahın 1576'da ölmesiyle fiili mücadeleye dönüştü.

Padışahlar

İRAN'DA KAZANILAN ZAFERLER

Özdemiroğlu
Osman
Paşa'nın
Savefilerle
savaşı

Seferin yönü, İran'a tâbi Kafkaslar olarak belirtildi. Savaşın komutası Kibris fatihi Lala Mustafa Paşa'ya verildi. 1578'de Çıldır'da, Özdemiroğlu Osman

Paşa'nın gayretleriyle Tokmak Han idaresindeki İran ordusunun mağlup edilmesi Gürcistan kapılarını Osmanlılar'a açtı. İran ordusunu mağlup eden Lala Mustafa Paşa Şirvan'a girdi. Derbend, Bakü, Şemahi gibi önemli şehirler Sünni Şirvanlılar'ın da yardımlarıyla Osmanlı topraklarına katıldı.

Bu arada İstanbul'da bir devre damgasını vuran Sokollu Mehmed Paşa, cinayete kurban gitmişti. Lala Mustafa Paşa, Erzurum'da iken serdarlıktan azledilip, İstanbul'a çağıldı. Genelde batıdaki seferlerde yardımlarına başvurulanan Kırım kuvvetleri ilk defa bu savaşlar esnasında İran'a karşı da kullanıldı. 1580'de İran serdarlığına tayin edilen Yemen fatihi Koca Sinan Paşa, yeni bir sefer düzenlemek yerine hudut kalelerini tamir ettirdi.

1581'de azledilerek İstanbul'a çağıldı. Safevi saldırılar karşısında Kafkaslar'da Özdemiroğlu Osman Paşa'nın üstün gayretleriyle ayakta kalındı.

Osmanlılar, 1582'de Kür Irmağı kenarında mağlup oldularsa da etesi sene Özdemiroğlu Osman Paşa, Meşaleler Savaşı da denilen Bestepe muharebesinde İran'ın önde gelen kumandanlarından İmam Kulu Han'ı yendi. İran savaşlarının yeni serdan Ferhad Paşa, aynı tarihlere Revan'ı fethedip, isyan eden Gürcüler'i tekrar itaat altına aldı. İstanbul'un emirlerini yerine getirmede gevşek davranan Kırım Hanı Mehmed Giray'ı cezalandırıp İstanbul'a gelen ve veziriazamlığa getirilip yine doğuya gönderilen Osman Paşa, 1585'te Tebriz'i ele geçirdi, fakat Safevi veliahdı Hamza Mirza ile yaptığı muharebe esnasında eceliyle vefat etti. —>

İstanbul'da bir devre damgasını vuran Sokollu Mehmed Paşa, cinayete kurban gitmişti. Lala Mustafa Paşa, Erzurum'da iken serdarlıktan azledilip, İstanbul'a çağıldı.

KARABAĞ'IN FETHİ

İkinci defa İran serdarlığına tayin edilen Ferhad Paşa mücadeleyi başıyla devam ettirdi. İran tahtına 1587'de Birinci Abbas'ın geçmesi de Safeviler için savaşın kaderini değiştirmeye yetmedi. Safeviler güneyden de sıkıştırdı. Osmanlı birlikleri, 1588'de Karabağ'ı fethettiler. Özbekler de, Herat'ı alıp Horasan'a girmiş ve İran'ı doğudan tazyik etmeye başlamışlardı.

Şah Abbas 1587'de tahta oturduğu zaman Safeviler, batıdan Osmanlılar'ın, doğudan Özbekler'in taarruzları arasında sıkışmış ve ülkenin asıl askeri kudretini ellerinde bulunduran çeşitli boyalara mensup emirler arasında bitip tükenmek bilmeyen kanlı mücadeleler yüzünden yıklanmanın eşliğine gelmişti. Zor durumda kalan Şah Abbas başı istedi. Osmanlılar da savaşın sona erdirilmesini istiyorlardı. 1590'da İstanbul'da imzalanan Ferhad Paşa Antlaşması ile İran, Osmanlı üstünlüğünü tanıdı.

Kafkaslar'da Osmanlı hakimiyeti

Kafkasya hareketi ile Hazar kıyılarına kadar ulaşan Osmanlılar, fethettiler bu yeni sahada sağlam bir şekilde yerleşmek için uğraştılar. Artık Hazar Denizi'ne de komşu olan Osmanlılar, doğuda yapılacak mücadelelerde stratejik önemi olan bu denize hakim olabilmek için burada "Hazar Kaptanlığı" adıyla yeni bir kaptanlık kurdular. Osmanlı hakimiyeti altına alınan bölgelerden stratejik öneme sahip yerler çeşitli beylerbeyliklere ve sancaklara bölünerek doğrudan doğruya İstanbul'dan tayin edilen görevliler tarafından yönetildi. →

Üçüncü Murad'ın İran elçisini kabulü

Zor durumda kalan Şah Abbas başı istedi. Osmanlılar da savaşın sona erdirilmesini istiyorlardı. 1590'da İstanbul'da imzalanan Ferhad Paşa Antlaşması ile İran, Osmanlı üstünlüğünü tanıdı.

İNGİLTERE OSMANLI

16. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Kuzey ve Doğu Afrika'da Portekiz ve İspanya ile giriştiği mücadele bu bölgelerin kaderini değiştirmişti. Üçüncü Murad tahta çıktıktan birkaç yıl sonra Manisa'da sehzade iken yanında bulunan, Hasan Paşa'yı bir türlü kaşıkıklann bitmediği Yemen'e vali tayin etti. Hasan Paşa'nın 1580-1604 yılları arasındaki yaklaşık 25 yıllık valiliği Yemen'i gerçek manada bir Osmanlı toprağı yaptı. Hasan Paşa'nın Yemen'deyken Doğu Afrika sahillerine kadar geniş bir alanda faaliyet göstermişti.

Kenya'da Osmanlılar

İspanya'nın 1578'de Osmanlı'dan büyük bir darbe yiyip, kralları kaybeden Portekiz'i 1580 yılında işgali Hint Okyanusu'ndaki Müslümanlar için büyük bir fırsat oldu. Yemen Valisi Hasan Paşa, bu durumdan istifade ederek Emir Ali Bey adlı kapitanını Maskat'ı işgal eden Portekizliler'e karşı gönderdi. Uzun sürecek bir başan elde edilmese bile Osmanlı Hint Okyanusu adalarında yaşayan Müslümanlar için Osmanlı kendisini göstermişti.

Emir Ali Bey, 1585'te Aden Körfezi üzerinden Afrika tarafına geçti. Mahalli sultanlıklar kendisini destekliyordular. Yolda karşılaştığı Portekiz filosunu mağlup etti. Somali sahillerini takip ederek Makdişu, Malindi, Lamu takımadaıan ve Kenya'daki Mombasa'ya kadar ilerledi. Emir Ali Bey, geçtiği yerleri Osmanlı idaresine bağladı. Osmanlılar'ın bugünkü Kenya topraklarına müdahalesi Portekizler'i tedirgin etmişti. Kendilerine bağlı Yamyam Zimba kabilesini Mombasa üzerine gönderdiler. Emir Ali Bey, gelişmeler üzerine ikinci Mombasa seferine çıktı. Portekizliler bu seferi haber alınca hemen büyük bir donanma gönderdiler. Yamyam Zimbaların adaya girişini engellemek üzere donanmayı limana çeken Osmanlı askerleri, Portekiz donanmasını denizde karşılayamadı. Bu durumu değerlendiren Portekizler kısa zamanda limanda demirli Osmanlı donanmasını yakıp, Mombasa'yı topa tuttular. Emir Ali Bey şehid düştü. Adada Osmanlı askerleri de karaya çıktıklarında, Zimbalar tarafından hunharca şehid edildiler. —>

DAN YARDIM İSTEDİ

Üçüncü Murad devrinde Avrupa'nın en uzak ülkelerinden İngiltere ile ilişki kurulmuştu. İngiltere'ye 1580'de daha önce Fransa'ya verildiği gibi kapitülasyon verildi.

İngiltere, bu yıllarda Habsburglar'ın İspanya kanadı tarafından işgal edilmek üzereydi. İngilizler, Fransa örneğinden hareket ederek Habsburglar'a karşı direnebilmek için tek şanslarının Osmanlı İmparatorluğu'ndan yardım almak olduğunu anlamışlardı. Üçüncü Murad devrinde Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkiye geçerek, İspanyol donanmasının İngiltere'yi işgalini engellemek için yardım istediler. Bunda da başarılı oldular. İngiltere Türk donanmasının yardımıyla İspanyol işgalinden kurtuldu. İngiltere'nin Osmanlı İmparatorluğu'na gönderdiği elçiler, İspanyollar'a karşı yardım alabilmek için her türlü yolu denemişlerdi. İngiliz temsilcisi Harborne, Üçüncü Murad'a sunduğu arzualinde diplomatik üslubu bırakmış, bir donanma gönderilmesi için neredeyse yalvarmıştı.

Unutulmayan sünnet düğünü

Üçüncü Murad'ın 1582'de oğlu Şehzade Mehmed için tertiplelediği sünnet düğünü, Osmanlı İstanbulu'nun şahidi olduğu en büyük eğlencelerden biridir. Şenliğin hazırlıkları daha bir yıl öncesinden başladı. İbrahim Paşa Sarayı'nın Atmeydanı'na bakan cephesine padişah, şehzade ve harem halkının eğlenceleri izleyebilmeleri için gösterişli kasırlar inşa edildi, sarayın girişindeki basamaklar yenilendi. Başkent in yüzeye yakın esnaf loncası, şenlikler kapsamında icra edecekleri alay geçişinde kendilerini izleyecekler arasında padişahın da bulunacağını bildikleri için en güzel mallarını bu büyük merasime yetiştirmek için çalıştılar. Şenliklerin en gösterişli unsuru olacak nahılları, şeker bahçelerinin hazırlanması onlarca insanın günlerce çalışmasını gerektirdi. Atmeydanı'nın törene katılacakları için hazırlanması ile ilgili bütün hazırlıkları tamamlanmasından sonra, nihayet kararlaşan günlerde harem halkı, şehzade ve padişahın İbrahim Paşa Sarayı'nda, diğer davetlilerin de meydanda kendileri için hazırlanan yerlere otumalarıyla şenlikler başladı. →

ŞENLİĞİN 40. GÜNÜ SÜNNET EDİLDİ

1582 şenliğinden bir sahne

Şenlikler kapsamında vezirler, beylerbeyiler gibi büyük makam sahiplerine, ulemanın önde gelenlerine ve son olarak da büyük şeyhlere peş peşe ziyafetler çekildi.

Beşi büyük olmak üzere toplam 360 nahalın şehir içinde aylarla nakledilmeleri bir hayli zorluklarla oldu.

Davetilerin hediyelerini takdim etmeleri, zanaatkarların 39 gün süren alay geçişleri, anıtlar arasına gerilen iplerde cambazların maharetlerini sergilemeleri, denizcilerin meydana sanduka içinde derya getirmeleri, bir kedinin cambazlık yapması, alana büyük bir dağ ve iki kale maketinin getirilmesi, türlü oyunlar, gösteriler izleyicilere hayatları boyunca unutamayacakları anılar yaşattı. Özellikle de ağzından ateşler saçan mekanik bir ejderha, izleyen herkesin ağzlarını açık bıraktı.

Üçüncü Murad kendi yerine Veziriazam Koca Sinan Paşa'yı vekil tayin etti ve tüm olan biteni İbrahim Paşa Sarayı'ndan izledi. Şenlikler kapsamında vezirler, beylerbeyiler gibi büyük makam sahiplerine, ulemanın önde gelenlerine ve son olarak da büyük şeyhlere peş peşe ziyafetler çekildi. Diğer günlerde de devlet ileri gelenlerine sofraya yemek,

tatlılar, şerbetler ve çeşitli yiyecekler gönderilirdi. Ayrıca, her gün türlü türlü yiyeceklerle doldurulan binlerce kâse fakir fukara arasında dağıtıldı. Dügünü izleyen yabancılar içinse belki bunlardan daha ilginç olan şey; padişahın tebaasına karşı cömertliğinin bir nişanesi olmak üzere Atmeydanı'ndaki çeşitli yerlere önceden bırakılan içleri pilav ve et dolu yüzlerce tabağın padişahın işaretleriyle izleyiciler tarafından "yağmalanması" şeklinde icra edilen çanak yağmasıydı.

Şenliğin 40. günü Vezir Cerrah Mehmed Paşa şehzâdeyi sünnet etti. Bunun meydanadaki kalabalığa yansıması İbrahim Paşa Sarayı'nın önündeki devasa nahalın ateşlenmesi ve gece şenliğin en şatafatlı eğlencelerinin tertiplenmesi oldu. Eğlencelerin bir süre daha devam ettirilmesi düşünülürken, yenicilerle sipahiler arasında büyük bir kavganın çıktığı haberi herkesin keyfini kaçırdı. →

SİPAHİ-YENİÇERİ ÇATIŞMASI

O smanlı tarihinde yeniçeri-sipahi kavgası ilk defa büyük boyutlarda Şehzâde Mehmed'in sünnet düğününde yaşandı. Şenlikler sırasında

İstanbul subaşısı olan

Tannibilmez

Ahmed Çavuş

yanına birkaç

yeniçeri ile gece

bekçilerini alıp

sipahi odalarına

teftişe çıkmıştı.

Sipahileri

odalarında

fahişelerle yakalayan

Ahmed Çavuş ile

yeniçeriler bekâr

sipahileri

cezalandırmaya

kalkışınca kıyamet

koptu. Gürültüleri

duyan diğer

odalardaki sipahiler de

subaşının etrafında

toplandılar. Yeniçerileri

dövdüler. Yeniçeriler de

arkadaşlarının

intikamını almak için

sipahilere saldırdılar.

Padışahın karşısında,

eğlencelerin hızla devam

ettiği Atmeydanı bir anda yeniçeri ile sipahilerin

kavgası nedeniyle savaş alanına dönmüştü. İki taraf

arasında kavga büyüyüp birbirlerini öldürmeye

başlayınca kavgayı ayırmak isteyen Yeniçeri Ağası

Ferhad Ağa meydana atıldı. Ama Ferhad Ağa'yı gören

yeniçeriler daha da fazla gayrete gelerek, çevredeki

yeniçerilerin de katılımıyla var güçleriyle sipahilere

saldırap iki tanesini öldürdüler.

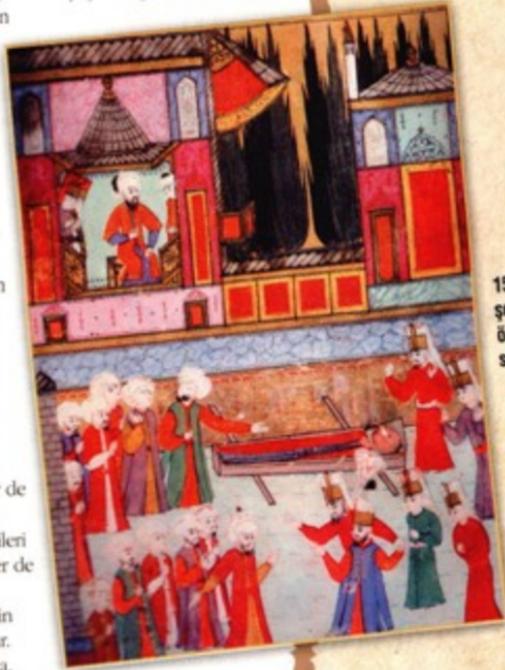
Yaşananlara kızan Üçüncü Murad düğünün sessiz

sedasız 52. günü Topkapı Sarayı'na döndü ve böylece

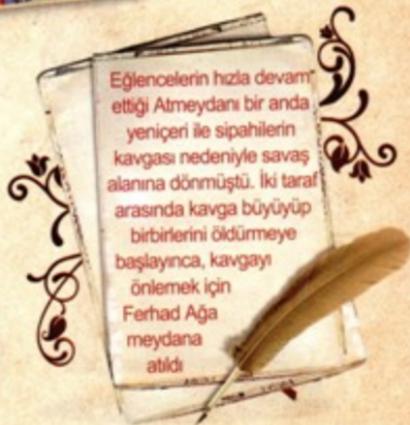
şenlikler sona erdi. Ama bu hadiselerin asıl önemli

yönü yeniçeriler ile kapıkulu sipahilerinin ilk defa karşı

karşıya gelmiş olmalarıydı. →

1582
şenliğinde
öldürülen
sipahi

Eğlencelerin hızla devam
ettiği Atmeydanı bir anda
yeniçeri ile sipahilerin
kavgası nedeniyle savaş
alanına dönmüştü. İki taraf
arasında kavga büyüyüp
birbirlerini öldürmeye
başlayınca, kavgayı
önlemek için
Ferhad Ağa
meydana
atıldı

BEYLERBEYİ VAK'ASI

Lala
Mustafa
Paşa
komutanlara
ziyafet
veriyor

Paranın her geçen gün ayarının düşürülmesi Osmanlı akçesinin piyasadaki alım gücünü azaltmakta ve bundan da en fazla maaşlı askerler, yani kapıkulu askeri zarar görmekteydi. İstanbul esnafı ayar düşük akçe ile alış veriş yapmak istemediği için kapıkulu askeri zor duruma düşmüştü. Artık dayanacak güçleri kalmayan yeniçeriler, önce şeyhülislâma daha sonra da Veziriazam Siyavuş Paşa'ya durumlarını arz ettiler, ancak istediklerini elde edemeyince daha etkili bir çözüm için 2 Nisan 1589'da Topkapı Sarayı'nın önünde toplandılar. Hatta sarayın dış ve iç avlusunu işgal edip, Divân'ı bastılar. Üçüncü Murad tarafından gönderilen nasihatçileri taşladılar ve paranın

Yeniçeriler, Üçüncü Murad tarafından gönderilen nasihatçileri taşladılar ve paranın ayarının düşürülmesinin baş sorumlusu olarak gördükleri Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa ile Başdefterdar Mahmud Paşa'nın kellelerini istediler.

ayarının düşürülmesinin baş sorumlusu olarak gördükleri Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa ile Başdefterdar Mahmud Paşa'nın kellelerini istediler. Bu iki kişiyi katletmek istemeyen padişah, asilere, her ikisini de azledip şehirden uzaklaştıracağını söyledi. Bunu reddeden asilerden bazılar, "Beylerbeyi baş elimize gelmeyince bu gün bu Divân'dan dışarı çıkmayız, sonuç kötü olur, yerine padişah buluruz" diyerek padişahı tahttan indirmekle tehdit ettiler. Asilerin işi daha da ileri götüreceklerini gören padişah, "Sözüm geçmedi. İçoğlanları, bostancılar ve baltacılar ellerine silahlarını alsunlar" diye emretti. Ancak bunun kardeşkanı dökmekten başka bir işe yaramayacağını gören devlet ileri gelenleri, padişahı bu kararımdan vazgeçirdiler ve Mahmud Paşa ile Mehmed Paşa asilere verildi. →

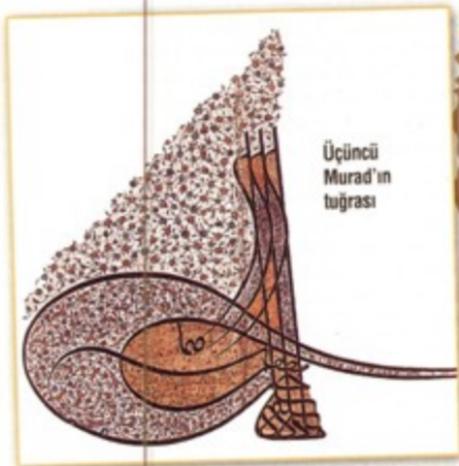

MAAŞ İSYANI

27 Ocak 1593'te kapıkulları üç aylık maaşlarını almak için mutad üzere sarayda toplanmışlardı. Yeniçeriler ulûfelerini tam olarak alıp saraydan ayrıldılar. Fakat sıra kapıkulu sipahilerine geldiğinde, bunlara hazinede yaşanan sıkıntı yüzünden maaşlarının yalnızca bir kısmı verilebildi. Sipahiler, yeniçerilere ulûfeleri tam olarak verilirken kendilerine eksik ödeme yapıldığını, daha sonra ise alacaklarını tahsilde büyük sıkıntı yaşadıklarını iddia edip eksik maaş almaya yanaşmadılar. Hazineden bir miktar daha para çıkartılıp maaşlarına ilave edildiyse de tavırları değişmedi. İçlerinden isyandan vazgeçmelerini öğütleyen akliselman sahiplerini dinlemeden susturdular, para keselerini almaya giden arkadaşlarını engellediler ve etraftaki kaldırım taşlarını söküüp rasihate gelen kethüdalara, ağalılara, kapıcılar kethüdasına, çavuşbaşısına ve diğer çavuşlara fırlattılar. Kendilerine reva görülen haksızlığın sorumlusu olarak Veziriazam Siyavuş Paşa'nın, Defterdar Seyyid Emir Mehmed Efendi'nin ve Harem-i Hümayûn'da büyük nüfuz sahibi Çarfedâ Hatun'un kellelerini istediler. Durumdan haberdar edilen Üçüncü Murad, isyan ateşini büyümeden söndürmek için iç hazineden 50 kese daha çıkartılıp sipahilere dağılmasını emretti. →

Üçüncü Murad tuğralı bir mülkname

Üçüncü Murad'ın tuğrası

Sipahiler, yeniçerilere ulûfeleri tam olarak verilirken kendilerine eksik ödeme yapıldığını, daha sonra ise alacaklarını tahsilde büyük sıkıntı yaşadıklarını iddia edip eksik maaş almaya yanaşmadılar.

“BİZ ÇOKTAN KÂFİR OLDUK”

Nurbanu Sultan'ın cenazesi

Ellerinde Kur'an'la sipahilerin asilerin karşısına çıkan vaizler sözlerini dinletemediler, yaptıklarının dine aykır olduğunu belirtince, "Biz çoktan kâfir olduk, hemen bize defterdân ve kethûda kadının başlarını getirin" cevabını aldılar.

Bu tedbir de asilerin cesareterini artırmaktan ve seslerini gürleştirmekten başka bir netice vermedi. Bu arada saraydaki kalabalık, akan akan gelen seyirciler ve böyle hadiseleri hiç kaçırmayan ayak takımının iştirakiyle artıyordu.

Veizler ve kazaskerler asilere nasihat etmek istediyse de taşta tutuldular. O dönemde hayli rağbet edilen vaizlerden Emir Mehmed Efendi ile İbrahim Efendi asileri yatıştırmak üzere saraya davet edildiler. Elleri Kur'an'la sipahilerin karşısına çıkan vaizler sözlerini dinletemediler; yaptıklarının dine aykır olduğunu belirtince, "Biz çoktan kâfir olduk, hemen bize defterdân ve kethûda kadının başlarını getirin" cevabını aldılar. Defterdân Peygamber soyundan olduğunu söylediyse de "Gerekse Hasan ve Hüseyin başı olsun" karşılığını aldılar.

Asilerin ısrarla kellesini istedikleri Defterdâr Mehmed Efendi sanğını çıkartıp başına yeşil sank sanp "kazaya nza" diyerek asilerin karşısına çıkmaya hazırlanıyordu ki, çavuşlar ve Divân ricalı tarafından geri çevrildi. Vezir Boyalı Mehmed Paşa, Veziriazam Siyavuş Paşa'ya, "Neden bu şahsı korursunuz. Geçende beylerbeyi ve vezir olan Mehmed Paşa'yı verdiniz, bu defterdardır, verip fitneyi defedin" diyerek defterdânı feda edilmesini istedi. Fakat Kazasker Bostanzâde, "Bu Divân, Yezid'in divânı mıdır ki, Âl-i Resûl başı yuvarlansın. Dahi sabredin" sözleriyle hem Emir Mehmed Efendi'yi müdafaa hem de Divân'daki tartışmaları teskin etti.

Divân'da bunlar yaşanırken birden bire asiler arasında velvele koptu. Bostancıların, içoğlanlarının ve baltacıların silahlanıp saldırıya geçecekleri, yeniçerilerin de arkadan kendilerini kuşatacağı şayiati üzerine sipahiler, ellerine silah geçirebilmek için dehşet içinde Cebeâne'ye doğru koşmaya başladılar. Bu esnada nereden geldiği belli olmayan "bre urun" sadası sarayda yankılandı. Çavuşlar ve kapıcılar ellerine geçirdikleri avludaki odunlarla ve az önce asilerin kendilerine nasihat edenlere savurdıkları taşlarla kaçanlara saldırdılar. Bu hâl meydandaki kargaşayı büsbütün artırdı. →

İSYANIN ERTESİ GÜNÜ

Asiler can havliyle hep birden Ortakapı'ya yönelince izdihama yaşandı. Tam bu esnada saraya odun getiren arabalar içeri girmiş ve kaçmaya çalışan sipahiler iki kapının arasında arabaların ortasında kalıp, bu yüzden birbirlerini çiğnemişlerdi. Kaçmaya çalışanlardan 117'si ezilerek feci bir şekilde can verdi, bazıları etraftaki odalara, mutfağa ve ahırlara gizlendi, dışarı çıkmayı başaranları ise yeniçilerle birlikte yetişip gelen yeniçeri ağası kol değnekleriyle penşan etti.

Uğursuz Veziriazam

Yaşanan bütün bu hadiselerin siyasi arenada da önemli neticeleri oldu. İsyanın ertesi günü asilerin tedbinde gösterdiği hizmetten dolayı taltif edilen Veziriazam Siyavuş Paşa bir sonraki gün azledildi ve yerine Koca Sinan Paşa getirildi. Sinan Paşa'nın adamları, Siyavuş Paşa'nın gerek şimdiki gerekse daha önceki vezaretinde kapıkullarının Divân'ın bastıklarını, bunun paşanın uğursuzluğuna delâlet ettiğini ve görevde kalması hâlinde daha birçok fitnenin meydana geleceğini söyleyerek Üçüncü Murad'ı veziriazama azle ikna etmişlerdi. Uğursuzluğuna inanılan Siyavuş Paşa bir daha veziriazamlığa getirilmedi. Kubbealtı vezirleri arasında da değişiklik yapıldı. İsyanın merkezindeki isim, Başdefterdar Mehmed Efendi daha o gün azl ve Yenihisar'a hapsedildi. Diğer iki defterdar Hasan Efendi ile Yahya Efendi de ertesi gün azledildiler.

Safiye Sultan

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

25 ŞUBAT 2011 CUMA / SAYI: 20

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

**TALİHSİZ SULTAN
III.MEHMED (2)**

(1566 - 1603)

III. Mehmed

ÜÇÜNCÜ MEHMED (2)

Üçüncü Mehmed'in en büyük talihsizliği tahta çıkınca 19 kardeşini öldürtmek zorunda kalmasıydı. Bu hadise padişahın ömür boyu yakasını bırakmadı.

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden

PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:

Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜRDİL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erden KIRACI

Seramik Müdür ve Tigele Kuy Tutucu
Gürdal GÜRLER

Değerim ve Satış Müdürü
Özdemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇINAR
Reklam Genel Müdür Yardımcısı: Mustafa ULUCA
Reklam Yönetim Müdürü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Reklam Koordinatörü: Tel: (0212) 350 86 28
reklam@bugun.com.tr

Bizimiz Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melike Ahi Sokakı Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Siğir / İSTANBUL
Telefon: (0212) 350 86 00 Faks: (0212) 273 09 54

Resmiyet Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Haseki-Bağcı Cad. No: 4 Sarıyer - Kartal / İstanbul

"Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden Padişahlar" diziye yapılan izin, yayı, eseri ve fotoğrafları İPEK ve Benim Kanunum'dan ayrılmadan her türlü hakları Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. aittir. İzin alınmaksızın başka yayınlarda kullanılması yasaktır.

YENİ CAMİİ

16

. yüzyılın sonlarında Osmanlı siyasetinde adından sıkça söz ettiren Üçüncü Murad'ın eşi ve Üçüncü Mehmed'in annesi Safiye Sultan sur

çinde kendi adına bir külliye yaptırmak istedi. Yer olarak o zaman Emin İskelesi ismiyle anılan Eminönü ile Sirkeci arası seçildi. Yapılacak külliyeğe yer açmak için Bahçekapı civarında yaşamakta olan Yahudiler İstanbul'un başka muhitlerine nakledildiler.

Haliç'e yeni bir görünüm ve kimlik kazandıran külliyenin inşasına Üçüncü Mehmed zamanında, 1597'de başlandı. İlk olarak Mimar Davud Ağa'nın nezaretinde başlayan inşaat çalışmaları, onun 1598'de azl ve katledilmesi üzerine Mimar Dalğç Ahmed Ağa tarafından sürdürüldü. Cami zemin kat pencerelerine kadar yükselmişken 1603'te taht değişikliği oldu ve Safiye Sultan yeni padişah Birinci Ahmed tarafından Eski Saray'a gönderildi. Bu durum inşaatın yarım kalmasına sebep oldu. Cami 60 yıl kadar sonra Dördüncü Mehmed'in annesi Hatice Turhan Sultan tarafından bitirilebildi.

Kira Kadın'ın katli

İstanbullular 17. yüzyılın ilk Ramazan'ına büyük sıkıntılarla girdiler. Buğday, pirinç, nohut gibi hububat ve yağ, bal, et, ekmek gibi temel ihtiyaç maddelerinin satışında çarşı pazarda kimse devletin belirlediği fiyatlara riayet etmiyor, elbise ve sair giyim eşyaları yüksek fiyatla güç bela bulunabiliyordu. Arpanın kilesi 60, bir ekmeğe 5, pabuç 100 ve çizme 200 akçeğe çıkmıştı. Avusturya ile harbin sümekte olduğu bu dönemde akçe de hızla değer kaybetmekteydi. İstanbul'daki sipahilerin üç aylık maaşlarının yarısı altın, yarısı da akçe olarak güç bela ödenemiyordu. →

Yeni Camii

Yeni Camii'nin inşasına Üçüncü Mehmed'in annesi Safiye Sultan külliyesi olarak 1597'de başlandı. Ancak taht değişikliğinden inşaat yarım kaldı. Cami 60 yıl kadar sonra Dördüncü Mehmed'in annesi tarafından bitirilebildi.

SİPAHİLERİN İSYANI

Bu sıkıntıların yaşandığı bir zamanda Serdar ve Veziriazam İbrahim Paşa maiyetinde kışlak için Belgrad'a çekilmiş olan bölük halkından ulûfelerini burada alanların esâmî defteri ile devlet adamlarının tasarrufundaki cizye ve hizmet defterleri Frenk Mehmed Ağa eliyle İstanbul'a getirildi. Maaşlarını ayan düşürülmüş akçe ile alan İstanbul'daki sipahiler, bu surette hizmet defterlerinin tevziinde de kendileri aleyhinde bir uygulamanın yapıldığını öğrendiler. Bu gelişme, sipahilerin isyan bayrağını kaldırmalarına sebep oldu. İsyanın sebebi Harem'le vezirler arasındaki nüfuz mücadelesiydi. Gerek cephedeki Veziriazam İbrahim Paşa gerekse sadaret kaymakamı olarak İstanbul'da bulunan Halil Paşa kayınvalideleri olan Safiye Sultan'ın siyaset üzerindeki nüfuz ve müdahalelerinden artık bıkmışlardı. Aynı zamanda kapıkulu sipahileri de valide sultanın nüfuzundan rahatsızdılar. Padişahın annesi Şafiye Sultan, rica ve niyazla oğlu Üçüncü Mehmed'in hizmet defterlerini kendisine tahsis etmesini sağlamış, daha sonra bu geliri "kethüdası, gözde ve başmüsaviri" olan Yahudi Kira Kadın'a (Esperanzo Malchi) vermişti. Kira Kadın, bunların

Sipahi

bir kısmını satmış, bir kısmını da oğulları ve akrabalarına hibe etmişti. Hâlbuki âdet üzere bu defterlerin sipahiler arasında dağıtılması gerekliydi. Kira Kadın, bu dönemde Harem'le kurduğu bağlantı sayesinde büyük bir servete sahip olmuştu. Safiye Sultan'ın iki damadı, İbrahim Paşa ile Halil Paşa, valide sultanın nüfuzunu kırmak için sipahilerin bu hoşnutsuzluğundan istifade etmek isteyip onları kışkırttı. İsyan eden sipahiler, saraya gelerek Üçüncü Mehmed'den, fesat kaynağı olarak gördükleri Kira Kadın'ın başını ve Safiye Sultan'ın da devlet işlerine karışılmamasını istediler. Safiye Sultan, bu gelişmeler üzerine "Benim damadlarını bana düşmandır, devlet ve saltanat namusu böyle korunmamalıydı. Kul taifesinin bu şekilde hücum 'rında ikisinin de rey ve marifetleri vardır" demişti. →

Padişahın annesi Safiye Sultan, rica ve niyazla oğlu Üçüncü Mehmed'in hizmet defterlerini kendisine tahsis etmesini sağlamış, daha sonra bu geliri "kethüdası, gözde ve başmüsaviri" olan Yahudi Kira Kadın'a (Esperanzo Malchi) vermişti.

'BİZ İŞİMİZİ BİLİRİZ'

Sipahiler 1 Nisan 1600'de Halil Paşa'nın konağı önünde Frenk Mehmed Ağa'nın etrafını sardılar. Getirdiği hizmet defterlerinin akabetini sorup maaş olarak aldıkları ayan düşürülmüş akçeden şikâyetle, defterlerin kendilerinin hakkı olduğunu ve saraydaki kadınlarla ağalara verilmemesini ihtar ettiler. "Biz işimizi biliriz" diyerek Mehmed Ağa'yı serbest bırakan binlerce sipahi doğrudan Şeyhülislam Sunullah Efendi'ye gelip, "bize ulûfe olarak verdikleri bozuk ve geçmez akçe ile aldığımız yiyecekler helâl midir?" diye sordular. Şeyhülislamın "değildir" demesi üzerine, "Yahudi Kira Kadın gümrükleri iltizam etmiştir, bize verilen bu kalp akçe onundur, biz onu katlederiz" diyerek Kira Kadın hakkında fetva istediler. Sunullah Efendi, "zimmilerin katli şer'an caiz değildir, ama şehirden sürülün, durmasın gitsin" şeklinde fetva verdi. Asiler homurdanmaya devam edince şeyhülislam, isteklerini içeren bir arzuhal yazarlarsa, padişaha ulaştıracağını söyledi.

Din değiştirmesi de kurtaramadı

Sipahiler ertesi gün, bu defa Sadaret Kaymakamı Halil Paşa'nın kapısına gelip onu Divân'a çıkartmadılar. "Elbette Kira Kadın elinden hizmet defterleri satılır, komayıp, meydana gelmek gerek" diyerek paşayı sıkıştırdılar. Halil Paşa, Sultan Üçüncü Mehmed'e haber gönderip, durumun kötüye gittiğini, asilerin istediklerini almadan dağılmayacaklarını ve Kira Kadın'ın saklandığını bildirdi. Üçüncü Mehmed'in emriyle Kira Kadın arandı. Yeniçeri Ağası Hasan Ağa da asilere karşı tedbir aldı. Yeniçeriler, Yahudi mahallesi ile şehrin diğer muhitlerini asilerin taşkınlıklarından korumaya çalıştılar. Bu esnada Kira Kadın bulunup, Halil Paşa'nın konağına getirildi.

Kira Kadın dinini değiştirerek Fatma adını almıştı, fakat bu kararın ona bir faydası dokunmadı. Sipahiler, Kira Kadın'ı kendilerine teslim etmesini, aksi takdirde konağı başına yıkacaklarını haykırdılar. Halil Paşa, Kira Kadın avluya girince konağın pencerelerinden birisine gelerek kadına ne isterlerse yapabilecekleri marasında asilere elini salladı. Bunun üzerine sipahiler, "gebersin, gebersin" diye haykırdılar. →

Yeniçeri ağası

Kira Kadın dinini değiştirerek Fatma adını almıştı, fakat bu kararın ona bir faydası dokunmadı. Sipahiler, Kira Kadın'ı kendilerine teslim etmesini, aksi takdirde konağı başına yıkacaklarını haykırdılar.

'YAHUDİLER KIZIL ŞAPKA GİYSİN'

Yahudiler

Halil Paşa'nın kapısı önünde toplanan sipahiler Kira Kadın'ın ailesinin ve akrabalarının kendilerine teslimini istediler. Kadın oğullarından birisi de bulunup buraya getirildi. Asiler onu da parçalayıp sürüye sürüye annesinin cesedinin yanına bıraktılar.

Asi sipahiler, konağın merdivenlerinin başında atılan indirilen yaşlı kadını hançerlerle parçaladılar ve ayağına bir ip bağlayıp ölü bedenini sürüyerek Atmeydanı'na getirdiler. Sonra da yarı Kira Kadın'ın bütün aile

efradını da bulup öldürmek üzere anlaşış, onlar hakkında da fetva almak için yine Sunullah Efendi'nin konağına geldiler. Şeyhülislamın tavsiyesiyle bu defa da isteklerine dair bir arzuhal yazdılar ve padişaha ulaştırılmak üzere bunu kendisine verip, dağıtdılar.

Ertesi gün Halil Paşa'nın kapısı önünde toplanıp Kira Kadın'ın ailesinin ve akrabalarının kendilerine teslimini istediler. Kadın oğullarından birisi de bulunup buraya getirildi. Asiler onu da parçalayıp sürüye sürüye annesinin cesedinin yanına bıraktılar. Kira Kadın'ın küçük oğlu ise İslâm'ı kabul ve iltizamlarındaki mirî malların hesabını vermeyi taahhüt ettiği için asiler tarafından bağışlandı.

Daha sonra asiler, saraya, "Bundan sonra Yahudiler değerli elbise giymeyip kız şapka giysinler ve iltizamlara gimesinler. Ve paranın durumu eskiden nasılsa yine öyle olsun" diye arzuhal gönderdiler. Üçüncü Mehmed, buna cevaben

gönderdiği ve Rumeli Kazaskeri Hocaizade Mehmed Efendi tarafından okunan hatt-ı hümayûnunda, sikke tasihîhi için Halil Paşa'ya 100 bin flori yollanacağını ve tamamı 88 adet olan hizmet defterlerinin bölük halkına tevzi ve taksim edileceğini vadetti. Böylece istediklerini elde eden sipahiler, bir daha devlet işlerine karışmamaları şartıyla Bostancıbaşı Ferhad Ağa ile Kapıbaşı Gazanfer Ağa'nın da kellelerinden vazgeçtiklerini bildirip Üçüncü Mehmed'e dua ederek dağıtdılar. Kira Kadın'ın sadece sahip olduğu ticarî malların bedeli ile nakit parası 50 milyon akçeydi. Devlet hazinesine aktarılan bu parayla, kapıkullarının üç aylık maaşları ödendi. Safiye Sultan, ortaklık yatıştıktan sonra isyan sırasında pasif kaldığı için Halil Paşa'yı görevinden azlettirdi. →

YENİ BİR İSYAN

1601

Mart'ta kapıkulu sipahiler, sarayın güçlü isimlerinden Ak Hadım Ağası Gazanfer Ağa'nın kellesini talep ettiler. 21 Mart 1601'de toplanan düşmanlarına göre Valide Safiye Sultan'ın arkasında bulunan sekiz kişinin imparatorluğu yönettiği belirlenmişti. Bunlar, Kapıağası (Bâbüssaâde Ağası) Gazanfer Ağa, harem ağası, Bâbüssaâde ağasının kâhyası, kapıcılar kethüdası, bostancıbaşı, Raziye Hatun'un kızı ve saray dalkavuklarının en önemli iki tanesiydi. Asilere göre sultan devletin hakimi değil ancak mütevellisiydi.

Sultan, normalde veziriazam ve devletin birkaç üst düzey yöneticisi dışında kimseyi kabul etmezdi. Ancak asker ayaklanınca kapıkulu sipahilerinin temsilcisi olan 40 kişi ile görüştü. Sipahilerin temsilcileri, "rüşvetçilerin padişahın uzak tutulması ve huzur-ı hümâyûndan uzaklaştırılmasını istediler". Sipahiler, ya sultanı hükümdarları olarak benimseyeceklerini veya ocak kanunları ve töreleri gereği kendisini sarayın muhtelif bir yerine hapsedeceklerini söylediler. Üçüncü Mehmed, bu gelişmeler üzerine Veziriazam İbrahim Paşa'ya Gazanfer Ağa'yı saray dışında bir yerde görevlendirebilir, görevlendiremeyeceğini sordu fakat olumsuz cevap aldı. Sipahilerin isteğinin yerine getirilmemesi isyanı büyütebilirdi. Fakat isyan büyümeden Cigalazâde Sinan Paşa'nın arabuluculuğu ve sultanın bostancıbaşısının azliyle yatıştılar.

İçki yasagi

Anadolu'da celal isyanlarının devam ettiği, İstanbul'da ardi ardına isyanların yaşandığı ve askerın hükümdarı tehdit ettiği bu dönemde Osmanlı yönetimi meşruiyet sıkıntısına düşmüştü. Gayrimüslimlerin kayafetlerine daha önce getirilen yasaklar yine gündeme geldi. Elçiliklerde çalışanlar dışında hiçbir Yahudi ve Hristiyan'ın ipekli veya Venedik elbisesi giyemedi. 1601 Nisan'ında içki satışı yasaklanıp, meyhaneler kapatıldı ve yasak çok etkili bir şekilde uygulandı. →

Üçüncü Mehmed

Sipahilerin isteğinin yerine getirilmemesi isyanı büyütebilirdi. Fakat isyan büyümeden Cigalazâde Sinan Paşa'nın arabuluculuğu ve sultanın bostancıbaşısının azliyle yatıştılar.

SULTAN TAHTIN

Bir türlü bitmeye savaşlar ve celali isyanları yüzünden İstanbul'da huzursuzluk bitmedi. 1603'te kapıkulu sipahileri homurdanmaya başladı. İlk olarak bazı makamlarda değişiklikler yapılarak ortalık yatıştırılmaya çalışıldı. Ancak bundan tatmin olmayan sipahiler, Sultan Üçüncü Mehmed'den ayak divânı toplamasını istedi. Üçüncü Mehmed bu isteği kabul ederek, sarayın avlusuna taht kurdurup, ayak divânına çıktı. Sipahilerin sözcüleri, sert ifadelerle memleketin içine düştüğü vahim hâlden ve devlet adamlarının basiretsizliğinden yakındılar, suçluların derhal cezalandırılmasını istediler. Özellikle Gazanfer Ağa rüşvet alarak Hüsrev Paşa'yı celali üzerine serdar yaptırmakla suçlandı.

İtham edilenlerden ilk olarak, birkaç gün önce sadaret kaymakamlığından azledilip, Yedikule'ye hapsedilen Saatçi Hasan Paşa sorguya çekildi. Paşa, yaptığı her işten padişahın haberdar olduğunu ispatlayınca kellesini kurtardı. Suçlu bulunan Dördüncü Vezir Tırnakçı Hasan Paşa tam boynu vurulacağı sırada yeniçerilerin arabuluculuğuyla affedildi. Ancak Kapağası Gazanfer Ağa ile Harem Ağası Osman Ağa, bu ikisi kaçır şanlı olamadılar. Her iki saray ağası da idam edildikten sonra ayak divânı dağıldı. Dönemin tarihçileri bu durumu "az kaldı ki padişah değişikliği olacaktı" diye değerlendirir.

Yeniçeri-Sipahi savaşı

İstanbul'daki yandaşları, daha ilk sipahi kıpırdanmalar yaşandığı sırada, Belgrad'da keşi geçiren Veziriazam Yemişçi Hasan Paşa'ya mektuplar göndererek, acilen başkente gelmesini istemişlerdi. Kendi mevkiinin de tehlikeye girdiğini gören veziriazam, şiddetli kışa aldırmadan yola koyuldu. Yolda önce Gazanfer Ağa ile Osman Ağa'nın katledildiği haberini, sonra da bizzat İstanbul'daki taraftarlarından bir mektup aldı. Mektupta, "Bu gece, İstanbul'a varıp, sarayınıza girmezsiniz gereklidir. Yalnız ertelemeyin. Üzerinize zorba gönderip, yol üzerinde,

Üçüncü Mehmed

KAYBEDİYORDU

hepinizi helak ederler. Padişah tarafından Silivrikapısı'na tenbih olunmuştur. Bu gece, kapı açık ve sarayınızda olanlar, sizi karşılamak için hazırlar. Hemen hiç kimsenin haberi olmadan şehre girin" yazılıydı. Hareketini büsbütün hızlandırmışken, kendisine, şehrin sipahiler tarafından kuşatıldığı, bu yüzden de gece şehre girmesi bildirildi.

Hasan Paşa, Silivrikapısı'ndan İstanbul'a girdi ve daha güvenli olduğunu düşündüğü nişanlısı Aysel Sultan'ın Atmeydanı'ndaki sarayına geldi. Padişaha geldiğini haber verdi. Veziriazam Yemişçi Hasan Paşa'nın kendisinden kuşulanmasını istemeyen Sadaret Kaymakamı Mahmud Paşa gece vakti, paşanın yanına gelerek onunla kısa bir görüşme yaptı. Kazaskerler de Yemişçi'yi ziyaret ettiler. Veziriazam, Şeyhülislam Sunullah Efendi'ye haber göndererek, sabah müsait bir vakitte şeyhülislâmla görüşmek istediğini bildirdi. Ancak paşanın muhalifleri de bu arada boş dumamsız ve Şeyhülislam Sunullah Efendi'den Yemişçi'nin katledilmesine dair bir fetva almışlardı. Sadaret Kaymakamı Güzelce Mahmud Paşa'nın hem veziriazam olmak hem de Yemişçi Hasan Paşa'nın nişanlısı Aysel Sultan ile evlenmek için hareket ettiği söylenir.

Mahmud Paşa, kazaskerlere de bu fetva ile aynı mealde derkenarlar yazdırıp, Üçüncü Mehmed'e gönderdi. Mahmud Paşa'nın gerçek niyetini öğrenen Veziriazam Hasan Paşa da padişaha bir mektup göndererek, yaşanan kargaşanın Mahmud Paşa'nın eseri olduğunu söyleyerek, sipahilere karşı yenicilerin kullanılabileceğini söylemişti. Padişah, sadaret kaymakamından gelen yazı ve fetvaya, "Suçu ortaya çıkar ise hakkından gelebilirim. Benimle vezir arasına kul niçin müdahale eder? Asla karşımalanma rızam yoktur" diyerek tepki gösterdi. Kapıcılar Kethüdası Kasım Ağa'ya, Mahmud Paşa'yı öldürmesini emretti. Uzun süre Hasan Paşa'nın öldürüldüğüne dair bir haber bekleyen sipahiler, Mahmud Paşa'nın da kuşkırtmalarıyla, "Padişah fetva gereği, Hasan Paşa'yı katletmedi, biz kendimiz sarayına varıp, orada katlederiz" diyerek, paşanın saklandığı Atmeydanı'ndaki sarayın etrafında toplandılar. →

Padişahlar

'NİMETİM SİZE HELAL OLSUN'

Yeniçeri komutanı

Yeniçeriler, padişahın şeyhülislamı azl ve Kaymakam Mahmud Paşa'nın katledilmesini talep ettiler, Atmeydanı'nda toplananlardan öldürülmesini istedikleri kişilerin de bir listesini hazırlayıp asilere gönderdiler.

Hasan Paşa, asilerin saldıracaklarını önceden öğrenmiş ve gerekli savunma tedbirlerini almıştı. Saray kapılarının sıkıca kapatılmış olduğunu gören asiler, vaktin akşamı yaklaşması yüzünden paşayı öldürme işini sabaha bırakıp dağıldılar. Bunu fırsat bilen Yenişi ise gece çökünce hemen Ağa Kapısı'na sığındı. Yeniçerileri de arkasına alan Hasan Paşa, yeniçeriler ağzıyla saraya bir yazı gönderdi, Mevlana Mustafa Efendi'nin şeyhülislam olmasını önerdi. Ayrıca Veziriazam Hasan Paşa vezirlere, ulemaya, cebeci, topçu gibi askerî sınıfların ağalarına hitaben "Her kim padişaha itaat ediyorsa silahlarıyla, sabahleyin Süleymaniye'ye gelip, hazır ve ne ferman olunursa nâzır olalar" yazılı buyruklular göndererek, sabah bütün teçhizatlarıyla Süleymaniye Camii avlusunda hazır bulunmalarını emretti.

Üçüncü Mehmed de yeniçerilere hitaben, "Siz ki yeniçeri kullanımsız, berhudür olup, yüzünüzü ak ola, nimetim size helâl olsun. Ataların zamanından bu ana gelince, sizden ihanet sâdır olmayıp, daima nizam üzeresiniz. Şu hâlde dahi sizden muradım budur ki, nizamı gözleyip, veziriazamıma yardımcı olup, bu zorba eşkiyasının haklarından gelinmesine yardım edesiniz. Bu defa dahi benim hayır duamı alınız" diye bir emir gönderdi. Yeniçeriler, padişahın şeyhülislamı azl ve Kaymakam Mahmud Paşa'nın katledilmesini talep ettiler, Atmeydanı'nda toplananlardan öldürülmesini istedikleri kişilerin de bir listesini hazırlayıp asilere gönderdiler. Böylece Hasan Paşa, hem yeniçerilerin hem de padişahın desteğini arkasına aldı. Bu arada, "Padişah sipahi eşkiyasına teslim olmalarını ferman eylediler. İtaat etmeyip, teslimden kaçınanlara ve fermana uymayanlara şer'ân ne lüzüm gelir?" sorusuna yeni şeyhülislamdan da, "İslâm sultanının emrine itaat etmemekle hepsi asi olurlar, katledilerek cemiyetlerinin dağıtılması gerekir" şeklinde asiler aleyhinde bir fetva aldı.

Padişahın emrini ve şeyhülislamın fetvasını bildirmek ve teslim olmalarını istemek üzere Hasan Paşa asilere birkaç aracı gönderdiyse de müspet bir sonuç alamadı. →

İSTANBUL KAPILARI KAPANDI

Hatta Atmeydanındaki asiler, gelen araçlara, "Hepimiz kırılmak caizdir, vermeyiz. Padişah bütün sipahilerden vazgeçecek değil ya" şeklinde karşılık verdiler. Bu cevaplar üzerine Hasan Paşa yeniçerilerle diğer taraflarına hazırlanmış ve İstanbul kapılarının da kapatılması emrini verdi. Bundan sonra kapalı kapılar arasında İstanbul'un her köşesinde âdetâsi avı başladı. Akşama kadar sokaklarda kanlı çarpışmalar yaşandı. Akşam olduğunda ise şehrin her bir köşesinde asilerin cesetleri sokakları doldurmaktaydı. Şehrin kapıları da kapalı olduğu için bu cesetler dışarı çıkarılıp defnedilemedi. İsyan silah zoruyla bastırıldıktan sonra zorbabaşılar birkaç gün içinde saklandıkları yerlerde bulundular ve sorguya çekildikten sonra da İbret-i âlem için katledildiler. Yemişçi Hasan Paşa, sipahi zorbalarının isyanını, başta yeniçeriler olmak üzere, diğer askeri gücün desteğini alarak bertaraf etmeyi başarmıştı. Ancak daha sonra bu gücü kendi çıkarları için kullanmaya kalkınca idam edildi.

Yemişçi Hasan Paşa ve muhaliflerinin iktidar mücadelesiyüzünden karşı karşıya gelen yeniçeriler ve sipahiler bundan sonra en küçük bir kıvılcımda silahlarını birbirlerine çeker hale geldiler.

Dini tartışmalar

Nadaiji San Abdurrahman isimli bir Macar dönmesinin fikirleri 1602 sonbaharında ortalığı karıştırdı. Müderrislik yapan san Abdurrahman, cennet cehennem, kıyamet, günah ve sevabın asılsız olduğunu iddia etmişti. "Bu dünyanın zevale yoktur" diyordu. Divân-ı hümayûnda yargılandı. Kazaskerlerle fikirlerini tartıştı. Tövbe etmesi istendiyse de kabul etmedi. Bunun üzerine saray avlusunda öldürüldü. →

Yeniçeriler

Hasan Paşa İstanbul kapılarının kapatılması emrini verdi. Bundan sonra kapalı kapılar arasında İstanbul'un her köşesinde âdetâsi avı başladı. Akşama kadar sokaklarda kanlı çarpışmalar yaşandı.

ŞEHZADE MAHMUD'UN ÖLDÜRTÜLMESİ

Şehzade Selim

Üçüncü Mehmed, daha 20 yaşında üç çocuk babası olmuş ve oğullarına Selim, Süleyman ve Mahmud adını vermişti. Süleyman ve Selim çocukken öldüler. Padişahlığı döneminde doğan Cihangir de küçük yaşta 1602'de vefat etti.

Üçüncü Mehmed dönemi devlet düzeninin bozulmaya başladığı bir dönemdi. Askerlerin sık sık isyanından dolayı karşılıklarına kadar birçok mesele devlet otoritesini alt üst etmişti. Bu dönemde İstanbul yakınlarında İkinci Selim'in oğlu olduğunu iddia eden Süleyman isimli birisi ortaya çıktı. Ancak hemen yakalanarak boynu vuruldu. Üçüncü Mehmed, daha 20 yaşında üç çocuk babası olmuş ve oğullarına Selim, Süleyman ve Mahmud adını vermişti. Süleyman ve Selim çocukken öldüler. Padişahlığı döneminde doğan Cihangir de küçük yaşta 1602'de vefat etti.

1603'e gelindiğinde 15-16 yaşlarındaki Mahmud, 13 yaşındaki Ahmed ve 1600'lü yılları başında doğan Mustafa isimli oğulları hayattaydı.

Celali isyanları ve savaşlarda istenen başarıları elde edilememesi Üçüncü Mehmed'i oldukça üzüyor, padişahlık yemeden içmeden kesiliyordu.

Celali isyanları ve Avusturya ile süren savaş yüzünden ilk defa Üçüncü Mehmed'in döneminde en büyük şehzade vali olarak sancağa gönderilememiştir.

Oldukça ceval ve ele avuca sığmayan Şehzade Mahmud babasının bu üzüntülü durumunu görünce, bir gün ona üzülmemesini, kendisini ordunun başında sefere gönderirse bu meseleyi halledeceğini söyledi. Bu teklifini birkaç kez daha tekrarlayınca padişahlık oğluna bu işi nasıl yapacağını sordu.

Şehzade "Kimini kılıçla, kimini yüzüne gülererek, babası padişahın hayır duasıyla halledeceğim" cevabını verdi. Ancak padişahlık oğlunun bu sözlerinden pek hoşnut kalmadı. Oğlunu askerini desteklediğinden ve tahtına göz koyduğundan şüphelenmeye başladı.

Şehzade Mahmud'un annesi Halime Hatun Şehzade Mustafa'yı da doğurunca itibarı artmış ve Valide Sultan olan Safiye Sultan ile rekabete girişmişti. Şehzade Mahmud, devletin iyi idare edilmediğini gördükçe çok üzülmüyor ve bu durumu annesine de anlatıyordu.

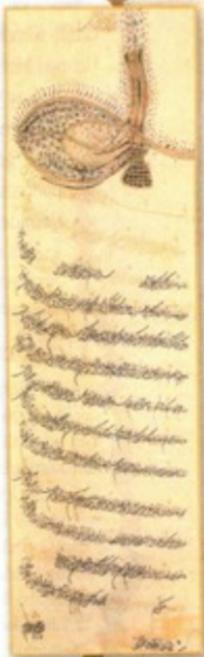
'PADİŞAH KOCAM NE KADAR YAŞAYACAK

Safiye Sultan'ın ne oğlunu ne de kendisini sevmediğini bilen Halime Hatun bir şeyhe geleceği hakkında bilgi sahibi olmak için başvurdu. "Gelecek hükümdar oğlum Mahmud mudur?" ve "Şimdiki padişah olan kocam Mehmed ne kadar yaşayacak?" diye sormuştu. Şeyhten gelen cevapta, genç şehzadenin altı ay içerisinde hükümdar olacağı söyleniyor, ancak bunun ne şekilde olacağı anlatılmıyordu.

Şeyhten mektubu getiren haberci, sultanları karıştırıp mektubu Mahmud'un annesine vereceği yerde yanlışlıkla Valide Sultan olan Safiye Sultan'a verince işler karıştı. Gelinini sevmeyen Safiye Sultan durumu oğluna haber verdi. Üçüncü Mehmed, annesinin yaptıklarından haberi olmayan oğlunu çağırarak sorguya çekti. Şehzade yere yatırılarak, ayaklarına ve karnına sopayla vuruldu. İki gün hapse atılan şehzade, daha sonra tekrar dövüldü. Ancak her defasında sopa yemesine rağmen bir şey söylemedi. Bunun üzerine sorgu sırası şehzadenin annesine geldi. Genç kadın, kocasının herhangi bir şekilde tahttan indirilmesini veya zarar görmesini aklından bile geçirmedeğini söyledi. Fakat bu sözler ne padişahı ne de üstadın gerçek sahibi Safiye Sultan'ı tatmin etti.

Üçüncü Mehmed, kardeşlerini öldürmesinden dolayı halkın kendisine karşı soğuk olduğunu biliyordu. Ancak tahta olduğu sürece hep bir isyan ile tahtı kaybetme tehlikesi içinde olduğu hissiyle yaşamıştı. Çok kısa süre önce bir isyanı zar zor atlattı. Gelişen hadiselerden oğlunun isyan ederek kendisini tahttan indireceğine kanaat getirmişti. Bir şeyler yapmalıydı. Devlet adamlarını toplayarak durumu sorguladı. Sonunda Şeyhülislam Mustafa Efendi ve Veziriazam Yemişçi Hasan Paşa'nın da onaylamasıyla 7 Haziran 1603'te oğlunu öldürttü. Şehzadenin çevresinden de onlarca kişi katledildi. Şehzadenin annesi ise Eski Saray'a sürüldü.

YAŞAYACAK

Üçüncü
Mehmed
tuğralı bir
mülkname

Şeyhten mektubu getiren
haberci, sultanları
karıştırıp mektubu
Mahmud'un annesine
vereceği yerde yanlışlıkla
Valide Sultan olan Safiye
Sultan'a verince işler
karıştı. Gelinini
sevmeyen Safiye
Sultan durumu
oğluna haber
verdi.

ÜÇÜNCÜ MEHMED'İN ÖLÜMÜ

Üçüncü Mehmed'in elbisesi

Üçüncü Mehmed, bir gün saraya dönerken yolda karşılaştığı bir meczup, "56 gün sonra gelecek kazadan kurtulamazsın. Gafil olma padişahım" demişti. Bu olay Üçüncü Mehmed'i derinden etkiledi.

Üçüncü Mehmed oğlunu öldürttüktan sonra hayatındaki en büyük oğlu Şehzade Ahmed'i yanında gezdirerek hadiseyi unutturmaya çalıştı. Kendi oğlunu bir şüphe yüzünden öldürten Üçüncü Mehmed bu hadiseden sonra şeyhin dediği gibi ancak 6 ay yaşadı. Üçüncü Mehmed, bir gün saraya dönerken yolda karşılaştığı bir meczup, "56 gün sonra gelecek kazadan kurtulamazsın. Gafil olma padişahım" demişti. Bu olay Üçüncü Mehmed'i derinden etkiledi. Hükümdar yemeden, içmeden kesildi ve 37 yaşında iken 20 Aralık 1603'te kalp krizi geçirerek öldü. Ayasofya Camii'nin bahçesindeki türbesine gömüldü.

Üçüncü Mehmed'in özellikleri

Üçüncü Mehmed kısa boylu, şişman, açık sakallı ve kara sakallıydı. Avdan hoşlanan hükümdar ok yapımında usta idi. Adli mahlasıyla şiirler yazan bir şairdi. Beş vakit namazını kılar, Peygamberimizin her anılışında ayağa kalkardı. Üçüncü Mehmed'in en büyük talihsizliği tahta çıkınca 19 kardeşini öldürtmek zorunda kalmasıydı. Bu hadise padişahın ömür boyu yakasını bırakmadı.

Üçüncü Mehmed Kanunî'den sonra sefere çıkan ilk padişah oldu. Babası Cuma Selamlığı'na bile fazla katılmazken kendisi farklı camilerde Cuma Selamlıkları'na çıktı. Sultan Üçüncü Mehmed tahta çıktığında kendisinden çok şey bekleniyordu. Ancak beklentileri yerine getiremedi. Bir zaman çok enerjik olan genç şehzade, tahta çülüsundan kısa bir süre sonra devlet yükünün altından kalkamayacağını göstermişti. Padişahlığında "şişman, asik suratlı, kaba yüzlü, hareketsiz, kara sakallı, yumuşak ve despot olmayan" bir hükümdar olarak görüldü.

Padişahın devlet yönetiminde fazla etkili olamamasının sebeplerinden biri de annesi Safiye Sultan'dı. Kendi ekibini kuramamış, yumuşak mizacı yüzünden annesi Safiye Sultan'ın etkisinden kurtulamamıştı. Bu yüzden Üçüncü Mehmed, padişahlar arasında en çok annesinin etkisi altında kalan hükümdarlardan biri olarak tarihe geçmiştir. →

BİBLİYOGRAFYA

- İsmail Hami Danişmend, *İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, II*, İstanbul 1971.
- Mustafa Cezar vd., *Mufassal Osmanlı Tarihi, I*, İstanbul 1957.
- M. Tayyib Gökbilgin, "III. Mehmed", *İslam Ansiklopedisi, VII*, 535-547.
- Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlık ve Düzenlik Kavgası*, Ankara 1975.
- Feridun Emecen, "Mehmed III", *TDV İslam Ansiklopedisi, XXVIII*, 407-413.

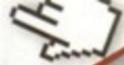

Üçüncü
Mehmed'in
parası

- ———, "Hacova", *TDV İslam Ansiklopedisi, XIV*, 546-547.
- Caroline Finkel, *The Administration of Warfare: the Military Campaigns in Hungary, 1592-1606*, Wien 1988.
- Erhan Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, İstanbul 2010.
- E. Afyoncu-U. Demir-A. Önal, *Osmanlı İmparatorluğunda Askeri İsyanlar ve Darbeleş*, İstanbul 2009.
- İsmail Hakki Uzunçarşılı, "III. Mehmed'in oğlu Şebzade Mahmud'un Ölümü", *Belleken*, 94 (Ankara 1960), s. 264-267.
- Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Sultanları*, İstanbul 1999.
- Gürban Böreçi, "İnkırzım Eşiğinde Bir Hamedan", *Dükan*, sayı: 26, İstanbul 2009, s. 45-96.

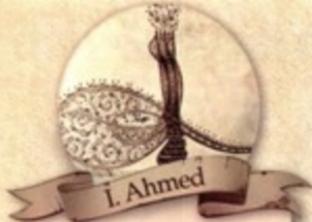

www.bugun.com.tr

BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında.."

BİRİNCİ AHMED

Doğumu...Manisa 28.04.1590

Ölümü.....İstanbul 22.11.1617

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....21 Aralık 1603

İnişi.....22 Kasım 1617

BABASI

Üçüncü Mehmed

ANNESİ

Handan Sultan

EŞLERİ

Mahfiruz Hatice Sultan

Mahpeyker Kösem Sultan

OĞULLARI

Şehzade Osman, Şehzade

Murad, Şehzade İbrahim,

Şehzade Bayezid, Şehzade

Süleyman, Şehzade Kasım,

Şehzade Mehmed, Şehzade

Hasan, Şehzade Selim,

Şehzade Hüseyin

KIZLARI

Hanzade Sultan, Ayşe Sultan,

Fatma Sultan, Atike Sultan

BÜYÜK Erhan Ayvancı İnan Kalenderler
PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. AKIN İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AYVANCU

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜRDİL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tipler Kip Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Dağıtım ve Satış Müdürü
Önder ÇALI

Rakım Genel Müdürlüğü
Rakım Genel Müdür Yardımcısı
Metin ULUCA
Rezervasyon Müdürü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Rakım rezervasyon: Tel: 0212) 355 86 28
rakim@bugun.com.tr

Baskıcı: Koca İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melih Arın Sozen Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Şişli/İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 273 59 54

Baskılış Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fahiş İnan, Hasan Beşir Cad. No:4 Sarıyerinde - Kartal / İstanbul

“Erhan Ayvancı İnan Kalenderler Padişahlar” ibareli yayıncılık faaliyetleri, yayıncılık ve dağıtım faaliyetleri ve baskı faaliyetleri için SSK, TMMOB-Kırsal İhtisas Kurumu ve Yayıncılık A.Ş. aittir. Tüm ayrıntılar, kitaplar, diğer ürünler için www.ipek.com.tr

KARDEŞ KATLINİN SONA ERİŞİ

Birinci Ahmed babasının bir kalp krizi sonucu ani ölümü üzerine 13 yaşındayken 21 Aralık 1603'te tahta çıktığında Osmanlı tarihinde birçok ilk yapmamış ilk sultanı. Yine bekâr ve çocuğu olmadan tahta çıkmış ilk Osmanlı padişahıydı. Çocuğu olmadığı için padişahın kısır olup olmadığı belli değildi. Bu yüzden önceki padişahların tahta çıkışlarında yapılanın aksine o zaman 2 yaş civarında olan ve Birinci Ahmed için bir alternatif olarak görülmeyen kardeşi Mustafa öldürülmedi.

Birinci Ahmed'in şehzadeleri olunca Mustafa öldürülmek istenmişse de devlet ricali ve halk tarafından bu davranış uygun bulunmadığından gerçekleştirilemedi. Bunda Birinci Ahmed'in babası Üçüncü Mehmed'in tahta çıktığı sırada 19 kardeşini öldürmesinin asker ve halk üzerinde bıraktığı menfi durumun etkisiyle, muhtemelen Kösem Sultan'ın da rolü vardı. Venedik elçilerinin raporlarında Sultan Ahmed'in kardeşini iki kere idam ettirmek istediği fakat ilk seferinde şiddetli bir karn ağrısı, ikinci seferinde ise gökte kopan fırtınalar yüzünden, bunları ilahî uyan sayarak idam kararından vazgeçtiği anlatılır.

Birinci Ahmed sünnet olmadan tahta çıkan ilk padişahı. Cülustan bir ay kadar sonra 23 Ocak 1604'te sünnet edildi. Hanedanın sadece iki mensubu kaldığı birisi de daha çocuk yaşta olduğu için hanedanın, dolayısıyla devletin devamının sağlanması için Birinci Ahmed'in çocuk sahibi olması gerekiyordu. Yeni padişaha cariye hediye edildi. Ancak Birinci Ahmed cariyelerden uzak durup, saraydan ayrılp zamanını dışarıda geçirdi. İstanbul'u teftiş etti, ava gitti, kayıkla dolaştı. Ordunun başında sefere gitmeye kalktı.

1604 yılı bahar Osmanlı hanedanını büyük bir tehlike atlattı. Birinci Ahmed ve kardeşi Şehzade Mustafa o dönemde öldürücü bir hastalık olan kızamığa yakalandılar. Devamlı dışarıda dolaşan sultan saraydan çıkmaz olmuştu. →

Birinci Ahmed'in tahtı

Birinci Ahmed'in şehzadeleri olunca Mustafa öldürülmek istenmişse de devlet ricali ve halk tarafından bu davranış uygun bulunmadığından gerçekleştirilemedi.

Binlerce köy boşaldı

Nisan ayında Birinci Ahmed iyileşir iyileşmez Ayasofya Camii'ne namaza gitti. Sonraki günlerde de şehirde dolanarak sağlıklı olduğunu gösterdi.

Bir süre sonra da 3 Kasım 1604'te ilk çocuğu Genç Osman doğdu. Bu hanedanın devamı için bir ışık.

Büyük Kaçgun

Birinci Ahmed tahta çıktığında Celali isyanları Anadolu'yu altüst etmeye devam ediyordu. Celaliler geçtikleri köy, kasaba ve şehirleri büyük bir baskı altına alıp, halkın mallarına, ürettikleri mahsullere el koyuyorlardı. Can ve mal emniyeti hiç kalmamıştı. Gençler Celaliler'e katılmaya mecbur kalıyorlardı.

1596-1610 yılları arasında meydana gelen ve Celali Fetret'i diye adlandırılan bir dönemde Anadolu baştan başa harabe oldu. Celali ayaklanmalarının Osmanlı İmparatorluğu'na en büyük zarar mevcut

düzeni bozmasıydı. On binlerce insan çocukluğuyla evlerini terk ederek başka diyarlara gitti. Binlerce köy boşaldı. Devlete vergi veren nüfus azaldı.

Büyük Kaçgun diye bilinen bu dönemde halk köylerden şehirlere kaçtı. Gittiği yerlerde de emniyet kalmayınca başka bölgelere sığındı. Anadolu'daki insanların varlığı olan İstanbul'a, Rumeli'ye ve Kırım'a göçtüler. Halkın yerini yurdunu terk etmesi "celây-ı vatan", "terk-i diyar" ifadeleriyle isimlendirilmiştir. Anadolu halkının büyük kitleler halinde yerlerini terketmeleri 1603-1610 yılları arasında 7 yıl sürdü ve bu kaşık dönem resmi kayıtlarda "büyük kaçgun" ve "büyük firar" adlarıyla anıldı.

Canboladoğlu, Tıvil Ahmed ve Kalenderoğlu isyanları Celali isyanı çıkarıcıların çoğunun hanedanı ortadan kaldırma gibi bir niyeti yoktu. Kalenderoğlu gibi bazı eşkiyalar niyetlerinin, Osmanlı otoritesinin Üsküdar'dan İleriye geçmemesi ve Anadolu'da hakimiyet kurmak olduğunu söylemişlerdir. →

Münif Fehim'in çizimleriyle Celaliler

Büyük Kaçgun diye bilinen bu dönemde halk köylerden şehirlere kaçtı. Gittiği yerlerde de emniyet kalmayınca başka bölgelere sığındı. Anadolu'daki insanların varlığı olan İstanbul'a, Rumeli'ye ve Kırım'a göçtüler.

CELALİLER İRAN'A KAÇTI

En tehlikeli aslerden birisi olan Canboladoğlu Ali Paşa ise Kuzey Suriye'de aynı bir devlet kurma niyetini taşıyordu. Hutbe okutmuş, para bastırmıştı. Mıanoğlu Fahreddin ile birleşerek, Trablışam Emiri Seyfoğlu Yusuf'u mağlup etti. Adana'ya kadar olan bölgeye hakimiyetini yaydı.

Veziriazam Kuyucu Murad Paşa durumun kötüye gittiğini görünce bir orduyla birlikte Suriye'ye hareket etti. Kuyucu Murad Paşa, Ekim 1607'de Canboladoğlu Ali Paşa'yı meydan muharebesinde mağlup edip, isyanını bastırdı. Dönüşte de İç Anadolu'da eşkıyalık yapan Kalenderoğlu'nu mağlup etti. 15 bin kişilik Celaliler ve Kalenderoğlu İran'a kaçtılar.

Canboladoğlu İstanbul'a gelerek padişaha sığındı. Canboladoğlu'na Rumeli'de valilik verildi. Ancak halka zulmetmesi üzerine öldürüldü.

Celali liderlerinden Tavil Ahmed, Serdar Nasuh Paşa ve Anadolu Beylerbeyi Ali Paşa'yı mağlup etti. Tavil Ahmed'e isyanından vazgeçmesi için 1605'te Şehirzör Beylerbeyliği verildi. Ancak Tavil Ahmed isyan ederek Harput'u ele geçirdi. Bağdat üzerine yürüdü. Nasuh Paşa'yı tekrar mağlup etti. Bağdat ancak 1607'de eşkıyalardan kurtarılabildi.

Celali isyanlarının bastırılması

Büyük Celali liderleri mağlup edildikten sonra kalan Celali reisleri de veziriazam tarafından İran'a sefer düzenleme bahanesiyle orduya çağrıldı, ortadan kaldırıldı.

Kuyucu Murad Paşa'nın eşkıya takibi ve sonrasında Celali bakiyelerini temizlemek için yaptığı teftişler esnasında binlerce insan Celali oldukları gerekçesiyle öldürüldü.

Celaliler'in aralarında bir birliğin olmaması, halkın kendilerine düşman olması ve meydan savaşlarında Osmanlı ordularına karşı koyacak durumda olmadıkları için yenilmişlerdi. →

Kuyucu Murad Paşa

Büyük Celali liderleri mağlup edildikten sonra kalan Celali reisleri de veziriazam tarafından İran'a sefer düzenleme bahanesiyle orduya çağrıldı, ortadan kaldırıldı.

Avusturya savaşları

Birinci Ahmed tahta çıktığında Avusturya savaşları devam ediyordu. Osmanlılar'ın yazan ele geçirdiği kaleler, kış gelince tekrar eklen çıkıyordu.

Lala Mehmed Paşa komutasındaki ordu, Avusturya'nın işgal ettiği Peşte'yi 1605 Eylül'ünde geri aldı.

Osmanlı-Avusturya savaşlarından bir sahfa

Avusturya'nın işgal ettiği topraklarda Katolikliği baskı unsuru olarak kullanması, Protestanlar'ın Osmanlı safına geçmelerini sebep oldu. Erdel'in bağımsızlığı için mücadele eden Erdel Beyi Etienne Boçkay Osmanlı tarafına geçti. Lala Mehmed Paşa, 1605'te Vişegrad, Tepedelen ve Estergon'u ele geçirdi. Ardından Uyyar, Veszprem ve Polata'yı fethedildi. Akıncıların Avusturya topraklarına gimesiyle, Habsburglar Erdel'i tamamen boşalttılar. Lala Mehmed Paşa, Boçkay'a Erdel ve Macar tacı giydirildi.

Zitvatorok Antlaşması

Osmanlılar, savaşta üstün duruma geçmişlerdi, ancak İran'la savaş sürüyordu. Avusturya İmparatoru da hakimiyeti altındaki Macar topraklarında isyanlarla uğraşıyordu. Budin Beylerbeyi Kadızade Ali Paşa başkanlığındaki Osmanlı murahhasları Avusturyalı Baron de Mollard ve Kont Althan, Zitvatorok'ta bir araya geldiler. Yirmi üç günlük görüşmelerden sonra 11 Kasım 1606'da Zitva Nehri ile Tuna'nın birleştiği Zitvatorok'ta 17 maddelik bir antlaşma imzalanarak, savaşa son verildi.

Avusturya, hakimiyeti altındaki Macar toprakları için verdiği vergiyi 30 bin altınlık vergi yerine son defa 200 bin kuruş verecek ve yazışmalarda Osmanlı padişahı ile Avusturya hükümdarı denk sayılacaktı. Erdel Beyi Boçkay'ın antlaşmada zikredilmesi daha sonra problem olmuştur. Erdel Beyi'nin ölümünden sonra Avusturya bu maddeye göre Erdel'de hak iddia etmiştir. →

Avusturya'nın işgal ettiği topraklarda Katolikliği baskı unsuru olarak kullanması, Protestanlar'ın Osmanlı safına geçmelerini sebep oldu. Erdel'in bağımsızlığı için mücadele eden Erdel Beyi Etienne Boçkay Osmanlı tarafına geçti.

ANTLAŞMANIN UYGULANMASI

Zitvatorok Antlaşması'nın uygulanması kolay olmadı. 1608, 1615 ve 1616 yıllarında antlaşma yeniden gözden geçirildi.

Zitvatorok Antlaşması'nda Avusturya, Osmanlı İmparatorluğu'na elinde bulunan Macar toprakları için bir kalemde ve son defa olarak bir meblağ ödemeyi kabul ettirmiş, ayrıca "Kayser" ünvanının padişaha denk düşürme beşarını göstermişti. Ancak Avusturya'nın bu kazançlarının geçerlilik bulması için 30 yıldan fazla zaman geçmesi gerekti. Avusturya hükümdarının kayserliği hemen tanınmamış, yazışmalarda alternatif ünvanlarla geçiştili ve haraç adı altında her yıl para talep edilmeye devam edildi.

Kayser ünvanı Osmanlı tebaası olan Balkan ve Macaristan Hristiyanları için tarihi ve ideolojik çağrışım yaptığından bu ünvan antlaşmaya rağmen yazışmalarda kullanılmamıştı. Osmanlı diplomasisi, yazışmalarda kayser/çar ünvanı yerine 16. yüzyılın ortalarından itibaren içi boş birer kavram olan, "Romai Czarzar", "Romayı Çasar" veya "Imperator Romanorum" lakaplarını tercih etmişti.

Şah Abbas

Osmanlılar 16. yüzyılda İran'daki taht kavgasından faydalanıp, büyük fetihler yapmışlardı. Ancak İran savaşlarındaki en büyük talihsizliklerinden birisi de karşılanna, Safevi İran'ını gerçek manada bir imparatorluk hâline getiren ve yaptıklarıyla "Büyük" sıfatını hak eden Şah Abbas gibi müktedir bir şahsiyetin çıkmasıydı. Şah Abbas 1587'de tahta oturduğu zaman Safeviler çok zor durumdaydı.

Şah Abbas, önce Osmanlılar'la antlaşma imzalayıp İran'ın kuzeybatı eyaletlerindeki hâkimiyetinden vazgeçti. Sonra memleketinde bazı askeri ve idari düzenlemeler yaparak vaziyetini kuvvetlendirmeye çalıştı. →

Şah Abbas

Kayser ünvanı, Osmanlı tebaası olan Balkan ve Macaristan Hristiyanları için tarihi ve ideolojik çağrışım yaptığından bu ünvan antlaşmaya rağmen yazışmalarda kullanılmamıştı.

Özbekler'in üzerine yürüyerek Horasan'ı ele geçirdi. Avusturya, İngiltere, Hollanda ve Venedik ve Rus Çarı'yla siyasi ve ekonomik ilişkiye geçti. Osmanlılar'a karşı ittifak kurmaya çalıştı.

Safevi hükümdarı, 1603-1629 arasında ülkesini dünya ticaretinin merkezlerinden birisi hâline getirmeye ve Osmanlılar'ı ekonomik açıdan çökertmeye uğraştı. Basra Körfezi'nde Bender Abbas ismiyle yeni bir şehir kurarak, Osmanlı ekonomisi için hayati öneme sahip İpek Yolu'nun güzergâhını bu şehre yönlendirmeye çalıştı.

İran Savaşları

Osmanlılar, batıda Avusturya savaşları ve Anadolu'da da celali isyanları ile fazlasıyla meşguldü. Bu sırada Osmanlılar'ın Tebriz Paşası Sarhoş Ali Paşa ile anlaşmazlığa düşen Selmas beylerinden Gazi Bey'in Şah Abbas'tan yardım istemesi, İran hükümdarına uzun süredir beklediği fırsatı verdi. Osmanlılar'la yaptığı anlaşmayı bozup 1603'te Tebriz'e girdi. Kısa sürede Şirvan, Revan, Gence, Derbend ve Nahcivan gibi merkezleri ele geçirip, Anadolu kapılarına dayandı.

Sultan Birinci Ahmed, 1604'te Veziriazam Malkoç Ali Paşa'yı Avusturya üzerine, Çağalazâde Sinan Paşa'yı İran taraflarına gönderdi. Çağalazâde Sinan Paşa, yol boyunca celalileri itaat altına almaya çalışarak ilerledi. İran sınırına ulaştığında, Akçakale'de hazırlıksız bir şekilde bulunan Şah Abbas'ın üzerine yürümek yerine Karakaş Paşa'nın gelmesini bekleyerek zaman kaybetti. Durumdan haberdar olan İranlılar, geri çekilirken Osmanlı ordusunun kendilerini takip etmesini engellemek için geçtikleri yerleri harabe hâline getirdiler.

Serdar Sinan Paşa, sefer mevsiminin geçmesi üzerine orduyu kışlaclara dağıtıp, kendisi de Van kışlağına çekildi. Ancak İranlılar'ın kışa rağmen Van'a saldırımları üzerine karargâhını Erzurum'a

İran elçileri

VAŞLARI

medik'te

taşıdı. 1605'te Tebriz üzerine yürüdüyse de Urmiye Gölü yakınlarında Şah Abbas'ın komuta ettiği İran ordusu karşısında mağlup olup Diyarbakır'a çekildi ve burada hastalanıp öldü. Birinci Ahmed, batıda önemli başarılar kazanan ve veziriazam tayin edilen Lala Mehmed Paşa'yı İstanbul'a çağırıp İran meselesini halletmekle görevlendirdi. Veziriazam, Avusturya ile başlayan barış görüşmelerini bir neticeye bağlayıp daha sonra İran tarafına gitmek istediysse de Birinci Ahmed'in kendisini ölümle tehdit etmesi üzerine çaresiz emre itaat etti, fakat daha Üsküdar'da iken kederinden öldü. Bu hadiseden sonra Osmanlılar, İran savaşlarını 1610'a kadar beş sene serdarsız sürdürdüler. Bu süre zarfında İran üzerine düzenlenen Osmanlı seferleri Celali tenkilinden öteye gidemedi.

Kuyucu Murad Paşa, sert tedbirlerle Anadolu'da devletin otoritesini yeniden tesis ettikten sonra nihayet 1610'da Tebriz'e yöneldi. Ancak hem sefer mevsiminin geçmesi hem de Şah Abbas'tan barış teklifi gelmesi yüzünden kışı Diyarbakır'da geçirmeye ve gerekirse yazın İran üzerine yürümeye karar verdi. 90 yaşında olan Murad Paşa, seferin son hazırlıklarını tamamlamaya çalışırken vefat etti, bir rivayete göre ise veziriazamlığa göz diken Nasuh Paşa tarafından zehirlenmişti. Padişah, sefer vakti geçeri endişesiyle derhal Nasuh Paşa'yı veziriazam ve serdar tayin etti. Yeni veziriazam, bir taraftan İran'la Murad Paşa zamanında başlayan barış görüşmelerine devam ederken diğer taraftan da sefer hazırlıklarını tamamlamaya çalıştı. İran tarafına kaçan birçok Celali grubu, Nasuh Paşa'nın 1610'da ilân ettiği aftan istifadeyle tekrar Anadolu'ya döndü. Nihayet 20 Kasım 1612'de iki devlet arasında antlaşma imzalandı. Osmanlılar, Şah Abbas'ın, yıllık 200 yük ipek ödemesi şartıyla, savaşta ele geçirdiği yerlerdeki hâkimiyetini tanıyıp, 1555'teki sınırlara çekildiler. Doğu işlerini yoluna koyan Nasuh Paşa, İran elçileri ile birlikte İstanbul'a geldi ve elçilere Osmanlılar'ın gücünü göstermek isteyen Birinci Ahmed tarafından oldukça şaşalı bir törenle karşılandı. ▶

İran'la savaş yeniden başlıyor

Birinci Ahmed

1612 antlaşmasını Nasuh Paşa'nın ısrarları nedeniyle kabul eden Birinci Ahmed, Öküz Mehmed Paşa'yı İran serdan tayin etti. Mehmed Paşa, Revan'ı kuşattıysa da alamadı.

İran ile Osmanlı ilişkileri, Şah Abbas'ın 1615'ten itibaren Nasuh Paşa Antlaşması'nın şartlarına uymaması nedeniyle tekrar bozuldu ve iki devlet arasında yeni bir savaş başladı. 1612 antlaşmasını Nasuh Paşa'nın ısrarları nedeniyle kabul eden Birinci Ahmed, Öküz Mehmed Paşa'yı İran serdan tayin etti. Mehmed Paşa, Revan'ı kuşattıysa da alamadı. Bu sırada Nahçıvan'da bekleyen Şah Abbas, senelik 200 yük ipeğin 100 yükü indirilmesi şartıyla Mehmed Paşa ile antlaşma yaptı. Sultan Ahmed, yapılan antlaşmayı kabul etmediği gibi Mehmed Paşa'yı da azledip veziriazamlığa ve İran serdarlığına Halil Paşa'yı tayin etti. Birinci Ahmed, İran'a karşı büyük başarılar kazanmayı ümit ederken, 22 Kasım 1617'de vefat edince savaşın gidişatını göremedi.

Hollanda ile ilişkiler

Birinci Ahmed'in cülusundan sonra İngiltere, Fransa ve Venedik'le olan ticari antlaşmalar yenilendi. İspanyol, Portekiz, Katalan, Ragüza, Ceneviz, Ankona ve Floransa'nın Fransız bayrağı altında ticaret yapabilecekti.

Hollanda 1569'da İspanya'ya karşı isyan etti. Ancak isyanı başanya ulaşmasında ve büyük ticaret potansiyeline rağmen Hollanda henüz bağımsız bir devlet olarak tanınmıyordu. Dünyanın en büyük ticaret potansiyeline sahip Akdeniz'e, kendi bayraklarıyla giremiyorlardı. Hollandalılar, Akdeniz'de Fransız ve İngiliz bayrakları altında ticaret yapıyorlardı. 1609'da İspanya ile ateşkes imzalamalarının hemen ardından Osmanlı Sultanı tarafından tanınmak ve Akdeniz'de ticaret yapabilme izni alabilmek için temaslara başladılar. 1612'de elçi sıfatıyla gönderilen genç bir avukat olan Cornelis Haga, İstanbul'a geldi. Fakat ticaret imtiyazlarını kaptırmak istemeyen İngiltere, Fransa ve Venedik, Haga'ya karşı her türlü entrikayı denediler. Hollanda Elçisi'nin padişahla görüşmemesi için büyük rüşvetler teklif ettiler. Venedik Elçisi, veziriazama verdiği notta, Hollanda'nın bir devlet değil krallama isyan eden isyankârlar topluluğundan oluştuğunu söylemişti. →

HOLLANDA'YA İMTİYAZ

Elçiyi himayesine alan Vezir Halil Paşa, Haga'yı kayığa bindirip Üsküdar'a geçirdi ve Osmanlı sarayında büyük hâkim olan Şeyh Aziz Mahmud Hüdayî'nin elini öptü. Haga'nın saygısını beğenen şeyhin tavsiyesi üzerine Haga, 1 Mayıs 1612'de Topkapı Sarayı'nda Birinci Ahmed'in huzuruna kabul edildi. Haga, Sultan Ahmed'in huzurunda, "Kralımızı kulluğa kabul buyurup, gemilerimizi başka bayrakla yürütmek minnetinden bizi kurtarınsanız memnun kalacağız" dedi. Katolik İspanya'ya karşı eskiden beri Avrupa'daki mücadeleleri destekleyen Osmanlı yönetimi, Hollanda'ya istedikleri ticaret imtiyazlarını verdi.

Osmanlı yönetiminin Hollanda'ya verdiği kapitülasyonlar şöyle başlıyordu:

Nederland vilayetlerine bağlı olan Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Overijsel, Groningen, Groningerland ve bunun yanında Doğu Hindistan'ın vilayetlerine tâbi birçok memleketin generalleri ve hakimleri -akabetleri hayrılı olsun- tarafından sadakâle mühürlenmiş mektuplarıyla birlikte Hristiyan milletinin ileri gelenlerinden olan muteber elçileri Cornelis Haga -itaati artsın- huzurumuza geldi. Mektupları incelendiğinde nihai gayelerinin ihlas ve samimiyetlerini arz etmek olduğu anlaşıldı. Yine mektuplarından anlaşılmaktadır ki düşman vilayetlerin gemilerine olan Müslüman esirleri aileleriyle birlikte kurtararak vilayetlerine göndermişler ve memleketimize ait gemilere ve insanlara uzun bir zamandan beri tecavüzde bulunmuşlardır. Bu dostane davranışlarının neticesi olarak, yüksek eşliğimizle Fransa ve İngiltere arasındaki dostlukta olduğu gibi kendi tüccarlarının, adamlarının ve tercümanlarının memleketimize emniyet içerisinde malları ile birlikte gelip ticaret etmelerine izin verilmesini ve zikredilen ülkelere verilen anlaşmaların bir benzerinin de kendilerine verilmesini istedikleri bilgimize sunulduğunda istekleri tarafımızdan uygun görüldü. →

İzmir'de ticaret yapan Hollandalı bir tüccar ve ailesi.

Hollanda'ya verilen ilk kapitülasyon fermanı

Haga, Sultan Ahmed'in huzurunda, "Kralımızı kulluğa kabul buyurup, gemilerimizi başka bayrakla yürütmek minnetinden bizi kurtarınsanız memnun kalacağız" dedi.

Sultanahmet Camii

Sultanahmet Camii

Elçileri Cornelis Haga ise makamımıza yüz sürerek diğer elçiler gibi eşliğimizde elçilik hizmetine tayin edilmiş ve ülkemizdeki iskelelere konsoloslar tayin etmeye yetkili kılınmıştır....

Hollandalılar antlaşmadaki şartlara sadık kaldıkları müddetçe, yeri ve göğü yaratan Allah'ın hakkı, ecdadım ve babamın ruhu için biz de bu anlaşmaya uygun olarak hareket edeceğiz ve ona aykırı bir davranışta bulunmayacağız. İstanbul-30 Haziran 1612.

Kapitülasyonun almalarnın hemen ardından da Akdeniz'de konsolosluk ağı kurdular. Osmanlı topraklarında Halep, İskenderun, Kıbrıs, Mora, İnebahtı ve Eğriboz ile Venedik, Cenova, Livorno ve Sicilya'da konsolosluklar açtılar. Hollanda bir isyancı topluluğundan tanınan bir devlet haline geldi.

Sultanahmet Camii'nin inşası

Türk mimarisinin en önemli eserlerinden Sultanahmet Camii 1609-1616 yılları arasında inşa edildi. Birinci Ahmed temel atılırken altın bir kazma ile terleyinceye kadar bizzat çalışmıştı. Sultanahmet Külliyesi, cami, medrese, imaret, tabhane, dârtüşşifa, mektep ve dükkânlardan meydana geliyordu. ➔

Türk mimarisinin en önemli eserlerinden Sultanahmet Camii 1609-1616 yılları arasında inşa edildi. Birinci Ahmed temel atılırken altın bir kazma ile terleyinceye kadar bizzat çalışmıştı.

AKDENİZ'DE MÜCADELE

Malta şövalyeleri ve Toskanalılar Osmanlı sahillerine baskınlar yaparak, esirler alıyorlardı. Halil Paşa da Kıbrıs sularında Malta korsan gemilerini yakalayıp, devrin en büyük gemisi olan "Karacehennem'i" tahrip etti.

Boğdan'ın işgali

Leh asillerinden Samuel Korezky, Kazaklar'la birlikte Osmanlı tâbiyetindeki Boğdan'a girerek Voyvoda Stefan'ı kovdu. Bunun üzerine Bosna Beylerbeyi İskender Paşa Boğdan'a gönderildi. İskender Paşa, Korezky'yi yenip, 500 Kazak esiriyle İstanbul'a döndü. İskender Paşa, daha sonra Kazak meselesini halletmek için sefere çıktı. Ordular karşılaşmadan önce Lehler'in talebi üzerine Kazaklar'ın Osmanlı topraklarına, Kırım Tatarları'nın da Lehistan'a saldırmaması ve Lehistan'ın ödemekte olduğu vergiyi devam ettirmesi şartıyla antlaşma yapıldı. →

Birinci Ahmed'in bir fermmanı

Birinci Ahmed'in elbisesi

Leh asillerinden Samuel Korezky, Kazaklar'la birlikte Osmanlı tâbiyetindeki Boğdan'a girerek Voyvoda Stefan'ı kovdu. Bunun üzerine Bosna Beylerbeyi İskender Paşa Boğdan'a gönderildi.

Kâbe'nin tamiri

Kâbe

Kâbe Birinci Ahmed döneminde esaslı bir tamirat geçirdi. Sultan Ahmed, Kâbe'nin bir duvarını altın, bir duvarını gümüşten inşa etmek istemiş, ancak ulema karşı çıkmıştı. Birinci Ahmed, Kâbe duvarlarını İstanbul'dan ustalar göndererek tamir ettirdi. Kâbe'nin kapısı üzerindeki kitabe ile altınoluk yenilendi. Duvarları sağlama almak için de altın ve gümüşten 16 kuşak yaptırmıştı. Medine'de Mescid-i Nebevi'nin eskiyen minberi yenilendi.

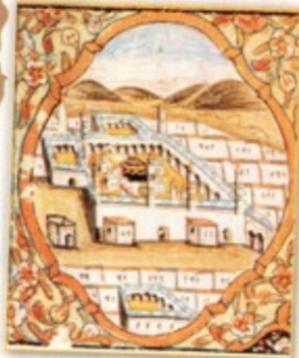
Birinci Ahmed'in özellikleri

Birinci Ahmed, 51 gün süren bir mide hastalığından sonra 22 Kasım 1617'de 27 yaşındayken vefat etti.

Zevkü safadan uzak duran dindar ve hayır sahibi bir padişah'tı. Döneminde içki yasaklandı. Sert tabiatlı olduğu için zaman zaman acımasız davranırdı. Veziriazamlarından Derviş Paşa ve Nasuh Paşa'yı öldürmüştü. Avcılığa ve cinte meraklıydı. Bahî mahlasıyla şiirler yazmıştır.

Yaptırdığı Sultanahmet Camii Osmanlı mimarisinin en önemli örneklerinden biri olarak günümüze geldi. Ayrıca Üsküdar'da Kavak Sarayı Mescidi ve Beylerbeyi'nde İstavroz Mescidi ile Eyüp'te bir sebîl, Alemdar'da, Tersane'de, Tophane'de, Haydarpaşa'da ve Üsküdar'da çeşmeler yaptırmıştı. →

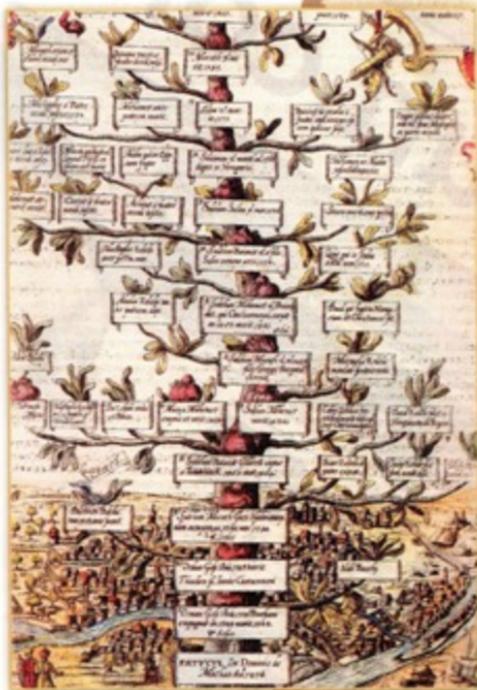
Birinci Ahmed, Kâbe duvarlarını İstanbul'dan ustalar göndererek tamir ettirdi. Kâbe'nin kapısı üzerindeki kitabe ile altınoluk yenilendi. Duvarları sağlama almak için de altın ve gümüşten 16 kuşak yaptırmıştı.

Mekke

BİBLİYOGRAFYA

- İsmail Hami Danişmend, *İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, II*, İstanbul 1971.
- Mustafa Cezar vd., *Mufassal Osmanlı Tarihi, III*, İstanbul 1959.
- M. Cavid Bayraktar, *Abmed I', İslam Ansiklopedisi, I*, 161-164.
- Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Katkısı*, Ankara 1975.
- Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri (1578-1612)*, İstanbul 1993.
- Mücteba İlgürel, *Abmed I', TDV İslam Ansiklopedisi, II*, 30-33.
- Erban Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, İstanbul 2010.
- Necdet Sakaçoğlu, *Bu Mülkün Sultanları*, İstanbul 1999.
- M. S. Küçüktaşçı, "Kâbe Sembolizmi", *Sanat ve İnanç, I* (İstanbul 2004), s. 91-105.
- Gürban Böreçi, "İnkırazın Eşiğinde Bir Hamedan", *Dinan*, sayı: 26, İstanbul 2009, s. 45-96.
- Bülent Arı, "İstanbul'daki İlk Hollanda Elçisi: Cornelis Haga ve 1612 Tarihli Hollanda Kapitülasyonları", *Divân*, sayı: 2 (İstanbul 2003).

Osmanlı soyralacı

HAFTAYA
BİRİNCİ
MUSTAFA

www.bugun.com.tr

BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında.."

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

11 MART 2011 CUMA / SAYI: 22

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

ACILARIN HÜKÜMDARI
I. MUSTAFA

(1601 - 1639)

Öldürülmeyen ilk şehzade

17

. yüzyıl başlarında Osmanlı veraset sisteminin değişmesi Birinci Mustafa ile başladı. 1603'te tahta çıkan Birinci Ahmed'in çocuğunun olmaması

sebebiyle kardeşi Mustafa'yı öldürmemesi Osmanlı tarihinde bir dönüm noktasıydı. Ancak çocuk yaşta geçirdiği 14 yıllık saraydaki hapis hayatı Birinci Mustafa'nın akıl dengesini bozdu.

Tahta çıkışı

Birinci Ahmed'in 22 Kasım 1617'de genç yaşta ani ölümü Birinci Mustafa'ya taht yolunu açtı. Birinci Ahmed'in 13 yaşında oğlu Şehzade Osman olmasına rağmen tahta, ölen padişahın oğlu değil kardeşi çıkarıldı. Şeyhülislam Hoca zade Esad Efendi ile Kaymakam Sofu Mehmed Paşa diğer devlet adamlarını da yanlarına çekip, veraset sisteminde yeni bir yol başlatmışlardı. Kösem Sultan'ın da kendi oğullarını kurtarmak için bu hadisede rol oynadığı iddia edilir.

Bu durum Osmanlı tarihinde ilkti. Taht padişahın oğluna değil kardeşine geçmişti. Ancak Ağabeyinin 14 yıllık hükümdarlığı sırasında devamlı öldürülmeyi beldemek, Birinci Mustafa'nın akli dengesini bozmuştu.

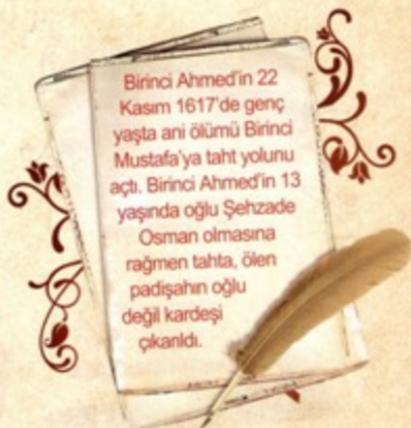
96 günlük hükümdarlık

Padişahın akli durumu yerinde olmadığı için devlet işlerini Valide Sultan idare ediyordu. Doktorlar padişahı tedavi etmeye çalıştılar, ancak bir netice alamadılar. Birinci Mustafa penceresinin altında orta oyunu oynatıp, aynı oyunu defalarca tekrarlatıyordu. Hoşuna gittiği zaman da pencereden değerli mücevherler atarak oyuncuları ödüllendiriyordu. Türbeleri geziyor, denizde balıklara altın atıyor, yollara pazarlar saçıyor.

Devlet yönetiminde büyük söz sahibi olan Darüssaade Ağası Mustafa Ağa böyle akli hafif bir padişah ile devlet idare edilemeyeceği kanaatini taşıdığı için, Birinci Mustafa'nın akalsızca ve gülünç durumlarını, hatta bütün şehzadeleri öldürmek istediğini etrafa yayıyordu. Birinci Mustafa'nın tahttan indirilmesi için uygun zemini hazırlayan

Birinci Ahmed

Birinci Ahmed'in 22 Kasım 1617'de genç yaşta ani ölümü Birinci Mustafa'ya taht yolunu açtı. Birinci Ahmed'in 13 yaşında oğlu Şehzade Osman olmasına rağmen tahta, ölen padişahın oğlu değil kardeşi çıkarıldı.

'Sultan Mustafa'yı isteriz'

İkinci Osman

İkinci Osman'a karşı
1622'de isyan eden
asker gösteri
yaparken kalabalığın
arasından biri "Sultan
Mustafa'yı isteriz" diye
bağırmiş ve artık
herkes bunu
söylemeye
başlamıştı.

Mustafa Ağa, sadrazamın İran Seferi'nde bulunduğu esnada şeyhülislam ile sadaret kaymakamını, yani başbakan vekilini Birinci Mustafa'nın padişahlıktan alınmasına ikna etti. Askerlere maaş dağıtılması sebebiyle Divan-ı hümayun'un toplandığı gün, Birinci Mustafa'yı daireesine kilitleyerek, Şehzade Osman'ı tahta çıkardı. Birinci Mustafa'nın taraftarlarını da askerlerin padişaha tahtan indirmek için geldiklerini söyleyerek korkuttu. Böylece, bir emri vaki sonucunda Birinci Mustafa 26 Şubat 1618'de 96 gün sonra tahtan indirilerek, yerine Birinci Ahmed'in en büyük oğlu Osman geçirilmişti.

İkinci kez tahta çıkaran isyan

Birinci Mustafa tahttan indirildikten sonra öldürülmedi. Harem'de bir odacda gözetim altında tutuldu. Birinci Mustafa'nın tahttan uzak kalması dört yıl sürdü. Askerlerin ayaklanıp, yeğeni İkinci Osman'ı tahtan indirmeleriyle üzerine tekrar saltanat güneşi doğacaktı.

İkinci Osman'a karşı 1622'de isyan eden asker gösteri yaparken kalabalığın arasından biri "Sultan Mustafa'yı isteriz" diye bağırmiş ve artık herkes bunu söylemeye başlamıştı. Şimdi asilerin yeni bir hedefi vardı: İkinci Osman'ı devirmek ve yerine Birinci Mustafa'yı tahta çıkarmak.

Birinci Mustafa, Harem'deki odasında kapalı tutulduğu için asiler önce odanın yerini buldular. Fakat kapı açılmadığı için Harem'in çatısına çıktılar. Bu arada "Sultan Mustafa Han'ı isteriz" seslerine, yerini belirtmek isteyen Birinci Mustafa da, "Siz beni isterseniz, ben de sizi isterim" diye karşılık verdi. Şehzadenin hangi odacda olduğunu anlayan askerler ellerine geçirdikleri halta ve kazmalarla odanın tavanında bir delik açtılar. Arcaz aşığıya inecek merdiven olmadığı için buldukları perdeleri ip olarak kullandılar ve böylece aşığıya inmeyi başardılar. Askerler çatıdan aşağı indiklerinde Şehzade Mustafa bir köşeye çekilmiş Kur'an okumaktaydı. Askeri görünce ilk isteği su getirmeleri oldu. Getirilen suyu içtikten sonra Birinci Mustafa'yı yine açılan delikten çatıya çıkartıp, Arz Odası'na getirdiler. Bu arada Birinci Mustafa'nın Eski Saray'da bulunan annesine de gelişmelerden haberdar etmek üzere haberciler gönderildi.

'Arslanım, kaplanım bırak gel otur'

Bu arada durumun kötüye gittiğini gören İkinci Osman Yenicheri Ocağı'na sığınmıştı. Ancak artık iş istenmiş, Birinci Mustafa'nın annesi kontrolü eline almaya başlamıştı.

Orta Camii'ye götürülen Genç Osman'ı Haseki San Mehmed Ağa, padişahın başına bekleği konulduktan sonra, asiler "Sultan Mustafa Han'ı görelim" diye bağırıldılar. Yeni padişah, pencereden görününce, telbir getirip alkışladılar. Durumun kontrole alındığını gören Birinci Mustafa'nın annesi Yenicheri Ocağı'nın ağalısıyla konuşup, damadı Davud Paşa'nın veziriazamlığının onayını aldı.

Arabayla tahta çıktı

Orta Camii'nde tutulan Sultan Mustafa'yı annesi mihraba oturtmuştu ve iki cariyesi yanındaydı. Yeni padişah dışardan bir ses gelince, hemen yerinden sıçrayıp, caminin penceresindeki demirlere tutunarak dışarıyı seyrederek, Demire sanan padişahı annesi, cariyelerin yardımıyla parmaklarını pencereden ayırıp, "Arslanım, kaplanım bırak gel otur" diyerek zorla mihraba götürüp, oturturdu.

Birinci Mustafa, ata binecek durumda olmadığından annesi ve cariyeleriyle birlikte bir arabayla Topkapı Sarayı'na götürülüp, tahta çıkarıldı. İstanbul'daki camilerde hutbe Sultan Mustafa namına okundu. Bu olaylara şahit olan Tarihçi Peçuylu İbrahim, Birinci Mustafa Topkapı Sarayı'na götürülürken yaşananları: "Böyle garip bir biçimde Sultan Mustafa'yı götürülürken biz de Şehzade Camii yakınındaki sokağa balcan pencereden görüntüyü seyrettik. O kadar kalabalık insan toplanmış ki, sanki kıyamet kopmuş, mahşerde insanlar dirilmişlerdi. O geniş caddede öyle dolmuştu ki, havadan bir iğne atılsa yere düşmesi mümkün değildi. Halk, Sultan Mustafa'yı taşıyan arabanın etrafına üşüşmüş, birbirini ite kaka kimi buşandan, kimi yenden kumuş parçalan koparıp nişan için arabaya verirdi. Sultan Mustafa arabanın arka bölümünde nerdeyse gözükmeyecek bir durumda oturuyordu. Önünde yer almış olan annesi nişanları alıp halka güzel vaatlerde bulunuyordu" şeklinde tarif eder.

Yenicheriler

Demire sanan padişahı annesi, cariyelerin yardımıyla parmaklarını pencereden ayırıp, "Arslanım, kaplanım bırak gel otur" diyerek zorla mihraba götürüp, oturturdu.

İkinci Osman'ın öldürülmesi

Yeniçeri isyanı

Veziriazam Davud Paşa, İkinci Osman'ı öldürterek Birinci Mustafa'nın tahtını sağlamaya çalıştı. Osmanlı tarihinde ilk defa bir padişah idare ettiği insanlar tarafından öldürülmüştü. Onun ölümü ile devlet tam bir kargaşa ortamının içine girdi ve Dördüncü Murad, 1632'de dizginleri eline alana kadar bu durum devam etti.

Tarihçi Peçuylu ülkenin içine düştüğü durumu "Sultan Mustafa, çeşitli görüşte toplulukların birbirine kenetlenmesi sonucu tahta çıkmıştı. Bu yüzden hemen âlem fitne ve fesat ile doldu. Nice kimselerin evi yağma edildi, nice kimseler zamanın ağası iken bir lokma ekmeğe muhtaç oldu ve nice eşyanın eline çok sayıda mal geçti. Davud Paşa, halkın gönlüne gireyim ve veziriazamlık mevkiinde kalayım diye herkese

ne istedi ise verdi, ne tereddüt etti, ne de çok gördü.

Devlet hizmetleri tükenince sıra vakıflara geldi, ne mütevellilik kaldı ne de nazırlık; hepsi kayınlan kimselere dağıldı gitti. Ne şeriata, ne de vakıf şartlarına uyuldu. Bu görev yerleri de bitince herkese, kendine uygun bir hizmet bul dedi. Böylece zalimlerin aklına gelen uyduma ve garip hizmetler buldular ve bu yüzden reaya ve fukaraların başını deldiler" şeklinde anlatır.

İstanbul'da anarşi

İkinci Osman'ı Yedikule'de bizzat boğdurtan Davud Paşa, asilerle birlikte hareket etmesine rağmen başkentteki durumu kontrol altına alamadı. 22 Mayıs'ta sipahiler, cülüs bahşişlerini aldıktan sonra, "Sultan Osman'ı ne sebeple öldürdün? Biz sana emanet vermiştik" diyerek veziriazamın konağına saldılar. Davud Paşa, İkinci Osman'ı Sultan Birinci Mustafa'nın fermanıyla öldürdüğünü söyleyince sipahiler dağıldı.

Askerlerin her isteklerini yerine getirerek makamını korumaya çalışan veziriazam, halkın "padişahı katil" diyerek ağzlarına geleni söylemesi yüzünden veziriazamlığı müddetince korkusundan yalnız bir kez, 11 Haziran'da, Divân'a gelebildi. →

Tarihçi Peçuylu ülkenin içine düştüğü durumu "Sultan Mustafa, çeşitli görüşte toplulukların birbirine kenetlenmesi sonucu tahta çıkmıştı. Bu yüzden hemen âlem fitne ve fesat ile doldu.

Cuma selamlığı yeniden canlandı

Divân toplandıktan bir gün sonra, pazar gecesi çoğlanlan, Harem'deki şehzadeleri katletmek istediği töhmetiyle kapağasını öldürüp Sultanahmet Meydanı'ndaki Yılanlı Sütun'a astılar. Sabah bu manzara karşısında işin aslına öğrenmek için ocalarında bir araya gelen askerler, çoğlanlan'dan aldıkları cevap üzerine doğrucu Davud Paşa'nın kapısına geldiler. Askerler, "Sultan Osman'ın acısı yüreğimizde iken bu şehzadelere dahi gadr mi etmek istersiniz?" deyince Davud Paşa durumdan haberdar olmadığına dair yemin ederek yakasını kurtardı.

Kargaşa dummayınca 13 Haziran 1622'de Kara Davud Paşa azıl ve Mere Hüseyin Paşa veziriazamlığa tayin edildi. Mere Hüseyin Paşa, veziriazam olduğundan sonra bozulan devlet otoritesini tekrar tesis etmek için harekete geçti. Uzun zamandır toplanamayan Divân-ı Hümayûn'u topladı. Genç Osman'ın ihmal ettiği cuma selamlığı âdetini yeniden canlandırdı. Birinci Mustafa'yı cuma selamlığına çıkarıp, halkla temas ettirerek padişah hakkındaki dedikodular önlemeye çalıştı. Yeniçeri ve sipahilere para dağıtarak, askerlerin gönlünü aldı. Muhaliflerini taşradaki vazifelere tayin ettirerek İstanbul'dan uzaklaştırdı.

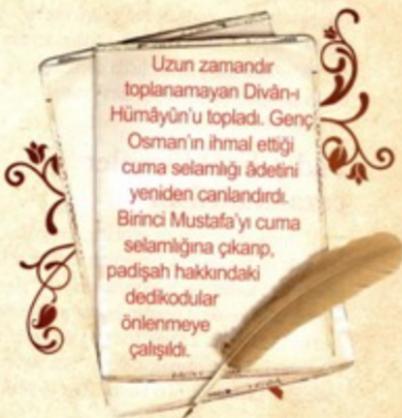
Veziriazam Mere Hüseyin Paşa, Yeniçeri Ağası Derviş Ağa'yı devre dışı bırakmaya kalkınca 8 Temmuz 1622'de Mere Hüseyin Paşa'yı azledip Lefkeli Mustafa Paşa'yı veziriazamlığa tayin ettirdi.

Sadaret değişikliğinden birkaç gün sonra asiler padişahın artık istenmediğine dair bir dedikodu çıkartılar. Birinci Mustafa, askerlere gönderdiği hatt-ı hümayûnda, "Beni istemiyordusanız niye köşmeden çıkartınız" diye sitem etti. Padişahın Davud Paşa Çiftliği'nde bulunduğu bir sırada buraya gelen sipahiler, Lefkeli Mustafa Paşa hakkında beceriksiz ve rüşvetçi olduğu iddiasıyla azledilmesine dair bir arzuhâl verdiler.

Valide sultanla Seyhülislâm Zekeriyâyâde Yahya Efendi arasında yapılan müşavere neticesinde 21 Eylül'de Mustafa Paşa'nın yerine Gürcü Mehmed Paşa getirildi. →

Birinci Mustafa'nın parası

Uzun zamandır toplanamayan Divân-ı Hümayûn'u topladı. Genç Osman'ın ihmal ettiği cuma selamlığı âdetini yeniden canlandırdı. Birinci Mustafa'yı cuma selamlığına çıkarıp, padişah hakkındaki dedikodular önlemeye çalışıldı.

TAŞRADA

Taşrada ortaya çıkan yeni hadiseler veziriazamın yükünü daha da ağırlaştırdı. Bağdat'ta Bekir Subaşı, Beylerbeyi Yusuf Paşa'yı öldürerek şehrin fiili hâkimi hâline geldi. Antep Kadısı Abdülbaki Efendi, İkinci Osman'ın yeniçeri taifesinin ortadan kaldırılmasına dair emir göndermiş olduğunu söyleyerek halkı şehirdeki yeniçerilere karşı kızdırmıştı. Yaşanan olaylarda birkaç yeniçeri hayatını kaybetti. Trablusşam Beylerbeyi Seyfioğlu Yusuf Paşa, başkentte yaşanan kargaşadan istifadeyle bölgede otoritesini daha pekiştirmek için sekbanlar manfetiyle yeniçerileri kendi eyaletinden kovdu.

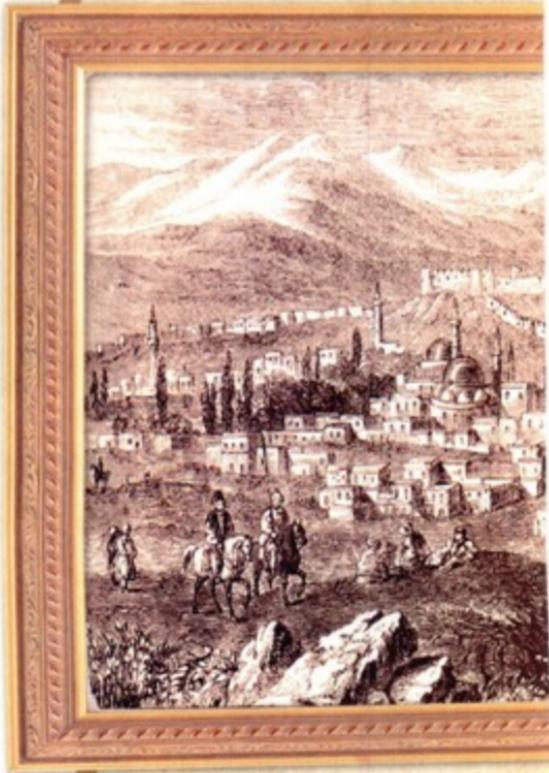
Anadolu'da isyan

Asıl önemli haber Erzurum'dan geldi. Beylerbeyi Abaza Mehmed Paşa, kendi adamları ile şehirdeki yeniçeriler arasında yaşanan bir kavga sonrasında bütün yeniçerileri şehirden kovdu. Bununla yetinmeyen Abaza Paşa, padişah katili ilân ettiği bütün kapıkullarını yakaladığı yerde öldürerek İkinci Osman'ın intikamını alacağını söyleyerek bir isyan başlattı. Trablusşam ve Maraş beylerbeyileri ile bazı sancakbeyleri de Abaza Paşa'nın yanında yer aldılar. Halktan bazı kesimler de "Devlet valide sultanın elindedir, padişah akıl sahiplerinden değildir" diyerek isyana destek verdiler. Sayılan 30 bine ulaşan asiler Anadolu'da ellerine geçen bütün yeniçeri, cebeci, topçu gibi ocak mensuplarını öldürdüler.

Padişahı öldürenler cezalandırılın

31 Aralık'ta bu defa da sipahiler, Divân'da, "Taşrada kadılar ve halk bizi sultan katili diye lanetlerler, elbette kim katletti ise haktan gelinsin" diyerek İkinci Osman'ı öldürenlerin cezalandırılmasını istediler.

Birinci Mustafa, 2 Ocak 1623'te yine Divân'da davalarında ısrarcı olan sipahilere, "Ben Sultan Osman katledilsin demedim, onu Davud Paşa öldürdü, katilleri

KARIŞIKLIK

kimse haklarından gelinsin" mealinde bir hatt-ı hümayûn gönderdi.

İkinci Osman'ın Yedikule'de öldürülmesi hadisesine kanşanlar tek tek yakalandıp, öldürüldü. Kaçıp gizlenen Kara Davud Paşa, yakalanarak hapsedildi. Davud Paşa, cellâdın önüne çökertildiği zaman koynundan bir kâğıt çıkartıp kapıcıya verdi. Paşanın taraftarları, cellâda, "Vuma, görelim

Sultan Osman'ı kimin izni ve reyyle öldürdü" dediler. Yeniçeriler ise bu tarafa koşarak cellâda "Vur, öldür" diye bağrdılar. Meydanda bir kavga başlayınca Davud Paşa'nın adamları fırsattan istifadeyle Davud Paşa'yı cellâdın elinden kurtardılar.

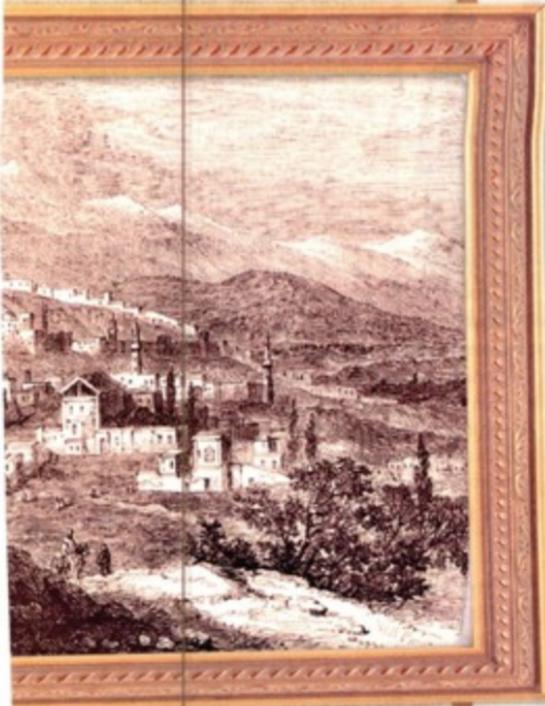
İlk şaşkınlığı üzerinden atan Veziriazam Gürcü Mehmed Paşa, Davud Paşa'nın yakalanması için emir verdi. Davud Paşa yakalanıp, zamanında İkinci Osman'ın bindirildiği arabaya koyup Yedikule'de yine İkinci Osman'ın kapalı olduğu odaya hapsedildi. Askerlerden hiçbir kesimin Davud Paşa'yı desteklemediği anlaşılınca Davud Paşa 8 Ocak'ta Yedikule'de İkinci Osman'ı boğmak için kullandığı kementle boğularak öldürüldü.

Veziriazam değişikliği

Veziriazam Gürcü Mehmed Paşa, Davud Paşa'yı öldürterek, hem İkinci Osman'ın katillerini ortadan kaldırarak nispeten halkın vicdanını rahattatmış, hem de asayiş bir nebzede olsun tesis etmeyi başarmıştı. Fakat az sonra sipahiler ve yeniçeriler, veziriazamın nihayetinde kendilerini de hedef alacağını düşündükleri icraatına karşı homurdanmaya başladılar. Tam da bu aşamada siyaset sahnesine yeniden çıkan

Mere Hüseyin Paşa, yeniçeri ve sipahilere para dağıtarak onları veziriazama karşı tahrik etti.

5 Şubat 1625'te Divân-ı Hümayûn toplandığında askerler isyan ederek Gürcü Mehmed Paşa'nın azlını ve veziriazamlığa Mere Hüseyin Paşa'nın getirilmesini talep ettiler. Bu durum üzerine Birinci Mustafa, Mere Hüseyin Paşa'yı ikinci defa veziriazamlığa tayin etti. →

Ulema, Fatih Camii'nde toplandı

Mere Hüseyin Paşa, çok kısa süren birinci veziriazamlığından dolayı makamında kalmamanın yolunun askerleri yanına almak olduğunu anlamıştı. Makamını borçlu olduğu askerleri memnun etmek için hazinenin bütün imkânlarını seferber etmekten çekinmeyen Mere Hüseyin Paşa, yeniçerilerin desteğini tam olarak almasına rağmen

bir süre sonra sipahilerle ters düştü. Mere Hüseyin Paşa, Mayıs 1623'de bir Divân toplantısı sırasında seslerini yükselten sipahileri para ve yeni makamlar vaadiyle yatıştırmayı başardı.

Vezir Defterdar Hasan Paşa ile Mere Hüseyin Paşa arasında yaşanan rekabet yeni bir sipahi isyanı çıkmasına yol açtı. Hasan Paşa, hem Hüseyin Paşa'nın sert davranışlarından ötürü kızılmıştı hem de veziriazam tarafından öldürülmekten korkuyordu. Hasan Paşa tarafından elde edilen sipahiler, harekete geçtiler. Ancak Yeniçeriler'in Mere Hüseyin Paşa'nın

yanında yer almayan sipahileri dağılmaya ikna etmeye yetti. Son tedbirlerle isyan bulutlarının dağılacağı bekleniyordu ki, sipahiler bir gece ağalın Hüseyin'in evine saldırdılar. Veziriazamın bütün taleplerinin yerine getirileceğini vadetmesiyle sipahiler dağıldı.

Ulema-asker çatışması

Sipahilerin desteğini kaybetmesine rağmen yeniçerilere dayanarak iktidarı sürdürmeye çalışan Mere Hüseyin Paşa, halka ve askerler dışındaki diğer makam sahiplerine karşı ise son derece zalim ve zorbuydu. Bir gün beylerbeyi payesine erişmiş birisini Divân-ı Hümâyûn'da dayak atıp öldürdü. Başka bir gün kalkık kıyafetinden ayak takımından birisi zannettiği bir kadıyı azarladı. Hakarete uğrayan kadı, kapı kapı doluşup ulemaya, Peygamber neslinden olanlara ve diğer idareciilere veziriazamı şikâyet etti. Gittiği her yerde hem kendine yapılanları anlatıyor hem de Mere'nin Mısır beylerbeyliği yaptığı dönemde söylediği bazı sözlerle dinden çıktığını iddia ediyordu. →

Ulema

Sipahilerin desteğini kaybetmesine rağmen yeniçerilere dayanarak iktidarı sürdürmeye çalışan Mere Hüseyin Paşa, halka ve askerler dışındaki diğer makam sahiplerine karşı ise son derece zalim ve zorbuydu.

'Biz ulemaya nasıl el kaldıralım'

Zaten içten içe huzursuz olan ulema galeyana gelip Fatih Camii'nde toplandılar. Eski kazaskerlerden Bahşi Efendi, Mere Hüseyin Paşa'nın kâfirliğine ve sair kabahatlerine dair fetva yazdı.

Mere Hüseyin Paşa, Ağakapısı'nda kendi grubunu oluştururken, Fatih Camii'ndeki kalabalık gitgide artmaktaydı. Mere Hüseyin Paşa bu defa Nakibüleşraf Gubârî Efendi'yi nasihat etmek için Fatih Camii'ne gönderdi.

Bir taraftan da acemi oğlanlarına ve yeniçerilere, şayet ulemayı iyi sözlerle dağıtmak mümkün olmazsa zorla dağıtılmalarını sağlamak üzere, silahlanıp odalarında hazır beklemeleri emrini verdi.

Nakibüleşraf camidekilere hitap ederek, çıkmaz bir yola girdiklerini, sonlarının fena olacağını, bu davadan vazgeçmeleri gerektiğini nasihat yolu anlatmaya çalıştı. Sözlerinin hiçbir şekilde tesir etmediğini görünce yanındaki hatt-ı hümayını çıkarıp okumaya başladı. Fakat ulema topluluğu, "Bizim padişahımız mecnundur, okuma yazma bilmez, bu hat filan cariyenindir" dediler.

Ardından da "Allah, Allah" nidaları eşliğinde Gubârî Efendi'yi ayağa kaldırdılar. Camide bulunanlardan biri, Fatih Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddin'in o sırada mihrap yanında, bir sınık üzerinde duran sarığı aldı. Sarığı açarak, kendilerine bayrak yaptılar. Fatih Camii'nde bunlar olup bitirken diğer taraftakiler, Veziriazam Mere Hüseyin Paşa ve onun yanında bulunanlar da daha sert tedbirler alma yoluna gittiler. Şehitülislâmın teklifiyle Fatih Camii'ndekilere dağılmaları için yeni bir nasihat heyeti gönderildi. Fakat asi ulema, nasihatçılara "Bizim davamız şer'îdir" diyerek dağılmayı yine reddettiler.

Askerlerin geldiği haberinin Fatih Camii'ne ulaşmasıyla birlikte, ulemeden bazıları abdest tazelemek bahanesiyle kaçtılar. Mere Hüseyin Paşa ve beraberindeki devlet ricali Şehzade Camii'nde iken, akşam namazı öncesinde askerlerin bir kısmı Fatih Camii'ne ulaştılar.

Genç askerler, "Biz ulemaya nasıl el kaldıralım, dinimize zararlı" diyerek girmek istemediler. Hüseyin Paşa, "Bre yürüyün yoldaşlar, onlar ulema zümresinden çıkmıştır. Padişaha itaat etmezler. Katledilmeyi hak etmişlerdir." →

19.Yüzyılda Fatih Camii

Ulema topluluğu,
"Bizim padişahımız mecnundur, okuma yazma bilmez, bu hat filan cariyenindir" dediler. Ardından da "Allah, Allah" nidaları eşliğinde Gubârî Efendi'yi ayağa kaldırdılar.

'Biz cemiyet davası bilmeyiz'

16. yüzyılın sonlarında İstanbul

Ulema "Biz cemiyet davası bilmeyiz. Namaza geldiniz ise, abdestiniz var ise işte ezan okunuyor. Gelin namaz kılalım" dediler. Askerler verilen cevaptan ikna olmayıp Fatih Camii'nde bulunan ulemanın üzerine saldırdılar.

İşte şeyhülislam, kazaskerler ve diğer devlet adamları buradadır. Ya siz niçin inat edersiniz? Yaptığınız fetva ile değil midir?" diyerek askerleri ikna etti. Genç askerler diğer devlet adamlarının da bu düşüncede olup olmadığını bilmedikleri için veziriazamın sözlerine inanıp, "Görün öyleyse, meydanı kaç kişiye, kaç bin adamı katlederiz" diyerek Fatih Camii'ne yöneltiler.

Askerler Fatih Camii'ne gelip, "Toplantıya padişahın rızası yoktur, dağılın, evlerinize gidin. Yoksa fetva verilmiştir. Sizi katledecekler, telef olursunuz" dediler. Ulema "Biz cemiyet

davası bilmeyiz. Namaza geldiniz ise, abdestiniz var ise işte ezan okunuyor. Gelin namaz kılalım" dediler. Askerler verilen cevaptan ikna olmayıp Fatih Camii'nde bulunan ulemanın üzerine saldırdılar. Ulemadan bazıları, "Bre yoldaşlar, Müslüman değil misiniz, niçin böyle edersiniz? Bizim işimiz fetva iledir. İşte kitaplar, veziriazam ile davamız var. Onu davet ettik. Gelsin, işte müftü efendi, kazaskerler, İstanbul kadısı ve sair büyük âlimler huzurunda toplanalım. Şerh ile hak yerini bulsun. Kimseyle savaşmız yok. Siz, bizden ne istersiniz?" diyerek hâllerini anlatmaya çalıştırsa da fayda vermedi.

Askerler saldırıya devam edip, "Bre azgınlara vurun. Biz size kitabı yutturalım. Müftü efendi sizin dağıtılmamız için fetva vermiştir" dediler. Hiçbir şey söyleyen ulema, "Hani fetva, getirin görelim ne demiş? Davamız hakkındaysa ve kabahat bizimse hakkımızdan gelinsin" dediler. Fakat askerlerin, ulemayı dinlemeye hiç niyetleri yoktu. Tek gayeleri, kimin halkı kimin haküstü olduğuna bakmadan, biran önce karıştırmadıklarının işlerini bitirmekti. Askerden biri, "Bre yoldaşlar ne durursunuz, bunlara söz mü yetişir? Hemen vurun satın" diye bağırdı.

Askerler bir anlık kılıçlarını çekip, "İşte fetva elimizde olan şu kılıçlardır, vebalı günahı müftü ile veziriazamın boynuna" diye bağıarak saldırıya geçtiler. →

Birinci Mustafa'nın özellikleri

Birinci Mustafa zamanında bir savaş

Birinci Mustafa, tahttan indirildikten sonra 15 yıl boyunca sarayda hapis tutuldu. 20 Ocak 1639'da bir sara kriziyle vefat etti. Ölümünden sonra cenazesi 17 saat musalla taşında kaldı. Cenazesinin gömüleceği bir yer arandı.

Askerler de bu hususta razı ve taht değişikliği dolayısıyla kalmak istemeyen vazgeçmeye ikna edildiler. Alınan karardan haberdar edilen valide sultan, yapacak bir şeyin kalmadığını anladı ve oğlunun öldürülmeyle sarayda hapsedilmesi şartıyla duruma rıza gösterdi. Davud Paşa Çiftliği'nden Divân olacağı söylenerek saraya getirilen

Birinci Mustafa, 10 Eylül sabahı eskiden tutulduğu odaya kapatıldı. Yine aynı gün Dördüncü Murad, Bâbüssaade önünde kurulan tahta oturarak Osmanlı İmparatorluğu'nun yeni padişahı oldu

Haklarını korudular

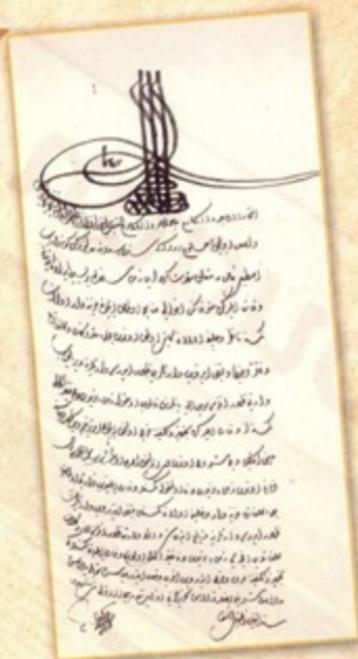
Birinci Mustafa tahttan indirildikten sonra 15 yıl boyunca sarayda hapis tutuldu. 20 Ocak 1639'da bir sara kriziyle vefat etti. Ölümünden sonra cenazesi 17 saat musalla taşında kaldı. Cenazesinin gömüleceği bir yer arandı. Sonunda Evliya Çelebi'nin babası saray kuyumcusu Mehmed Zilli'nin tavsiyesiyle Ayasofya'nın eski vaftizhanesine Hasbahçe'den toprak getirilerek defnedildi. Birinci Mustafa defnedilmesiyle de bir ilk olmuştu. İlk defa ayrı bir türbe yapılmayan bir padişahı. Birinci Mustafa nahif vücutlu, solgun ama güzel yüzlü idi. Seyrek sakalı, siyah gözleri ve solgun bakiş vardı. Zamanının çoğunu Üsküdar'daki sarayda veya Davud Paşa Çiftliği'nde geçirirdi. Uzun süre öldürülme korkusu altında hapis hayatı yaşaması akli dengesini bozmuştu. Birinci Mustafa Osmanlı tarihinin deli olan tek padişahıdır. Ancak padişahın bu durumunu belli etmemek için kerametleri olduğu ve durgun tavrının evliyahından ileri geldiği haberleri yayılmıştı. Cerrah Mehmed Paşa Camii Vaizi İbrahim Efendi bir vazında padişahın bir köşeye çekilerek ağladığını, bir odaya kapanarak üzgün namaz kıldığını, rüyasında İkinci Osman'ı yüksek bir makamda gördüğünü söylemişti. Birinci Mustafa'nın bayramlaşma töreni sırasında tahtında oturmayıp ayakta durması bile Hulefâ-yi Râşidin'e olan saygısına yorumlanarak, padişahın itibarı artırılmaya çalışılmıştı.

Nitekim hükümdarlığı sırasındaki bu propagandalar yüzündün türbesi İstanbul'da en çok ziyaret edilen türbelerden biri olmuştu. ➔

BİBLİYOGRAFYA

- Hüseyin Tüğra, *Musibet-name*, baz. Nezîbî Aylak, Ankara 2010.
- Feridun Emecen, "Mustafa I", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXI, 272-275.
- Münir Aktepe, "Mustafa I", *İslam Ansiklopedisi*, VIII, 692-695.
- Mehmet Özdemir, *Birinci Mustafa ve Devri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.
- Filizet Sarıcaoğlu, "Hüseyin Paşa, Mere", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XIX, 8-9.
- Gabriel Piterberg, *Osmanlı Trajedisi*, çev. Uygar Abacı, İstanbul 2005.
- Gürban Böreği, "İnkırazın Eşiğinde Bir Hamedan", *Devan*, sayı: 26, İstanbul 2009, s. 45-96.
- E. Afyoncu-U. Demir-A. Önal, *Osmanlı İmparatorluğunda Askerî İsyanlar ve Darbeler*, İstanbul 2009.
- İsmail Hamî Danişmend, *İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, III, İstanbul 1972.

Birinci Mustafa'nın fermanı

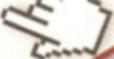
Yeniçeri komutanı

Sipahi

www.bugun.com.tr

BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında."

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

8 NİSAN 2011 CUMA / SAYI: 26

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

SON BÜYÜK FETİHLERİN SULTANI

IV. MEHMED (1)

(1642 - 1693)

IV. Mehmed

DÖRDÜNCÜ MEHMED

Doğumu.....2 Ocak 1642

Ölümü.....6 Ocak 1693

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....8 Ağustos 1648

İnişi.....8 Aralık 1687

BABASI

Sultan İbrahim

ANNESİ

Hatice Turhan Sultan

EŞLERİ

Gülnuş Sultan, Afife Kadın

Gülnar Kadın

OĞULLARI

II. Mustafa

III. Ahmed

Şehzade Bayezid

Şehzade İbrahim

Şehzade Süleyman

KIZLARI

Hatice Sultan

Fatma Sultan

Ümmi Sultan

BAĞIR *Elhan Afyoncu/İsmail Akdemir*

PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi
Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. AKIN İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan APYÖNCÜ

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜRDİL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tıjral Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Değerlendirme ve Satış Müdürü
Özlemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇINAR
Reklam Genel Müdür Yardımcısı: Murat ULUCA
Reklam Koordinatörü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Reklam Danışmanı: Tel: (0212) 355 95 28
www.ipekmedya.com.tr

Bağır: Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melihpaşa Avcı Sokakı No: 17 B Blok Mecidiyeköy - Şişli / İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 95 00 Faks: (0212) 272 36 54

TAHTA ÇIKIŞI

Dördüncü Mehmed Osmanlı tarihinde en küçük yaşta tahta çıkan Osmanlı padişahıdır. Babasının tahttan indirilmesi üzerine 6 yaşındayken 8

Ağustos 1648'de tahta çıktı. Bir hafta sonra yapılan kılıç alayında Eyüp Sultan Camii'nde Şeyhülislam Hoca Abdürrahim Efendi'den kılıç kuşandı. Çocuk yaşta tahta çıktığı için eğitimi devam etmedi. Sarayda Şâmi Yüsf ve Şâmi Hüseyin efendiler tarafından eğitildi.

Dördüncü Mehmed'in annesi Turhan Sultan, Kösem'in kanatları altında yetmiş 26 yaşında, tecrübesiz bir valideydi. Kösem Sultan devletin ileri gelenleri tarafından Turhan'ın tecrübesizliği ileri sürülerek "Valide-i Muazzama", yani "Ulu Valide" makamına getirildi. Osmanlı geleneğine göre padişah öldüğünde annesi bütün hizmetçileriyle birlikte Eski Saray'a nakledilirdi.

Sultanahmet Camii'nde kan döküldü

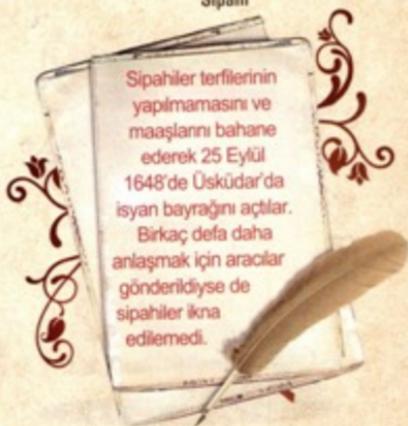
Sipahiler terfilerinin yapılmamasını ve maaşlarını bahane ederek 25 Eylül 1648'de Üsküdar'da isyan bayrağını açtılar. Birkaç defa daha anlaşmak için araclar gönderildiyse de sipahiler ikna edilemedi. Asileri vazgeçiremeyen sadrazam yenicherileri yanına çekti.

İsteklerinin yerine getirilmediğini gören sipahiler İstanbul'a geçtiler. Sultan İbrahim'in öldürülmesini tasvip etmeyenler hem İstanbul'da hem de taşrada bunun intikamını almak için bir fırsat gözlüyorlardı. Sipahilerin İstanbul'a geçmesi onlara istedikleri fırsat verdi. Uzun süredir zor şartlar altında yaşayan acemi oğlanları da sipahilerin İstanbul'a gelmesini fırsat bilip ayaklandılar. Böylece İstanbul'da günlerce meydan ve sokak savaşlarına neden olacak isyan başlamıştı. Yenicheri ağası, asilerin saldırısına dayanamayarak, askerlerini geri çekti. →

Sipahi

Sipahiler terfilerinin yapılmamasını ve maaşlarını bahane ederek 25 Eylül 1648'de Üsküdar'da isyan bayrağını açtılar. Birkaç defa daha anlaşmak için araclar gönderildiyse de sipahiler ikna edilemedi.

ŞEHİRDE BÜYÜK İSYAN

Birkaç gün daha veziriazam ve sipahiler arasında araçlar gidip geldi ise de bir sonuç alınmadı. Hatta veziriazamın anlaşmak için araçlar göndermesi sipahileri daha da cesaretlendirdi.

Sipahiler, yeniçilerle aralarının bozulmaması için de, "Padışah katlinde dahlimiz olmadığımıza dair şerh hüccet isteriz ve illâ bizim yeniçilerle ve başka bir kimse ile kavgamız yoktur" şeklinde sözler söylemekteydiler.

24 Ekim 1648'de İstanbul'a akın eden sipahiler bir kez daha şehirde büyük bir isyan başlattılar. Sofu Mehmed Paşa, isyanın giderek önu alınmaz bir hale geldiğini görünce hemen yeniçeri ağalan ve önde gelen ulema ile yeniçeri odalarında bir araya geldi.

Yeniçeriler

Asiler, kendileri aleyhinde büyük hazırlıklar yapıldığını ve katledilmelerine cevaz veren bir de fetva alındığını öğrenince yavaş yavaş Atmeydanı'nı terk ettiler.

Atmeydanı nümâyîşinin üzerinden beş gün geçmişti ki, veziriazamın isyanın elebaşısı Bıyıklı Mahmud'un teslim edilmesini istemesi asileri yeniden harekete geçirdi. Gece devriyesi gezen yeniçerilerin, Sultanahmet Camii civarında sipahi kayafetindeki üç kişiyi yakalayıp, ertesi gün Şehzâde Camii önünde asmaları ve sipahilerin oturdukları hanları basıp onları tutuklamaları sözünce üzere olan isyan ateşini yeniden alevlendirdi.

Bir süre devam eden görüşmelerin sonunda yeniçeriler Sultanahmet Camii'ne doğru harekete geçtiler. Sipahilere isyandan vazgeçmeleri için son bir heyet daha gönderildi. Fakat asiler heyetkâhillerin üzerine saldırdı ve bazıları öldürürken, bazıları da ağır şekilde yaralandılar. Bunun üzerine yeniçeriler, sipahiler üzerine yürüyüşe geçtiler. →

Sofu Mehmed Paşa, Sipahi isyanının giderek önu alınmaz bir hale geldiğini görünce hemen yeniçeri ağalan ve önde gelen ulema ile yeniçeri odalarında bir araya geldi.

'BİZE OLAN ZULM NEDİR?'

Sultanahmet Camii, yapıldığı günden beri ilk defa böylesine kanlı bir çarpışmanın şahidi olmuştur. Şahidi olmakla kalmayıp, bu elim mücadelede bizzat yaralanmıştır. Yeniçeri ve sipahilerin karşılıklı tüfek atışları caminin kapı ve penceresinde büyük hasarlar meydana getirdi.

Ertesi gün camide ve meydanlarda öldürülmüş olanların cesetleri, varsa akrabaları tarafından alınırken, akrabası bulunmayan 200'den fazla sipahinin cesedi, "ası" oldukları hükmedilerek cenaze namazdan kılınmadan denize atıldı. İsyan bastırılmış fakat artık "ocak ağalarının beyliğini balta kesmez" olup, veziriazamı kontrolleri altına almışlardır.

Esnaf isyanı

1651 yılında ise İstanbul, isyanlar açısından bir ilke şahit oldu. Bu defa isyan edenler askerler değil, İstanbul esnafı idi.

1650 yılında askere verilmesi gereken ulüfenin, hazinede yeterli para olmadığı için, tamamı ödenemedi. Bunun üzerine düşük aylıklı para ile esnafın elindeki daha değerli para zorla değiştirilerek ek gelir sağlanmaya çalışıldı. Zaten ekonomik olarak zor şartlar altında işlerini yürütmeye çalışan esnaf bu uygulamayla kınlarını dahi veremez hale geldi. 1651 Ramazan ayı âdeti esnafa zehir oldu.

Esnafın ileri gelenleri ayan düşük para için Veziriazam Melek Ahmed Paşa'nın konağına gidip, konağa paşaya şikâyetlerini anlattılar. Sınırlanmış veziriazam, esnafı azarladı. Esnaf bunun üzerine soluğu Şeyhülislam Aziz Efendi'nin evinde aldı. Şeyhülislamı zorla padişahın huzuruna çıkardılar.

Esnaf bununla da yetinmedi, sokağa rastladıkları diğer şehir esnafı ve halkını da önlerine katarak ve bir de tellal katıp, "Ümmet-i Muhammed! Bize olan zulm nedir? Aramıza kabç girdi. Kapatın dükkânlarınızı" diye ilân ederek saraya doğru ilerlediler. Artık ocak ağalarının zulmüne tahammülleri kalmayan diğer İstanbul esnafı da bu çağırışı fırsat bildi. →

Bir Osmanlı çarşısı

Şeyhülislam

Askere verilmesi gereken ulüfenin, hazinede yeterli para olmadığı için, tamamı ödenemedi. Bunun üzerine düşük aylıklı para ile esnafın elindeki daha değerli para zorla değiştirilerek ek gelir sağlanmaya çalışıldı.

KÖSEM SULTAN'IN SİNSİ PLANI

Ayasofya önüne gelindiğinde kalabalık yirmi bin kişiyi bulmuştu. Kalabalığın "Adalet padişahım, adalet" feryadı yeri göğü inletiyordu. Dördüncü Mehmed'in huzuruna çıkan şeyhülislâm esnafın şikâyetlerini bir bir anlattı. Padişah da, "Size böyle zulm olduğuna benim rızam

yoktur" dedi. Kalabalığın sakinleşmesi için veziriazam azledilerek yerine Siyavuş Paşa tayin edildi.

Esnaf, padişah fermanı olmadan dükkânlarını açmamakta kararlı olmasına rağmen yenicilerin tehditlerine daha fazla dayanamadı ve zamanla dükkânlarını açtı. Böylece İstanbul'daki ilk esnaf isyanı olan 1651 isyanı, daha fazla zararlı hale gelmeden, biraz padişahın gayretleri biraz da yenicilerin silahlı zorlamaları ile yatıştı.

Kösem Sultan'ın öldürülmesi

Kaynanası ile kaçınılmaz bir mücadeleye gireceğini gören Dördüncü Mehmed'in annesi Turhan Sultan ise saray ağaları, özellikle harem ağaları ile siyasi bağlarını güçlendiriyordu. Kösem Sultan, ocak ağalarına hem kendisi hem de ağalar için büyük bir tehlike arz eden Dördüncü Mehmed'in bir vesileyle ortadan kaldırılıp, yerine hükmetmesi daha kolay olan Şehzade Süleyman'ın geçirilmesini önerdi. Çünkü Şehzade Süleyman'ın annesi Dilâşub, ruhen itaatkardı. Kösem Sultan, ecceli ile öldü süsü vermek için Dördüncü Mehmed'i, Helvacıbaşı Üveys Paşa'nın hazırlayacağı zehirli şerbet ile öldürmeyi planladı. Ancak bu sinsî planı Kösem'in en yakınlarından biri olan Meleki Hatun, Turhan Sultan'a haber verince zehirletme planı da suya düştü.

Turhan Sultan'a suikast haberi geliyor

Kaynanası ile kaçınılmaz bir mücadeleye gireceğini gören Dördüncü Mehmed'in annesi Turhan Sultan ise saray ağaları, özellikle harem ağaları ile siyasi bağlarını güçlendiriyordu.

ASMA DOLABA SAKLANDI

Zehirleterek Dördüncü Mehmed'i öldürtemeyen Kösem Sultan tekrar bir suikast planı hazırlamıştı: 2 Eylül 1651'de yeniçeriler Kösem'in daha önce açık

biraktıracığı Topkapı Sarayı'nın kapısından içeri girerek, Sultan Mehmed ve taraftarlarını ortadan kaldırıp, Şehzâde Süleyman'ı padişah yapacaklardı.

Durumu haber alan Turhan Sultan'ın ekibi ise Kösem'i öldürmek için harekete geçti. Lala Süleyman Ağa, oluşturduğu ekiple Harem'e girdi. Kösem Sultan bir tuzağa düştüğünü anlayınca gizli odaların birinden diğerine geçerek, daha önce hazırlanmış olduğu asma dolabın içine saklandı. Uzun süre aramadan sonra Kösem Sultan bulunarak boğuldu. Böylece Dördüncü Mehmed kurtulmuştu.

Kösem Sultan'ın öldürüldüğünü öğrenen ocak ağaları ne yapacaklarını bilemediler. Hiçbir çözüm yolu bulamayan ocak ağaları can derdine düştüler. Güneşin doğuşu ile Dördüncü Mehmed, Sancak-ı Şerif'i dışarı çıkarttı. Sancağı dışarı çıktığını ve padişahın da halkı sancak altına toplanmaya davet ettiğini öğrenen İstanbul halkı ve bazı askerî gruplar yeniçerilere karşı toplandılar.

Ocak ağaları saklandıkları yerlerden çıkarılıp, öldürüldüler. Yeniçerilerin gücü bu olayla biraz olsun kırılırken, İstanbul da büyük bir isyandan son anda kurtulmuştu.

Kösem Sultan

Kösem Sultan bir tuzağa düştüğünü anlayınca gizli odaların birinden diğerine geçerek, daha önce hazırlanmış olduğu asma dolabın içine saklandı.

YENİÇERİ-SEK

1655 başlarında Veziriazam Derviş Mehmed Paşa azledilip, yerine İbşir Mustafa Paşa atandı.

İstanbul'da bir suikasta kurban gitmekten korkan İbşir Mustafa Paşa şehre maiyetindeki binlerce sanca, sekban ve başbozuk levent askerini de getirdi.

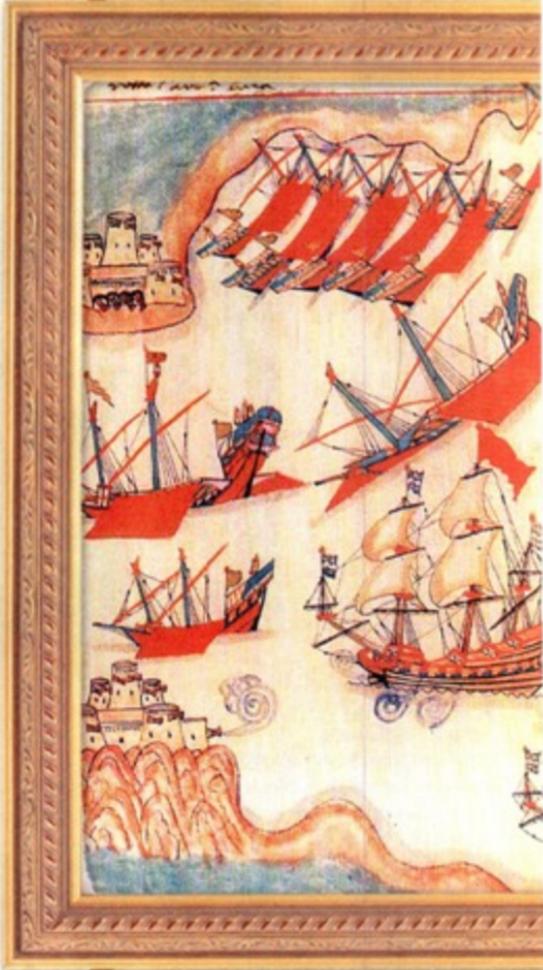
Üsküdar'da iki ay kadar bekleyen sanca, sekban ve leventler gün geçtikçe durumlarının daha da kötüye gittiğini görmekteydiler. Kendilerine gelirler verileceği vaadi ile yurtlarından koparılan bu askerler gelir temin etmek bir yana ellerinde ne varsa satmak zorunda kaldılar. Üstüne üstlük İbşir Paşa artık hallerini dahi sormaz olmuştu.

Bu arada İbşir Paşa'nın, veziriazam olmasına yardımcı olan Murad Paşa ile arası açıldı. Murad Paşa sadrazamdan şikâyetçi olduklarını bildiği sanca, sekban ve levent askerini paşa aleyhine kışkırttı. İbşir Paşa'dan bir şekilde şikâyetçi olanları kazanan Murad Paşa yeniçerileri de kendi safına çekti.

8 Mayıs'ta Üsküdar'da beklemekte olan sekban, sanca ve leventler kayıklarla İstanbul'a geçerken, yeniçeriler de yavaş yavaş Atmeydanı'nda toplandılar. İbşir Paşa, Dördüncü Mehmed'den ısrarla Sancak-ı Şerif'in çıkarılarak halkın sancak altına çağınmasını istedi. Ancak bu mümkün olmadı. Dördüncü Mehmed isyanın büyüyeceğini görünce İbşir Paşa'yı öldürdü. Bu arada Murad Paşa kendisine sadrazamlık mührü verilmesine rağmen önce istemiyormuş görünse de daha sonra kabul etti. Bu isyanda da yine en fazla zarar İstanbul gördü. Üç gün boyunca asiler şehirde terör rüzgârları estirirken onlarca ev ve işyeri de yağmalandı.

Çınar Vak'ası

Girit Savaşı'nın silmesi yüzünden devlet, askerini maaşını ödemekte zorluk çekmekteydi. Senelerce savaş

Çanak

BAN ÇEKİŞMESİ

meydanlarında sıkıntı çeken bu askerlerin de uzun süredir verilmeyen maaşları ayan düşük akçe ile ödenmeye çalışılınca sipahi ve yeniçeriler homurdanmaya başladılar. Bu durumdan sipahiler de şikâyetçiydi. Topluca yeniçerilere katıldılar.

Durumun her geçen gün biraz daha ciddileştiğini gören Dördüncü Mehmed, Alay Köşkü'ne gelerek buradan askerlerin sözcükleri ile konuştu. İsyanın giderek büyüyeceğini gören padişah, isimleri yazılı kişilerin bir kısmının idam edilmesini ferman buyurdu. Asiler, idam edilenlerin cesetlerini teker teker Sultanahmet Meydanı'ndaki çınar ağacına astılar. Böylece bu isyan tarihlerimizde "Çınar Vak'ası" olarak anıldı. Ölümlerin baş aşağı asılması nedeniyle bu olay "Vak'a-yı Vakvakiye" olarak da adlandırılır.

Şartlı sadrazamlık

Dördüncü Mehmed'in annesi Türhan Sultan ne yaparsa yapın devlet otoritesi düzenliyordu. 80 yaşındaki Köprülü Mehmed Paşa, bir görevi olmadan Köprü'de otururken dostları Reisülküttap Mehmed Efendi ve Mimarbaşı Kasım Ağa, valide sultanın onun devleti içinde bulunduğu durumdan kurtaracak bir kişi olduğuna inandırarak, paşayı sadrazamlığa tayin ettirdiler.

Köprülü Mehmed Paşa, dostlarının valide sultanı ikna etmesi sonucu 15 Eylül 1656'da sadrazam olurken, görevi kabul etmek için bazı şartlar ileri sürüp, pazarlık yapmıştı. Köprülü, daha önceli sadrazamları, askerinin ve sarayın müdahalesinden dolayı iş yapmadığını biliyordu. Seleflerinden daha geniş yetkilere sahip olmadan devlette devam eden düzensizliği ortadan kaldıramaz ve Çanakkale Boğuzu'nı abluka eden Venedikliler'i yenemezdi. Bunun için padişahın sadece kendisinin kararlarının uygulanacağına dair söz aldı. Bütün tayin ve azilleri sadrazam yapıcaktı ve padişah sadrazamla ilgili çıkarılacak olumsuz söylentilere itibar etmeyecekti. →

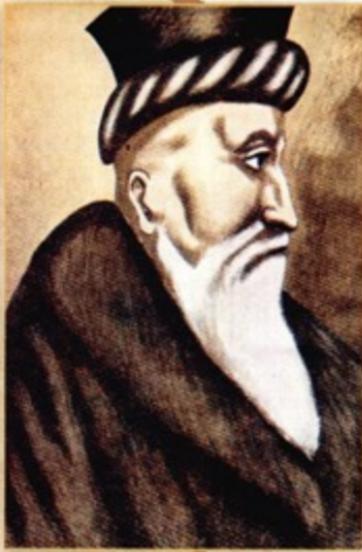

abluokasi

KADIZÂDELİ HAREKETİ'NİN SONU

Köprülü Mehmed Paşa

Köprülü Mehmed Paşa, 1656'da sadrazam olunca ilk işinin bozulan devlet otoritesini yeniden tesis etmek olduğunu biliyordu. Köprülü, devlet otoritesini tesis etmeye çalışırken, Dördüncü Murad devrinden itibaren İstanbul'da büyük bir güç hâline gelen Kadızâdeliler, onun sadrazamlığının sekizinci günü, 2 Ekim 1656'da aleyhtarlarını sindirmek ve devlet yönetiminde söz sahibi olmak için harekete geçtiler. Kadızâdeliler şunları istiyorlardı: İstanbul'daki bütün tekkeleri yıkıp, buraların şeyh ve dervişlerine imanlarını tazelemelerini teklif etmek ve kabul etmeyenleri öldürmek; padişahın huzuruna çıkarak, Peygamber'den sonra ortaya çıkmış bütün bid'atları kaldırılmasını

istemek; padişahları ve ailelerinin yaptıracağı, selâtin camilerinin minarelerinin biri dışındakileri yıkmak.

Kadızâdeliler, bu isteklerini yerine getirmek için silahlanıp, halkı yanlarına davet ettiler. Sadrazamın onları bu hareketten vazgeçmeleri yönündeki uyarılarına kulak asmadılar. İsteklerinin yerine gelmesinde direttiler. Bunun üzerine Köprülü Mehmed Paşa, Kadızâdeliler'in isteklerini reddetti. Mallarına el koyup, hareketin liderlerini tutuklatarak Kıbrıs'a sürdü. Yıllarca İstanbul'da istediklerini yaptıran, devlet işlerine müdahale eden Kadızâdeliler bir günde bitirilmişti.

Köprülü'ye karşı isyan

Köprülü Mehmed Paşa'nın devlet otoritesini yeniden tesis etme çabalarına ilk tepkiyi yine askerler gösterecek ve isyan bayrağı tekrar İstanbul sokaklarında dalgalanacaktı. Sipahilerin ilk kapırdanmaları, maaşlarının zamanında verilmemesi bahanesiyle oldu. →

Dördüncü Murad devrinden itibaren İstanbul'da büyük bir güç hâline gelen Kadızâdeliler, onun sadrazamlığının sekizinci günü, 2 Ekim 1656'da aleyhtarlarını sindirmek ve devlet yönetiminde söz sahibi olmak için harekete geçtiler.

İLK ÇANAKKALE MÜDAFAAMIZ

Mehmed Paşa, sipahiler karşısında yalnız kalmamak için kollan svadı. Ulema yeniçerilerin desteğini sağladı. Sadrazam, 4 Ocak 1657 akşamı sipahilerin harekete geçeceğine dair gizli bir haber aldı. Gerçekten de sipahiler sabah Atmeydanı'nda toplanmaya başladılar. Ancak sipahiler yeniçerilerin desteğini alamayınca teker teker meydana kaçtılar. Ancak Sadrazam Mehmed Paşa, devletin otoritesini bile gölgeleyen sipahi ağalarının tahakkümüne bir son vermeye kararlıydı. Sadrazamın sarayında toplananlar da asi sipahilerin şehirden uzaklaştırılmasına ve ağalarının idam edilmesine karar verdiler. Sipahilerin bulunduğu yerlere baskınlar düzenlendi ve ele geçirilen sipahi ağaları Sultanahmet Meydanı'nda idam edildiler.

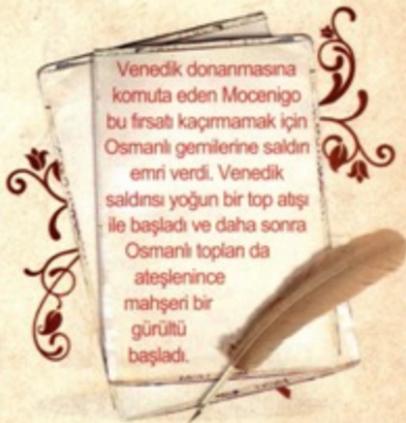
Osmanlı-Venedik deniz savaşı

Mocenigo'nun saldırısı

Köprülü Mehmed Paşa, masrafları kısap, hazineye girmesi gereken paraları emniyet altına alarak bütçeyi denkleştirdi. Kendi durumunu emniyet altına aldıktan sonra Çanakkale Boğazı'ndaki Venedik ablukasını kaldırmak için harekete geçti.

Osmanlı gemileri, rüzgâr müsait olmadığı için Kumburnu önlerinde demir attılar. Venedik donanmasına komuta eden Mocenigo bu fırsatı kaçırmamak için Osmanlı gemilerine saldırı emri verdi. Venedik saldırısı yoğun bir top atışı ile başladı ve daha sonra Osmanlı topları da ateşlenince mahşeri bir gürültü başladı. Mocenigo bu sefer son noktayı koymak için doğrudan Osmanlı baştarfesine doğru hamle yaptı. Ancak bir top mermisi her şeyi değiştirdi. →

Venedik donanmasına komuta eden Mocenigo bu fırsatı kaçırmamak için Osmanlı gemilerine saldırı emri verdi. Venedik saldırısı yoğun bir top atışı ile başladı ve daha sonra Osmanlı topları da ateşlenince mahşeri bir gürültü başladı.

SERT TEDBİRLER

17. Yüzyılın ortalarında İstanbul

Kumburnu'ndaki metrislerden, Kara Mehmed adındaki bir topçunun attığı gülle Moccenigo'nun gemisinin batı deposuna isabet etti ve göz açıp kapayıncaya kadar gemi sulara gömüldü. Amiral gemisinin parçalandığını gören diğer Venedik gemileri kaçtılar. Boğaz ablukasının kaldırılmasının ardından Bozcaada ve Limni'nin geri alınmasıyla Boğazlar'da emniyet sağlandı. Bu başarı ile sadrazamanın prestijisi arttı.

Devlet otoritesinin tesisi

Venedik tehlikesinin hafiflemesiyle, Anadolu'daki isyanlar ve Erdel'deki Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılma faaliyetlerine karşı harekete geçildi. Sadrazam Erdel'de iken, isyan eden Abaza Hasan Paşa, İstanbul önlerine geldi. Seferden geri çağrılan sadrazam, Abaza Hasan Paşa'nın üzerine yürüyünce asiler dağılarak geri çekildiler. Hasan Paşa barış isteyince onu ve yandaşlarını Halep'te bir ziyafette öldürttü. Anadolu'da geniş bir teftiş başlatarak, durumu şüpheli görülen asker ve ulema sınıfı üyelerini yakalatıp, kellelerini İstanbul'a göndertti. Devrin kaynakları 10 binden fazla kişinin öldürüldüğünü söylerler. Köprüllü, sert tedbirlerle devlet otoritesini yeniden kurmuştu. →

Venedik tehlikesinin hafiflemesiyle, Anadolu'daki isyanlar ve Erdel'deki Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılmaya faaliyetlerine karşı harekete geçildi. Sadrazam Erdel'de iken, isyan eden Abaza Hasan Paşa, İstanbul önlerine geldi.

FAZIL AHMED PAŞA'NIN SADRAZAMLIĞI

Köprülü Mehmed Paşa 85 yaşına gelmişti ve yaşlılığı iş görmesine engel olmaya başlamıştı. İyiye kuşkucu olan sadrazam gittikçe sertleşiyordu. Padişah, sadrazamlığa Şam Beylerbeyisi olan oğlunu getireceğine söz verince görevinden ayrıldı. Fazıl Ahmed Paşa, İstanbul'a babası öldüğü gün (30 Ekim 1661) geldi. Dördüncü Mehmed sözünde durarak sadrazamlığa onu tayin etti. Fazıl Ahmed Paşa babasından daha yumuşak ve zeki bir idareciydi. Gerektiğinde birçok kişiyi idam etmesine rağmen, isteklerini siyasi dehşeti ile yerine getirterek, fazla sertliğe başvurmadan babasının acımasızlığının Osmanlı İmparatorluğu'nda yarattığı dehşeti ortadan kaldırdı.

Uyvar'ın fethi

Osmanlılar, Venedik'e karşı karadan bir savaş için hazırlıklar yaparken, Habsburglar'ın Osmanlı tabiiyeti altında olan Erdel'e müdahale etmeleri sebebiyle bundan vazgeçilip Avusturya'ya savaş açıldı.

Fazıl Ahmed Paşa, Avusturya'nın önemli savunma mevkiilerinden Uyvar'ı 38 günlük kuşatmadan sonra 24 Eylül 1665'te fethetti. Uyvar'la birlikte 4 büyük kale, 30'a yakın palanga ve 700 köy Osmanlı topraklarına katıldı. Bu fetihler Avrupa'da büyük bir heyecan uyandırdı. İhtiyar aslanın sonunun geldiğini sandıkları bir sırada, 16. yüzyıldaki korkulan geri döndü. Türk gibi kuvvetli sözün tekrar söylenmeye başlandı.

İspanya, Fransa, Saksonya ve Brandenburg, Avusturya'ya para ve asker yardımında bulunarak Türk ilerleyişini durdurmaya çalıştılar. Osmanlı ordusu düşmana ağır bir darbe vurmadiği için İstanbul'a geri dönmemişti. Kış Macaristan'da geçirdikten sonra ilerlemeye devam etti. 1 Ağustos 1664'te Osmanlı kuvvetleri, Avusturyalı komutan Montecuccoli'nin idaresindeki orduyla Sengotar Köyü civarında karşılaştı. Osmanlı ordusu Haçova Savaşı'ndan sonra meydan savaşı yapmamıştı. Avusturya ordusunun başında da önemli bir komutan olan Montecuccoli vardı. Avusturya kuvvetleri, bu savaşta Osmanlı ordusunu büyük bir hezimetle uğratmadıysa da üstünlük sağlayıp, Türk birliklerinin nehri geçmesini de engelledi. →

Fazıl Ahmed Paşa

Padişahlar

25 YILDA FETHEDİLDİ

Girit'in fethi

Avusturya ile savaş

Avusturya galip gelmesine rağmen, bu savaştan sonra 10 Ağustos 1664'te imzalanan Vasvar Antlaşması'yla Erdel'den çekildi ve Osmanlı fetihlerini de tanıdı. Bu antlaşma bütün Avrupa'da şaşkınlıkla karşılandı.

Girit'in fethi

Fazıl Ahmed Paşa, Avusturya sınırını emniyet altına aldıktan sonra Girit meselesini halletmek için harekete geçti ve sefer hazırlıklarını yaptıktan sonra 1666 Kasım'ında adaya çıktı. Ancak sadrazamın bütün gayretlerine rağmen Kandiye bir türlü düşmüyordu. Venedik'in deniz üstünlüğü Osmanlı askerlerinin yiyecek ve silah ihtiyacının teminini aksatıyor, adaya başta Fransa olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinden takviye askerler geliyordu. Ancak Fazıl Ahmed Paşa bütün olumsuz şartlara rağmen azimliydi. Üç yıl kaleyi muhasara etti. Fransa, Papalık ve Malta kuvvetlerinin mağlup edilmesi, ardından da kalenin muhasarasının şiddetlendirilmesiyle Venedikliler artık dayanamayacaklarını anladılar. Barış görüşmeleri başladı ve 6 Eylül 1669'da antlaşma imzalandı. 27 Eylül'de ise Kandiye Osmanlılar'a teslim edildi. Böylece 25 yıldır sürüp giden savaşlar sona erdi. ➔

Fazıl Ahmed Paşa bütün olumsuz şartlara rağmen azimliydi. Üç yıl kaleyi muhasara etti. Fransa, Papalık ve Malta kuvvetlerinin mağlup edilmesi, ardından muhasarasının şiddetlendirilmesiyle Venedikliler artık dayanamayacaklarını anladılar.

KAMANİÇE'NİN FETHİ

Kamanice Kalesi

Kamanice Kuşatması

1672'de Dördüncü Mehmed ve Fazıl Ahmed Paşa Kazak meselesinden dolayı Lehistan üzerine sefere çıktılar. Bugün Ukrayna'da olan Podolya'nın merkezi Kamanice Kalesi kuşatıldı. Dördüncü Mehmed de kuşatmayı takip etti. Hatta kuşatma esnasında kıyafet değiştirerek askerlerin yanından bizzat muhasarayı izlemişti. Kale 9 günlük kuşatmayla fethedildi. Lehistan Osmanlı fetihlerini tanıyan Bucuş Antlaşması'nı imzaladı. Lehistan antlaşma şartlarına uymayınca 1673'te savaş tekrar başladı. Osmanlı İmparatorluğu Lehistan'la yaptığı 1676 ve 1678'deki anlaşmalarla Podolya'ya iyice yerleşti.

HAFTAYA
DÖRDÜNCÜ
MEHMED

2

Padışahlar

bugun.com.tr

BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında..."

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

15 NİSAN 2011 CUMA / SAYI: 27

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

AVCI SULTAN
IV. MEHMED (2)

(1642 - 1693)

IV. Mehmed

DÖRDÜNCÜ MEHMED

IV. Mehmed,
Osmanlı
tarihinin
Kanuni'den
sonra en uzun
süre tahtta
kalan
hükümdardır.
Ava o kadar
meraklıydı ki
tarihe Avcı
Mehmed
olarak
geçmiştir.

PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Fahriye AKGÖZÜ

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜRÜL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tıbbi Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLEL

Dağıtım ve Satış Müdürü
Zeynep FALİ

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇINAR
Reklam Genel Müdür Yardımcısı: Murat ULUCA
Recepsiyon Müdürü: Sedat DEMİRÖZÜLLÜ
Reklam Koordinatörü: Tel: 0212 355 86 28
www.ipekmedya.com.tr

Baskı: Kızıl İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melih Akın Sokakı No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Sarıyer/İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 86 00 Faks: (0212) 273 39 54

SABETAY SEVİ VE DÖNMELİK

17

. yüzyılın ortalarında İzmir'de ortaya çıkan Sabetay Sevi "Mesihim" diye bazı Yahudileri etrafında toplamıştı. Osmanlı yönetimini rahatsız

etmediği için başlangıçta karışılmamıştı. Ancak Osmanlı topraklarını taraftarları arasında taksime başlayıp, padişahın otoritesini saymamaya başlayınca dur denildi.

Şubat 1666'da İstanbul'a getirilen Sabetay, sorgulanıp hapse atıldı. İstanbul Yahudileri de mesihlerinin gelişiyse heyecanlanmışlardı. Hapishane ziyaretgâhı oldu. Sadrazam Köprülüzaade Fazıl Ahmed Paşa'nın sarrafı, efendisine müracaat ederek Sabetay'ın Çarıkale'ye Kılıdülbahir Kalesi'ne sürülmesini sağladı. Ancak burada da rahat durmayınca Sabetay padişahın huzuruna çıkarılmak için Edirne'ye gönderildi.

Sabetay Sevi, 16 Eylül 1666'da devlet ileri gelenlerinin önünde sorguya alındı. Dördüncü Mehmed de olup bitenleri bir pencere arkasından gizlice takip ediyordu. Bir süre sorgulandıktan sonra Sabetay'ın denikliği gibi gücü varsa mucize göstermesi emredildi. Mesih çırılçplak soyulacak ve okular tarafından ok yağmuruna tutulacaktı. Eğer oklar vücuduna işlemezse Osmanlı yöneticileri, Sabetay'ın dediklerinin doğru olduğuna inanacaklardı.

Bu teklifi duyan Sabetay, hemen mesihlikten vazgeçti. Kendisinin basit bir haham olduğunu, mesihlik işini Yahudiler'in yakıştırdığını söyledi. Bu cevap üzerine, tek kurtuluş yolunun Müslüman olmasıyla mümkün olacağı söylendi. Tercümanlığını yapan Hayatizade'den bu teklifi duyan Sabetay, müterciminin kulağına rezil olacağını, cemaatinin zor durumda kalacağını fısıldadı. Hayatizade de Müslüman olmasa başına ber türlü işin gelebileceğini, ancak Müslüman oldum deyip eski faaliyetlerine yeni kimliğiyle devam edebileceği cevabını verdi. →

Sabetay Sevi

Mesih çırılçplak soyulacak ve okular tarafından ok yağmuruna tutulacaktı. Eğer oklar vücuduna işlemezse Osmanlı yöneticileri, Sabetay'ın dediklerinin doğru olduğuna inanacaklardı.

RUSLAR'LA İLK BÜYÜK SAVAŞ

Bunun üzerine Sabetay Sevi, Kelime-i Şehadet getirerek Müslüman oldu ve Mehmed ismini aldı. Sevi sonradan yeni ismine ruhani bir anlam katmak için "Aziz"i de ekledi.

Sabetay'ın Müslüman olması, kendilerini İsrail'e götüreceğini bekleyen Yahudiler arasında büyük bir şok tesiri yapmıştı. Sabetay, taraftarlarının dağılmaması için her türlü yola başvurdu. Yahudiler, mesihlerinin Müslüman olmasına kılıflar uydurdular.

Osmanlı yetkilileri, 1672'nin sonlarında Müslüman olduğunu zannettikleri Sabetay Sevi'nin İstanbul'da Kuruçeşme'de yine eski müritlerinden bir kısmı toplayarak, ayinler yaptığını haber aldılar. Sabetay Sevi hapsedildi. Yapılan yargılamanın ardından Sabetay, 1673'ün Ocak ayında Adriyatik kıyılarındaki Dulcigno'ya, yani Ülgün'e sürüldü. Eylül 1675'te Ülgün'de öldü.

Taraftarları mesihlerinin ölümünden sonra da efendilerine bağlı kalmaya devam ettiler. Dönme diye adlandırılan bu grup, uzun süre toplum içerisinde Müslüman görünürken, kendi içlerinde inançlarını muhafaza ettiler.

Çehrin Seferi

Fazıl Ahmed Paşa'nın 3 Kasım 1676'da ölümü üzerine Köprülü Mehmed Paşa'nın damadı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa sadarete getirildi. Bu dönemde Kazak Hatmanı Doreşenko'nun Osmanlı himayesinden çıkarak Ukrayna'daki Çehrin Kalesi'ni Ruslar'a teslimi üzerine sadrazam 1678'de Çehrin Seferi'ne çıktı. Rusya'nın Ukrayna'daki Kazaklar üzerindeki hakimiyeti kınımak isteniyordu. Osmanlılar 1678'de Ukrayna'ya girdiler ve Çehrin Kalesi'ni ele geçirdiler. Bu muharebe Ruslar'la yapılan ilk büyük savaştır. Ukrayna'da kısa bir müddet Rus nüfuzu kınımışsa da Viyana bozgunundan sonra Rusya bu bölgelere tekrar hakim oldu. →

Kazaklar

Kazak Hatmanı
Doreşenko'nun
Osmanlı
himayesinden çıkarak
Ukrayna'daki Çehrin
Kalesi'ni Ruslar'a
teslimi üzerine
sadrızam 1678'de
Çehrin Seferi'ne
çıktı.

FRANSA'DAN TAZMİNAT

Korsanlık yapan Trablusgarp eyaletine ait birkaç geminin ilicası üzerine Fransız amirali Duquesne Sakız limanını topa tuttu.

Sadrazam bununu üzerine Fransız elçisi Guilleragues'i tehdit ederek, tazminat aldı.

Viyana Seferi

1670'li yıllarda Avusturya hakimiyetindeki Protestan Macarlar ayaklandı. Habsburglar'la yalnız başlarına mücadele edemeyeceklerini anlayan Tökeli İmre başkanlığındaki Macarlar, Osmanlı'dan yardım istediler. Köprülü Fazıl Ahmed Paşa zamanında Osmanlı İmparatorluğu onlarla ilgilenmedi. Ancak onun yerine sadrazam olan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa bu politikayı değiştirerek, Protestan Macarlar'ın lideri Tökeli İmre'ye yardıma başladı. Budin Beylerbeyi, Avusturyalılar'ın elinde bulunan

Orta Macar (Kuzey Macaristan) topraklarının bir kısmını alarak, Tökeli İmre'ye verdi. Osmanlı İmparatorluğu Tökeli'yi Orta Macar Kralı olarak tanıdı. Avusturya barış taraftarıydı ve 1664'te 20 yıllık olarak imzalanmış Vasvar Antlaşması'nın süresini uzatmak istiyordu. Ancak Merzifonlu sınırdaki askerlerden Avusturya saldırılarına oluyor diye şikâyet mektupları getirerek, Dördüncü Mehmed'i Avusturya üzerine sefere ilna etti.

Osmanlı ordusunun almak istediği yer başlangıçta Viyana değil Yanıkkale (Raab) idi. Falcat Reisülküttap Mustafa Efendi gibi bazı kimselerin de tesiriyle hedef Viyana oldu. Kanuni gibi bir hükümdarın fethedemediği bir şehri ele geçirecek olan komutanın kazanacağı prestij Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın aklını başından almıştı.

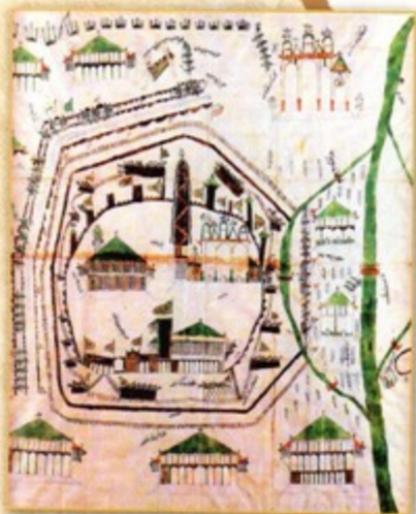

Merzifonlu
Kara Mustafa Paşa

Avusturya barış taraftarıydı ve Vasvar Antlaşması'nın süresini uzatmak istiyordu. Ancak Merzifonlu sınırdaki askerlerden Avusturya saldırılarına oluyor diye şikâyet mektupları getirerek, Dördüncü Mehmed'i Avusturya seferine ilna etti.

İKİNCİ VIYANA KUŞATMASI

Viyana kuşatması planı

Bir Türk casusunun şehre kundak koyduğu dedikodusu ortalıkta dolaşiyor ve sokaklarda Macar kıyafetinde kim yakalanırsa dövülüyordu. Askerlikten kaçmak için kadın kıyafetine girmiş bir gencin, kafasındaki peruğu düşü. Halk, onu hain zannetti.

Viyana, kuşatmanın daha ilk gününde (14 Temmuz) düşme tehlikesi geçirdi. Avusturyalılar, Türkler tarafından siper yapımında kullanılmassın diye şehrin varoşlarını ateşe vermişlerdi.

Ancak birkaç kıvılcım İskoçyalılar Kapısı civarındaki binalardan birisinin üzerine düşünce büyük bir yangın çıktı. Gittikçe yayılan yangın 1.800 ton barutun bulunduğu depoya doğru ilerlemekteydi. Buradaki barutun patlaması, o civardaki kale duvarları ile birlikte şehrin büyük bir bölümünü havaya uçurabilirdi. Halkta büyük bir panik başladı. Bir Türk casusunun şehre kundak koyduğu dedikodusu ortalıkta dolaşiyor ve sokaklarda Macar kıyafetinde kim yakalanırsa dövülüyordu. Bu sırada askerlikten kaçmak için kadın kıyafetine girmiş bir gencin, kafasındaki peruğu düşü. Halk, hainin o olduğunu zannederek, genci parçaladı. Panik devam ederken kale komutanının yeğeni 26 yaşındaki Yüzbaşı Guido Starhemberg'in aldığı tedbirler sayesinde yangın barut deposuna kırk adım kala söndürüldü.

Viyana müdafileri sayı olarak, Osmanlılar'ın dörtte biri idi. Ancak topçu kuvvetleri daha üstündü. Bu da şehrin uzun süre kendisini savunmasında önemli bir faktör oldu. Kuşatma uzadıkça Viyana'da yiyecek azalmış ve dizanteri başlamıştı. Halktan toplanan kap-kacaklar eritilerek kurşun dökülüyordu. Yaşı altmışa yaklaşan kale komutanı Ernst Rüdiger Starhemberg yaralanmasının yanı sıra dizanteriye de yakalanmıştı. Ancak o halka güç, askere şevk vermeye devam ediyordu.

Eylül ayının başında Viyana'ya karşı Osmanlılar'ın beş yerde kazdığı lağınlar kale duvarlarına yaklaşmıştı. Bunların patlatılmasıyla kale düşebilirdi. Şehirdeki ümitsiz bir bekleyiş, 11 Eylül'de Viyana önelerine gelen yardım ordusu görülünce bir anda büyük bir sevince dönüştü. →

KAHLENBERG MUHAREBESİ

Osmanlılar'ın Avusturya'ya savaş ilan etmesinden itibaren, Papa XI. Innocentius, Katolik devletleri, aynı zamanda Alman İmparatoru olan Leopold, Alman prensliklerini Osmanlı'ya karşı yardıma davet etmişti. Vatikan'ın çağrısı ile Avusturya'nın yardımına koşan ve yapılan antlaşma gereğince Haçlı Ordusu'nun başkomutanlığına getirilen Jan Sobiesky, yaklaşık 25 bin kişilik ordusuyla Lehistan'ın başkenti Krakow'dan 15 Ağustos'ta yola çıkmıştı.

Sadrazam, Wienerwald tepelerine orduyu taşıyarak düz ovada meydan muharebesi yerine Viyana'yı kuşatmaya devam etmiş ve düşmanın stratejik tepelere hakim olmasına engel olmamıştı. Osmanlı kuvvetleri bu yardım ordusuna karşı vaziyet alarak, savaşa hazırlandı. Ancak kuvvetlerin tamamı siperlerden çıkarılmadığı gibi, topçu tabyaları da şehre ateşe devam ediyorlardı.

12 Eylül'de Kahlenberg Tepesi'nde muharebe başladı. Düşmanın sağ kanadındaki Leh kuvvetleri ile çarpışan San Hüseyin Paşa, düşmanı tutabilirken, sol kanatta yer alan Alman birlikleri, Osmanlı sağ kanadında yer alan İbrahim Paşa'yı mağlup etti. Alman birliklerinin, Lehler'i takviyesi ve Kırım Hanı'nın buraya yardım etmemesi üzerine, Kara Mustafa Paşa merkezden çektiği kuvvetleri sol tarafa kaydırdı. Ancak bu manevra sağ tarafın zayıflamasına sebep oldu. Durumu gören Sobiesky ise bu manevrayı yapan komutanın savaşte kaybetmiş olacağını sevinçle haykıyordu.

Viyana'daki Avusturya muhafız kuvvetleri de sık sık taarruzlar yaparak Türk birliklerini iki ateş arasında bırakıyordu. Bu sırada Kırım Hanı kuvvetlerini alıp gitti. İlk olarak Osmanlı ordusunun sağ kanadı çöktü. Hüseyin Paşa'nın bütün direnişine rağmen, sol kanatta da muharebe üstünlüğü düşmanın eline geçti. Siperlerdeki askerler de çıkarıldı, ancak bozgun önlenemedi. İkinci vaktine gelindiğinde Osmanlı kuvvetleri bozulmuş ve düşman askerleri Osmanlı ordusunun merkezine girmeye başlamıştı. →

Kahlenberg Muharebesi

12 Eylül'de Kahlenberg Tepesi'nde muharebe başladı. Leh kuvvetleri ile çarpışan San Hüseyin Paşa, düşmanı tutabilirken, sol kanatta yer alan Alman birlikleri, Osmanlı sağ kanadında yer alan İbrahim Paşa'yı mağlup etti.

SADRAZAMIN MUHTEŞEM

Kara Mustafa Paşa bu durum üzerine iki aydan beri Viyana'yı kuşatan Türk birliklerine Budin'e çekilme emri verdi. Kendisi savaşçı, şehid olma arzusundayken Sipahi Ağası Osman Ağa'nın zoruyla Sancak-ı Şerif'i de yanına alarak, harp meydanından uzaklaştı.

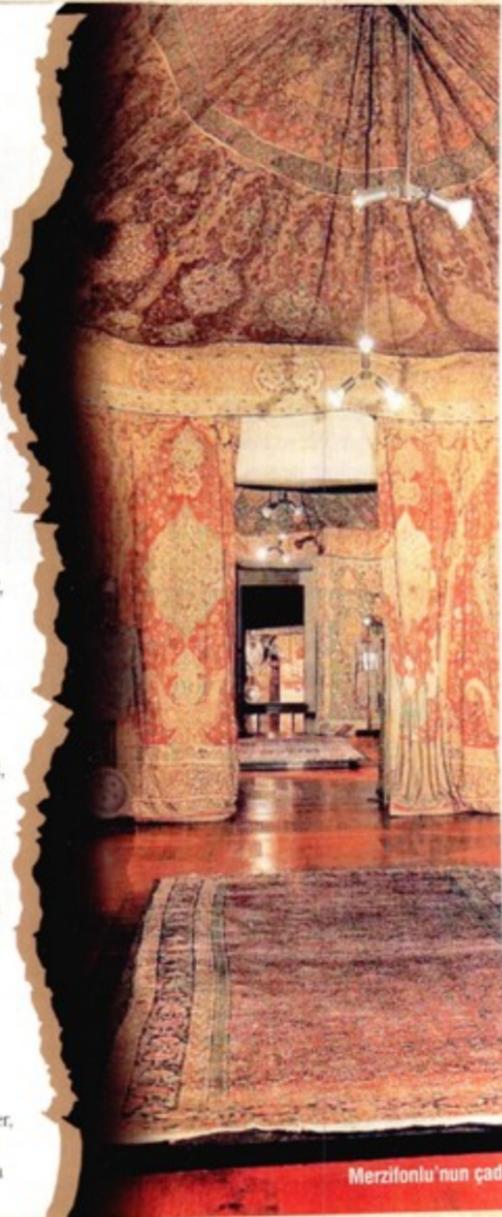
Viyana'da kalanlar

Osmanlı ordusu panik hâlinde dağılarak, Viyana önlere çekilirken bütün ağırlıklarını geride bırakmıştı. Düşmanın ele geçirdiği ganimet 600 torba dolusu altın tutuyordu. Ayrıca sayısız mücevher, değerli silahlar, som altından çekmeceler, saatler ve halılar vardı. 15 bin çadır, 10 bin manda, 5 bin deve, 10 bin koyun ile Osmanlı ordusunun toplannın hemen hemen tamamını ele geçirmişlerdi. Sadrazamın muhteşem otağı da Viyana önlere kalmıştı. Bugün Viyana, Krakow, Karlsruhe gibi şehirlerdeki müzelerde Osmanlılar'dan kalan çadırlar, silahlar, hayraklar sergilenmektedir. Osmanlı toplanı ise Saint Stephan Kilisesi'nin büyük çarınını dökümünde kullanıldı. Bu çan daha sonraki yıllarda, belki de Osmanlılar'ın ahından dolayı kilisenin üzerine düşerek parçalandı. 1952'de kilisenin restorasyonu sırasında kalan parçalar tekrar edilerek, yeniden çan yapıldı.

Osmanlı ordusunun arkasında bıraktıklarının içinde yüzlerce çuval kahve de bulunuyordu. Türk ordugâhında casus olarak dolaşan, çeşitli söylentiler çıkaran ve Viyana'nın dışındaki kuvvetlerle irtibatını temin eden Leh asıllı Koltschitzky, yaptığı hizmetler karşılığında mükâfât olarak bu kahve çuvallarını almıştı. Bunlarla Viyana'nın ilk kahvehanesi olan Mavi Şişe'yi kurdu. Kahvenin Avrupa'ya yayılması Osmanlı ordusundan kalan bu kahve ile oldu.

Viyana bozgunu

Viyana'yı kurtaran Haçlı Ordusu'ndaki mütefikler, önce Osmanlı ordugâhını yağmayla, daha sonra da şehre kimin ilk gireceği ile uğraştıkları için bozguna uğrayan Türk ordusunu takip edemediler.

Merzifonlu'nun çadı

TAĞI DA VIYANA'DA KALDI

Osmanlı ordusu, bozgundan bir gün sonra Yanıkkale'ye vardı. Sadrazam, Viyana önlerindeki muharebede cepheyi terk eden ve sefer sırasında çeşitli anlaşmazlıklar yaşadığı Budin Valisi Uzun İbrahim Paşa'yı 14 Eylül'de idam ettirdi. İbrahim Paşa, idam edilmeden önce çevresindekilere, "Sultana haksız yere idam edildiğini ancak devleti içine düşüğü bu hadireden de Merzifonlu'nun çıkaracağını söylediğini" iletmelerini istedi.

Sadrazam, bozulan orduyu toparladıktan sonra, 22 Eylül'de Budin'e vardı. Zaman zaman ağır cezalar vererek, bozgundan dolayı yılgınlık gösterenleri disiplin altına almaya çalıştı. Düşmanı karşılamak üzere kalelerinde beklemeyen Vesprem ve Papa komutanlarını, kendisinin arkasından Budin'e gelmeleri üzerine idam ettirdi. Bozguna rolü olan Kırım Hanı Murad Giray, padişahın onay alınarak azledildi ve yerine 30 Eylül'de İkinci Hacı Giray, Kırım Hanı tayin edildi.

Merzifonlu'nun öldürülmesi

Viyana'yı kurtaran müttefikler, üzerlerinden zafer sarhoşluğunu attıktan sonra 18 Eylül'de Osmanlı topraklarına doğru harekete geçtiler. Merzifonlu, bunun üzerine Budin Valisi Kara Mehmed Paşa'yı düşmanı karşılamak üzere gönderdi. Kara Mehmed Paşa, 7 Ekim'de Çiğerdelen Kalesi önlerinde, Lehistan Kralı Sobiesky'yi mağlup etti. Ancak Sobiesky'nin arkasından gelen düşman ordusu kalabalıktı. Kara Mehmed Paşa, 9 Ekim'de yine Çiğerdelen önlerinde meydana gelen muharebede mağlup oldu. Bu gelişme üzerine Çiğerdelen Kalesi, düşmana teslim oldu. Haçlılar, daha sonra Estergon'u ele geçirdiler. →

AVUSTURYALILAR ZOR DURUMDA

Viyana bozgununda önemli suçu olmasına rağmen Kara Mustafa Paşa, orduyu tekrar toplayarak düşman saldırılarını püskürtür umuduyla görevinde bırakılmış, cezalandırılmamıştı. Ancak Viyana bozgunu haberi gelince sadrazamın en büyük düşmanları oturdukları yerden kalkıp, döne döne oynamışlardı.

Mirahur San Süleyman ve Harem Ağası Yusuf Ağa, 1 Ekim 1683'te serhaddeki en önemli kalelerden Estergon Kalesi'nin düşman eline geçmesi üzerine sadrazamla bu işin yürütmeyeceğine padişahı ikna ettiler. Dördüncü Mehmed, Merzifonlu hakkında ölüm emrini verdi.

İstanbul'dan gönderilen görevliler, 25 Aralık 1683'te Merzifonlu'nun ölüm fermanını Belgrad'a getirdiler. Viyana kuşatmasının şanlı serdarı Belgrad'da boğuldu. Namazı edâ olunduktan sonra cenaze çadıra götürülüp tabut içine

kellesini yüzüp, ardından, kaldırılıp veziriazamın sarayını karşısında olan caminin avlusuna defnedildi.

Haçlı ittifakı

Avusturya ve Lehistan'ın kazandığı başarılar üzerine cephe genişledi. Venedik 1684'te, Rusya da 1686'da Osmanlı'ya savaş ilân etti. Osmanlı birlikleri, dört cephede birden mücadele etmeye başladılar.

Budin'in düşüşü

Avusturya ordusu, 14 Temmuz 1684'te Budin'i kuşattı. Kara Mehmed Paşa, 10 Ağustos'ta şehid oluncaya kadar Budin'i canla başla savundu. Valinin şehadetinden sonra yerine Şeytan İbrahim Paşa geçti. Avusturya ordusu komutanı Maksimilyan, teslim teklifinin reddedilmesi üzerine 4 Ekim'de Budin'e büyük bir hücum yaptırdı, ancak başarısız oldu. Kuşatmanın uzamasından dolayı zor durumda kalan Avusturyalılar, Osmanlı ordusunun yardımı gelmesi üzerine muhasarayı bırakarak akalece çekildiler. Osmanlı birlikleri kaçan düşmanı yakalayarak 20 bin kadını öldürdü. →

Budin'in işgali

Avusturya ordusu, 14 Temmuz 1684'te Budin'i kuşattı. Kara Mehmed Paşa, 10 Ağustos'ta şehid oluncaya kadar Budin'i canla başla savundu.

MACARLAR'I BİLE BUDİN'E SOKMADILAR

Budin'de 113 gün direnen Şeytan İbrahim Paşa'nın unvanı Melek'e çevrildi. Ancak diğer cephelede mağlubiyetler devam etti.

Charles de Lorraine komutasındaki Avusturya ordusu, 18 Haziran 1686'da Budin'i ikinci defa kuşattı. Ömrünü cephelede geçirmiş 70 yaşında tecrübeli bir komutan olan Budin Valisi Abdurrahman Abdi Paşa, Avusturyalılara iki buçuk ay direndi ancak sonunda askerleriyle birlikte şehid düştü. 2 Eylül 1686'da da Budin'deki 145 yıllık Türk hakimiyeti sona ermişti.

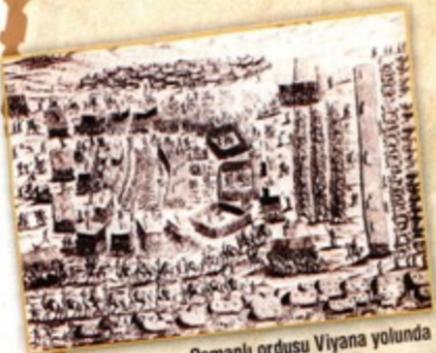
Macarlar, Abdurrahman Abdi Paşa'nın şehid düştüğü yere bir mezar taşı diktiler ve üzerine "145 yıllık Türk egemenliğinin son Budin Valisi Abdurrahman Abdi Amavut Paşa bu yerin yakınında 1686 Eylül ayının 2. günü öğleden sonra yaşamanın 70. yılında maktul düştü. Kahraman düşmandı, rahat uyusun!" yazdılar.

Budin destanı

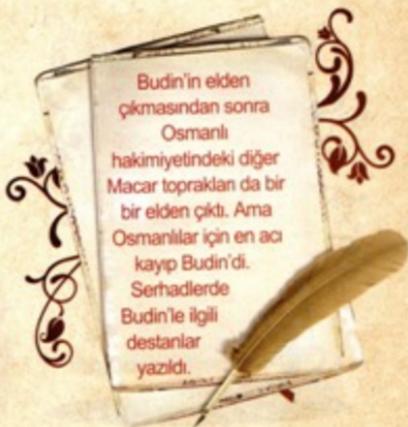
Avusturyalılar, Budin'i işgal ettikten sonra şehirde Müslüman bırakmadıkları gibi, Macarlar'ı da uzun süre Budin'e sokmadılar. Osmanlı döneminde Budin'de 72 cami, 12 medrese, 10 tekke, 9 han, 2 hamam vardı. İşgalden sonra Türk eserlerinin hemen hemen tamamı yok edildi.

Budin'in elden çıkmasından sonra Osmanlı hakimiyetindeki diğer Macar toprakları da bir bir elden çıktı. Ama Osmanlılar için en acı kayıp Budin'di. Serhadlerde Budin'le ilgili destanlar yazıldı.

Ötme bülbül ötme yaz bahar oldu
Bülbülün figürü bağrımı deldi
Gül alıp satmanın zamanı geldi
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i
Çeşmelerden abdest almıyız oldu
Camielerde namaz kılınmaz oldu
Mamur olan yerler hep harap oldu
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i
Kible tarafından üç top atıldı
Perşembe günüydü güneş tutuklu
Cuma günü idi Budin alındı
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i. →

Osmanlı ordusu Viyana yolunda

Budin'in elden
çıkmasından sonra
Osmanlı
hakimiyetindeki diğer
Macar toprakları da bir
bir elden çıktı. Ama
Osmanlılar için en acı
kayıp Budin'di.
Serhadlerde
Budin'le ilgili
destanlar
yazıldı.

MACARİSTAN HAKİMİYETİNİN SONU

Venedikliler'in Atina kuşatması

Charles de Lorraine komutasındaki Avusturya ordusu karşısında disiplinini kaybeden Osmanlı ordusu büyük bir mağlubiyete uğradı. Bu mağlubiyetle Güney Macaristan'daki Osmanlı hakimiyeti sona ererken, Sırbistan da tehdit altına giriyordu.

Budin'in işgalinden sonra, Osmanlı askerleri, pahiçe kapıldıkları için kendilerinden daha zayıf olan düşman birlikleri karşısında arda ardına mağlup oldular. Bu yüzden Macaristan cephesinde birçok kale kaybedildi. Segedin, Şimontoma, Peçuy, Sikloş gibi önemli kaleler doğru dürüst direnilmeden Avusturyalılara teslim edildi.

Sadrızam San Süleyman Paşa Ösek'i kuşatan düşmanı mağlup edince Avusturya birliklerini takibe kalktı. 12 Ağustos 1687'de San Süleyman Paşa'nın başında bulunduğu Osmanlı ordusu Mohaç Ovası yakınlarında, Sikloş önlerinde meydana gelen muharebede Charles de Lorraine komutasındaki Avusturya ordusu karşısında disiplinini kaybederek büyük bir mağlubiyete uğradı. Bu mağlubiyetle Güney Macaristan'daki Osmanlı hakimiyeti sona ererken, Sırbistan da tehdit altına giriyordu.

Mora'nın işgali

Venedik, Papalık, Floransa, Malta, Ceneviz ve İspanyol donanmalarının gemilerinden oluşan büyük bir donanma tertip ederek harekete geçmişti. Venedikliler, 1685'te Ayamavra Adası'nı işgal etti. Daha sonra, Preveze, Korfu, Zamata, Kalamata Kelfa ve Pasova'yı ele geçirdi. 1686'da ise Navarin, Modon, Arkadia ve Argos'u, 1687'de Sign, Kartaro ve Kamaro, Korint, İnebahtı ve Atina Venedik birlikleri tarafından işgal edildi.

Av düşkünlüğü

Viyana önlerinde yaşanan mağlubiyet ve ardından yaşanan büyük toprak kayıplarıyla birlikte Dördüncü Mehmed'in iktidana tepkiler bir çığ gibi arttı. Tepkiler artınca sultan tepkileri azaltmak için geceleri ava çıkmaya başladı. Fakat bu tedbir de tepkileri yatırmak için yeterli olmadı.

Halk içinde alenen "Şurada burada memleketler elden gitti ve avdan nice bir feragat etmez halktan utanmaz veya Allah'tan da mı korkmaz" diye konuşılmaya başlandı. →

GECE UYUYAMAZ HALE GELDİ

Ulema, şeyhler ve kapıkulu askerleri padişahın aleyhine dönmüştü. Hacı Evhad Tekkesi Şeyhi Hüseyin Efendi de "Nasihat kabul etmeyen adamın ayağına varmak caiz değildir" diyerek sultanın kendisini vaaz için davet ettiği camiye gitmedi. Sultanın davetine uyan Şeyh, Himmetzâde Abdullâh Efendi ise, ağzına geleni söyledi.

Bu günlerde 1686'da Rumeli'deki en önemli serhad şehirlerinden olan Budin, Avusturya tarafından işgal edildiğinde tepkiler hat safhaya ulaştı. Dördüncü Mehmed, iktidarı devam ettirmek için ava tövbe ettiğini ilan etti. Ancak bu defa da kendisi gece uyuyamaz hale geldi ve sonunda devlet adamlarıyla yaptığı bir toplantıda, Davutpaşa'dan dışarı çıkmamak şartıyla, ava gitmesine müsaade edildi. Dördüncü Mehmed'in bu hastalık derecesindeki av merakı saltanatının da sonunu getirdi ve tahtın indirilme gerekçesini oluşturdu.

Ordu cepheyi bıraktı

Avusturya cephesindeki büyük kayıplar bir türlü ölenemiyordu. Bu yetmiyormuş gibi dört senedir devam eden süreklî savaşlar askeri bezdirmiş ve toplu firarlar başlamıştı. Tepkiler 5 Eylül 1687'de isyana döndü. Sadrazam Sarı Süleyman Paşa, Eğri tarafına geçen bir Türk birliğinin düşman saldırısına uğradığında geri çekilmesini engellemek için Tuna üzerindeki köprüye engeller yerleştirmiş ve böylece yüzlerce askerin şehid düşmesine sebep olmuştu. Bunun üzerine köprü üzerindeki engelleri aşarak karşıya geçen askerler isyan ettiler. Sadrazam Sarı Süleyman Paşa, isyan üzerine orduyu başsız bırakarak Belgrad'a kaçtı. Askerler de Siyahuş Paşa'yı sadrazam ilan ettiler ve bu durumu Dördüncü Mehmed'e de kabul ettirdiler.

Sadrazam değişmesine rağmen askerin tepkisi bir türlü dinmek bilmiyordu. Ordunun Belgrad'da kışlamasını istenince, asker Avusturya cephesini terkederek İstanbul'a doğru yürüyüşe geçti.

Dördüncü Mehmed, bu durum üzerine avcılıktan tamamen vazgeçip, tövbe etti. Av köpeklerini saraydan sürdürdüğü gibi beslediği atlardan da has ahırda yalnız 100 tanesini alıkoyarak, diğerlerini dağıttı. →

Dördüncü Mehmed ava çıkıyor

Dördüncü Mehmed avda

Dördüncü Mehmed, iktidarı devam ettirmek için ava tövbe ettiğini ilan etti. Ancak bu defa da kendisi gece uyuyamaz hale geldi ve sonunda devlet adamlarıyla yaptığı bir toplantıda, Davutpaşa'dan dışarı çıkmamak şartıyla, ava gitmesine müsaade edildi.

HAPİS HAYATI YAŞADI

Dördüncü Mehmed'in huzurunda
Kur'an-ı Kerim okunuyor

Dördüncü
Mehmed'in berati

Sadrazam Vekili
Köprülüzâde Fazıl
Mustafa Paşa, devlet
adamlarına, ayanlara,
ulemaya ve yeniçeri
Ocağı'nın ileri gelenlerini,
8 Kasım 1687'de sabah
namazında
Ayasofya
Cami'i'nde topladı.

Ancak geç kalmıştı. Avusturya cephesini bırakarak 1687'de İstanbul üzerine yürüten askerler, "Bu ana kadar av hevesiyle kendi arzularına uymayıp, kendisine hayırlı olmayan devlet adamlarını dinlememesi gerekirdi. Şimdiden sonra bu tür sözleri dinlenmez" diyorlardı.

Asker, Edirne'ye geldikten sonra burada iki gün bekledi. Bu arada İstanbul'daki devlet adamları, ulema ve yeniçeri ileri gelenlerine hitaben gönderdikleri mektuplarla, Dördüncü Mehmed'i

artık padişah olarak görmek istemediklerini, kendileri şehre gelene kadar yeni bir padişahın seçilmesini söylemişlerdi. Askerin kendisini artık sultan olarak istemediğini öğrenen Dördüncü Mehmed, "Allah'ın ezelden takdir ettiği şey ne ise o gerçekleşir. Onu ne büyük şahları ne de benim gibi aciz birinin değişimesi mümkün değildir. Bundan sonra yapılacak şey kadere boyun eğmektir ve başka çare de yoktur. Görelim olaylar ne gösterir" diyerek gelişmelerin seyrine kendini bıraktı.

Askerlerin mektubu İstanbul'a ulaştıktan sonra Sadrazam Vekili Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa, devlet adamlarına, ayanlara, ulemaya ve Yeniçeri Ocağı'nın ileri gelenlerini, 8 Kasım 1687'de sabah namazında Ayasofya Camii'nde topladı. Cemaatle sabah namazı kıldıktan sonra ana konuya geçildi. Mustafa Paşa, askerın gönderdiği mektubu bir kez daha yüksek sesle okuttu. Camide toplananlar bunun üzerine sultanın kardeşi Şehzâde Süleyman'ın tahta çıkarılmasını kararlaştırdılar. Dördüncü Mehmed tahttan indirildikten sonra 1693'te vefat edene kadar İstanbul ve Edirne saraylarında hapis hayatı yaşadı. →

DÖRDÜNCÜ MEHMED'İN ÖZELLİKLERİ

Dördüncü Mehmed Osmanlı tarihinin Kanunî'den sonra en uzun süre tahtta kalan hükümdardır. Hür olarak yetişmesine rağmen iyi bir eğitim alamamıştır. Çok zeki olmayan padişah, yumuşak kalpli ve cömertti. Orta boylu, tıknaz, beyaz tenli falcak güneşten yanık çehreli ve seyrek sakallıydı.

Osmanlı tarihi ve Peygamberimizi hayatına âit bahisleri okutmaktan hoşlandı. Çevrenin de tesiriyle zaman zaman sert uygulamaları olmuştur. Kahvehaneleri kapatmış, içkiyi yasaklatmış, çalgıcı ve oyuncuları küreğe koydurmuştu.

Ava o meraklıydı ki tarife Avcı Mehmed diye geçmiştir. İlk gençlik yıllarından itibaren yüzlerce, hatta binlerce kişinin katıldığı avlar düzenledi. Av merakı yüzünden başına gelmedik kalmadı. Bir defasında az kalsın korsanlara esir düşecekti. Sultanın av merakı o kadar ileri derecede idi ki 1663'te Filibe civarında yapılan bir av sırasında 35 bin kişiye ormandaki hayvanları deşen sürdürmüştü.

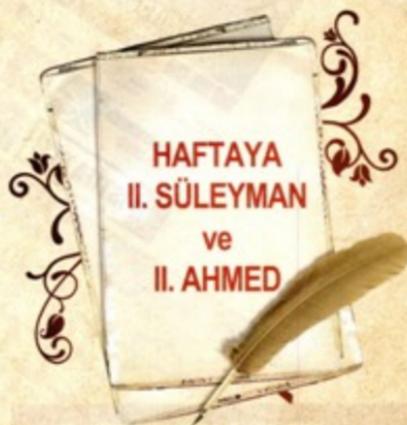
Dördüncü Mehmed, avlara sadece bir eğlence aracı olarak bakmazdı. Av vesilesiyle ülkenin farklı yerlerindeki uygulamaları bizzat yerinde göme imkânına da sahip olurdu.

Dördüncü Mehmed'in parası

BİBLİYOGRAFYA

- *Abdurrahman Abalı Paşa Voleyf'namesi, baz. Fahirî Çetin Dertin, İstanbul 2008.*
- *Mehmet Yılmaz, Voleyf'namesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ün. İstanbul 2006.*
- *Abdülkadir Özcan, "Mehmed IV", TDV İslam Ansiklopedisi, XXVIII, 414-418.*
- *M. Gazi Baysal, "Mehmed IV", İslam Ansiklopedisi, VII, 915-923.*
- *E. Afyoncu-U. Demir-A. Önal, Osmanlı İmparatorluğu'nda Askerî İyilikler ve Darbeleş, İstanbul 2009.*
- *Erbani Afyoncu, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul 2010.*
- *İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, III, İstanbul 1972.*
- *Mustafa Cezar ed., Mufasssal Osmanlı Tarihi, IV, İstanbul 1959.*
- *Fatih Gürcan, Armutpa'da Askerî Gelişmeler ve Beşinci Vhama Kuşatması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ün. İstanbul 2008.*
- *Vahit Çabuk, Köpüklüler Ankara 1988.*

www.bugun.com.tr

 BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında."

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

22 NİSAN 2011 CUMA / SAYI: 28

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

BOZGÜN DÖNEMİNİN SULTANLARI

II. SÜLEYMAN

II. AHMED

II. Süleyman

İKİNCİ SÜLEYMAN

Doğumu.....15 Nisan 1642

Ölümü.....22 Haziran 1691

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....8 Kasım 1687

İnişi.....22 Haziran 1691

BABASI

Sultan İbrahim

ANNESİ

Saliha Dilaşub Sultan

EŞLERİ

Ayşe Sultan

KIZLARI

Hatice Kadın

Behzat Kadın

İvaz Kadın

Süğlün Kadın

Şehsuvar Kadın

Zeynep Kadın

BAKAN Erhan Akyücel/İsmail İbrahimler

PADİŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Zeynep ÇELİK

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜRDİL

Sayfa Tasarım
Temel TANACALAN-Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tıpol Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Değerim ve Satış Müdürü

Reklam Genel Müdürü
Reklam Genel Müdür Yard.

Reklam Yönetim Müdürü

Reklam Koordinatörü: Tel: (0212) 265 96 28
rehim@ipekgun.com.tr

Bizimiz: Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melika Arslan Sözen Cad. No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Şişli / İSTANBUL
Telefon: (0212) 265 96 00 Faks: (0212) 273 09 54

ŞİMSİRLİKTE 40 YIL

Sultan İbrahim tahttan indirildiği zaman 1648'de yerine en büyük oğlu, Dördüncü Mehmed çıkarıldı. Şehzade Süleyman, ağabeyi ile aralarındaki üç buçuk aylık fark yüzünden ileride tahta 40 yıl sonra geçecekti.

Şehzade Süleyman'ın sünnet töreni tahta geçen ağabeyi Dördüncü Mehmed ve küçük iki kardeşiyle birlikte 1649 Ekim'inde yapıldı. Dördüncü Mehmed, kendisini tahttan indirmek için kullanımasınlar diye 1653'te hanedanın diğer erkek üyelerini Topkapı Sarayı'nda Harem'e bitişik "şimsirlik" denilen yerde hapsedirdi. Sultanın kardeşleri Şehzade Süleyman, Şehzade Ahmed ve Şehzade Selim şimsirliğin ilk misafiriydiler. Bir adı da "kafes" olan bina 12 odadan meydana geliyordu. Binada şehzadeler için hamamlar vardı. Yüksek duvarlarla ve şimsir ağaçlarıyla çevriliydi. Şehzadeğin Dairesi olarak yaptırılan bina adını çevresindeki ağaçlardan almıştı. Binanın çift taraflı demirlerle kilitlenen iki kapısı vardı. Kapıların hem önünde hem de arkasında zenci hadım ağalar nöbet tutarlardı.

Tahta çıkışı

1683'te Viyana önlerinde başlayan bozgunun durdurulmaması yüzünden Dördüncü Mehmed'in tahttaki durumu sarsıldı. Dördüncü Mehmed, yaşanan bozguna rağmen devlet işleriyle fazla ilgilenmemeye devam edince asker isyan edip, 1687 Ağustos'unda Macaristan cephesini bırakarak sultanı tahttan indirdiler. Sadrazam vekili Köprülüzade Fazıl Mustafa Paşa'nın gayretleriyle 8 Aralık 1687'de tahta Şehzade Süleyman geçirilmesi kararlaştırıldı.

Kırk yıl hapis hayatı yaşayan Şehzade Süleyman padişah olduğuna inanamayarak, devlet ricalinin cülus için kendisini beklediğini söyleyen Harem Ağası Ali Ağa'ya "İzâlemiz emredildiyse söyleyin, iki rekât namaz kolayım. Kırk yıldır her gün ölmektense bir gün önce ölmek yeğdir" diyerek, şimsirlikten çıkmak istemedi. İkinci Süleyman hapis arkadaşı kardeşi Şehzade Ahmed'in yardımıyla tahta çıktığına ikrâ edildi. →

İkinci Süleyman'ın bir fermanı

Dördüncü Mehmed, kendisini tahttan indirmek için kullanımasınlar diye 1653'te hanedanın diğer erkek üyelerini Topkapı Sarayı'nda Harem'e bitişik "şimsirlik" denilen yerde hapsedirdi.

ADALET PADİŞAHIM ADALET

İkinci Süleyman, 40 yıla yakın hapis kaldığı için iyi bir eğitim alamamıştı. İkinci Süleyman, tahta çıktıktan kısa

bir süre sonra sadrazam huzuruna kabul edip, ona, "Kırk yıldır bir karanlık yerde mahbus ve hayattan ümidimi kesmiş iken yeniden dünyaya gelip gözüm açtım ve âlemi hercümerc buldum" demişti.

Zorbalar kan kusturuyordu

İkinci Süleyman 40 yıllık hapis hayatından sonra çıktığı tahta dört yıl hükümdarlık yaptı ama hükümdarlığı ilk gününden son gününe kadar sıkıntılı geçti. İkinci Süleyman'ın saltanatının ilk aylarında İstanbul'da büyük bir kaos yaşandı. Cülus bahşişi verilemeyince başbozok asker, daha şehre girip, ilk günden itibaren sokaklarda terör estirdi.

Yeniçeriler

Dükkanlar ve evler soyulup, esnaftan zorla para toplandı. Şehir halkı evlerinden çıkamaz, esnaf ise dükkanlarını açamaz hale gelmişti.

Asiler, sadrazamın konağını basıp Sadrazam Siyavuş Paşa'yı öldürdükten sonra evinde ne varsa yağmaladılar. Zorbalar özellikle İstanbul esnafı ve halka kan kusturuyorlardı. Payitaht İstanbul'da can ve mal güvenliği kalmamıştı. Bir gün asiler Topkapı Sarayı önünde toplanırken başka bir gün zorbalarından şikâyetçi halk meydanları doldurmaya, meydanlar "Adalet padişahım adalet" feryatları ile inlemekteydi. Asilerin baskılarına artınca esnaf ayaklandı.

İkinci Süleyman, halkla beraber hareket edince zorbalar saklandıktan yerlerinden çikanıp Sultanahmet Meydanı'nda idam edildiler. Böylece aylardır İstanbul'a hakim olan asayişsizlik halkın isyanı ile ortadan kalktı.

Bir gün asiler Topkapı Sarayı önünde toplanırken başka bir gün zorbalarından şikâyetçi halk meydanları doldurmaya, meydanlar "Adalet padişahım adalet" feryatları ile inlemekteydi. Asilerin baskılarına artınca esnaf ayaklandı.

İLK KEZ BAKIR PARA BASILDI

Daha önceki isyanlarda genelde askerın yanında yer alan şehir halkı, bu defa büyük çoğunluğu askerlerden oluşan zorbalara karşı durmuştu. Bu isyan, daha önceki isyanlardan başka bir yönüyle de farklıydı. Daha önceki isyanlarda askerlerin bir kısmı isyan ederken diğer kısımları isyanı bastırarak üzere kazanılmakta ve isyanlar daha fazla büyümeden bastırılmıyordu. Ancak bu isyanda İstanbul'daki askerın çoğu birlikte hareket ettikleri için isyan yaklaşık dört ay, aralıklarla şehri kasıp kavurmuştu.

Bakır para

Hazinenin sıkıntısını önlemek için Osmanlı tarihinde ilk defa 1688'de bakır para basıldı. Mangır adı verilen paranın ikisi bir akçe itibarı edilmmişti. Para darlığı bitmeyince bir mangır bir akçe kabul edildi. Ancak bu durum büyük bir ekonomik krize yol açtı. Esnaf mangırta mal satmak istemedi. Fiyatlar arttı ve kıtlık meydana geldi. Ayrıca kalpazanlık hadiseleri görüldü. İkinci Ahmed döneminde mahazırları yüzünden mangırdan vazgeçildi.

Belgrad'ın kaybı

Yeni sultan İstanbul'da emniyet sağlandıktan sonra sefere çıkmaya niyetlendi. İkinci Süleyman, Macaristan seferi için İstanbul'dan Edirne'ye hareket ettiğinde Avusturyalılar'ın Belgrad'ı işgal ettiği haberi geldi. Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1522'de fethedilen Belgrad, Orta Avrupa'nın en stratejik noktalarından biriydi. Haberi alan padişah ağlayarak "Emir Allah'ındır" dedi. Belgrad'ın kaybı üzerine padişah, kaşı Edirne'de geçmeye karar verdi. Düşmanla savaş devam ederken, eşkıyalar imparatorluğun her yanını kasıp kavuruyordu. Anadolu ve Rumeli'de eşkıyaların ortadan kaldırılması için müfettişler görevlendirildi. →

İkinci Süleyman'ın parası

Hazinenin sıkıntısını önlemek için Osmanlı tarihinde ilk defa 1688'de bakır para basıldı. Mangır adı verilen paranın ikisi bir akçe itibarı edilmmişti. Para darlığı bitmeyince bir mangır bir akçe kabul edildi.

ORDUYA YENİ ÇEKİ DÜZEN

Başta Yeğen Osman Paşa olmak üzere eşkıyalar uzun süren uğraşlar sonucu ortadan kaldındı. Bu arada Kırım

Hanı Selim Giray Han, Kırım'a saldırın Ruslar'ı mağlup etti. Avusturya cephesinde yeni mağlubiyetlerin alınması üzerine Bekri Mustafa Paşa azledilerek, 25 Ekim 1689'da Köprülü ailesinden Fazıl Mustafa Paşa sadrazamlığa getirildi.

Belgrad'ın yeniden fethi

Yeni sadrazam orduyu yeniden düzenleyerek, görev yapmayan 30 bin Yeniçeri'yi askerlikten çıkardı. Devletin ve ordunun üst noktalarına güvenilir ve dürüst kişileri getirdi. Bakırköy yakınlarında Baruthâne-i Âmire'yi kurdu. Ayrıca eyaletlerde tesis ettirdiği atölyelerde de barut üretirerek, ordunun ihtiyacının karşılanmasına çalıştı. Bütçeyi denkleştirmeye uğraştı.

Osmanlı topraklarının önemli bir kısmının işgal altında olması sebebiyle katılık ve fiyat artışını ortadan kaldıramadı. Savaş yüzünden düzenin bozulması ile servet kazananlar idam edilerek, mallarına el konuldu.

İç düzenlemenin ardından Avusturya'ya karşı harekete geçildi. Niş, Semendire ve Belgrad geri alındı. Belgrad'ın alınmasıyla Tuna savunma hattı yeniden kuruldu. Avusturya'ya yardım eden Sırlar, Katolik baskısı sebebiyle yaptıklarından pişman olmuşlardı. Sadrazam Sırlar'ı cezalandırmadı, bağışıklarını kazanmak için çaba gösterdi.

Belgrad'ın fethi hem padişahı, hem de halkı rahattı ve sadrazama karşı büyük bir güven sağladı. Şehzâdeliğinden beri çile çeken ve tahta çıktıktan sonra birçok sadrazam değiştiren İkinci Süleyman'ın tek iyi giden işi Fazıl Mustafa Paşa'nın dirayetli ve becerikli bir sadrazam olarak görev yapmasıydı. →

İkinci Süleyman'ın elbisesi

Yeni sadrazam orduyu yeniden düzenleyerek, görev yapmayan 30 bin yeniçeri'yi askerlikten çıkardı. Devletin ve ordunun üst noktalarına güvenilir ve dürüst kişileri getirdi. Bakırköy yakınlarında Baruthâne-i Âmire'yi kurdu.

KUDÜS'TE KATOLİKLERE İMTİYAZ

Yavuz'un Kudüs'ü fethinden itibaren Osmanlı döneminde Kudüs'teki Hristiyanlar için son derece önemli Kamame Kilisesi'nin anahtarı Fransız Kralı XIV. Louis'in teşebbüsüyle Katolikler'e verildi. Bu durumda Osmanlı'ya karşı savaşan Ruslar'ın da tesiri olmuştur.

İstanbul yangınları

İstanbul'un büyük yangınlarından biri 18 Mart 1688'de meydana geldi. Balıkpazarı civarında başlayan yangın, Hasır İskelesi'ne doğru sahilden ilerleyip, surları aşarak Valide Çarşısı'na sızdı. Burada iki kol halinde iki ayrı istikamete doğru genişledi. Yangının bir kolu Balkapınarı, Uzunçarşı ve Mercan Çarşısı'nı etkisi altına alırken, diğer kolu da Mahmutpaşa'ya doğru ilerledi. Fındıklı Mehmed Ağa'ya göre bu yangında 1500 ev ve 5.000 yakın dükkân hasar gördü.

İkinci Süleyman'ın ölümü

İkinci Süleyman'ın ömrünün son iki senesini hasta olarak geçirdi. Hastalığından dolayı rahat hareket edemiyordu. Gün geçtikçe su topluyor vücudu şişiyor ve içiğlanları tarafından yerinden kaldırırlarken bile ağır acılar yaşıyordu. Sultanın vücudu hekimlerin tedavisine cevap vermiyordu. Hekimler sadrazama padişahın birkaç aylık ömrü kaldığını bildirmişlerdi.

Padişahın günden güne daha da fenalaştığını gören devrik sultan Dördüncü Mehmed'in taraftarları ve Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa muhalifleri gizliiden gizliye örgülenmeye başlamışlardı. Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa, 1691 baharı geldiğinde Avusturya üzerine yeni bir sefer düzenlemek için büyük bir ordu topladı. Fazıl Mustafa Paşa, Macaristan seferinde iken padişahın ölmesi durumunda Dördüncü Mehmed'in veya oğlu Şehzade Mustafa'nın tahta geçilmesinden korkuyordu. Devlet ricalinin hazır bulunduğu bir toplantıda ordu seferdeyken İkinci Süleyman'ın da Edirne'ye götürülmesine karar verildi. →

İkinci Süleyman, hasta hasta Edirne'ye giriyor

İkinci Süleyman'ın ömrünün son iki senesini hasta olarak geçirdi. Hastalığından dolayı rahat hareket edemiyordu. Gün geçtikçe su topluyor vücudu şişiyor ve yerinden kaldırırlarken bile ağır acılar yaşıyordu.

40 YIL HAPİS HAYATI

Sadrızam Fazıl Mustafa Paşa toplantıdan çıkan kararın İkinci Süleyman'a arz ettiğinde padişah, "Behçet Paşa, gör bak ne haldeyim. Bu, hastalık ile nasıl mümkün olur? Vezirler hâlimi bilmez. Ancak dün gel bugün git derler" diyerek tepisini dile getirdi.

Fakat gerekçeleri dinleyince Edime'ye gitmekten başka çaresinin olmadığını anladı. Önce hanedanın diğer erkek üyeleri Edime'ye gönderildi.

Fazıl Mustafa Paşa başkanlığında toplanan mecliste padişahın yolda ölmesi durumunda yerine kardeşi Şehzade Ahmed'in geçirilmesine karar verilmiş ve sultan öldüğünde cesedinin

bozulmaması için gerekli malzemeler tedarik edilmeye başlanmıştı.

İkinci Süleyman sağ salım Edime'ye ulaşmıştı, ama uzun ve yorucu yolculuk padişahın hastalığını daha da artırmıştı. Fazıl Mustafa Paşa Avusturya seferine çıktıktan dokuz gün sonra da padişah Edime Sarayı'nda öldü. Talihsiz padişahın ölümü de ilginçti. Tarihçiler, hekimbaşının sultanı fazla diyet yaptırarak öldürdüğünü söylerler. Sultanın ölümünden sonra Hekimbaşı Büyük Hayâtüzâde Mustafa Fevzi, "Sultan Süleyman'a fazla perhiz ettirip, su içmekten bile men eyleyerek hükümdarın ölümüne sebep olduğu gerekçesiyle vazifesinden alınıp, Yedikule'ye hapsedildi. Hekimbaşılığa da 24 Haziran 1691'de Tabii Hasan Efendi tayin edildi. İkinci Süleyman'ın ölüm sebebinin böbrek yetmezliği olduğu da söylenir.

İkinci Süleyman'ın cenazesi

Daha önceden bütün hazırlıklar tamamlandığı için sultanın cenazesinin teçhiz, tekfin ve tahnihi için

İkinci Süleyman'ın tahniht edilmesiyile ilgili bir belge

İkinci Süleyman

ŞAYAN GÖLGE SULTAN

Saliha Dilâşub Sultan

gerekli malzemeler hemen tedarik edildi. Sultanın cenazesinin bütün işlemleri öldüğü gün bitirilip, İstanbul'a doğru yola çıkıldı. İstanbul'dan uzakta ölen padişahların cesetleri İstanbul'a getirilirken iç organları çıkarılmadan tahnit edilirdi. 1691'de Edirne Sarayı'nda ölen İkinci Süleyman'ın cesedi bozulmaması için iç organları çıkarılmadan ilaçlarla tahnit edilmiş, ardından da buzlar içerisinde konularak İstanbul'a getirilmişti.

Başkente getirilen İkinci Süleyman'ın cenaze merasimini Silahdar Medmed Ağa şöyle anlatır: "Padişahın cenâzesi Harem kapısı iç tarafındaki Kızlarâğası odası önünde kurulan çerkeye getirülüp, yakınmasına Şeyhülislam memur iken ihtiyar ve hasta olmağa İmâm Ali Efendi yakayıp bostancılar imamı Hacı Şaban Efendi su koyup, teçhiz ve tekfini tamam olduğunu arz eyediklerinde ata binilerek ve Alay Köşkü'ne inilerek ve ikinci namazı kıldıktan sonra köşk içine konulan musallaya inip padişahın cenazesini getirdiler. Ve İmâm Ali Efendi, hâzır olan ileri gelenler ve kalabalık cemaatle namazını kılıp, arabaya yüklediler. Ve pembe pamuk ile dört tarafını besleyüp, kuvvetli kolanlar ile sarıp, kokmamak için altına ve üstüne buz parçaları koydular ve yavaş götürüp yollarda kimseyi incitmeyin Sultan Süleyman türbesinde defnetsinler diye tembih buyurdular."

İkinci Süleyman ve annesi Dilâşub Valide Sultan, K-kannî Türbesi'ne gömülmüşlerdir.

İkinci Süleyman'ın özellikleri

Yıllarca hapis hayatı yaşadıkdan sonra tahta çıkan İkinci Süleyman 50 yaşında vefat etmişti. İkinci Süleyman 40 yıl hapis hayatı yaşadığı için dört yıl süren hükümdarlığı döneminde gölge sultan durumundaydı. İyi bir eğitim almadığı ve devlet işlerini bilmediği için yakınlarının ve Harem'in tesiri altında kalmıştı.

İkinci Süleyman, orta boylu, mavi gözlü, sarı saçlı, doğan burunlu, beyaz ve yuvarlak yüzlü ve güçlü bir bedene sahip bir padişahı. Eğlenceyle fazla alakadar olmayan dindar bir padişahı. Hat dersleri almış, sülüs ve nesih yazılarda başarılı olduğu söylenir. →

II. Ahmed

Doğumu.....25 Şubat 1643

Ölümü.....6 Şubat 1695

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....23 Haziran 1691

İnişi.....6 Şubat 1695

BABASI

Sultan İbrahim

ANNESİ

Muazzez Sultan

EŞLERİ

Rabia Sultan

OĞULLARI

İbrahim, Selim
(İkiz şehzâdeler)

KIZLARI

Asiye Sultan

Atike Sultan

İKİNCİ AHMED

10. Padışahlar

TAHTA ÇIKIŞI

Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa, 15 Haziran 1691'de Edime'den ayrıldıktan sekiz gün sonra İkinci Süleyman öldü. Sadrazam ayrılmadan önce padişahın ölümü durumunda yerine Şehzade Ahmed'in geçirilmesi için gerekli hazırlıkları yapmıştı. İkinci Ahmed de ağabeyi İkinci Süleyman gibi uzun süre sarayda hapis hayatı yaşamıştı.

Avusturya seferi

Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa İkinci Süleyman'ın ölüm haberini ve yeni sultanın gönderdiği mühr-i hümayünü Sofya'da teslim aldı. Yaklaşık 100.000 kişilik Osmanlı ordusu 21 Temmuz'da Belgrad'a ulaştı. Eyalet askerleri ve Kırm Hanı Saadet Giray'a bağlı kuvvetler de yola çıkmıştı.

Avusturya ordusu ise bölünmüş durumdaydı. Nitekim başkomutan Charles de Lorraine ile birçok birlik, Fransız Kralı XIV. Louis'le savaşmak üzere Ren cephesinde bulunmaktaydı. Bu yüzden İmparator Leopold Macaristan'daki ordunun idaresini "İmparatorluğun Kalkanı" veya "Türk Ludwig" olarak bilinen Ludwig von Baden'e (Baden Margrafı Louis) vermişti. Bütün kişilerin boyunca Macar ası Tokeli'ye bağlı birliklerle ve Tatarlar'la mücadele eden Ludwig, Osmanlı ordusunun bu yardımcı unsurlarla birleşmesinden endişe etmekteydi. Diğer Alman prensliklerinin de desteklediği yaklaşık 100.000 kişilik Alman ordusu Petervaradin ile Zemun arasında beklemekteydi. Sadrazam, Alman ordusunun Zemun'daki köprüyü kontrolüne geçirmesinden endişe etmekteydi. Bu yüzden, yerleri ağasının muhalefetine rağmen, acele etti. Hâlbuki henüz Kırm Tatarlar yokdaydılar. Türk ordusu Sava Nehri üzerinden sekiz günde tamamlanan bir köprü ile Zemun sahrasına geçti. Köprüden toplam 150 adet kolonborno ve şahî-darbezden topuda karşı yakaya geçirilmiş, ayrıca bir miktar asker Timışvar'a zahire sollamak üzere görevlendirilmişti. →

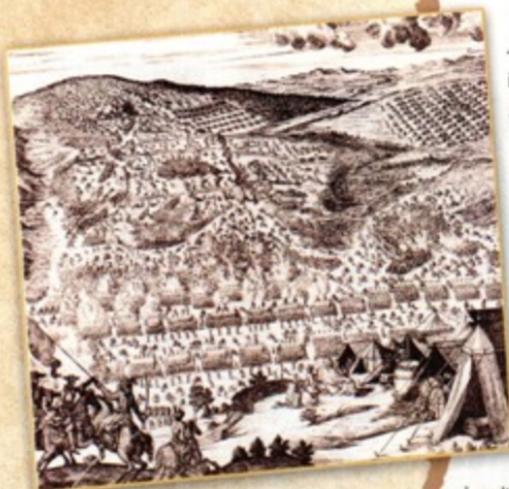

Avusturya elçisi İkinci Ahmed'in huzurunda

Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa İkinci Süleyman'ın ölüm haberini ve yeni sultanın gönderdiği mühr-i hümayünü Sofya'da teslim aldı. Yaklaşık 100.000 kişilik Osmanlı ordusu 21 Temmuz'da Belgrad'a ulaştı.

SALANKAMEN SAVAŞI

Salankamen Muharebesi

Petervaradin yolu
Avusturyalılar'a
kapanmış olduğundan
düşman bir an önce
savaşmak istiyordu.
Aksi halde hanın
gelmesiyle Avusturya
ordusu iki ateş
arasında kalacaktı.

Fazıl Mustafa Paşa Belgrad'a geldiğinde Timişvar muhafazasıyla görevli olan Tökeli İmre az sayıda adamıyla Osmanlı ordusuna iltihak etti. Bu sırada Kapudan Ali Paşa'nın gayretleriyle Titel Kalesi'nin ele geçirildiği haberi sadrazama bildirildi. Petervaradin yolu Avusturyalılar'a kapanmış olduğundan düşman bir an önce savaşmak istiyordu. Aksi halde hanın gelmesiyle Avusturya ordusu iki ateş arasında kalacaktı. Osmanlı ordusunun Zemun'dan Tisa ile Tuna arasındaki kasabaya gelmesiyle 19 Ağustos'ta muharebe başladı. Osmanlı ordusunun merkezinde Serdar-ı Ekrem Fazıl Mustafa Paşa bulunurken sağ kanatta Kemankuş Ahmed Paşa, sol kanatta ise Rumeli Beylerbeyi Küçük Cafer Paşa yer almaktaydı.

Osmanlı ordusu bataklıklarla dolu bölgede kendi tahkimatlı siperlerine yerleşmişlerdi. Tatar kuvvetleri gelmeden Osmanlı ordusunu bozmak isteyen Margraf Ludwig Baden, askerlerine hücum emri verdi. Bunun üzerine Fazıl Mustafa Paşa Sancak-ı Şerif'i açarak askerlerine metrislerden çıkma emri verdi ve askerler saf bağladı. Ancak Anadolu Beylerbeyi Kemankuş Ahmed Paşa'ya bağlı aşiret birliklerinden oluşan süvariler düşman piyadesinin tüfek ve top ateşinden korkarak bozuldular. Ahmed Paşa toparlanıp bir kez daha hücum ettiyse de aşiret birlikleriyle Şam Beylerbeyi Ahaza Koca Murtaza Paşa, Maraş Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya bağlı birlikler taarruzlarını durdurdular. Durumdan faydalanmak isteyen Avusturya başkomutanı hem piyadesine hem de süvarisine aynı anda Türk ordusunun sağ kanadına hücum emri verdi. Düşmanın tazyikine dayanamayan Kemankuş Ali Paşa'nın birlikleri bozularak geri çekildiler. Bunun üzerine sadrazam elinde kılıcı ile ileri doğru atılıp, askeri cesaretlendirmek için düşman üzerine hamle yaptı. Karaman Beylerbeyi Çelebi İsmail Paşa'nın da sağ kanadın imdadına yetişmesiyle galibiyet ihresi Türk ordusuna döndü. Ancak ileri atılan sadrazamın alınından vurularak atından düşmesi savaşın kaderini değiştirdi... →

TÜM CEPHELER KAYBEDİLDİ

Serdarın, şehadet haberinin yayılmasında Sadaret Kethüdası Mustafa Efendi'nin kabahati büyüktü. Haber bir anda yayılarak, ordu içerisinde panik havası oluşturdu. Sipahi Ağası Ömer Ağa'nın yeterli sebatı gösterememesi yüzünden bozgun daha da büyüdü. Halep Valisi Koca Halil Paşa'nın ve Rumeli Beylerbeyi Küçük Cafer Paşa'nın duruma el koyması ve düşmanın çok sayıda kayıp vermesinden ötürü hücum gücünün zayıflaması, ordunun bir nebze toparlanmasına ve düzenli bir şekilde geri çekilmesine olanak verdi. Sarıca-ı Şerif ise Karaman Valisi İbrahim Paşa'ya teslim edilmişti.

Osmanlı ordusu sadrazamın yanısıra Yeniçeri Ağası Eğinli Mehmed Ağa'yla birlikte 8000 kadar şehid verdi. Ayrıca 150 top ve ordu hazinesi de düşman eline geçti. Fazıl Mustafa Paşa'nın cesedi bulunamadı. Avusturyalılar'ın kayıpları da Osmanlılar'dan az değildi. Holstein Dükü Christian, Albay Kaunitz, Poettinden Dükü ölenler arasındaydı. Zafer haberini alan İmparator Leopold bu kadar pahalıya mal olan başka zaferler istemediğini dile getirmişti. Kara muharebesindeki muvaffakiyetsizliğe rağmen Tuna Kapudanı Mustafa Kaptan düşmanın donanmasını mağlup etmiş ve önemli miktarda zahire ve mühimmat ele geçirmişti.

Salankamen Muharebesi'nden bir sahfa

Cephelerde mağlubiyetler

Ordu Belgrad'a dönünce padişah yeni sadrazamı tayin edinceye kadar tecrübeli Halep Valisi Koca Halil Paşa serdar olarak kabul edildi. Mağlubiyetin müsebbibi olarak görülen Ömer Ağa idam olundu. Bu sırada Kırım Hanı Sadet Giray birlikleriyle Belgrad'a geldiyse de artık iş isten geçmişti. Muharebeye yetişmek için yeterli çabayı göstermeyen Kırım Hanı padişah tarafından ağır bir üsuple azarlandı.

Muharebe sonrasında Avusturyalılar Lippa, Karansebes ve Lugos kalelerini geri aldılar, ancak Baran'ın merkezi konumundaki Timşvar'ı almayı yine başaramadılar. İkinci Ahmed sadarete Arabacı Ali Paşa'yı tayin etti. Salankamen Muharebesi, İkinci Viyana Kuşatması sonrasındaki mücadelede önemli bir dönüm noktasıdır. Öncelikle Avusturya'nın Fransa ile uğraştığı bir dönemde bu savaşın kaybedilmesi Macaristan'ı yeniden ele geçirme şansının kaybedilmesine neden oldu. →

Ordu Belgrad'a dönünce padişah yeni sadrazamı tayin edinceye kadar tecrübeli Halep Valisi Koca Halil Paşa serdar olarak kabul edildi. Mağlubiyetin müsebbibi olarak görülen Ömer Ağa idam olundu.

İSTANBUL'UN TEMİZLİĞİ

İkinci Ahmed'in bir beratı

"İstanbul şehrinin çarşı, pazar ve mahallelerinin her zaman temiz tutulması gerekli iken birtakım görevlilerin ihmalleri sonucu bazı yerlerde çöpler birikmekte olup, temizlenmeleri için subaşıya uyandı bulunulmuştur."

Kuşkusuz bu savaşta askeri kayıplardan daha önemlisi yetenekli devlet adamına bu kadar ihtiyaç duyulduğu bir sırada Fazıl Mustafa Paşa'nın şehit olmasıydı. Bu değerli sadrazaman şahadeti hem kendisinin başlattığı reformların durmasına hem de cephelede ordunun yeniden toparlanmasına engel oldu.

İkinci Ahmed İstanbul'un temiz tutulmasıyla ilgili önlemler almıştı. Bir hatt-ı hümayyününde, şehirdeki bazı kaldırımların tamir amacıyla bozulduğu, bazı kişilerin de yaya kaldırımlarını söküp evlerindeki pis suları dışarı akıttıkları, bu yüzden yük hayvanları geçişi sırasında bu pis suların Müslümanların üzerine sıradığı belirtiltikten sonra bu tür girişimlerin önünün alınması İstanbul kadısına emretmekteydi. Yine 1695'te İstanbul kadısına suların emretmekteydi: "İstanbul şehrinin çarşı, pazar ve mahallelerinin her zaman temiz tutulması gerekli iken birtakım görevlilerin ihmalleri sonucu bazı yerlerde çöpler birikmekte olup, temizlenmeleri için subaşıya uyandı bulunulmuştur. Siz dahi ahaliye tembih ediniz ki, mahalle aralarında bulunan çöp ve süpürüntüleri kaldırıp denize atsanlar ve gereği gibi temizlesinler. Bundan sonra dahi kimin dükkânı önünde ve mahallesi arasında çöp ve süpürüntü bulunursa cezalandırılır. Ona göre dikkatli olunsun."

İstanbul yangınları

17. yüzyılın son on yılında İstanbul büyük yangın felaketlerine maruz kalmıştı. 1691'de çıkan bir yangında Mısırçarısı tamamen yandı. 1693'te ise üç büyük yangın çıktı. 7 Haziran'daki ilk felaket, Cibali'de başlayıp, Zeyrek Camii ve At Pazarı taraflarına kadar büyük mal ve can kaybına sebebiyet verdi. 5 Eylül'deki ikinci büyük yangın ise, Ayazma Kapsı dışında zuhur edip, surluca surluca Fatih'ten Avrarpazarı'na ve Vefa, Şehzadebaşı, Aksaray üzerinden Cerrahpaşa'ya doğru iki kol halinde yayılmıştır. Yangında 18 camii, 19 mescid, 17 mektep, 10 medrese ve tekke, 11 hamam, 12 fırın, 2.547 ev, yeniçeri kaşası, 1146 dükkân, 22 değirmen, 3 yağhane ve 3 han ağır hasar gördü. 17 Eylül 1693'te yine Ayazma Kapsı civarından yükselen alevler, hızla Süleymaniye taraflarına sirayet etti ve bu muhtece ciddi zararlara sebebiyet verdi. Ocak 1695'te Bedesten civarında başlayan yangın fazla büyümeden kontrol altına alındı. →

İKİNCİ AHMED'İN ÖLÜMÜ

İkinci Ahmed kalp yetmezliği veya istiskadan (ödem) öldü. Kanuni Türbesi'ne defnedildi. Hasekisi Rabia Sultan ile kızı Asiye Sultan'da bu türbede gömülmüştür.

İkinci Ahmed'in özellikleri

Uzun süre hapis hayatı yaşadığı için iyi bir eğitim alamayan İkinci Ahmed'in hassas ve hiddetli bir yapısı vardı. Halkın haklarının korunmasına özen gösterirdi. Döneminde sık sık değişen mültezimlerden dolayı zarar gören halkı korumak ve hazineyi rahatlatmak için malikâne usulü ihdas edilmişti. Başlangıçta faydalı olan bu usul sonradan aşırılaşmış doğmasına yol açacaktı.

Divân-ı Hümayun toplantılarını haftada iki günden dört güne çıkartmış. Kendisi de divan toplantılarına katılmış, hasta olduğunda bile katılmaya gayret etmişti. İyi bir eğitim almadığı için çevresindekilerin telkinlerine çabuk kapılırdı. Şiir ve musikiye meraklıydı. Hattat olduğu söylenir.

BİBLİYOGRAFYA

- Silahdar Mehmed Ağa, *Silahdar Tarihi*, I-II, baz. Ahmed Rifik Altınay, İstanbul 1928.
- İbeler Kütükoğlu, "Süleyman II", *İslam Ansiklopedisi*, XI, 155-170.
- Abdülkadir Özcan, "Süleyman II", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXVIII, 75-80.
- Cavid Beyson, "Ahmed II", *İslam Ansiklopedisi*, I, 164-165.
- Müciha İğiserel, "Ahmed II", *TDV İslam Ansiklopedisi*, II, 33-34.
- E. Açıncı-U. Demir-A. Onal, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Askeri İşyanlar ve Darbeler*, İstanbul 2009.
- Erhan Açıncı, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, İstanbul 2010.
- Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara 1980.
- Mustafa Cezar ed., *Muhtasat Osmanlı Tarihi*, IV, İstanbul 1959.
- Ahmed Rifik, *Onbirinci Asır Hicri'de İstanbul Hayatı (1592-1688)*, İstanbul 1988.
- Halil Sabıkoğlu, "II. Süleyman'ın Tevhit ve Teşfini", *ITT Dergisi*, sayı 4, s. 66-74.
- Mustafa Cezar, "Osmanlı Devletinde İstanbul Yığlacında Tabirhat Yığpacı Yığlacı ve Tabii Âfetler", *Türk Sanat Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, I (İstanbul 1963).

İkinci Ahmed'in parası

v.bugun.com.tr

BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında"

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADIŞAHLAR

20 MAYIS 2011 CUMA / SAYI: 32

BUGÜN Gazetesinin ücretsiz ekidir.

MUZAFFER SULTAN
I. MAHMUD

(1696 - 1754)

I. Mahmud

Doğumu.....2 Ağustos 1696

Ölümü.....13 Aralık 1754

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....2 Ekim 1730

İnişi.....13 Aralık 1754

BABASI

İkinci Mustafa

ANNESİ

Saliha Sultan

EŞLERİ

Âlicenab Kadın, Verdinaz

Kadın, Rami Kadın.

İKBALLERİ

Meyyase Hanım,

Fehmi Hanım, Sırrı Hanım,

Habbabe Hanım.

BİRİNCİ MAHMUD

BİLGİN Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden

PADİŞAHLAR

Yayın Sahibi:

Koza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜRDİL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sorumlu Müdür ve Tıpol Kip Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Doğum ve Satış Müdürlüğü
Ödemiş ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yılmaz ÇINAR
Reklam Genel Müdür Yardımcısı: Mustafa ULUCA
Reklam Yönetim Müdürü: Serdar DEMİRCİOĞLU
Reklam İletişim: Tel: 0312) 355 86 28
www.bilgin.com.tr

Bazıncı Koza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melika Arslan Sokakı No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Siğirci/İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 273 09 54

Baskı Yeri: Tuncel Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Akıncı Fatih Mah. Hasan Bazar Cad. No: 6 Sarıyer - İstanbul

İkinci Sayfa: Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden "Padışahlar" diziye girenlerdir. Haber: Foto: www.istatistik.gov.tr/1998 ve Bakan Kararı'ndan kaynaklıdır. Her İki Sayfa Koza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. 'a aittir. Tüm ayrıntılarla ilgili bilgiler için www.bilgin.com.tr

ŞEHZADELİĞİ

Edirne'de doğan şehzadenin ilk yılları da Edirne'de geçti. Eğitimine 18 Mayıs 1702'de Edirne Sarayı'nda Harem Ağası Nezir Ağa nezareti altında yapılan ve ikinci Mustafa'nın da katıldığı törenle ilk dersi Şeyhülislam Feyzullah Efendi'den alarak başladı. Daha sonra eğitimini Feyzullah Efendi'nin oğlu İbrahim Efendi sürdürdü.

Yedi yaşında babası tahttan indirilince İstanbul'da sarayda hapis hayatı başladı. Şimşirlikte geçen 27 yıllık hapis hayatında kuyumculukla uğraştı. Amcası Üçüncü Ahmed'in Patrona İsyanı sonucu tahttan indirilmesiyle Edirne'de tahta çıktı.

İsyancıların sonu

İsyandan sonra devlet yönetiminde etkili bir şahıs olan Patrona Halil'in saltanatı uzun sürmedi. Birinci Mahmud darbeciler olduğu müddetçe iktidarını kuramayacağını farkındaydı. Asilerin hareketinden rahatsızlık duyan Birinci Mahmud, Patrona ve arkadaşlarını sarayda, isyandan iki ay sonra 25 Kasım 1730'da tertip ettiği bir tuzakla öldürttü.

Darbe teşebbüsü

Patrona ekibi ortadan kaldırıldıktan sonra, asilerden kurtulmayı başaranlar intikam almak için gizli den gizliye hazırlık yaptılar. Ancak yeni sadrazam Kabakulak İbrahim Paşa, asilerin her hareketinden adamları sayesinde haber alıyordu. Sadrazam 27 Mart 1731'de hemen Yeniçeri Ağası Abdullah Paşa ve diğer ağaları konağına çağırıldı. Hızlı bir şekilde önlem almalarını ve salaha kadar bütün şehri gezip tetiş emrelerini emretti. Fakat sadrazamın bu uyarısını dikkate alan olmadı ve emrettiği tedbirler de alınmadı.

Sadrazamın konağındaki toplantıdan haberdar olan asiler ise hemen Ağakapısı önünde toplanıp, Ağakapısı'nı basılar. Daha sonra Cebehâne'yi basıp, silahlara el koydular. Adeta Patrona isyanının başındaki manzara tekrar yaşanıyordu. →

Patrona ve arkadaşları öldürülüyor

Padisahlar

HALKIN GALEYANI

İsyanın giderek yayılması üzerine Birinci Mahmud, bütün devlet ricalini Topkapı Sarayı'na davet etti.

Sadrızam daha önceki isyanda bu tür gecikmelerin nasıl sonuçlandığını gayet iyi bildiğinden vakit kaybedilmeden Sancak-ı Şerif'in çıkarılmasında ısrar etti. Saraydaki askerler de silahlıdır ve sabah olur olmaz Atmeydanı'ndaki asilerin ortadan kaldırılması kararlaşmıştı. Sabahın ilk ışıkları ile Sancak-ı Şerif dışarı çıkarılıp, bütün Müslümanlar sancığın altına çağıldı. Patrona İsyanı'nın tam aksine, bu ilanı duyan şehir halkı ellerine geçirdikleri silahlarla Sancak altına akın etti.

Sancak-ı Şerif önde, sadrazam, saray askerleri ve İstanbul halkı arkada Etmeydanı'na doğru yürümeye başladılar. Asiler halkın üzerine ateş açtılar fakat halk

dağılmayınca bu defa da Sancak-ı Şerif'e ateş ettiler. Bunun üzerine halk galeyana getirdi. Asilerden kaçabilenler kaçtı, kaçamayanlar ise halk tarafından linç edildi.

Ağustos 1731'de asiler tekrar isyan çıkarmak için hazırlık yapmalarına rağmen, bu teşebbüs kısa sürede öğrenildiği ve elebaşları yakalandığı için daha fazla büyümeden önlemler alındı. Başarısız isyan girişiminden sonra yapılan takibat sonucu yüzlerce kişi cezalandırıldı.

Yangınlar

8 Nisan 1732 gecesi Koska Sema, 10 Nisan'da da Şifa Hamamı yandı. Aynı yıl Bıyezid Camii civarında, 1735'te de Unkapanı semtinde küçük çaplı yangınlar yaşandı. 28 Şubat 1740'ta gece saat dörtte, Sadrazam İvaz Mehmed Paşa'nın Paşa Kapısı olarak kullanılan sarayında tespit edilebilen ilk Bâbü'lî yangını meydana geldi. →

Yeniçeriler

Sabahın ilk ışıkları ile Sancak-ı Şerif dışarı çıkarılıp, bütün Müslümanlar sancığın altına çağıldı. Patrona İsyanı'nın tam aksine, bu ilanı duyan şehir halkı ellerine geçirdikleri silahlarla Sancak altına akın etti.

YANGINLAR YILI

Bâbü'lî'nin önemli bir kısmı yandıktan sonra söndürülebilen yangın, birkaç gün sonra geriye kalan enkazdan tekrar tutuştu ve binanın kalan bölümlerini de yok etti.

1741 senesi, yangınların İstanbul'dan eksik olmadığı bir yıl oldu. 3 Ocak'ta Bâyezid Camii yakınlarında başlayan yangının Eski Saray'a sıçraması engellendiye de alevler Divanyolu'na doğru ilerleyerek yoluna çıkan birçok binayı silip süpürdü. Aynı gün Ayasofya civarında çıkan yangın buradaki alışıp evler fedâ edilerek kontrol altına alındı. 11 Temmuz'da Sultanahmet'te sadaret kethüdası tarafından kullanılan saray kül oldu. 4 Aralık'ta Ayasofya yakınlarındaki bir dükkândan yükselen alevler üç kol hâlinde, Cebethâne taraflarına, Arslanhâne civarına ve son olarak da Sultanahmet Medresesi üzerinden Kadırga'ya doğru ilerledi ve bu sahalarda ciddi hasara yol açtı.

İstanbul yangınlarına teslim

1745'te Fener ve Balat Kapısı arasındaki Kiremit Mahallesi yandı. 13 Ocak 1746'da Hobyar Mahallesi'ni perişan eden yangında on tane de büyük konak tarife karıştı. 1750'de İstanbul büyük yangınlara teslim oldu. Bunların ilki 3/4 Şubat gecesi Küçükpazar semtinde başladı. Alevlerin bir kolu Süleymaniye civarındaki konaklara, diğer kolu da Vefa Camii taraflarına doğru ilerleyerek meşhur Ağakapısı'nı harap etti. 21 Şubat gecesi şehülislâmın Bahçekapı'daki konağı kül yağın hâline geldi. 26/27 Nisan'daki yangın ise Mercan, Bitpazar, Abacılar, Yorgancılar, Yağlıkçılar civarındaki binaların kavurup, Parmakkapı ile Okçular arasındaki dükkânlara sıçradığı sırada güçlükle söndürülebilmştir. →

Birinci Mahmud

İSTANBUL SALLANIYOR

Birinci Mahmud

Birinci Mahmud bu son yangında zarar gören bütün çarşıları, masraflarını kendi kesesinden ödeyip yeniden yaptırttı. 29 Temmuz 1752'deki şiddetli Trakya depreminin tesirleri İstanbul'a kadar ulaştı. Gedikpaşa Hamamı yakınlarındaki Sabuncu Hanı'nda başlayan yangın kısa sürede Kumkapı'ya kadar ulaştı. Hava muhalefeti yüzünden ancak yirmi saat sonra söndürülen bu yangında 57 dükkân hasar gördü. 1754 sık sık yağınların yaşandığı bir dönem oldu. 9 Mart'ta Langa ve Yenikapı tarafları, 22 Haziran'da Şehzadebaşı'nda İbrahim Paşa Hamamı civarı, 22 Ekim'de de Uzunçarşı büyük yangınlarla boğuştu.

Ayasofya'nın tamiri

Üçüncü Ahmed döneminde Ayasofya'nın sıvaları yenilenmiş ve kubbeye büyük bir kandil asılmıştır. 36 saat süren büyük Hocaapaşa yangınının Ayasofya'da da büyük tahribata sebep olması üzerine Birinci Mahmud, o zamana kadarki en büyük tamir ve ek bina inşaatını başlattı. 1739-1740 yıllarında süren bu çalışmalar sırasında Ayasofya'nın içindeki mozaikler kalın bir sıva ile kapatıldı, şadırvan, aşhane-imâret, sıbyan mektebi, kütüphane, yeni bir mihrap ve hünlükâr mahfili yapıldı.

Depremler

23 Aralık 1733'te meydana gelen ve merkez üssü Ege Denizi olan şiddetli bir depremin tesirleri İstanbul'a kadar ulaştı. 1736-1737 arasında ise İstanbul mütemadiyen sallandı. 4 Nisan 1739'da İzmir Körfezi'nde yaşanan deprem İstanbul'da da hissedildi. 1741'de İstanbul'da bir dizi sarsıntı ve deprem şoku meydana geldi. 21 Mayıs 1744, 1 Haziran 1745, 31 Temmuz 1748 ile 17 Mart ve 5 Temmuz 1749 tarihlerinde İstanbul'da çeşitli deprem ve deprem şokları yaşandı. Bunların hiçbirinde önemli bir mal ve can kaybı yaşanmadı. →

36 saat süren büyük Hocaapaşa yangınının Ayasofya'da da büyük tahribata sebep olması üzerine Birinci Mahmud, o zamana kadarki en büyük tamir ve ek bina inşaatını başlattı.

İRAN'LA İLİŞKİLER

30 Temmuz 1752'de meydana gelen deprem ise Bulgaristan'a kadar olan bölgeyi etkilemişti. Edirne'de de zarar çoktu ancak İstanbul, bu depremde fazla hasar görmemişti. İki yıl sonra İstanbul'da tekrar bir deprem meydana geldi. 2 Eylül 1754 gecesi meydana gelen deprem, çok şiddetli olmadığı için şehirde hasar azdı. Tahrip olan Fatih ve Beyazıt camilerinin kubbeleri kısa sürede tamir edildi. Yedikule'nin de burçlarından biri yıkılmıştı. Dönemin tarihleri ölü sayısını 50-60 olarak verirler. Depremin asıl etkilediği yer İzmit ve civarı idi.

Deprem, İstanbul'u fazla etkilememesine rağmen Birinci Mahmud şehri terk etti. Depremin ardından altı gün içerisinde 14 sarsıntının daha meydana gelmesi yalnız padişahu değil devlet adamlarını ve halkı da paniğe sevk etmişti. Bu yüzden padişahın ardından devlet görevlileri ile halkın bir kısmı da İstanbul'dan ayrıldı. Bunun üzerine şehirden ayrılan dönmece cesaretlendirmek için Birinci Mahmud, 2 Ekim'de İstanbul'a geri geldi.

İran savaşları

Patrona Ayaklanması Osmanlılar'ın, Nadir Şah'a karşılık vermesini geciktirmişti. 1732 başlarında iki devlet arasında imzalanan antlaşmaya göre Kafkasya Osmanlılar'da, Batı İran ve Azerbaycan İranlılar'da kaldı. Daha sonraki yıllarda iktidarı ele geçiren Nadir Han, Ruslar'ın da yardımıyla Irak'ta saldırı bekleyen Osmanlılar'ı şaşırtarak Kafkasya'ya hücum etti. 1735'e kadar Şirvan, Dağistan, Gürcistan ve Revan'ı aldı. Bu sırada ölen Üçüncü Abbas'ın yerine Nadir Han şah olarak seçildi. Osmanlılar üzerindeki baskılarını yeterli gören Nadir Şah, Hindistan üzerine yürümek istediği için Bâbüli'ye barış teklif etti.

Osmanlılar, Avusturya ve Rusya'yla savaş ihtimali yüzünden Nadir Şah'ın Cafencilik'in beşinci mezhep olarak tanınması şartının dışındaki diğer isteklerini kabul ettiler. Her iki devletin de farklı cephelerde savaşa gimesi yüzünden mücadele 1741'e kadar durdu. →

Nadir Şah

İktidarı ele geçiren Nadir Han, Ruslar'ın da yardımıyla Irak'ta saldırı bekleyen Osmanlılar'ı şaşırtarak Kafkasya'ya hücum etti. 1735'e kadar Şirvan, Dağistan, Gürcistan ve Revan'ı aldı. Bu sırada ölen Üçüncü Abbas'ın yerine Nadir Han şah olarak seçildi.

HUMBARACI

Yetenekli bir asker olan Kont de Bonneval Osmanlı'ya sığınınca Müslüman oldu ve Humbaracı Ahmed Paşa adını aldı. Osmanlı ordusunda Avrupalı tarzda yenilikler yapmak istiyordu. Bir zamanlar, Avrupa'daki tek profesyonel güç olan yeniçeriler artık bu özelliklerini kaybettikleri için Osmanlılar'da askerliği tekrar bir meslek hâline getirmeyi hedefliyordu. Aylıklar düzenli ödenecek, emeklilik sistemi kurulacak ve yeniçeriler küçük birliklere bölünerek, Humbaracı Ahmed Paşa'nın yetiştireceği subayların komutasında olacaktı. Ancak bu radikal düşüncelerini uygulama fırsatı bulamadı. Sadece Humbaracı Ocağı'nı islah edebildi.

Yeniçerilerin muhalefet edebileceği düşünülüyordu. Humbaracı Ocağı'nın kışlaları ve eğitim yeri, Rumeli yakasında değil Üsküdar'da Ayazma Sarayı civarında oluşturuldu. Müslüman olan üç Fransız subay ile Avrupalı başka milletlerden paralı askerler Humbaracı Ahmed Paşa'nın yardımcıları oldular. Humbaracı Ocağı'nın etkinliği iktidarlara göre değişmiştir. Humbaracı Ahmed Paşa'nın ölümünden sonra evlatlığı Süleyman Ağa, ocağın idaresini üstlendiyse de Humbaracı Ocağı 1750'de kapatıldı.

Humbaracı Ahmed Paşa'nın girişimleriyle 1736'da topçu askerlerinin eğitimi için Kara Mühendishanesi (Hendesehane) kuruldu. Okula alınan öğrenciler, yeniçeriler problem çıkarmasın diye saray muhafızları olan bostancılarından seçildi.

Humbaracı Ahmed Paşa, Avusturya karşısında başarılı olunan 1736-1739 savaşında önemli roller oynamadı. Devlet ricaline sunduğu layihalarla Avrupa'daki gelişmeleri anlattı. Bern ve Zürih'teki Protestanların Osmanlı Rumeli'sine iskân için uğraştı. Hint ticaretinden imparatorluğun daha fazla pay alması için projeler üretti.

Rusya'ya savaş ilanı

Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya, Lehistan'a kral seçimi yüzünden karşı karşıya gelmiş, ancak İran savaşı yüzünden meseleye müdahale edilememişti.

Bir humbaracı

AHMED PAŞA

Daha sonraki yıllarda Fransa'nın İstanbul'daki elçisi de Villeneuve, Osmanlı İmparatorluğu'nu Rusya'ya karşı savaş açması için kıskırtırken, Ruslar'ın İstanbul'daki elçisi de yazdığı raporlarla Çariçe Anna'yı sürpriz bir savaşa davet etti.

Rusya, Bâbüli'ye bir nota vererek, ülkesine Kırım Tatarları'nın yaptığı akanlar sebebiyle Prut Antlaşması'nı tanımadığını bildirdi. Osmanlı yönetiminden kabul edilemeyecek isteklerde bulundu. İyice gerginleşen ortamda İngiliz ve Hollanda elçileri iki devletin arasını bulmaya çalışırken, Fransa elçisi Osmanlı yönetimini savaşa yönlendirdi. Sonunda 2 Mayıs 1736'da Rusya'ya savaş ilân edildi.

Rusya'nın Kırım'ı işgali

Rusya uzun süredir bu savaşa hazırlanırken, Osmanlılar hazırlıksızdı. Mareşal Münnich komutasındaki Rus ordusu, Kırım'ı işgal etti. Ruslar, 13 Temmuz 1736'da Azak'ı ele geçirdiler. Ancak savaşın başında büyük başarılar kazanan Ruslar, kendi topraklarından çok uzaklaşmışlar ve ele geçirdikleri yerleri de yakıp, yıkmışlardı. Bu yüzden zor duruma düştüler. Açlık ve salgın hastalıklar yüzünden Kırım'ı terk ettiler.

Ruslar, Özi'yi de ele geçirmişlerdi. Ancak Özi'yi geçip Boğdan'a girmelerini Bender'de Numan Paşa engelledi. Özi ve Kılburun kaleleri, Osmanlı donanmasının Rus donanmasını etkisiz hale getirmesi üzerine geri alındı.

Ruslar, Osmanlı kuvvetlerinin Avusturya ile mücadelesinden istifade ederek Lehistan topraklarından asker geçirip Hotin ve Bender'i işgal ettiler. Boğdan'a girdiler. Sıra Ellak'taydı. Ancak bu sırada Avusturya'nın savaştan çekilmesi üzerine Rusya'nın ilerleyişi durdu.

Avusturya'nın Rusya desteği

Avusturya'nın İstanbul'daki elçisi Talman, Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu'nun arasını bulmak bahanesiyle Bâbüli'yi oyaladı. Bu süre zarfında da Avusturya ile Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı birlikte savaşa girmek için anlaştılar. →

Çariçe İvanova

NIŞ GERİ ALINIYOR

Rakoczi Joseph

Adakale

Bâbüli, Avusturya idaresindeki Macarlar'ı isyan ettirmek için de, daha önce Osmanlılar'a sığınan Rakoczi Ferenc'in oğlu Joseph'i Erdel Kralı yaparak, Vidin'e gönderdi. Ancak onun cephede ölmesi, Macarlar'dan istifade etmeyi engelledi.

Buna göre önce Rusya sonra da Avusturya savaşı geçecek; Rusya, Kırım ve Azak'ı, Avusturya da Bosna ile Hersek'i alacaktı. Avusturya, Rusya'yla anlaştıktan sonra Bâbüli'yi gafil avlayarak, Temmuz 1737'de üç koldan Osmanlı topraklarına girdi. Bosna ve Elak'ı işgal edip, Niş'i aldılar. Bâbüli, Avusturya idaresindeki Macarlar'ı isyan ettirmek için de, daha önce Osmanlılar'a sığınan Rakoczi Ferenc'in oğlu Joseph'i Erdel Kralı yaparak, Vidin'e gönderdi. Ancak onun cephede ölmesi, Macarlar'dan istifade etmeyi engelledi. Bir müddet sonra toparlanan Osmanlı kuvvetleri ilk olarak Avusturya'nın eline geçen Niş'i 20 Ekim 1737'de geri aldılar. Bosna savunmasına memur edilen Hekimoğlu Ali Paşa, Avusturya ordularını iki defa mağlup etti. Bu sırada Hacı İvaz Mehmed Paşa da, Vidin civarında Avusturyalılar'a karşı bir zafer kazandı. Ardından Osmanlı kuvvetleri müdafaa durumundan taarruza geçtiler ve Pasarofça Antlaşması'yla Avusturya'ya bırakılan Belgrad'da doğru akın yapmaya başladılar. Osmanlılar, Belgrad, Semendire ve Orsova'yı Avusturya'dan geri alarak, Tuna savunma hattını yeniden kurdular.

Belgrad'ın yeniden fethi

Avusturya hücumunu durduran Osmanlı orduların karşı saldırısına geçtiğinde Belgrad ve Tuna'daki Adakale iki önemli hedefti. 1738 yazında Tuna'yı geçen Osmanlı Seraskeri Hacı İvaz Mehmed Paşa, Mehadiye Kalesi'ni, Adakale'yi ve Yeni Palanka'yı aldı. Bu sırada Sadrazam Yeşen Mehmed Paşa görevden alınınca, 23 Mart 1739'da sadrazamlık Serasker Hacı İvaz Paşa'ya verildi.

Yeni sadrazaman komutasında Belgrad'a doğru hareket eden Osmanlı ordusu, 22 Temmuz'da Hisarek Boğazı'nda Avusturya ordusunu mağlup etti. Ruslar'ın, Hotin ve Yaş'ı alarak İberlîklerinin haberi gelmesine rağmen Belgrad kuşatmasına devam edildi. Hekimoğlu Ali Paşa da yardıma gelecek, kuşatmaya destek verdi. Osmanlı donanması da Tuna sahillerine hakim oldu.

40 gün kadar süren kuşatmanın ardından iki taraf arasında yapılan görüşmelerde Belgrad'ın teslimi ve ardından da barış antlaşması imzalanması kararlaştırıldı. 7 Eylül 1739'da Belgrad, Osmanlılar'a teslim edildi.

BELGRAD ANTLAŞMASI

Savaş devam ederken Fransa'nın arabuluculuğu Avusturya ve Rusya nezdinde itibar görmemişti. Ancak Osmanlı kuvvetlerinin Belgrad'ı kuşatıp, alma aşamasına gelmesi, Avusturyalılar'ın direncini iyice kırdı. Bu sırada Fransa ile İsveç'in ittifak yapması, Osmanlı İmparatorluğu'nun da Prusya'yla yakınlaşması ve İsveç'le ticaret antlaşması imzalanmasıyla, durum Avusturya ve Rusya'nın aleyhine gelişti. Avusturya, Osmanlılar'la antlaşma imzalayarak savaştan çekilince Rusya, Hotin'i ele geçirmiş olmasına rağmen, Bâbüli ile antlaşmak zorunda kaldı.

Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya ile 18 Eylül 1739'da Belgrad Antlaşması'nı imzaladı. Osmanlı İmparatorluğu, Belgrad ve Şebeşi aldı ve iki devlet arasında Tuna ve Sava hudut oldu.

Bâbüli ile Avusturya arasında arabuluculuk yapan Fransız elçisi Villeneuve, Rusya'yla da antlaşma imzalanmasını sağladı. Yapılan antlaşmayla Rusya işgal ettiği Osmanlı topraklarından geri çekildi. Azak Kalesi yıkılıp, arazisi tarafsız hâle getirildi. Büyük ve Küçük Kabartay topraklarının bağımsızlığı kabul edildi. Ruslar, Kazak baskınlarını sona erdirirse, Kırım Tatarları da Rusya'ya akın yapmayacak. Ruslar'ın, Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulunmayacaktı.

1736-1739 Savaşı'nın başından beri aktif rol oynayan Fransa'nın İstanbul'daki elçisi Marquis de Villeneuve, bu sayede Fransa'nın daha önce aldığı kapitülasyonları genişleten bir antlaşmanın (30 Mayıs 1740) imzalanmasını sağladı.

İran savaşlarının sonu

Hindistan, Türkistan ve Kafkasya'da ardı ardına başarılar kazanan Nadir Şah, 1741 yılı başlarında mezhep meselesini tekrar görüşmek üzere İstanbul'a bir heyet gönderdi. İstekleri kabul edilmeyince savaş yeniden başladı ve Nadir Şah, Irak'a girerek 1743'te Kerkük ve Erbil'i aldıktan sonra, Musul'u kuşattı. →

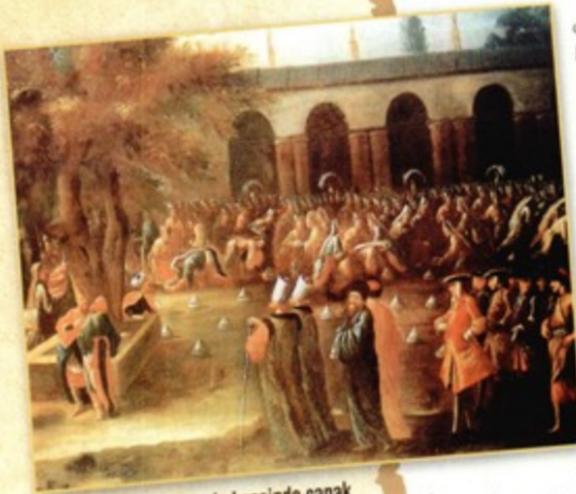

Birinci Mahmud'un fermanı

Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya ile 18 Eylül 1739'da Belgrad Antlaşması'nı imzaladı. Osmanlı İmparatorluğu, Belgrad ve Şebeşi aldı ve iki devlet arasında Tuna ve Sava hudut oldu.

İRAN'IN BARIŞ İSTEMİ

Lale Devri'nde sarayın bahçesinde çanak yağması yapan yeniçeriler

Ancak Musul'u alamadı ve İran'ın doğusunda çıkan kargaşa sebebiyle Irak seferini yarıda bıraktı.

Bâbüli, kendisine sığınan Safi Mirza'yı İran hükümdarı ilan ederek, 1743'te Erzurum civarına gönderdi. Azerbaycan topraklarında da Safi Mirza lehine propagandaya başladı. Osmanlılar'ın bu faaliyetine karşı harekete geçen Nadir Şah, 1744 yazında Kars üzerine yürüdü. Ancak bütün çabalarına rağmen Kars Kalesi'ni ele geçiremedi. Onun bu başarısızlığının ardından Osmanlı kuvvetleri İran'a girdiler. 10 Ağustos 1745'te iki tarafın orduları karşılaştılar. On iki gün süren çatışmalardan tam bir netice

alınmadı. Ancak hakimiyet Osmanlı tarafında iken Serasker Yeğen Mehmed Paşa'nın hastalanarak ölmesinin meydana getirdiği karışıklıktan istifade eden Nadir Şah mücadeleden galip çıktı.

Zafer kazanmasına rağmen, İran'daki durumun kaşması üzerine Nadir Şah, Osmanlı yönetimine bir heyet gönderip mezheplerinin tanınması talebinden vazgeçtiğini belirterek, barış istedi. Bâbüli, Nadir Şah'ın istediğine göre değil, Kasrşirin Antlaşması'ndaki sınıra benzer bir antlaşmayı kabul etti ve iki taraf arasında Kazvin'de, 4 Eylül 1746'da bir antlaşmaya varıldı. Böylece aralıklarla 23 senedir devam eden İran harpleri sona erdi.

Darbe teşebbüsü başlamadan bitti

1736-1739 arasındaki Avusturya ve Rusya ile olan savaşlarda zafer kazanılıp, Belgrad yeniden fethedilmişti. Barış antlaşmaları imzalandıktan sonra terhis olan askerlerin büyük bir kısmı İstanbul'a akan etti. Ayrıca savaşta zarar görenler de şehre göçtüğünden İstanbul'daki nüfusta büyük bir artış yaşandı. →

SİPAHİLER ÇARŞISI'NDA İSYAN

Göç yüzünden 1739 kışında İstanbul'un gıda ihtiyacını karşılamakta sıkıntılar yaşandı. Alınan tedbirlerle rağmen her geçen gün sıkıntının artması, gıda ürünlerinin büyük bir kısmının karaborsaya düşmesi üzerine şehirde kundaklamalar hızla arttı. Sıkıntının 1740 Haziran'ına kadar gidenlememesi üzerine 6 Haziran 1740'ta İstanbul'da büyük bir isyan başladı.

İsyan ilk olarak Sipahi Çarşısı'nda ortaya çıktı. Sayılan oldukça az olan asiler çarşıdaki dükkânları yağmalayıp, esnafa zorla kepenk kapattırdılar. Birinci Mahmud, isyan çıktığında Hünkâr İskeleyi'nde gezideydi. Sadrazam Hacı İvaz Mehmed Paşa ise Sadâbü'd'daydı. Bu yüzden isyana hemen müdahale edilememiştir.

İstanbul'da bulunan Vezir Ahmed Paşa, isyanı haber alır almaz durumu hemen sadrazama bildirdi ve emrindeki askerleri silahlandırarak asilerin üzerine gitti. Halk devletin yanına çekildi. Atmeydanı'na yaklaştıklarında şehir halkı ve askerler tarafından etrafı sanılan asilerin fazla seçenekleri yoktu. Başta direnmeye çalışılarsa da, kalabalık karşısında daha fazla tutunamadılar ve içlerinden birkaç kişinin öldürülmesi üzerine dağıldılar.

Saray'a dönen Birinci Mahmud devlet adamlarıyla durumu görüştü. Asilerin şehrin multelif yerlerine çıkarılacak devriyelerle ortadan kaldırılmasını kararlaştırdı. Bu karar üzerine 6 Haziran 1740 gecesi baskınlar düzenlenerek, asilerini, bir kısmı tutuklanırken bir kısmı da öldürüldü. Böylece bir isyan daha başlatılmadan bitmişti.

Nuruosmaniye Külliyesi'nin inşası

Lale Devri'nde artan Batı kültürünü tanıma ve bunu kendi geleneği içinde özümsemeye eğilimlerinin mimarı alandaki en büyük yansımalarından birisi ve adeta Osmanlı tarihinde yeni bir dönemin abidevi habercisi olan külliyenin inşası, Birinci Mahmud devrinde, Ocak 1749'da başladı. →

Nuruosmaniye Camii

BİRİNCİ MAHMUD'UN ÖLÜMÜ

Birinci Mahmud'un elbisesi

Bâbü'lî civarındaki Ağa camii'nde hasta olarak yaptığı Cuma selâmlığından dönerken, sarayın Demirkapı denilen girişinden içeri girdiği sırada muhtemelen beyin kanaması geçirek aittan düşüp, vefat etti.

Birinci Mahmud, külliye'nin bir an önce bitirilmesi hususunda elinden gelen her şeyi yapmasına rağmen tamamlanmasını göremedi. Külliye, ölümünden sonra Üçüncü Osman döneminde Sadrazam Mehmed Said Paşa'nın çabalarıyla Aralık 1755'te bitirilebildi. Cami, imaret, medrese, sebil, çeşme, kütüphane ve türbeden oluşan külliye adını bir rivayete göre Üçüncü

Osman'dan, başka bir rivayete göreyse camii'nin içindeki ışıktan almıştır. Birinci Mahmud, Bâbü'lî civarındaki Ağa Camii'nde hasta olarak yaptığı cuma selâmlığından dönerken, sarayın Demirkapı denilen girişinden içeri girdiği sırada muhtemelen beyin kanaması geçirek aittan düşüp vefat etti. Kendisinden sonra tahta çıkan Üçüncü Osman'ın emriyle Nuruosmaniye camii'nin yanında kendisi için yaptırıldığı türbeye değil, Yeni Camii'deki türbeye gömüldü.

Birinci Mahmud'un özellikleri

Zayıf ve kısa boylu olan Birinci Mahmud, iyilik yapmaktan hoşlanan, hayırsever ve devlet işleriyle yakından ilgilenen bir padişah'tı. Divan toplantılarına katılarak, halkın şikâyetlerini dinlerdi. Cirit oynamaktan, ata binmekten ve yüzmeden hoşlanırdı. Asayiş bozmak isteyenlere karşı çok sert hareket etmişti. Kuyumculukta, şiir ve musiki ile uğraşmıştı. Şiirde Sebkatî mahlasını kullanmıştı. Arapça şiirleri de vardı. Çiçeği çok seven Birinci Mahmud lüle yetiştirmekle uğraşmıştı. Ayrıca satranç meraklısıydı.

Birinci Mahmud'un hançeri

BİBLİYOGRAFYA

Birinci
Mahmud'un
parası

- Abdülkadir Özcan, "Mahmud I", DİA, XXVII, 348-352.
- Münir Aktepe, "Mahmud I", İA, VII, 154-165.
- Münir Aktepe, Patrona İyâmı, İstanbul 1958.
- Mustafa Cezar, Osmanlı Dövründe İstanbul Yapılarında Tabirbat Yapılan Yangınlar ve Tabii Afetler, İstanbul 1963.
- E. Afyoncu-U. Demir-A. Önal, Osmanlı İmparatorluğunda Askeri İsyanlar ve Darbeleer, İstanbul 2010.
- N.N. Ambraseys-C. F Finkel, Türkiye'de ve Komşu Bölgelerde Sismik Etkinlikler, çev: M. Umur Koçak, Ankara 2006.
- İ. Ortaylı- V.Engin-E. Afyoncu, Peyzajı Zemin, Eminliği, I-II, İstanbul 2008.
- Erhan Afyoncu, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul 2010.
- Çağatay Uluçay, Padışahların Kadınları ve Kızları, Ankara 1980.

Birinci Mahmud'un mührü

v.bugun.com.tr

 BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında"

PADIŞAHLAR

3 HAZİRAN 2011 CUMA / SAYI: 34

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

**HÜZNÜN
SULTANI**

I. ABDÜLHAMİD

(1725-1789)

**YENİLİKLERİN
SULTANI**

III. SELİM

(1761-1808)

ŞEHZADELİĞİ VE TAHTA ÇIKIŞI

20

Mart 1725'te İstanbul'da Karazıçık Yazlık Sarayı'nda doğdu. Babası Patrona İsyani'yle tahttan indirildiğinde 5 yaşındaydı. Çocukluğu sarayda hapis olarak geçti. Annesi 7, babası ise

11 yaşındayken vefat etti.

Tahta çıktığında 49 yaşındaydı ve iyi bir eğitim almamıştı. Birinci Abdülhamid tahta çıktığında ata binmeyi bile bilmiyordu. Bu yüzden kılıç kuşanmak üzere Eyüp Camii'ne götürebilmesi için padişaha ata binmeyi öğretmek zorunda kalmışlardı. 27 Ocak'ta cülüsundan altı gün sonra Eyüp'te kılıç alayı töreni gerçekleştirildi. Birinci Abdülhamid, ailesi dışında Hazreti Ömer'in değil Hz. Muhammed'in kılıcını kuşanmıştı.

Hazinenin boş olmasından dolayı cülüs bahşisi verilmedi. Ancak askerin birikmiş maaşlarının bir kısmı ödendi. Savaş yüzünden gıda fiyatları artmıştı. Yeni padişahın ekmeğin gramajına artıp, bazı gıda fiyatlarını indirmesi halk arasında olumlu bir hava estirdi. Eksik gramağı ekmeği satan, mum stoklayan kişiler idam ettirilerek karaborsacı ve sahtekârlara gözdağı verildi.

Birinci Abdülhamid, geleneğin dışına çıkarak Üçüncü Mustafa'nın oğlu Şehzade Selim'i şehzâde dairesine kapatmadığı gibi annesini Eski Saray'a göndermedi. Bütün bunlar yeni padişahın merhametinin ve iyi niyetinin bir göstergesi olarak görüldü. Birinci Abdülhamid tahta çıktığında Rus savaşı devam ediyordu. Yeni padişah, Muhsinzâde Mehmed Paşa'yı sadrazamlığa bırakarak devlet işlerini onun vastasıyla yürütmeye çalıştı.

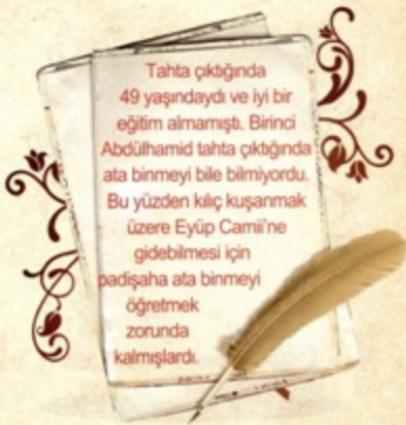
Rus savaşının sonu

1768-1774 savaşı esnasında zaman zaman barış görüşmelerine teşebbüs edildiyse de bir netice alınmamıştı. Birinci Abdülhamid devam eden savaşı bazı başarılar kazanıp sona erdirmek istedi. Rus Mareşali Romanzov, bir mektup göndererek barış teklifi yaptı. Osmanlılar bunu kabul etmemişlerdi. Ancak bu mektubun ardından Kozluca'da Osmanlı kuvvetleri büyük bir mağlubiyete uğradı ve Osmanlı ordusunun kalan kuvvetleri de serdara ekrem ile birlikte Şumnu'da, Ruslar tarafından kuşatıldı. Osmanlılar, bu gelişmeler üzerine antlaşmadan başka çare kalmadığını anladılar.

Büyük askeri başarılarına rağmen Ruslar da barış istiyorlardı. Veba salgını Rus ordusuna önemli zararlar vermişti. Ayrıca Rusya'da Pugaçev önderliğinde başlayan Kazak isyarı genişleyerek, tehlikeli bir hal almıştı. Rusya'nın bu savaştaki en önemli komutanı olan Romanzov, bir an önce Petersburg'a dönmek istiyordu. →

Birinci Abdülhamid

KÜÇÜK KAYNARCA ANTLAŞMASI

Birinci Abdülhamid'in fermanı

Antlaşma 21 Temmuz 1774'te imzalandı. Küçük Kaynarca Antlaşması'nın en ağır maddesi Kırım'ın bağımsız bir statüye sokulmasıydı. Bu durum gelecekteki bir Rus işgalinin de habercisiydi.

Zira çarichenin etrafını saran Orloflar'ın kendi aleyhine bazı faaliyetlerde bulduklarını haber almıştı. Avusturya ve Prusya gibi devletler de kendi siyasetleri açısından barış yapılması için uğraşıyorlardı. Bu yüzden Romanov; Osmanlı Seraskeri Muhsinzade Mehmed Paşa'nın kendi mektubuna karşılık yazdığı barış teklifini kabul etti.

21 Temmuz 1774

Antlaşma 21 Temmuz 1774'te imzalandı. Küçük Kaynarca Antlaşması'nın en ağır maddesi Kırım'ın bağımsız bir statüye sokulmasıydı. Bu durum gelecekteki bir Rus işgalinin de habercisiydi. Ruslar'a, İstanbul'da bir kilise inşası, Boğazlar'dan ticaret gemilerini serbestçe geçirme, İstanbul'da daimi bir elçi bulundurma gibi haklar da verilmişti. Ayrıca kapitülasyonlardan istifadeye başlayacak olan Rusya'ya üç sene içerisinde 4,5 milyon ruble savaş tazminatı da ödenecekti.

İç isyanlar

Antlaşmanın imzalanmasından sonra asilerin üzerine yüründü. Suriye'de, Rus donanması amiralleriyle işbirliği yapan Zahir Ömer'in isyanı 1775'te bastırıldı. Mısır'da devlet otoritesini tanımayan kölemenler hıyaya sokuldu. Kargaşa içinde olan Mora'da sükûnet sağlandı. Bağdat'taki kölemenlerle uğraşıldı. Anadolu'daki başboş keventler tehdit olmaktan çıkarıldı. Ancak Arap yarımadasında Vehhâbilüğün yayılmasının önüne geçilemedi.

İran savaşı

İran'da yönetimi ele geçiren Zend Kerim Han'ın Baban ailesi yüzünden Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etti. 1775'te Basra'yı işgal edip, Bağdat çevresini ve Güneydoğu Anadolu'yu da yağmaladı.

Aynalıkavak Tenkihnâmesi

1777'de Şahin Giray'ın Çarice Birci Katerina'nın desteğiyle han olmasından itibaren Kırım daha çok Rusya'ya yakınlaştı. Şahin Giray Kırım'da birtakım askerî ve idarî değişikliklere imza attı. Ancak bu yenilikler ve Rusya'nın giderek bölge üzerindeki nüfuzunun artması yüzünden Şahin Giray'a bir tepki oluştu ve tepkiler sonunda hana karşı bir isyana dönüştü. İsyân, Kırım'ın başkenti Bahçesaray'a kaçır yayıldı ve şehir ateşe verildi. Bunun üzerine hıyanet tehlikeye giren Şahin Giray, hanlığı Ocak 1778'de Selim Giray'a devretti. Aslında bu Osmanlı Devleti'nin de desteklediği ve başarıya ulaşan bir darbeydi ama Ruslar'ın desteklediği Şahin Giray'ın hanlık davasından vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. →

RUS HÂKİMİYETİNDEKİ KIRIM

Şahin Giray, 1778 Şubat'ında Kırım'da Rus askerinin desteğiyle büyük bir isyan başlattı. Şahin Giray, silah zoruyla ve binlerce Kırım'lı'nın sarı pahasına, ikinci defa han oldu. Yeni bir Osmanlı-Rus savaşı çıkmak üzereyken Fransızlar'ın araya girmesiyle 21 Mart 1779'da Aynalıkavak Tenkidnâmesi imzalandı. Bu antlaşmayla Kırım bağımsız bir devlet olacaktı. Ruslar da Kırım'daki askerlerini çekeceklerdi. Osmanlı yönetimi de Şahin Giray'ın hanlığını tanıyacaktı. Ayrıca Elak ve Boğdan voyvodalıklardan ilgili dini düzenlemeler de yapılacaktı.

Kırım'ın işgali

Şahin Giray'ın ikinci hanlığı, çoğu kanlı bir şekilde bastırılan isyanlara rağmen beş sene sürdü. 1782'de Halim Giray liderliğinde başlatılan isyan ise beldenenden daha fazla destek buldu ve Şahin Giray, ancak Ruslar'a sığınarak canını kurtarabildi. Fakat General Potemkin komutasındaki Rus ordusunun desteğiyle 1782 yazında üçüncü defa Kırım hanlığına getirildi. Ancak üçüncü hanlığı döneminde Şahin Giray, Rus General Potemkin'in kuklası gibiydi.

Potemkin, bir yolları bulup Kırım'ı doğrudan Rusya topraklarına katmak istiyordu. Bunun için yarımadada askeri yığınaklar yapıyordu ancak uluslararası dengeler uygun olmadığından bu isteğini yerine getiremiyordu. Nihayet 1783 Nisan'ında yayınlanan bir beyannâme, Potemkin'in bayraklerinin gerçek olmasının kapısını araladı. Çarice Katerina adına yayınlanan beyannâmede Kırım'ın fiilen işgal edilmesinin gerekçeleri sıralanıyordu. Potemkin büyük bir memnuniyetle tekrar Rus ordusunun başına geçti ve kısa bir sürede Kırım'ı fiilen işgal etti. Bu işgalle birlikte kukla han Şahin Giray hanlığından, Kırım ise bir daha elde edilemeyeceği bağımsızlığından oldu.

Osmanlı yönetimi Kırım'daki bu durumu kabullenmek istememiş, ancak yeni bir savaş da göze alamamıştı. Osmanlı Devleti 8 Ocak 1784'te imzalanan antlaşma ile yarımadadaki Rus hâkimiyetini tanımak zorunda kaldı fakat Kırım'ın tekrar geri alınması hep bir ideal olarak yaşattıldı.

Şahin Giray'ın sonu

Kırım'ın Ruslar tarafından işgalinden sonra Şahin Giray, Ruslara güvenmekle varlığını sürdürmek için arlamış fakat iş istenir geçmişti. Ruslar'a karşı bir isyan çıkartmak istedi ama yakalanıp, Petersburg'a gönderildi. Üç senelik hapis hayatından sonra Şahin Giray çaresiz ihane etliği Osmanlı Devleti'nden yardım istemekle buldu... Osmanlı'ya sığınan Şahin Giray, Rodos Adası'na götürüldü ve 1787 Ağustos'unda ilk fersatta ortadan kaldırdı. Böylece Şahin Giray yüzünden öldürülen on binlerce Kırım'lı'nın kanı yerde kalmadı. →

Birinci Abdülhamid'in mührü

Osmanlı yönetimi Kırım'daki bu durumu kabullenmek istememiş, ancak yeni bir savaş da göze alamamıştı. Osmanlı Devleti 8 Ocak 1784'te imzalanan antlaşma ile yarımadadaki Rus hâkimiyetini tanımak zorunda kaldı.

Padışahlar

BİLDİRİYLE PADİŞAHI TEHDİT

I. Abdülhamid'in bayram halayı

Kırım'ın kaybı, kundaklamalar sonucu art arda gelen yangınlar ve ekonomik sıkıntının artması İstanbul'da kaosa yol açmıştı. Yaşanan hoşnutsuzluk ilginç protestolara sebep olmuştu. Birinci Abdülhamid dönemi Osmanlı tarihinde padişaha yönelik bir bildiri brakılma olayına sahne oldu. Daha önce Eskişarayı duvarlarına ve bazı konaklara bırakılan bildirilerde yeniçeri ağasından ve başkalarından şikâyetler dile getirilirken, savaşın sürdürüldüğü dönemde dağın bir bildiri doğrudan Abdülhamid'i hedef almıştı. Sultan, bildiriyi koyanların gizlice araştırılmasına emretmişti ama tahmini "Tersanelü", yani deniz kuvvetleri mensuplarıydı.

Yangınlar

İstanbul tarih boyunca yangınlardan bir türlü kurtulmamıştır. Ancak Birinci Abdülhamid döneminde artış gösteren yangınların başlıca sebebi kundak, yani sabotajdı. Özellikle 1780-1785 yılları arasında kundakçılığın önüne geçilememişti. 1782'de günde üç beş yerde çıkan yangınlar, halk ve devlet adamları arasında korkuya ve paniğe sebep olmuştu. Ancak 9 Eylül 1785'te 15 yerde kundak bırakılmıştı.

Birinci Abdülhamid, bitip tükenmek bilmeyen yangınların sebeplerini öğrenmeye çalıştı. Kundakların amaçlarından biri yönetimin değişmesiydi. Yangınlar, sadrazamların siyasi hayatını da sona erdirmekteydi. En ilginç kundaklama olayı ise dönemin güçlü ismi Kaptanıderya Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın Mısır'a gitmek üzere İstanbul'dan ayrılışının ertesi günü meydana gelmişti. Yapılan araştırmada yangının kaptanıderyanın adamları tarafından çıkarıldığı ve bu şekilde padişaha Cezayirli Hasan Paşa'nın yokluğunda emniyet altında bulunmadığı mesajının verilerek istendiği ortaya çıkmıştı.

Grek Projesi

Halk Kırım'ın kurtarılmasını istiyordu. İngiltere ve Prusya da Osmanlı'yı Rusya'yla savaşa teşvik ediyorlardı. Bu sırada Avusturya ve Rusya "Grek Projesi" adı altında Osmanlı İmparatorluğu'nu ortadan kaldırarak, Bizans'ı yeniden kurmayı planlamışlardı. Çarçenin Konstantin adı verilmiş torunu Bizans imparatoru olarak yetiştirilmişti. Boğdan, Eflak, Bulgaristan ve Trakya ile İstanbul ve civarı Ruslar'a, Küçük Eflak, Sırbistan, Bosna-Hersek, Arnavutluk ve Mora tarafları da Avusturyalılar'a bırakılacaktı. Sonunda 1787-1792 yılları arasında Osmanlılar ile Avusturya ve Rusya arasında beş yıl süren bir savaş çıktı. Avusturya cephesinde düşman durduruldu. Ancak Rus orduları Osmanlı birliklerini arka arkaya mağlup etti. →

Avusturya ve Rusya
"Grek Projesi" adı altında
Osmanlı
İmparatorluğu'nu ortadan
kaldırarak, Bizans'ı
yeniden kurmayı
planlamışlardı. Çarçenin
Konstantin adı verilmiş
torunu Bizans
imparatoru olarak
yetiştirilmişti.

Dinlemler

ISLAHATLAR

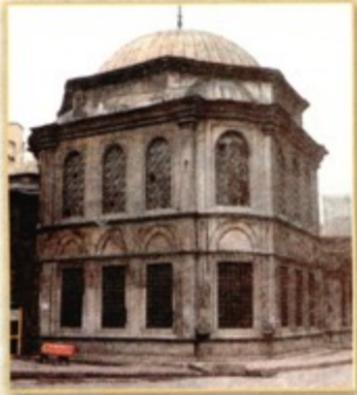
Baron François de Tott'un ülkesine dönmesinden sonra Aubert ve Campelli isimli iki Avrupalı subay Sürat Topçular'ın ve Mühendishane'yi devam ettirdiler. Bir süre sonra Sürat Topçular Ocağı, yeniçeri baskısıyla dağıldı. Cezayirli Gazi Hasan Paşa zamanında da dorukta Avrupa örnek alınarak islahatlar yapıldı. Halil Hamid Paşa'nın sadareti döneminde Sürat Topçular Ocağı tekrar canlandırıldı. Fransız askeri ders kitapları Türkçe'ye çevrildi. Mühendishane açıldı. Yeniçeri Ocağı'na çesi düzen verilmeye çalışıldı. Kapanan mathaa yeniden canlandırıldı.

Ölümü

1789 baharında Koca Yusuf Paşa, harekâtı daha erken başlatarak düşmanlarına karşı inisiyatif ele geçirmiş, ancak Yaştaki Avusturya ve Rus birliklerini zor durumdan İstanbul'da yeni gelişmeler kurtarmıştı. Özi'den gelen katliam haberleriyle sağlığı bozulan Birinci Abdülhamid, Kafkaslar'da Anapa'nın da düştüğü ve Battal Hacı Hüseyin Paşa'nın esir edildiği söylentisi üzerine 7 Nisan 1789 sabahında beyin kanaması geçirerek hayata gözlerini yumdu.

Özellikleri

Birinci Abdülhamid Bahçekapı'da, kendi yaptırdığı türbeye defnedildi. Dindar, merhametli ve gayretli bir padişah olan Birinci Abdülhamid'yi bir eğitim almadığı için devletin kötü gelişimi karşısında bir şey yapamamıştı. Halk arasında keramet sahibi olduğu söylenirdi. Birçok hayır eseri yapıtarak İstanbul'u süslemişti. 1785'te Sadrazam Halil Hamid Paşa'nın bir komplosu ile tahttan indirilme tehlikesi geçirmişti.

Birinci Abdülhamid'in türbesi

Birinci Abdülhamid'in parası

Birinci Abdülhamid kütüphanesi

Özi'den gelen katliam haberleriyle sağlığı bozulan Birinci Abdülhamid, Kafkaslar'da Anapa'nın da düştüğü ve Battal Hacı Hüseyin Paşa'nın esir edildiği söylentisi üzerine 7 Nisan 1789 sabahında beyin kanaması geçirerek hayata gözlerini yumdu.

III. Selim

ÜÇÜNCÜ SELİM

Doğumu.....24 Aralık 1761

Ölümü.....28 Temmuz 1808

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....7 Nisan 1789

İnişi.....25 Mayıs 1807

BABASI

Üçüncü Mustafa

ANNESİ

Mihrişah Sultan

EŞLERİ

Afitab Kadın, Aynısefa Kadın,

Demboş Kadın, Goncangar

Kadın, Hüsnümah Kadın,

Nuruşems Kadın, Tab'isafa Kadın,

Zibiter Kadın, Mahhube Kadın,

Safzar Kadın, Refet Kadın

İKBALLERİ

Meryem Hanım

ŞEHZADELİĞİ

Şehzade Selim, 24 Aralık 1761 Perşembe günü seher vaktinde İstanbul'da dünyaya geldi. Osmanlı tarihinin en büyük hükümdarlarından biri olan Yavuz Sultan Selim'den esinlenilerek, onun gibi büyük bir cihangir olur ümidiyle "Selim" adı verildi. Birinci Mahmud ile Üçüncü Osman dönemlerinde beşik sesine hasret kalan Osmanlı sarayında uzun bir aradan sonra dünyaya gelen ilk erkek çocuk olduğu için doğumu saray ve halkta büyük sevinçle karşılandı. Büyük şenlikler yapıldı.

Üçüncü Mustafa, kendisinden sonra adını yaşatacak olan tek oğlunun iyi bir şekilde yetişmesi için gayret sarf etti. Şehzade Selim, bütün şehzadelere verilen klasik eğitimle yetiştirildi. Üçüncü Mustafa oğlunu, askeri birlikleri ve kurumları teftişe giderken yanında götürdü, divan müzakerelerine dâhil etti ve devlet işlerine alıştırmaya çalıştı. Şehzade Selim'in çocukluk günlerinde tanıştığı bazı isimler, hükümdarlık yıllarında siyasi ekibinin çekirdeğini oluşturdu.

Babasının 1774'te ölümüyle birlikte Şehzade Selim için sarayda kafes hayatı başladı. Ancak başlangıçta amcası Birinci Abdülhamid, şehzadeyi önceki hamedan mensupları gibi fazla sızmadı. Ancak Sadrazam Halil Hamid Paşa'nın, Birinci Abdülhamid'i tahttan indirip, Şehzade Selim'i padişah yapmaya çalışması üzerine durum değişti. Bu darbe teşebbüsü üzerine sadrazamı öldürten Birinci Abdülhamid, şehzadeyi eskisi gibi serbest bırakmadı. Bir rivayete göre bu hadiseden sonra Şehzade Selim zehirlenilmek istenmiş, caniyenin şehzadeye gönül meyli yüzünden bu girişim başarısız oldu, ancak padişahın zırriyeti bu yüzden kesilmişti. Şehzade, bu dönemde Fransa Kralı Onbeşinci Louis ile "veliahd-ı saltanat" unvanıyla mektuplaşta.

Tahta çıkışı

Üçüncü Selim, 1787'den beri Avusturya ve Rusya'ya karşı yürütülen iki cephele bir savaşın kesmekeşi içinde 1789'da tahta çıktı. Genç padişah, tahta çıktığı ilk günlerden itibaren savaşı sürdürmedeki kararlılığını gösterdi. Yenicilerden eskisi gibi cesur olmalarını ve Kırım geri almaya kadar müzadeleyi kararlılıkla sürdürmelerini istedi. Cülus bahşisi geleneğini tekrar başlatıp, yenicilerin birikmiş uhlelerini ödedi. →

Üçüncü Selim ve
Üçüncü Mustafa

Üçüncü Mustafa, kendisinden sonra adını yaşatacak olan tek oğlunun iyi bir şekilde yetişmesi için gayret sarf etti. Şehzade Selim, bütün şehzadelere verilen klasik eğitimle yetiştirildi.

Padişahlar

AVUSTURYA VE RUSYA İLE SAVAŞ

Avusturya savaşlarından bir sahne

İstanbul'da taht değişikliğinin kargaşası yaşanırken Rus ve Avusturya orduları cephedeki konumlarını güçlendirdiler. İsveç'le uzun süreden beri devam eden görüşmeler sonucunda nihayet 12 Temmuz 1789'da bir ittifak anlaşması imzalanması da, bu aşamada durumu değiştiremedi.

Osmanlıları büyük bir felaketten kurtaran belli de en önemli gelişme kışın bastırması oldu. Bir taraftan cepheleden gelen kötü haberler, bir taraftan da İstanbul'un iğsesinin temin edildiği bölgelerin peş peşe kayıp sebebiyle başkentte artan gıda fiyatları halkı sokaklara döktü. Her şeye rağmen Üçüncü Selim, savaşa devam etme hususundaki heyecan ve arzusunu kaybetmedi. Padişah, savaş hazırlıklarının finansmanı için saraydaki altın ve gümüş eşyaları darphaneye teslim etti, devlet ricalı ve halktan da aynı tavır sergilemelerini istedi.

Avusturya'nın savaştan çekilmesi

1790'da İkinci Josef'in ölümü ve yerine İkinci Leopold'un geçmesi savaşın gidişatını tamamen değiştirmişti. Yeni Habsburg İmparatoru, kardeşinin Rusya'ya sağladığı desteği geri çektiği gibi iç huzursuzluklar ve Prusya ile savaş ihtimali yüzünden bir an önce savaşı sona erdirecek girişimlere hazırlanmıştı. Avusturya ile Osmanlılar arasında nihai barış anlaşması uzun müzakerelerden sonra 4 Ağustos 1791'de Zsitövi'de imzalandı. Avusturya savaş sırasında ele geçirdiği toprakların hemen tamamını iade etti.

Yaş Antlaşması

Avusturya'nın savaştan çekilmesine rağmen Rus birlikleri önemli başarılar kazanmaya devam etti. Rus donanması Tuna ve Karadeniz'de denetimi tamamen ele geçirdi. Ruslar, Sünne ve Kili boğazlarını, ardından da Kili, Tokaj ve İskacı kalelerini işgal ettiler. General Potemkin stratejik öneme sahip İsmail'i ele geçirdi. Prens Reprin sürpriz bir saldırıyla 4 Nisan'da Maçin'de Osmanlı ordusunu feci bir hezimeye uğrattı, 8 Temmuz'da da Tuna'yı aşip Osmanlı karargâhını tekrar dağıttı. Bu son mağlubiyetler Osmanlı ordusu için ölümcül bir darbe oldu. Ancak Rusya, İngiltere ve Prusya'nın girişimleri ve askeri güç kullanma tehditleri karşısında Osmanlılarla Kalas'ta bir ateşkes imzalandı.

Üçüncü Selim hâlâ savaşa devam edilmesini istiyordu. Ancak oduğâhta daha önce Osmanlı tarihinde görülmemiş bir olay yaşandı. Yeniçeri ağası ve diğer ocak zabıtları sadrazamanın huzuruna gelip, 120.000'den fazla askerin 8.000 kişilik Rus birliği tarafından perişan edildiğini, güvurun nizamlı askerine bizim nizamsız askerimizin mukavemet etmesinin mümkün olmadığını, yeni harp usullerini kullanmadığımız sürece kıyamete kadar

General Potemkin, İsmail'i ele geçirdi. Prens Reprin sürpriz bir saldırıyla 4 Nisan'da Maçin'de Osmanlı ordusunu feci bir hezimeye uğrattı, 8 Temmuz'da da Tuna'yı aşip Osmanlı karargâhını tekrar dağıttı. Bu son mağlubiyetler Osmanlı ordusu için ölümcül bir darbe oldu.

İSTANBUL'DA GERGİNLİK

savaşsıla bile zafer kazanılmayacağını söylediler. Sadrazam bu durumu padişaha arz edemeyeceğini söyleyince, ordu kumandanları 12 Ağustos'ta müşterek bir mahzarla artık mücadeleyi sürdürmeyeceklerini bildirdiler. Bu arada İstanbul'da yangında 32 bin evin kül olması gerginliği zirveye taşıdı. Padişah ne zaman halkın önüne çıksa, halk Üçüncü Selim'den şiddetle Rusya ile barış yapmasını istiyordu. Bunun üzerine Üçüncü Selim sülh görüşmelerine başlamak zorunda kaldı. 10 Ocak 1792'de Yaşta akdedilen Osmanlı-Rus barış anlaşmasına göre: Dinyester (Tırta) Nehri iki devlet arasında sınır olacak; Özi ve havası Rusya'ya bırakılacak; Rusya, Bender, İsmail, Kili, Akkiman, Bucak, Eflak ve Boğdan'ı iade edecek; Osmanlılar da Ruslar'ın Karım ve Gürcistan'daki hâkimiyetini tanıyacaktı.

İç isyanlar

Anadolu ve Rumeli'nin birçok bölgesi ile Bağdad, Suriye, Mısır ve Garp Ocakları 18. yüzyıl ortalarından itibaren merkezî hükümetin otoritesini hiçe indiren mahalli iktidarların denetimine geçmişti. Üçüncü Selim döneminde, Vidin ayarı Pazvandoğlu Osman Paşa'nın faaliyetleri ve isyanı büyük yankı uyanırdı. Tayyar Paşa isyanı da devleti oldukça uğraşdı. Üçüncü Selim döneminde devletin karşılaştığı en büyük buhranlardan biri de Vahhabi hareketinin kaydettiği gelişmeydi. Abdülkâzım bin Muhammed'in liderliğindeki Vahhabiler cüretkâr saldnyla Arap Yarımadası'nda büyük korku yaratmaya başlamışlardı. Devletin batıda tahripkâr savaşlarla meşgul olması yüzünden Mekke şerifinin uyarlarına rağmen gerekli tedbirler alınmadı. Necid'de konularını sağlamlaştıran Vahhabiler 1792'den itibaren sefer düzenledikleri Ahse bölgesine 1795'te tamamen hâkim oldular. Bütün bu gelişmeler ve nihayet hac farızasının dahi yapılamaz hale gelmesi Üçüncü Selim'in hâlfe sıfatını gereğini yerine getirememesi olarak yorumlandı ve padişahın kamuoyundaki saygınlığı zedeledi.

Fransa'nın Mısır'ı işgali

Avusturya'yı dize getiren Bonapart'ın en büyük isteği İngiltere'yi sıkıştırmaktı. Mısır'ı işgal ederek, İngiltere'nin Akdeniz'deki hâkimiyetini kırıp, Hindistan'a giden ticaret yoluna hâkim olmayı planladı. 1798 Temmuz'unda İskenderiye'ye çıkarma yapan Napolyon, ayın sonlarına doğru Kahire'yi de işgal etti. Fransa'nın bu ani saldırısına karşın Osmanlı yönetimi, Avrupa'dan umulmadık bir destek aldı. İngiliz Amiral Nelson 1 Ağustos'ta Abukir'de Fransız donanmasını yaktı. Rusya, İngiltere ve Sicilya'nın Ocak 1799'da, arka arkaya Osmanlılar'la ittifak anlaşması imzaladılar. Rusya ve İngiltere'nin desteğini alan Osmanlı İmparatorluğu, Fransa'yı durdurdu. →

Napolyon Mısır'da

Avusturya'yı dize getiren Bonapart'ın en büyük isteği İngiltere'yi sıkıştırmaktı. Mısır'ı işgal ederek, İngiltere'nin Akdeniz'deki hâkimiyetini kırıp, Hindistan'a giden ticaret yoluna hâkim olmayı planladı.

İLK SIRP İSYANI

Balkanlar'daki ilk milliyetçi isyan Sırbistan'da meydana geldi. Sırbistan'da hakimiyeti ele geçiren Yeniçeri dayınlının baskısından bunalan halk, Bâbü'lî'nin de desteği ile bunlarla mücadelele girişmişti. Başlangıçta mahalli Yeniçeriler'e ve ayanlara karşı bir hareket olarak başlayan bu direniş, 1804'te Kara Yörgi Petroviç'in liderliğinde milli ayaklanmaya dönüştü. Kara Yörgi, okuma-yazması olmayan, Topalalı bir domuz tüccarı ve Avusturya ordusunun eski çavuşlarından. Osmanlı kuvvetlerine karşı başanlır kazanarak Avusturya ve Rusya ile ilişkiye geçti. Üçüncü Selim, Süleyman Paşa'yı Belgrad Valiliği'ne atayıp, Bosna Valisi Ebubekir Paşa'yı da hem Sırp ları tedip etmek hem de yamakların iktidarı tamamen ortadan kaldırmakla görevlendirdi. Ebubekir Paşa, Sırp larla işbirliği yaparak yamakların üzerine yürüdü ve Belgrad'ı ele geçirdi. Şehirden kaçan dayılar yakalanarak idam edildiler. Fakat Ebubekir Paşa'nun askerlerinin önemli bir kısmı Karadağlıların akınına durdumak için Bosna'ya gönderilince yamaklar Belgrad sokaklarında Sırp lar'a saldırmaya başladılar. Niş Valisi Hafız Paşa, Belgrad

Valiliği'ne tayin edildi ve bir ordunun komutasında Sırbistan'a sevk edildi. Fakat 18 Ağustos 1805'te asiler karşısında ağır bir hezimet aldı ve Niş'e kaçtı. Kara Yörgi 21 Kasım'da Semendire'yi ele geçirdi ve komitesi buraya nakletti. Aralık 1806'da Belgrad da Sırp lar'ın eline düştü. Bu sırada Rusya ile yeni bir savaşın patlak vermesiyle Sırbistan'da durum daha da kötüye gitti.

İkinci Edirne Vak'ası

Üçüncü Selim, Anadolu'da yaygınlaşan Nizam-ı Cedid teşkilatının Rumeli'de de tesis edilmesini istemekteydi. Bu uygulamanın yanı sıra ayanlar da ortadan kaldırılacaktı. Hafız İsmail Paşa ve Şehzade Mustafa taraftarları ayanları tahrik ettiler. "İkinci Edirne Vak'ası" olarak anılan bu hadise de Üçüncü Selim'in tahtan indirilmesiyle neticelen sürecin başlangıcı oldu.

İngiliz donanması İstanbul önlerinde

Fransızlar'ın Mısır'dan çıkartılması için Osmanlılar'a destek veren Ruslar'ın Akdeniz'e yerleşme çabaları, Mora'daki Rumlar'ı kışkırtmaları ve Boğazlar'dan geçiş hakkını daimi hâle getirmek istemeleri, İngilizler'in de Mısır'a yerleşme gayretleri İstanbul'da büyük tedirginlik doğurdu. Üçüncü Selim bu yerli durum karşısında, Napolyon'un komutasında Avrupa'da yayılma politikasına hız veren Fransa'yı anlaşma gereğini hissetti. →

İngiliz donanması İstanbul'da

Sırbistan'da hakimiyeti ele geçiren Yeniçeri dayınlının baskısından bunalan halk, Bâbü'lî'nin de desteği ile bunlarla mücadelele girişmişti. Başlangıçta mahalli Yeniçeriler'e ve ayanlara karşı bir hareket olarak başlayan bu direniş, 1804'te Kara Yörgi Petroviç'in liderliğinde milli ayaklanmaya dönüştü.

III.SELİM'İN TAHTTAN İNDİRİLMESİ

1802'de Paris'te Osmanlı İmparatorluğu ile Fransa bir antlaşma imzalandı. Bu durum Ruslarla arayı açtı. Osmanlı İmparatorluğu, başta bir tereddüt yasasa da Fransa'nın Jena'daki zaferinden de destek alarak 26 Aralık 1806'da Rusya'ya savaş ilan etti. Bunun üzerine İngiliz filosu 18 Şubat 1807'de Çarınkale Boğazı'nı geçerek İstanbul önlerine geldi. Şehirde savunma tedbirlerinin alınması ve Üçüncü Selim'in kararlı tavır karşısında İngiliz donanması 1 Mart'ta İstanbul önlerinden ayrılarak, Mısır'a yöneldi. İskenderiye'yi ele geçiren İngilizler, Kavalalı Mehmed Ali Paşa karşısında mağlup oldular.

Üçüncü Selim'in ölümü

Ruslarla savaş başlangıcı için erdu Sadrazam İbrahim Hilmi Paşa ile birlikte Rumeli'ye hareket etmişti. Ruslarla yapılan ilk çatışmalarda başarılanmıştı, ancak ordunun İstanbul'dan ayrılması ile meydan muhalefere kalmıştı. Üçüncü Selim'in devleti kurtaracak bir çare olarak uygulamaya koyduğu Nizam-ı Cedid'in finansmanı için yeni vergilerin ihdas edilmesi, zaten zor durumda bulunan halkın omuzlarındaki yükü daha da ağırlaştırdı ve padişaha karşı olumsuz bir havanın oluşmasına zemin hazırlamıştı. Başta Yeniçeriler olmak üzere eski sistemden nemalanın ve Nizam-ı Cedid'in başarısını kendi sonlan olarak gören çeşitli gruplar, halkın hoşnutsuzluğunu padişah aleyhtan bir kampanyaya dönüştürdüler.

Yeniçeriler

Bu sırada Karadeniz Boğazı'nda bulunan kalelerdeki muhafız yamaklarının Kabakçı Mustafa liderliğindeki isyanları, yamakların içerisine karşı Şehzade Mustafa taraftarlarının kuşortmasıyla büyüdü. Üçüncü Selim, isyanı bastırmak için Nizam-ı Cedid'i lağvetiğini ilan etti. Ancak isyancılar bu tavizi yeterli görmeyip, 29 Mayıs 1807'de Üçüncü Selim'i tahttan indirip yerine Dördüncü Mustafa'ya geçirdiler. Üçüncü Selim hapsedilirken, Nizam-ı Cedid taraftarları katledildiler. Daha sonra Üçüncü Selim'i tekrar tahta çıkarmak için Alemdar Mustafa Paşa'nın İstanbul'a gelmesi üzerine Dördüncü Mustafa, 28 Temmuz 1808'de Üçüncü Selim'i öldürdü. ➔

Üçüncü Selim askerleri denetliyor

NİZÂM-I CEDİD

Nizâm-ı Cedid askerleri

Üçüncü Selim'den önce birçok padişah islahat yapmışsa da bunlar bir program dahilinde değildi. Tehlike kapıya geldiği zaman islahat yapılmış, uzaktasınca bırakılmıştı. III. Selim, islahatlara girişmeden önce Avrupa'ya tanımak için harekete geçti. Zıstovi Antlaşması'nın imzalanmasından sonra yakın adamlarından Ebubekir Ratib Efendi'yi elçi olarak Viyana'ya gönderdi. Burada 8 ay kalan Ratib Efendi, yaptığı araştırmalar sonucunda Avusturya'daki askeri sistemi ve diğer konuların anlatılan bir sefarenâme kaleme aldı. Bu eseri inceleyen padişah, kendi düşüncelerini de ilave ederek bir islahat programı hazırlamaya başladı. Ayrıca ileri gelen devlet adamlarının 22'sinden yapılması gereken islahat için layihâ hazırlanmasını istedi. Bu 22 kişinin içinde Osmanlı ordusunda hizmet eden Fransız Berentano ile İsveçli d'Ohsson da vardı.

Raporlarda bir görüş birliği olmamakla birlikte, acil yapılması gereken iş olarak askerî reformlar gösteriliyordu. Üçüncü Selim, bu görüşleri aldıktan sonra İbrahim İsmet Bey'in başkanlığında 10 kişilik bir heyet kurarak yapılacak islahat için bir program hazırlanmasını istedi. Askerî konuların yanı sıra idarî, malî, siyasi alanlarda da yapılacak reformların içeren 72 maddelik bir program hazırlandı. Baron de Tott ve 1794'ten sonra Fransa'dan getirilen diğer uzmanların da tavsiyeleri ve gözetimleri altında Nizâm-ı Cedid uygulamaları başladı.

Üçüncü Selim'in özellikleri

Musiki ve edebiyata kabiliyetlidir. Birçok bestesi vardır. Avrupa'ya örnek almıştır. Divanı vardır. Mevlevî'dir. Devleti düzeltmek için uğraşmışsa da başarılı olamamıştır. Öldürülmesi mağdur bir padişah ortaya çıkarmıştır. →

Üçüncü Selim'in bayramlaşması

III. Selim, islahatlara girişmeden önce Avrupa'ya tanımak için harekete geçti. Zıstovi Antlaşması'nın imzalanmasından sonra yakın adamlarından Ebubekir Ratib Efendi'yi elçi olarak Viyana'ya gönderdi. Burada 8 ay kalan Ratib Efendi, araştırmalar yaptı.

BİBLİYOGRAFYA

- Kemal Beydilli, 1790 Osmanlı-Prusya İttifakı (Meydanı Gelişi-Tahkiki-Tahkiki), İstanbul 1981.
- İsmail Hami Danişmend, İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, IV, İstanbul 1972.
- Eren, A. Cevat, "Selim III", İA, s. 441-457.
- Kemal Beydilli-Nuri Özcan, "Selim III", DİA, XXXVI, 420-427.
- Cavid Bayraktar, Abdülbamid I', İA, I, 73-76.
- Münir Aktepe, Abdülbamid I', DİA, I, 213-216.
- Jorga, Nicolae, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, çet: Nilüfer Eşçeli, V, İstanbul 2000.
- Filiz Sarıcaoğlu, Kendi Kaleminden Bir Padişahın Portresi: Sultan Birinci Abdülbamid (1774-1789), İstanbul 2001.
- Şban, Stanford J., Eski ve Yeni Arasında Sultan Üçüncü Selim Yönetiminde Osmanlı İmparatorluğu, çet: Hür Güllü, İstanbul 2008.
- Zinkeisen, Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa, VI-VII, Göttingen 1861-1863.
- Erhan Afyoncu, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul 2010.
- E. Afyoncu-U. Demira. Önal, Osmanlı İmparatorluğu'nda Askeri İsyanlar ve Darbeler, İstanbul 2010.
- İ. Ortaylı- V. Ergin-E. Afyoncu, Piyatı-ı Zemin, Eminönü, I-II, İstanbul 2008

Üçüncü Selim'in parası

بسم الله الرحمن الرحيم
شکر پر خازنه او امر جتسو طر اوت بو طرفه و کرکد اشافی ورن
قیلر طر پیلوب کومونر غایت سبی و اقدام ایسولر میوی و طرفه
جیتا جن کی و وطن خاننی کجی طایر لر کجیل ایسولر بو طرفه و طرفه
برج لو مقبوله لار کوز ویم ایسولر طرفه ایسولر کجیل و کجی
دنایر ایسولر و مقبوله طرفه ایسولر طرفه و طرفه و طرفه
میوب طرفه ایسولر طوب ایسولر و طرفه

Üçüncü Selim'in bir hattı hümayunu

v.bugun.com.tr

 BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında"

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADİŞAHLAR

29 NİSAN 2011 CUMA / SAYI: 29

BUGÜN Gazetesinin ücretsiz ekidir.

SEFERE ÇIKAN SON SULTAN
II. MUSTAFA (1)

(1664-1703)

II. Mustafa

Doğumu.....2 Haziran 1664

Ölümü.....29 Aralık 1703

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....6 Şubat 1695

İnişi.....22 Ağustos 1703

BABASI

Dördüncü Mehmed

ANNESİ

Emetullah Gülnuş Sultan

EŞLERİ

Âlicenab Kadın, Afife Kadın,

Hümaşah Kadın, Saliha

Sultan, Şehsuvar Sultan,

Hatice Kadın, Hanife Hatun.

OĞULLARI

Birinci Mahmud,

Üçüncü Osman

(Toplam 10 erkek)

KIZLARI

Ayşe Sultan, Emine Sultan,

Safiye Sultan, Emetullah

Sultan, Mihrimah Sultan

(Toplam 10 kız)

İKİNCİ MUSTAFA (1)

İKİNCİ MUSTAFA
PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. AKIN İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜROL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Sonuçlu Müdür ve Tıpar Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Düzen ve Satış Müdürlüğü

Reklam Genel Müdürü:
Reklam Genel Müdürü Yrd.:

Yalçın ÇINAR
Ruhet BÜYÜKSARI

Murat ULUCA
Sevil DEMİRÇİOĞLU

Reklam Koordinatörü:
Nihan KOCAYAYRA: Tel: (0212) 355 86 28
nkaram@yagun.com.tr

Baskı: Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melika Aynı Sokak No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Şişli/İSTANBUL

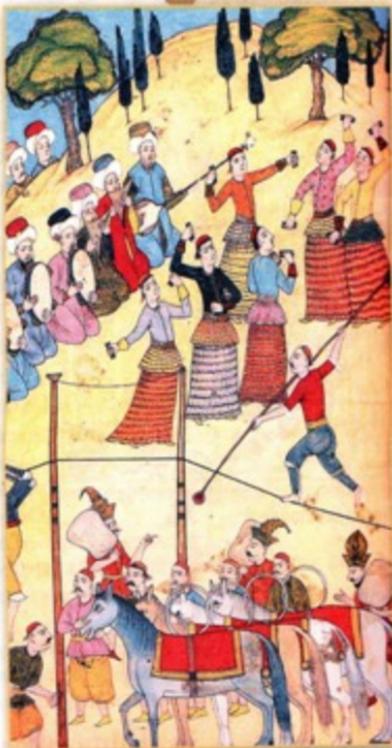
BÜYÜK SÜNNET DÜĞÜNÜ

Ikinci Mustafa, Edime'de 2 Haziran 1664'te ikinci vakti dünyaya geldi. Doğumu için 7 gün 7 gece süren şenlikler yapıldı. Bes yaşına gelince ilk dersi Vanî Mehmed Efendi'den aldı. Daha sonra Seyyid Feyzullah Efendi'den derse başladı. 1672'de Kamanîçe seferinde babasıyla birlikte Babadağı'na kadar gitti. Babasının hükümdarlığı uzun sürdüğü için çocukluk ve gençlik yıllarını rahat geçirmiş ve iyi bir eğitim almıştı.

15 gün süren muhteşem düğün

İkinci Mustafa, 1675 Mayıs'ında kardeşi Ahmed ile birlikte 15 gün süren muhteşem bir düğün ile sünnet oldu. Bu düğünde aynı zamanda kız kardeşleri Hatice Sultan da Vezir Musahib Mustafa Paşa ile evlendirildi.

Edime'de yarın ay şeklinde çadırlar kurulduktan sonra şenlik başlamıştı. Şehzadelerle birlikte halktan 6 bin çocuk ile 2 bin de iç oğlanı sünnet olmuştu. Bu şenlikte 300 fişekçi ustası ve 150 kandilci görev yapmıştı. Her gece en az 200 değişik fişek atılmıştı. Cambazlar, hokkabazlar, kuklacılar, hayvan oynatıcılar, sihribazlar, karagöz oynatıcıları şenlikte gösteriler yapmışlardı. At yarışları, ok atışları ve güreş müsabakaları da yapılmıştı. Üç dört metre karelik yapma bahçeler nesn-i geçitle gösterilmişti. Birkaç kişi tarafından taşınan 200'den fazla hayvan figürlü şekerlemeler gösterilmişti. Ayrıca 200 sandık civarında akide ve diğer şekerlemeler dağıtılmıştı. Şenliğin 4. gününden 14. gününe kadar esnaf kendi alanlarıyla ilgili gösteriler yapıp, padişaha hediyelerini sunmuşlardı. Şenliğin son günü Edime halkına büyük bir ziyafet verilmişti. →

Bir sünnet şenliğinde cambazlar

Edime'de yarın ay şeklinde çadırlar kurulduktan sonra şenlik başlamıştı. Şehzadelerle birlikte halktan 6 bin çocuk ile 2 bin de iç oğlanı sünnet olmuştu. Bu şenlikte 300 fişekçi ustası ve 150 kandilci görev yapmıştı.

SEKİZ YILLIK HAPİS

Osmanlı ordusu 1683'te Viyana seferinde

İkinci Viyana kuşatması bozgunundan sonra 1687'de bir isyanla tahttan indirilen Dördüncü Mehmed, yerine büyük oğlu Mustafa'nın geçirilmesini tavsiye etti ancak asiler yıllardır sarayda hapis hayatı yaşayan kardeşi İkinci Süleyman'ı tahta çıkardılar. Şehzade Mustafa, küçük kardeşi Ahmed'le birlikte önce Topkapı Sarayı'nda, daha sonra da Edime Sarayı'nda hapis hayatı yaşadı.

İkinci Süleyman, 1691'de öldüğünde Dördüncü Mehmed'in taraftarları, Şehzade Mustafa'yı tahta çıkarmaya çalıştılar ancak Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa, Dördüncü Mehmed'in bir diğer kardeşi olan İkinci Ahmed'in padişahlığını tercih etti. İkinci

Ahmed de ağabeyi İkinci Süleyman gibi dört yıl hükümdarlık yaptı. Şehzade Mustafa son derece hırslıydı. Bir an önce tahta çıkıp, devleti kötü günlerden kurtarmak istiyordu.

Benli Hüseyin Paşa, 1694'te İkinci Ahmed'i tahttan indirerek Şehzade Mustafa'yı padişah yapmak için bir teşebbüste bulunduysa da muvaffak olmadı.

Tahta çıkışı

İkinci Ahmed, 1695'te öldüğünde, hanedanın hayattaki en yaşlı üyesi olduğu için tahta İkinci Mustafa'nın çıkması gerekiyordu. Ancak yeni padişahın kim olacağı devlet ileri gelenlerinin katıldığı bir mecliste tartışıldı. Sadrazam Ali Paşa, İkinci Ahmed'in oğlu İbrahim'i Osmanlı tahtına çıkarmak istiyordu. Ancak bu durum kabul edilmedi.

7 Şubat 1695'te amcasının ölüm haberini ve gelişmeleri haber alan Şehzade Mustafa, hapis yattığı daireden ayrılarak, taht odasına koştu. Teşrifat kurallarına uymadan doğrudan hasodaya gidip, devlet adamları gelmeden Babüssaade'ye taht kurdurttu. Sadrazam ve şeyhülislâma haber göndererek, gelişmelerini istedi. Devlet ileri geldiğinde, padişah tahta oturuyordu. Şaşkınlık içerisinde yeni padişahu tebrik ettiler. →

İkinci Süleyman, 1691'de öldüğünde Dördüncü Mehmed'in taraftarları, Şehzade Mustafa'yı tahta çıkarmaya çalıştılar ancak Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa, Dördüncü Mehmed'in bir diğer kardeşi olan İkinci Ahmed'in padişahlığını tercih etti.

KANUNÎ'Yİ ÖRNEK ALDI

6 Şubat 1695'te Edirne'de İkinci Ahmed'in vefatı üzerine tahta, Avcı Mehmed'in oğlu İkinci Mustafa'nın çıkmasıyla Osmanlı tarihinde yeni bir dönem başlıyordu. Yeni padişah, İkinci Viyana bozgunundan sonra Batı'da sürekli genişleyen devleti yeniden azametli günlerine kavuşturmayı hayal ediyordu. 16. yüzyılın muhteşem hükümdarı Kanunî Sultan Süleyman'ı da kendine örnek almıştı.

İkinci Mustafa'nın tahta çıkışının üçüncü günü Veziriazam Sürmeli Ali Paşa'ya kötü gidişini düzeltmek için sefere bizzat çıkacağını ifade eden bir hatt-ı hümayun, yani kendi el yazısıyla emir gönderdi. Burada, zevk ü sefayı ve rahatı kendisine haram ettiğini, vücudunu halk uğruna tahsis ettiğini, bu bakımdan veziriazamdan da benzeri şekilde hizmet beklediğini söylüyordu. Yeni padişah, babası Dördüncü Mehmed'i ve sonraki padişahları gevşeklikle suçluyordu. Veziriazama gönderdiği emirde padişahların duyarsızlıkları, zevk dalmaları yüzünden her tarafın istila altında kaldığını, çocuk-çocuğun esir düştüğünü, kendisinin düşmandan intikam almayı baş hedefi haline getirdiğini yazıyordu. Ayrıca "padişahımız niçin sefere gider" şeklindeki sorulara da ceddî Kanunî Sultan Süleyman'ı örnek gösteriyor, kendinin atasının yolunda yürüdüğünü söylüyordu.

Kuru ekmek yerim

Yeni padişah, hatt-ı hümayunuyla tıpkı atası Kanunî gibi orduyu bizzat komuta etmek istediğini ilân etmişti. Yıllardır tahta çıkmak için yanıp tüşen yeni sultan bozguna dur demek için bizzat kolları sıvadı fakat padişahın bizzat sefere çıkmak istemesi devlet adamları arasında hemen kabul görmedi. Karşı gelenlerin başında da Veziriazam Sürmeli Ali Paşa vardı. →

Kanunî son seferinde

Yeni padişah, İkinci Viyana bozgunundan sonra Batı'da sürekli genişleyen devleti yeniden azametli günlerine kavuşturmayı hayal ediyordu. 16. yüzyılın muhteşem hükümdarı Kanunî Sultan Süleyman'ı da kendine örnek almıştı.

SEFER HAZIRLIKLARI

Yeniçeri Ocağı ağalarından
Kul Kethüdası

İkinci Mustafa'nın bu kararna en fazla karşı çıkanların başında Yeniçeri ocağı ağalarından Kul Kethüdası Deli Baltazâde Mahmud Ağa gelmekteydi. İkinci Mustafa, Mahmud Ağa'yı azlederek fikrine muhalefeti bastırdı.

Ali Paşa her fırsatta, İkinci Mustafa'yı karardan döndürmek için padişahlara sefere gitmesi için çok para gerektiğini ancak gelir gideri karşılayamadığından askere maas bile verilemediğini ileri sürdü. "Memleket harap, halk berbat olmuştur. Devletin malını tahsisine, vergi memurları bile acizdir. Bu yıl İstanbul'da kalmamız ve serdar olarak benim gitmem, gelecek sene gereği gibi hazırlık yapıp hareket buyurmanız uygundur" dedi. Ancak padişah veziriazaman sebeplerini inandırıcı bulmadı. Sultan, veziriazaman bahanelerine, "Bana hazine lazım değil, yeri geldiğinde kuru ekmeğe yerim, kendimi din uğruna feda ederim. Her ne kadar zorluk olur ise sabır ve tahammül edebilirim. Halka hizmet görevim tamamlanuncaya kadar bu işten dönmem" şeklinde cevap verdi.

Sultan, hazırlıkları da bizzat kendi denetledi

Padişahı bir türlü ikna edemeyen Veziriazaman Ali Paşa, diğer vezirleri, Şeyhülislâm Mehmed Sadık Efendi, nakibüleşraf, yeniçeri ağası ve kapıkulu ocağının ileri gelenleri ile sefer işlerinde deneyimli olan devlet ricalini Edime'deki sarayında bir araya getirdi. Burada padişahın bizzat sefere katılacağını bildirdiği hatt-ı hümayuru herkesin duyması için yüksek sesle okuttu ve meclistekilerden bu konudaki görüşlerini beyan etmelerini istedi. Veziriazaman konağındaki bu tartışma üç gün devam etti. İkinci Mustafa'nın bu kararna en fazla karşı çıkanların başında Yeniçeri ocağı ağalarından Kul Kethüdası Deli Baltazâde Mahmud Ağa gelmekteydi. İkinci Mustafa, Mahmud Ağa'yı azlederek fikrine muhalefeti bastırdı.

Ordunun başında sefere çıkmakta kararlı olan sultan, hazırlıkları da bizzat denetledi. Hatta bazen tebdil-i kıyafetle, yani kılık değiştirerek hazırlıkları yürütüldüğü yerleri bizzat teftiş etti. →

KURBANLAR KESİLDİ

İkinci Viyana bozgunundan itibaren halkın çektiği sıkıntılan gidermek ve orduya bizzat komuta etmek isteyen padişahın bu gayretleri halk nazırında "karanlık bulutlar arasından çıkan ve daha mutlu bir gelecek vadeden bir güneş" gibi görüldü.

Sakız'ın 21 Şubat 1695'te Venedik'ten geri alınması, Karın hazretmelerinden Şehbaz Giray'ın Polonya topraklarında önemli başarılarına imza atması Avusturya seferi öncesi moralini yükseltti ve padişahın seferi için uğurlu birer işaret olarak algılandı.

Bir taraftan hazırlıklar son hızıyla devam ederken 20 Mart 1695'te tuğ-i hümayın, gelenek olduğu üzere vezirler ile ulemanın katılımıyla, Edirne Sarayı'nın kapısına dikilip kurbanlar kesildi. Daha sonra padişahla beraber Arz Odası'na geçildi, burada dua edildikten ve devlet adamları ile konuşulduktan sonra tuğ töreni sona erdi. Törenden sonra Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelerindeki yöneticilere sefer hazırlıklarını tamamlayarak baharda Edirne'de toplanmaları yönünde emirler gönderildi.

Hazırlıkların en önemli ancak en zor kısmı ise imparatorluğun farklı bölgelerindeki eyalet askerlerini bir araya getirmekti. Bir taraftan eyalet askerleri orduya katılırken bir taraftan da Edirne'deki hazırlıklar devam ediyordu. 23 Mart 1695'te Divân-ı Hümayın'da askere cülüs bahşişi, yani padişahın tahta çıkışı için verilen bahşiş dağıtıldı.

Padişah sefere çıkmasını diye isyan ettiler

21 Nisan 1695'te Belgrad muhafazasına tayin olunan Süleyman Ağa, komutası altındaki 1613 yeniçeriyle törenle yola çıktı. Ancak Mustafa Paşa Köprüsü'ne geldiklerinde yeniçeriler kendilerine cülüs bahşişi olarak tahsis edilen 250 kese verilmedikçe bir adım daha ileri gitmeyeceklerini söyleyip isyan ettiler. Askerin isyanı üç gün devam etti ve üçüncü günün sonunda istedikleri bahşişlerin verileceği vaadiyle ikna edildiler. →

Viyana bozgun yıllarında Avusturyalılar'la bir savaş

Hazırlıkların en önemli, ancak en zor kısmı ise imparatorluğun farklı bölgelerindeki eyalet askerlerini bir araya getirmekti. Bir taraftan eyalet askerleri orduya katılırken bir taraftan da Edirne'deki hazırlıklar devam ediyordu.

ADALET İÇİN

Yeniçerilerin bu isyanın arkasında padişahın bizzat sefere çıkmasını istemeyen, başta Veziriazam Ali Paşa'nın geldiği iddia ediliyordu. Yeniçerilerin isyan etmesi ve Edime'ye geri gelecekları dedikodusunun şehirde yayılması üzerine Edime'deki asker bir saldırı ihtimaline karşı teyakkuza geçti. İkinci Mustafa, ne olup bittiğini tam olarak anlayabilmek için yakın adamlarından birkaçıyla kıyafet değiştirip Mustafa Paşa Köprüsü yakınlarına gitti ve yaptığı sorgulamalarda isyanın arkasında Ali Paşa'nın bulunduğu, veziriazamın askeri isyana teşvik etmekteki amacının da padişahı sefere çıkmaktan vazgeçirmek olduğunu öğrendi. Yeniçeri isyanında parmağı olduğu gerekçesiyle Veziriazam Sümeli Ali Paşa'yı 1 Mayıs'ta azletti ve yerine Elmas Mehmed Paşa'yı tayin etti.

İkinci Mustafa veziriazamı değiştirdikten sonra otağ-ı hümayunun Edime Sarayı meydanına kurdu. Otağ-ı hümayunun kurulması sefer vaktinin yaklaştığının bir işaretiydi. Ordu bir süre sonra padişahın komutasında Edime'den hareket etti.

Padişah yol boyunca bir taraftan savaş hazırlıklarını yakından takip ederken bir taraftan da gizli sorgulamalarla askerin nabzını tutuyordu. Gizlice yeniçeri ağası ile yeniçeri ocağının diğer subaylarını birbirlerinden habersiz huzuruna getiriyor ve onlardan bundan sonra nasıl hareket etmek gerektiği hususunda fikir alıyordu. İkinci Mustafa, sefer sırasında şehir merkezlerine gelindiğinde, kur atının üzerinde, tören kıyafetleri ve başında gazi sorgucusuyla şaşalı törenlerle otağ-ı hümayuna geçiyordu.

İzinsiz vişne yiyen askerler cezalandırıldı

Sadece bir komutan olarak değil adaleti ile de ceddî Kanunî'ye benzemeye çalışan İkinci Mustafa, seferde meydana gelen haksızlıklara göz yummadı. Sultan haksızlıkların üzerine sert bir şekilde giderek hem imajını muhafaza etti, hem de askerin disiplini

1630'larda şikâyeti olan

AKILAN HASIR

ve düzeni bozmasına izin vermedi. Sofya'da tebdil-i kıyafetle ordunun durumunu kontrol eden İkinci Mustafa'nın, bir askerin, sahibinden izinsiz vişne ağacını kırıp, meyvesini yediğini görünce hemen orada sipahiyi öldürttü. Daha önce gönderilen emirlerde de askerin geçtiği yerlerde halka zulmetmemesi ve sahibinden izinsiz mallarının alınmaması özellikle vurgulanmıştı. İkinci Mustafa, sefer sırasında haksızlıkların üzerine gitmeye özel bir gayret gösteriyordu. Ordu Hasanpaşa Palankası'nda iken padişah yine tebdil-i kıyafet hazırlıklan tefişe çıktı ve bu sırada bir sipahinin halktan zorla arpa aldığı görüldü. Diğerlerine ibret olması ve düzeni bozanların başına neler geleceğini göstermek için, o askeri oracıkta katletirdi.

İlginç protesto

İkinci Mustafa düzenin ve adaletin temini için bazen bizzat davalara başkanlık ediyordu. Ordu Sofya'da iken Amavut Süleyman Paşa'nın valiliği sırasında halka zulmettiğini iddia eden şikâyetçiler, paşayı azlettirdiler. Ancak yapılan araştırmada iddiaların doğru olmadığı ortaya çıkınca Süleyman Paşa tekrar İlbasan Sancağı yöneticiliğine getirildi. Pes etmeyen şikâyetçiler seslerini padişaha duyurmak ve dikkatini çekmek için İkinci Mustafa'nın geçeceği yolun kenarında çıplak ve başları üzerinde hasır yakmak suretiyle bir tür nümayiş yaptılar. Bu ilginç protesto dikkat çekti ve padişah davanın yeniden görülmesini emretti. Ayrıca bu kez mahkemeye bizzat kendisi başkanlık edecekti. İkinci Mustafa'nın başkanlık ettiği ve şeyhülislam ile kazaskerlerin de bulunduğu mahkemede davacılar, Süleyman Paşa hakkındaki şikâyetlerini ispatlayamadılar ve paşanın suçsuzluğu bir kez daha ortaya çıktı. Bu olay sıradan bir mahkeme olarak görülmesine rağmen çağdaş kaynaklarda farklı anlamlar yüklenilerek aktarılır. Dönemin tarihçilerinden Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa, bu hadiseyi "220 yıldan beri padişahlar huzurunda divan terk olmuş iken kerametli, hünkârımız huzurunda divan oldu buldu" şeklinde yorumlar. →

SEFERDE ARABA YASAĞI

Koçu arabası

Frederik August

İkinci Mustafa, arabaya binen devlet adamlarının katledilmesini emrettiyse de araya diğer devlet adamlarının girmesiyle arabacılar affedildiler. Ancak 30 ata el konulurken, arabalar da yakıldı.

1695 seferi sırasında, padişah tarafından daha arabalarla seyahat etmeleri, zaten oldukça dar olan bölgede ilerlemeyi daha da zorlaştırdı. Buna sinirlenen İkinci Mustafa, arabaya binen devlet adamlarının katledilmesini emrettiyse de, araya diğer devlet adamlarının girmesiyle arabacılar affedildiler. Ancak 30 ata el konulurken, arabalar da yakıldı. Artık sadece şeyhülislam, kadıaskerler ve nakibülüşrafın, yani Peygamberimizin soyundan gelen seyyidlerin kaydı tutan seyyidin araba ile yolculuk edeceği, bunların haricinde kimsenin arabaya binmeyeceği duyuruldu.

Muzaffer sultan

İkinci Mustafa komutasındaki Osmanlı ordusu Avusturya ordusu komutanı General Veterani ile Tıms Nehri kıyılarında karşılaştı. Veterani, Lugoş mevkiinde ordusunun arkasını bataklık ve ormana vererek mevzilenmişti. Seri bir şekilde hareket eden Osmanlı ordusu, düşmanı çembere aldı. General Veterani yaralanarak kaçtı, ancak aldığı yaralardan yolda öldü. General Antoni de muharebe alanında öldürüldü. Muharebeyi kazanan Osmanlı ordusu, Lugoş ve Şebes kalelerini ele geçirdi. İkinci Mustafa, ilk seferinden ciddi Kanuni gibi muzaffer olarak İstanbul'a döndü.

İkinci sefer

Sultan, İstanbul'a döner dönmez ertesi yıl çıkacağı seferin hazırlıklarına başladı. 21 Nisan 1696'da İstanbul'dan ikinci seferi için hareket etti. Belgrad'a gelindiğinde Osmanlılar'ın "Nalkıran" dedikleri Saksonya Elektörü İkinci Frederik August'un komutasındaki Avusturya ordusunun Tımsvar'ı kuşattığı haberi geldi. Ağustosun başlarında II. Mustafa'nın Belgrad önlerine geldiği haberini alan Frederik August dokuz gündür sürdürdüğü kuşatmayı kaldırarak, Osmanlıları karşılamak için Bega boylarına geldi. 26 Ağustos'ta Ulaş mevkiinde akşama kadar süren muharebe sonucunda Osmanlılar ikinci defa düşmanı mağlup ettiler. →

RÜYADA GÖRÜLEN ŞEHADET

1697 Nisan'ında Edirne Sarayı'nda Arz Odası'nın önüne tuğlar dikildi. İkinci Mustafa'nın komutası altında 100 binin üzerindeki Osmanlı ordusu Macaristan seferine çıktı.

Avusturya'nın eline geçen Erdel üzerine yürünecekti. Bölgedeki 40 bin kişilik Avusturya birlikleri Osmanlı ordusu için bir tehlike yaratmıyordu. Tokay'da ayaklanan Macarlar'ın da yolda Osmanlı ordusuna katılması bekleniyordu.

Osmanlı ordusunun bir süre kaldığı Sofya'da Sadrazam Elmas Mehmed Paşa, ilginç bir rüya görmüştü: "Sadrazam, rüyasında Salankamen Muharebesi'nde şehid olan Sadrazam Köprülüzade Mustafa Paşa ile bir bardak şerbet içmişti. Köprülüzade bardağı dudaklarına götürmüştü, sonra hemen Elmas Mehmed Paşa'ya uzatmıştı". Sadrazam, bu rüyasını "Allah bilir, bu benim bu seferde içmem mukadder olan şehadet şerbetidir" diye yorumlamıştı.

Harp Meclisi

12 Ağustos'ta Belgrad sahrasında sultanın huzurunda toplanan harp meclisinde hareket planı konuşuldu. Mecliste iki görüş ortaya çıktı. Ya Tımışvar yönünde ilerlenerek, Tuna'nın kollarından Tisa'dan karşıya geçilecek ya da Sava'dan Zemun'a geçilip Varadin Kalesi kuşatılacaktı. Sadrazam Elmas Mehmed Paşa Tımışvar tarafına gidilmesini istiyordu. Sadrazamın görüşüne Belgrad Muhafızı Amcazade Hüseyin Paşa, itiraz etti. Serhadlerin durumunu çok iyi bilen Amcazade Hüseyin Paşa, donanma desteği de olacağı için Sava'dan Zemun yakasına geçilerek Varadin Kalesi'nin kuşatılmasının doğru olacağını, Tımışvar tarafının bataklıklarla dolu olduğunu, düşmanın geçit noktalarında fırsat kolladığını, eğer geri çekilme söz konusu olursa, ricatın dahi mümkün olamayacağını söyledi. Seferin yönü hakkında kesin bir karara varılmayınca Tımışvar Muhafızı Cafer Paşa'nın gelmesi beklendi. Cafer Paşa gelince Orta Macar ve Erdel'e gidilmesini savundu. Varadin'e saldırının ise ancak bu bölgele fethedildikten sonra, kalenin iyice zayıflatılması üzerine düşünülebilecek bir hareket olacağını söyledi. Cafer Paşa'nın teklifi kabul edildi. →

Bir Avusturya subayı

Avusturya'nın eline geçen Erdel üzerine yürünecekti. Bölgedeki 40 bin kişilik Avusturya birlikleri Osmanlı ordusu için bir tehlike yaratmıyordu. Tokay'da ayaklanan Macarlar'ın da yolda Osmanlı ordusuna katılması bekleniyordu.

Padişahlar

FELAKETE DOĞRU

Prens Eugen

Osmanlı ordusu Paçova'ya geldiğinde burada Avusturya ordusu hakkında yeni haberler alındı. Alman istihbarata göre Avusturya ordusunun Tittel ve Segedin arasında olduğu öğrenildi. Yeni plana göre Osmanlı ordusu Tisa Nehri'ni geçecek ve Tittel Kalesi'ni fethedecekti. Böylece Elmas Mehmed Paşa, Cafer Paşa'nın uyarılarını dikkate almayarak Osmanlı ordusunun felakete sürüklenmesindeki en büyük adımlardan birini attı.

Tittel fethedildikten sonra Osmanlı tarafı birkez daha sefer planını

değiştirdi. Artık Erdel üzerine değil

Varadin üzerine gidilmek üzere hazırlıklar yapılmaya başlandı. Bu planın başta gelen sıkıntısı Varadin'e saldırmak için bu kaleye gidene kadar dokuz farklı yerde köprü kumak ve bataklık arazileri aşmak zaruretiydi. Bu zaruret, Türk tarafının hızını yavaşlatacakken, Avusturya birliklerine zaman kazandıracaktı.

Osmanlılar'ın Varadin üzerine yürüdüğünü haber alan Prens Eugen insanüstü bir gayretle, günlerce süren yorucu ve yıpratıcı bir yolculuktan sonra fazla direnişle karşılaşmadan Varadin şehrine girdi.

Yapılan bütün teşebbüslere rağmen, Prens Eugen siperlerinden çıkamadı. Savaş meclisi toplandı. Mecliste, Sadrazamın muhalifleri, Elmas Mehmed Paşa'nın hilafına Baçka Ovası ve Segedin'in vurulması, Tisa Nehri'nin de Zenta'dan geçilmesi yönünde karar aldılar. Erdel'e doğru gidilecekti. —>

Osmanlılar'ın Varadin üzerine yürüdüğünü haber alan Prens Eugen insanüstü bir gayretle, günlerce süren yorucu ve yıpratıcı bir yolculuktan sonra fazla direnişle karşılaşmadan Varadin şehrine girdi.

ZENTA MUHAREBESİ

Zenta Muharebesi planı

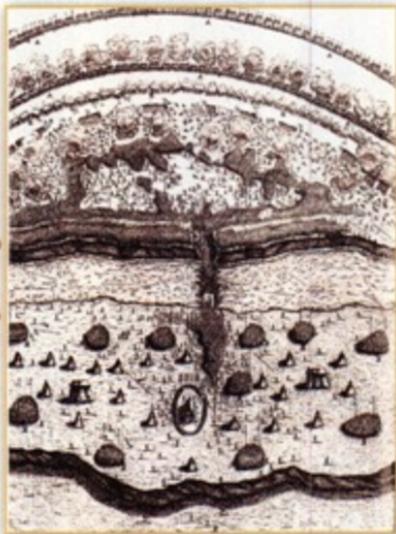
Casuslan vastasıyla gelişmelerden haberdar olan Prenses Eugénie, Osmanlı ordusunun yön değiştirdiğini ve çok az atlıya sahip olduklarını öğrendiğinde, derhal takibe başladı.

Sultan İkinci Mustafa'nın ve orduadaki askerlerin sınırları gelişmeler yüzünden bozulmuştu. Osmanlı kuvvetleri arkasından gelen Avusturya birlikleriyle Segedin'deki garnizonlar arasında tuzağa düşme korkusuyla Zenta yakınlarında acilen kurulan bir köprüyle Tisza Nehri'ni geçmeye başladı. Avusturya ordusundan kurtulup, karşı kıyıda Erdel'e doğru gidilecekti. →

Osmanlı kuvvetleri
arkasından gelen
Avusturya birlikleriyle
Segedin'deki garnizonlar
arasında tuzağa düşme
korkusuyla Zenta
yakınlarında acilen
kurulan bir köprüyle Tisza
Nehri'ni geçmeye
başladı.

ORDUDA BÜYÜK PANİK

Zenta Muharebesi

Prens Eugen, bu durumu haber alınca büyük bir şaşn yakaladığını hemen anlamıştı. Hızlı hareket ederek Osmanlı ordusunu yakaladı.

Sadrazam bir taraftan süratle askeri karşıya geçimeye çalışırken, diğer taraftan da 7 bin askeri siperlere sokarak savunma tertibatı aldırdı. Ancak Avusturya ordusunun geliş orduda büyük bir panik yaratmıştı.

Asgari hazırlıklardan sonra, Avusturya birlikleri yarım daire şeklinde bir hat çizip, Osmanlı ordusuna karşı saldırıya geçti. Kurşun yağmuruna tutulan Osmanlı askerleri yine köprüye doğru kaçmaya başladılar. Sadrazam köprünün iki tombazını kaldırıp, yalın kılıç askerin karşısına geçerek firan önlemeye çalıştı. Elmas Mehmed Paşa, "Ben ölünceye kadar dövüşürüm, siz nereye kaçarsınız" diyerek firar eden askerlere kılıç salladı. Askerler de, "Bizi bu geçitlere düşürmek senin tedbirsizliğindir" diyerek sadrazamı öldürdüler. Ancak kaçacak yer yoktu, Avusturya birlikleri Osmanlılar'ın kaçış yolunu tutup, köprüyü parçalamıştı. →

Sadrazam bir taraftan süratle askeri karşıya geçimeye çalışırken, diğer taraftan da 7 bin askeri siperlere sokarak savunma tertibatı aldırdı. Ancak Avusturya ordusunun geliş orduda büyük bir panik yaratmıştı.

OSMANLI KOMUTAN KADROSUNDA BÜYÜK KAYIP

Zenta
Muharebesi'nden
bir sahfa

11 Eylül 1697'de öğleden sonra başlayan muharebe gün batarken bitmişti. Karanlık bastığında, Prens Eugen büyük bir zafer kazanmıştı. 20 bin askerimiz savaş meydanında, 10 bin kadar da nehırde şehid olmuştu. Osmanlılar'ın, Zenta Muharebesi'ndeki en büyük kaybı komutan kadrosunda olmuştu. Osmanlı ordusu asker kaybının yanı sıra önemli sayıda subayını kaybetmişti. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf subayların önemli bir kısmı şehid düşmüştü.

Avusturyalılar'ın ele geçirdikleri ganimetler paha biçilmezdi. Aralarında sultanın görkemli otağı-ı hümâyünü olmak üzere tüm çadırlar, 87 top, 58 çift kanca; çıkan bir parlamada büyük bir kısmı kaybedilen sayısız miktarda barut, cephane ve her türlü erzak stokları; 15 bin öküz, 7 bin at, birkaç bin deve, 6 bin araba, yüzlerce sancak, bayrak, mehter ve nihayet 3 milyon gulden tutarında savaş hazinesi, yedi tuğ ve daha önce Osmanlılar'a karşı kazanılan hiçbir savaşta rastlanmayan sadrazamın göğsünde taşıdığı mühür, galiplerin az bir kayıpla elde ettikleri bu parlak zaferin işaretleriydi. Ancak sadrazamın mühürünün düşman eline geçmesi meselesi tartışmalıdır.

v.bugun.com.tr

 BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında."

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADİŞAHLAR

10 HAZİRAN 2011 CUMA / SAYI: 35

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

ANLAŞILAMAMIŞ
SULTAN

IV. MUSTAFA

(1779-1808)

REFORMLARIN
SULTANI

II. MAHMUD

(1785-1839)

IV. Mustafa

DÖRDÜNCÜ MUSTAFA

Doğumu.....8 Eylül 1779

Ölümü.....17 Kasım 1808

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....29 Mayıs 1807

İnişi.....28 Temmuz 1808

BABASI

Birinci Abdülhamid

ANNESİ

Ayşe Sineperver Sultan

EŞLERİ

Seyyare Kadın, Dilpezir

Kadın, Şevkinur Kadın

KIZI

Emine Sultan

BUKUN Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden
PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:

Koza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. Akın İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜRDİL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Seramikçi Müdür ve Tıjari Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Değişim ve Satış Müdürü
Özdemir ÇALLI

Reklam Genel Müdürü:

Yalçın ÇINAR

Reklam Genel Müdür Yardımcısı:

Rahat BİLYOZCAKLI

Reservasyon Müdürü:

Seda DEMİRCİOĞLU

Reklam Koordinatörü:

Tel: (0212) 355 86 28

www.ipekmedya.com.tr

Baskı: Koza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melis Ayvaz Sokakı No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Siğir/İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 85 00 Faks: (0212) 273 00 54

Baskı: İstanbul - Türkiye Melis Sokakı No: 17 B Blok Mecidiyeköy-Siğir/İSTANBUL

"Erhan Afyoncu'nun kalemlerinden Padişahlar" serisinde yayınlanan diğer kitaplar: İsmail Paşa ve Mehmed Paşa Çelebi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun Kurucusu Osman Gazi'nin Kızı İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. tarafından yayımlanmıştır. Bu kitapta yer alan tüm hakları saklıdır. Her hakkı saklıdır. Bu kitapta yer alan tüm hakları saklıdır.

ŞEHZADELİĞİ

Şehzadelik yıllarında sarayda klasik eğitimle yetişti. Babasının şehirde yaptığı gezilerine katıldı. Çocuğu olmayan Üçüncü Selim amcasının çocukları olan Dördüncü Mustafa ile İkinci Mahmud'un yetişmesine özel önem vermişti. Bu yüzden Dördüncü Mustafa rahat bir şehzadelik geçirdi.

Tahta çıkışı

Üçüncü Selim'in son yıllarında devlet otoritesini kaybetmesi üzerine Kabakçı isyanı çıktı. Nizam-ı Cedid'e karşı olan isyan kısa sürede padişah değişikliğine döndü. Dördüncü Mustafa'nın cülüsüne dualar okundu ve padişaha kendisi tahttan çekilmedikçe askerlerin dağılmayacağı haberi gönderildi. Bu haberi alan Üçüncü Selim, "Allah'ın takdiri böyle imiş" diyerek Harem'e çekilip, tahttan inmeyi kabul etti. Üçüncü Selim tarafından tahta davet edilen Dördüncü Mustafa heyecandan veya bir hastalığandan dolayı haberi alınca düşüp, bayılmıştı.

Asilerle anlaşma

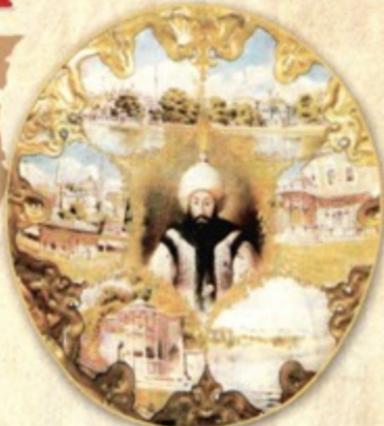
İsyanın ardından ulema, devlet ileri gelenleri ve Kabakçı Mustafa başta olmak üzere ocak yöneticilerinin katılımıyla isyan sebebiyle hesap sorulmayacağına dair 31 Mayıs 1807'de bir "hüccetü şer'iyye" düzenlendi. Yeniçerilerin devlete itaat edebileceklerine dair taahhüt verdiler. Dördüncü Mustafa bu hüccetü tasdik etti. Dördüncü Mustafa, bir süre sonra hüccetin işe yaramadığını gördü, ancak asileri dizginleyemedi. Bu sırada 1806'da başlayan Rus savaşı devam ediyordu.

Şiddetli kış

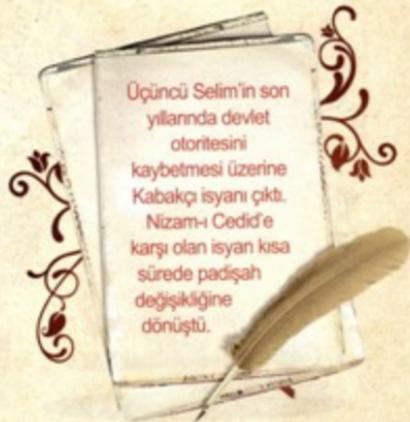
28 Şubat 1808'de başlayan kar yağışı, gece gündüz kesilmeden, fırtınayla birlikte devam etti. Çarşılar, resmi dairelere giden yollar ve mahalle aralarında birbiriyle boğuşmuş adam boyu kar binikti. Lağımclar, karları toplayıp, denize ve boş mahallere atarak yolları yeniden ulaşıma açtılar. Şehirde hayat ancak günler sonra buzların erimesiyle yeniden normale döndü.

IV. Mustafa aleyhine ittifak

Asiler Üçüncü Selim taraftarlarını her yerde takip ederek öldürdüler. O sırada cephede Ruslar'la savaşan orduya bu haberler ulaştı, yeniçeriler burada bulunan Nizam-ı Cedid taraftarlarını katletmeye kalktılar. Ancak Rusçuk Ayarı Mustafa Paşa'nın tedbirleriyle ayaklanma etkisiz hale getirildi. Nizam-ı Cedid taraftarları, Akemdir Mustafa Paşa'nın yanına

Dördüncü Mustafa resimli bir tabak

Üçüncü Selim'in son yıllarında devlet otoritesini kaybetmesi üzerine Kabakçı isyanı çıktı. Nizam-ı Cedid'e karşı olan isyan kısa sürede padişah değişikliğine döndü.

TAHTTAN İNDİRİLMESİ

Alemdar Mustafa Paşa

sığındılar. Bunlar "Rusçuk yârını" adıyla anıldılar.

Rusçuk yârını, Ruslar'la sulh müzakereleri sürerken ihtiyatı bir tedbir olarak ordu ile birlikte Edirne'de bulunan Sadrazam Çelebi Mustafa Paşa'yı, sefer meselelerini görüşmek ve İstanbul'u zorbalardan temizlemek için kendisinden istifade etmek üzere Alemnar'ı Edirne'ye çağırması razı ettiler.

Dördüncü Mustafa'dan da müspet cevap alınmasıyla, Alemnar kendi birlikleriyle birlikte Edirne'ye geldi.

Sadrazam, Edirne'de boşa vakit ve para harcamaktansa sefer hazırlıklarının İstanbul'dan yürütülmesi hususunda ikna edildi ve böylece ordu İstanbul'a yöneldi.

Alemnar, adamlarından Uzun Hacı Ali veya Ahmed Ağa'yı Kabakçı Mustafa'yı katletmeleri için ordunun önünden İstanbul'a gönderdi. Kabakçı haremünde yakalandı ve kesik başı Çorlu'da Alemnar'ın önüne getirildi. Seyhülislâm ve diğer devlet erlânı orduyu İncirli Çiftliği'nde, Dördüncü Mustafa ise Kırk Kavak denilen yerde karşıladı. Sadrazam ve Alemnar burada padişahın huzuruna çıktı. Râmiz Efendi, Alemnar'a bu fırsattan istifadeyle derhal Dördüncü Mustafa'nın tevkifini tavsiye ettiyse de Alemnar "mentliğe mugayir" diyerek bu teklifi geri çevirdi.

Alemnar Mustafa Paşa bir süre Çarpcı Çayırı'ndaki

karargâhında bekledikten sonra 21

Temmuz 1808'de kuvvetlerinin bir

kısmıyla İstanbul'a girip, duruma

Dördüncü Mustafa'nın, savunma

tedbirleri almaya başlamaları

üzerine 28 Temmuz'da aniden 15

binden fazla askerlikle Bâbü'lî'ye

girdi. Daha sonra Topkapı Sarayı'na

yöneldi. Mukavemetle

karşılanmaksızın Kübbealtı'na kaçar

ilerledi ve burada seyhülislâm ile

kızlarâğasını, durumu Dördüncü

Mustafa'ya bildirmek ve Üçüncü

Selim'i dışarı getirmek üzere içeri

gönderdi. Seyhülislâmı huzurundan

kovan Dördüncü Mustafa,

kendisinin tahttan indirilmesini

engellemek için Üçüncü Selim ile

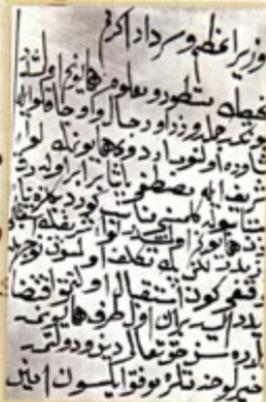
Selâzide Mahmud'un katlini emretti.

Dördüncü Mustafa'nın gönderdiği

adamlar önce Üçüncü Selim'i öldürdü. İkinci Mahmud canını

zor kurtardı. Alemnar duruma hakim olunca, Dördüncü

Mustafa'nın yerine kardeşi İkinci Mahmud tahta çıkarıldı. →

Dördüncü Mustafa'nın Alemnar'ı çağırma hattı hümayunu

Alemnar, adamlarından Uzun Hacı Ali veya Ahmed Ağa'yı Kabakçı Mustafa'yı katletmeleri için ordunun önünden İstanbul'a gönderdi. Kabakçı haremünde yakalandı ve kesik başı Çorlu'da Alemnar'ın önüne getirildi.

Dördüncü Mustafa'nın gönderdiği adamlar önce Üçüncü Selim'i öldürdü. İkinci Mahmud canını zor kurtardı. Alemnar duruma hakim olunca, Dördüncü Mustafa'nın yerine kardeşi İkinci Mahmud tahta çıkarıldı. →

ÖLDÜRÜLMESİ

"Ben tahttan inmedim, Mahmud'u kim çıkardı?" diye söylenen Dördüncü Mustafa'yı İmâm-ı Şehriyârî Ahmed Kâmil Efendi teskin edip Alemdar'dan kurtardı. Bağırıp, çağırıp annesini de oradan uzaklaştırdı.

Tahttan indirilen Dördüncü Mustafa sarayda sıkı bir gözetim altına alındı. Tahttan indirilen Dördüncü Mustafa ölene kadar sarayda hapis olarak yaşayacaktı. Ancak devrik padişah ve annesi Dördüncü Mustafa'nın tekrar tahta çıkarılması için dışarıya haber gönderip, durdular.

Yeniçerilerin Alemdar Mustafa'yı öldükleri isyan sırasında Dördüncü Mustafa'nın tekrar tahta çıkarılacağı söylentilerinin dolaymaya başlamıştı. İkinci Mahmud bunun üzerine ağabeyini kardeşini 17 Kasım 1808'de öldürüp, hayattaki tek hanedan mensubu olarak tahtına sağlamıştırdı. Dördüncü Mustafa, Bahçekapı'da babası Birinci Abdülhamid'in türbesine gömüldü

Dördüncü Mustafa'nın özellikleri

Dördüncü Mustafa muhakeme ve zekâsı az, zamanın icaplarından habersiz, saltanat sürmekten başka bir şey düşünmeyen bir hükümdar olarak gösterilir. Ancak bunlar pek de doğru değildir. Hırslı bir yapısı olduğu anlaşılıyor. Yapılan askerî reformlara karşı değildi. Uzun süre tahta kalamaması gerçek şahsiyetinin tespitini engellemiştir. Annesi Aşşe Sineperver Sultan ve kız kardeşi Esma Sultan'ın üzerinde büyük etkisi vardı.

Dördüncü Mustafa'nın parası

Dördüncü Mustafa'nın fermmanı

II. Mahmud

Doğumu.....20 Temmuz 1785
Ölümü.....28 Haziran 1839

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....28 Temmuz 1808
İnişi.....28 Haziran 1839

BABASI

Birinci Abdülhamid

ANNESİ

Nakşidil Sultan

EŞLERİ

Aşubcan Kadın, Bezmiâlem Sultan, Hoşyar Kadın, Nevfidan Kadın, Nuritâb Kadın, Pertevniyal Sultan, Piruzifelek Kadın, Vuslat Kadın, Zernigar Kadın.

İKBALLERİ

Hüsnümelek Hanım, Zeynifelek Hanım, Tiryal Hanım, Lebriz Hanım

OĞULLARI

Sultan Abdülmecid
Sultan Abdülaziz
(Toplam 36 kız ve erkek)

KIZLARI

Fatma Sultan, Şah Sultan, Emine Sultan, Ayşe Sultan, Saliha Sultan, Mihrimah Sultan, Şah Sultan, Emine Sultan, Zeyneb Sultan, Hamide Sultan, Cemile Sultan, Atiye Sultan, Münire Sultan, Hatice Sultan, Adile Sultan, Hayriye Sultan, Fatma Sultan.

İKİNCİ MAHMUD

ŞEHZADELİĞİ

Şehzade Mahmud, 20 Temmuz 1785'te doğdu. Bazı Avrupa kaynaklarında annesi Nakşidil Sultan'ın Fransız asıllı olduğu yönünde iddialar yer almakla birlikte bunların gerçeğe ilgisi yoktur. Annesi Kafkasyalıdır.

Bütün hayatı boyunca kullanacağı "Adil" mahlası kendisine daha doğduğu zaman verildi. Şehzade Mahmud, henüz beş yaşındayken babasını kaybetti. Ancak çocuk özlemi bütün hayatına damgasını vuran Üçüncü Selim, küçük Mahmud ve ağabeyi Mustafa ile yakından ilgilendi ve kuzeninin rahat bir şehzadelik hayatı geçmesini sağladı. Mahmud, bu sayede bütün şehzadelere verilen klasik eğitimin yanı sıra devlet idaresi ve reformun kaçınılmazlığı hususunda da hayli iyi yetiştiğinden ufkunu genişletti. Atalarından birçokları gibi hat sanatına merak saldı. Kebecizade Mehmed Vasi'den süslü-nesih yazılan meşk etti ve 1807'de ondan icazetname aldı.

Tahta çıkışı

Alemdar ve taraftarları Üçüncü Selim'in öldürülmesi üzerine haneların hayatındaki tek erkek üyesi Şehzade Mahmud'u tahta çıkardı. Osmanlı tarihinde "Mahmud-ı Sâni" olarak bilinen yeni sultanın kılıç alayı İstanbul'da devam eden karşılıklar yüzünden ancak 13 Eylül 1808'de Eyüp'te sağ tarafına Hz. Peygamberin, sol tarafına da ceddi Osman Gazi'nin kalçalarını takmak suretiyle icra edildi.

Sened-i İttifak

İkinci Mahmud, 29 Eylül 1808'de, Alemdar'ın arzusuna uyup, Rumeli ve Anadolu'nun meşhur âyanlarını Kâğıthane'deki Çarşayan Köşkü'nde huzuruna kabul etti. Görüşmeler sonunda hazırlanan Sened-i İttifak'ı sadrazamdan başlayarak bütün devlet ricâli imzaladıysa da âyanlardan yalnızca dört kişi belgeye imza koymayı kabul etti. Âyanlarla devlet ricâlinin birbirlerine karşı hak ve mükelleftyetlerini tespit eden bu belgeye göre, merkezi hükümet âyanları kendi bölgelerinin meşru idarecisi olarak kabul ediyor ve âyanlar da padişahın emirlerine itaat edeceklerine ve gerektiği zaman yardımına geleceklerine dair söz veriyorlardı. Ancak sonraki yıllarda merkezîyetçi bir siyaset izleyen İkinci Mahmud'un, Anadolu ve Rumeli'deki âyanların çoğunu çetadan kaldırdı.

Alemdar Mustafa Paşa'nın öldürülmesi

15 Kasım 1808 gecesi başlayıp bir gün boyunca devam eden yenileri isyanı sırasında Alemdar Mustafa Paşa öldürüldü. Topkapı Sarayı da abluka altına alındı. Alemdar'ın ölümüyle birlikte İkinci Mahmud'un tahtı üzerindeki gölgenin de kalkmıştı. →

İkinci Mahmud şehzadelik günlerinde

Alemdar Mustafa Paşa'nın mezarı

Şehzade Mahmud, henüz beş yaşındayken babasını kaybetti. Ancak çocuk özlemi bütün hayatına damgasını vuran Üçüncü Selim, küçük Mahmud ve ağabeyi Mustafa ile yakından ilgilendi ve kuzeninin rahat bir şehzadelik hayat geçmesini sağladı.

RUS SAVAŞI

Darbeler ve karşı darbeler sonrası İkinci Mahmud Osmanlı tahtına geçtiğinde, 1806'da Rusya'nın, 1807'de İngiltere'nin Osmanlılar'a karşı başlatılan iki cepheli savaş sürmekteydi. Bu dönemde Avrupa'da yaşanan gelişmeler yeni padişaha iktidarı kurması için gerekli imkânı sağladı. Napolyon Fransası'nın tehdidini tek başına göğüslemek istemeyen İngiltere, 5 Ocak 1809'da, Kal'a-i Sultaniye Antlaşmasıyla Osmanlılar'a karşı saldırgan tavrına son verdi.

Rusya, 1808'de Erfurt'ta, Osmanlılar'ı bu savaşa iten Fransa ile anlaşmaması olmanın verdiği rahatlıkla savaşa daha da şiddetli bir şekilde sürdürmeye devam etti. Savaş Osmanlılar aleyhine gelişti. Ancak tam bu günlerde Napolyon'un Moskova seferine çıkması, Ruslar'ı daha fazla ilerlemekten men etti ve taleplerini yumuşatmaya zorladı. Nihayet 28 Mayıs 1812'de imzalanan Bükreş Antlaşması yıllardır süregelen savaşa son verdi. Rusya, Baserabya dışında ele geçirdiği bütün Osmanlı topraklarından geri çekilmeyi kabul etti.

Rusya'yla ikinci savaş Rum isyanından dolayı 1828'de çıktı. Rusya 1828'de ordularını Balkanlar ve Kafkasya üzerinden Osmanlı topraklarına soktu. Savaşın başlamasıyla birlikte yaklaşık iki yıl albay rütbeli bir asker olarak, üniformasıyla Rami Keşlasi'nda yatıp kalkan İkinci Mahmud'un bütün çabaları, Rus birliklerinin Edirne'ye kadar gelmelerine ve Doğu Anadolu'nun büyük bölümünü işgal etmelerine engel olamadı. Osmanlılar, 14 Eylül 1829'daki Edirne Antlaşması'nı imzalayarak mağlubiyeti kabul ettiler.

Sırp isyanı

1812'de Bükreş Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalan Osmanlı hükümeti, antlaşmada Sırlar'a özerklik vereceğini taahhüt etmişti. Ancak Avrupa'daki gelişmeler Osmanlılar'ın lehine oldu. Sırbistan'a giren Osmanlı kuvvetleri Ekim 1813'te isyanı kontrol altına aldı. Bu gelişmeler üzerine Kara Yörgi, Avusturya'ya kaçtı.

Bâbüli, isyan sonrasında Sırbistan'da yeni düzenlemeler yaptı. Osmanlı hâkimiyetini kabul eden Sırp âyanları, kendi bölgelerinin knezi, yani idarecisi kabul edildiler. Kara Yörgi'nin rakibi ve ülkenin nüfuzlu ailelerinden birine mensup olan Miloş Obrenoviç, Rudnik, Pojeza ve Alacahisar Büyük Knezi kabul edildi. Ancak yapılan yeni düzenlemelere rağmen Sırp halkı ile mahalli Osmanlı idarecileri arasındaki çatışmalar yer yer devam etti.

1830'da Obrenoviç ve soyundan gelecekler tarafından

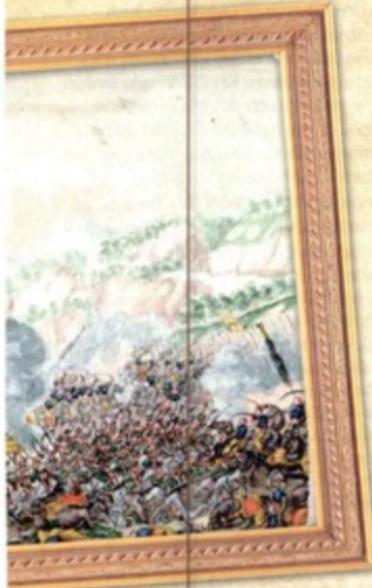
Rus sa

Tepedeleni

VE İSYANLAR

bir sahne

teşhir ediliyor

idare edilecek özerk bir Sırbistan resmen tanıdı. Obrovciç, 1833'te tekrar harekete geçip, prensliğin topraklarını genişletti. Kavalalı isyana yüzünden oldukça sıkıntılı günler yaşayan Osmanlı hükümeti, bu öldürülmeyi kabullenmek zorunda kaldı. Milos, Sırbistan'a özerklik kazandırmayı başarmıştı.

Tepedelenli isyanı

Tepedelenli Ali Paşa, Yanya ve civarında hüküm süren kuvvetli bir valiydi. Mora ve Eğriboz hariç Yunanistan'ın kalan bölgeleri de hüküm altına girmişti. İkinci Mahmud ve Osmanlı yönetimi Tepedelenli'nin yok edilmesi gerektiğini anlamıştı.

Tepedelenli'nin bütün çabalarına rağmen Osmanlı kuvvetleri bölgede hakimiyeti ele geçirdi. Ali Paşa, teslim olmayarak Yanya Kalesi'ne kapandı. Hürşid Paşa sorunda 24 Ocak 1822'de Tepedelenli'yi öldürttü. Kellesi, Topkapı Sarayı'nın ibret taşı denen yerine konarak günlerce teşhir edildi.

Rum isyanı

Rumlar'ın bağımsızlığı için ilk adım, bir Rum tüccar olan Manuel'in, iki arkadaşıyla birlikte, 1814'te Odessa'da Philike Heteria Cemiyeti'ni kurmasıyla atıldı. Tepedelenli Ali Paşa, 1820'de Osmanlılar'a karşı yürüttüğü mücadelede, Rumlar'a da isyana teşvik etti. Paşa'nın yakalanıp, oğullarıyla birlikte idam edilmesi bölgede büyük bir otorite boşluğu doğurdu ve bu durum Rum çetelerinin işini kolaylaştırdı.

İpsilanti, Şubat 1821'de, yıllardır hazırlandığı Rum isyanını Eflak'ta başlattı. İsyana kısa sürede Boğdan'a sızdı. Ancak Avrupa'nın önde gelen devletleri destek vermedi. Osmanlılar iç ve dış destekten mahrum kalan Memleketeyn'deki isyanı sert tedbirlerle bastırmayı başardılar. Mora'da nisan başlarında Patras'da başlayan isyan geniş bir tabana dayandığı için kısa sürede Orta ve Güney Yunanistan ile bazı adalara yayıldı. Birkaç hafta içinde Mora'daki bütün Müslümanlar'ın öldürülmesiyle gelişen isyan ve asilerin masum Müslüman ahaliye karşı uyguladıkları vahşi katliam haberleri İstanbul'da infial yarattı. Bu ayaklanmaya destek verdiği kabul edilen Rum Patriği Gregor, 22 Nisan 1821'de Patrikhane'nin Petro Kapısı'nda asıldı.

Helen hayranlığı etkisiyle Avrupa aristokrasisi ve aydınlar, Rum isyanını Helenler'in özgürlük mücadelesi ve bir Hıristiyanlık davası olarak coşkuyla alkışladılar. Avrupa'nın dört bir tarafında Helen Dostluk Komiteleri kuruldu, birçok kişi Rumlar'a sağladıkları maddi ve manevi destekle yetinmeyerek gönüllü savaşçılar olarak Mora'ya geldiler. →

MORA'NIN ÖZERKLİĞİ

Rum asiler

Yeniçeri Ocağı'nın ortadan kaldırılması

Kavalalı'nın oğlu İbrahim Paşa 1825'te Osmanlı ve Mısır kuvvetleriyle Mora'ya çıkmış ve yavaş yavaş asileri tenkil etmeye başlamıştı. İbrahim Paşa'nın asileri tamamen ezmeye yaklaştığı bir sırada İngiltere ve Rusya Mora'nın özerk olması konusunda anlaşmışlar.

1822'de İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na, Carnig'in atanması, 1825'te de Çar Birinci Aleksandr'ın ölmesi üzerine tahta Birinci Nikola'nın geçmesi, Osmanlılar'ın Mora'daki işini çıkmaza soktu. İkinci Mahmud'un yardım istediği üzerine Kavalalı'nın oğlu İbrahim Paşa 1825'te Osmanlı ve Mısır kuvvetleriyle Mora'ya çıkmış ve yavaş yavaş asileri tenkil etmeye başlamıştı. İbrahim Paşa'nın asileri tamamen ezmeye yaklaştığı bir sırada, İngiltere ve Rusya Mora'nın özerk olması konusunda anlaşmışlar.

Notaların da reddedilmesi üzerine İngiltere, Rusya ve Fransa kuvvetlerinden oluşan bir müttefik donanması 20 Ekim'de Navarin'de demirli Osmanlı-Mısır donanmasını yaktı. Osmanlılar'ın yine Rumlara özerklik verilmesini reddetmeleri üzerine Rusya 26 Nisan 1827'de Osmanlılar'a karşı harp ilân etti. Fransa ile İngiltere ise Mısır kuvvetlerini Mora'dan çıkarmak için bölgeye asker sevk etmeyi kararlaştırdılar. İbrahim Paşa Fransızlarla anlaşıp, alelacele Mısır'a döndü. Ruslar karşısında ağır bir mağlubiyete uğrayan Osmanlılar, sonunda 14 Eylül'de Rusya ile imzalanan Edirne Antlaşmasıyla Londra'da alınan kararları tanımak zorunda kaldılar. İngiltere, Fransa'nın da desteğiyle Yunanistan'ın sınırlarının küçültülmesi, buna karşılık Yunanistan'a tam bağımsızlık verilmesi teklifini Rusya'ya kabul ettirdi. 3 Şubat 1830'da imzalanan bu protokol kararları, 24 Nisan'da Osmanlı İmparatorluğu tarafından kabul edildi.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması

İkinci Mahmud ise yeniçerilerin gemi azyza alınması karşısında bir şey yapamamanın ezikliği ile yıllarca sabretmişti. Yeniçeriler son nâsihatleri de dinlemeyip talimli askere sebep olanları isteyince, ipler tamamen koptu. Kâlcını kusan İkinci Mahmud, ulemadan isyan eden yeniçerilerin katli için fetva aldı ve sancak-ı şerif çıkardı. Teğallalar çıkartılarak herkesin Sultanahmet Meydanı'nda, Peygamberin sancığı altında toplanması için çağrı yapıldı. 15 Haziran 1826 tarihinde asker ile ahali, gülbank ve tekbirlerle bir kaç kol hâlinde yeniçeri kuşlanına doğru harekete geçip, Et Meydanı'ndaki yeniçerileri kuşattılar. Son kez yapılan teslim ol çağrısına da kabul etmemeleri üzerine, yeniçerilerin üzerine top atışlarına başlanıp, Et Meydanı'nın kapıları kapalı ve beş saat süren mücadelenin sonunda 10 bine yakın yeniçeri öldürüldü.

Kaçan yeniçeriler şehrin kapıları kapatılarak, her yerde arandı. Takibat sonucunda yakalarının 20 binden fazla yeniçeri sürgüne gönderildi ve toplanma mekânları olan yüzlerce kahvehane yerle bir edildi. Yeniçerilikle ilgili her türlü hatıranın silinmesi için büyük çaba gösterildi. Yeniçerilere ait evrak ve defterler yakıldı. Yeniçerilerin kuşlanması da yıkılıp yok edildi. →

ASKERİ REFORMLAR

1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılarak yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adıyla yeni bir ordu kuruldu. Yeniçeri Ağalığı tarihe karıştırdı. 1826'da Seraskerlik kurumu ihdas edildi. 1831'de Redif Teşkilatı kurularak ilk defa ihtiyat sistemi ve yedek ordu teşkil edildi. Tımar sistemi 1831'de kaldırılarak dirlik arazileri hazineye devredildi.

Özellikle Prusya (Almanya)'dan davet edilen askeri heyetler ve Molke ile Mülbach gibi uzmanlar sayesinde, askeri alanda önemli gelişmeler kaydedildi.

Süvari ve piyade subaylarının yetişmesi için 1835'te Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Şahane açıldı. Yeni kurulan Mansure ordusu için, başta Avusturya olmak üzere Avrupa'dan getirilen numuneler göz önünde bulundurularak yeni üniformalar hazırlandı. 1836'da Feshane kurularak burada fes ve sair askeri üniformalar imal edilmeye başlandı.

Askeri tabip, cerrah ve eczacı yetiştirmek üzere 1827'de Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye ve Cerrahhane kuruldu.

1834'te Meltherhane kaldırılarak yerine Avrupa modelinde askeri bando olarak Müzika-yı Hümayûn kuruldu. Devrin önde gelen müzisyenlerinden İtalyan Giuseppe Donizetti (Paşa) davet edilerek bu kurumun başına atıldı.

İdari, hukuki ve sosyal alanlarda reformlar

Bâbü'l-İnce Sadaret'in bir birimi olarak 1821'de Tercüme Odası kuruldu. 1826'da müsadere ve angarya usulü kaldırıldı. 1826'da İhtisab Nezareti kuruldu.

Vakıf gelirlerinin kontrolü ve idaresi için Ekim 1826'da Evkaf-ı Hümayûn Nezareti kuruldu. Diğer yarıdan yeni kurulan Asakir-i Mansure ordusunun gelir ve giderlerini idare etmek üzere Şubat 1827'de Mukataat Nezareti kuruldu.

1831'de ilk nüfus sayımı ve kapsamlı arazi sayımı gerçekleştirildi. 1831'de Takvim-i Vekayi adıyla ilk resmî gazete yayınlanmaya başlandı.

1836'da Reisülküttâplık Umur-ı Hariciye Nazırlığı'na yani Dışişleri Bakanlığı'na, Çavuşbaşlık Deavî Nezareti'ne ve Sadaret Kethüdâlığı'na da Umur-ı Mülkiye Nazırlığı'na yani İçişleri Bakanlığı'na dönüştürüldü. Umur-ı Mülkiye Nezareti'nin ismi Ekim 1837'de Dahiliye Nezareti şeklinde değiştirildi. Bundan başka Şubat 1838'de Mansure hazinesi ve Hazine defterdarlıklarını birleştirilerek Maliye Nezareti kuruldu. İkinci Mahmud devrinin sonlarında, Mayıs 1839'da da Ticaret Nezareti tesis edildi.

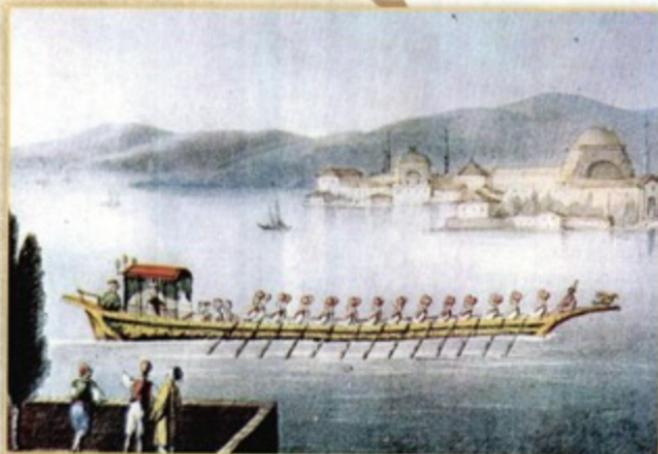
Bu yeniden yapılanma döneminin çerçevesini ve hukuki esaslarını tespit etmek üzere, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, Dâr-ı Şurâ-yı Bâbü'lî, Dâr-ı Şurâ-yı Askerî, Meclis-i Has,

İkinci Mahmud

Süvari ve piyade subaylarının yetişmesi için 1835'te Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Şahane açıldı. Yeni kurulan Mansure ordusu için, başta Avusturya olmak üzere Avrupa'dan getirilen numuneler göz önünde bulundurularak yeni üniformalar hazırlandı.

BÜROKRASİDE PANTOLON

İkinci Mahmud'un kayıkla gezisi

Meclis-i Vükela gibi bir dizi yasama ve danışma meclisleri kuruldu.

Yurtdışına çıkışta pasaport usulü getirildi. 1838'de karantina teşkilatı kuruldu. Haberleşme alanında ise 1832'den itibaren yeni posta yolları yapıldı.

1829'da kabul edilen kıyafet kanunuyla asker ve ulema dışındaki sivil bürokrasi mensuplarına ceket, setre pantolon ve fes giyilmesi zorunluluğu getirildi. 1833-34'te memurların özlük hakları ve çalışma saatleri ve tatil günlerinde birtakım düzenlemeler yapıldı.

İdari sistemi tehdit eden en önemli sorunlardan olan ülthas ve rüşvetin engellenmesi için devlet kâdrolarına alınacaklar için Şubat 1838'de imtihan sistemi getirildi. Yolsuzlukları önlemek amacıyla 27 Mart 1838'de maas sistemine geçildi.

Rüşvet ve diğer idari ve hukuki aksaklıkların bertaraf edilmesi amacıyla Mayıs-Haziran 1838'de memurlar ile yargı mensupları için iki ayrı ceza kanunnamesi çıkarıldı.

İkinci Mahmud halkın giyim kuşamını da değiştirdi. Kıyafet konusunda bizzat halka öncülük ederek fes, pantolon ve harvani giydi. 1836'da devlet dairelerine padişahın resimlerinin (Tasvir-i Hümayün) asılması ise büyük bir değişimdi.

Eğitim alanında reformlar

1824'te yayınlanan bir fermanla ilköğretim zorunlu hale getirildi. Mart 1827'de Mekteb-i Tıbbiye ve 1835'te Harbiye Mektebi kuruldu. Şubat 1839'da Rüşdiyeler (orta okullar) açıldı. Devlet dairelerine orta dereceli memur yetiştirmek üzere Şubat 1839'da Mekteb-i Maarif-i Adliye ve Mart 1839'da Mekteb-i Ulûm-ı Edebiye adlı okullar açıldı.

İkinci Mahmud 1830'da Enderun ağaları ve Tıbbiye öğrencilerinden kabiliyetli olan 150 kişiyi öğrenci olarak Avrupa'ya gönderdi. Bâbü'l-nin bir birimi olarak kurulan Tercüme Odası'nda Türk gençleri de yabancı dil öğrenmeye başladılar. →

1829'da kabul edilen kıyafet kanunuyla asker ve ulema dışındaki sivil bürokrasi mensuplarına ceket, setre, pantolon ve fes giyilmesi zorunluluğu getirildi.

KAVALALI İSYANI

Napolyon'un Mısır seferinden sonra bölgeye gelen Osmanlı askerlerinden Kavalalı Mehmed Ali Paşa kısa sürede Mısır'a hakim olmuştu. Kavalalı Mehmed Ali Paşa ise Mora'nın kaybedilmesi üzerine Suriye valiliğinin kendisine verilmesini istemiş, buna karşılık İstanbul'dan sadece Girit valiliğinin verilebileceği cevabını almıştı. Osmanlı yönetimi ile Kavalalı'nın arası açıldı.

Nihayet Kasım 1831'de İbrahim Paşa kara ve denizden Suriye'ye girdi. İbrahim Paşa kısa sürede Lübran ve Suriye'nin birçok bölgesini ele geçirdi.

İbrahim Paşa, temmuzda Belen ve Humus'ta cereyan eden iki savaşta Osmanlıları mağlup etti. Diplomatik teşebbüslerden bir sonuç çıkmaması üzerine Konya'ya giren İbrahim Paşa, 21 Aralık 1832'de Konya yakınlarında yapılan savaşta Osmanlı ordusunu mağlup ve sadrazamı esir etti. İbrahim Paşa, 2 Şubat 1833'te Kütahya'ya girdi.

Avrupalı devletler Osmanlı'ya yardım etmeyince İkinci Mahmud'un talebi üzerine bir Rus filosunun Boğaz'a girerek 5 Nisan 1833'te Beykoz'a 13 bin asker çıkartması bir anda uluslararası diplomasiyi hareketlendirdi. Ruslar'ın Boğaz'a yerleşmesinden son derece rahatsız olan İngiltere ve Fransa, Osmanlı hükümeti ve Kavalalı üzerinde baskı kurarak, iki tarafı savaşta son vermeye zorladılar. 6 Mayıs 1833'te meydana gelen Kütahya uzlaşması ile Suriye ve Adana Kavalalı idaresine verildi.

İkinci Mahmud ile Kavalalı Mehmed Ali Paşa arasında süren zoraki barış, Haziran 1839'da yerini nihai hesaplaşmaya bıraktı. İbrahim Paşa, 24 Haziran 1839'daki Nişlip Savaşı'nda Osmanlıları ağır bir mağlubiyete uğrattı. İkinci Mahmud için en büyük talih 1 Temmuz'da ecelin kendisine yenilgi habertinden daha önce ulaşmasıydı.

Kavalalı Mehmed Ali Paşa

İran'la savaş

Rusya, Fethi Ali'yi Osmanlı topraklarına saldırmaya teşvik etti. Osmanlı topraklarına yönelik İran sınır saldırıları 1818'den itibaren hız kazandı. İkinci Mahmud, bu tacizlerin ardı arkasının gelmemesi üzerine 1820'de İran'a harp ilan etti. Ancak Tepedelenli Ali Paşa ve Yunan isyanları Osmanlılar'ın bütün enerjilerini batıya kaydırmalarına yol açtı. İran ordusu, Irak'a girdi. Kuzeyde Bayezid'i alıp Erzurum'a yönelen, güneyde ise Bitlis üzerinden Diyarbakır'a doğru ilerleyen İran birlikleri, her iki cephe de askerlerini savaşamayacak duruma düşüren kolera salgını yüzünden perişan olup, barış istediler. 1823 Erzurum Antlaşması'yla iki devlet eski sınırlarına çekilmeyi kabul etti. →

ŞİDDETLİ KIŞ

İkinci Mahmud

Haliç, 20 Ocak 1813'te kışın şiddetinden Kâğıthane'den Eminönü'ne kadar yer yer dondu. 1 Şubat 1813'te yarım güneş tutulması oldu. Kalkelerde, müneccimlerin on karış kar yağacağını söyledikleri konuşuluyordu. Kısa bir süre sonra başlayan kar yağışı 19 gün gece ve gündüz sürdü. Devamlı kar yağmasının yanı sıra İstanbul'a odun ve kömür gelmemesi büyük bir sıkıntı yaratmıştı. Sultan Mahmud döneminde 1823'te de şiddetli bir kış yaşandı ve denizin bir kısmı ile mushuklardan akan sular dondu.

Cezayir'in işgali

Fransa, 1830'da fırsattan istifade Cezayir'i işgal etti. Cezayir Osmanlı İmparatorluğu'nun Afrika'da kaybettiği ilk toprak.

Balta Limanı Ticaret Antlaşması

Hariciye Nâzım Mustafa Reşid Paşa'nın girişimleriyle 16 Eylül 1838'de imzalanan ve İngilizler'e büyük ticari imtiyazlar veren Balta Limanı Antlaşması, Mısır isyanının ikinci safhasında İngiltere'nin Osmanlılar'ın yanında yer almasını sağladı. Ancak bu antlaşmayla Osmanlı imalathaneleri Avrupa sanayi malları karşısında büyük bir yara aldı.

Yangınlar

2 Ağustos 1826'de Hocapaşa semtinde, Elvan Mahallesi'nde ahşap bir evde başlayan yangın, kısa sürede İstanbul'un tarihteki en korkunç felaketlerinden biri haline geldi. 1833'te İstanbul bu yüzyılın en büyük yangınına yaşadı. 31 Ağustos günü Cibali Kapısı civarındaki bir tüfekhaneden yükselen alevler, şiddetli rüzgârın elinde şehrin sokaklarına daldı.

Uzun uğraşlardan sonra yangın söndürüldüğünde artık İstanbul'un hemen hemen yarısı kül yığınından başka bir şey değildi. 20 Ocak 1839 günü sabaha doğru Bâbü'l'de, Hazine kâtibi dairesinde çıkan yangın sonucu Bâbü'lî kullanılamaz hale geldi →

İkinci Mahmud bir törende

1833'te İstanbul bu yüzyılın en büyük yangınına yaşadı. 31 Ağustos günü Cibali Kapısı civarındaki bir tüfekhaneden yükselen alevler, şiddetli rüzgârın elinde şehrin sokaklarına daldı.

İKİNCİ MAHMUD'UN ÖZELLİKLERİ

V eremeden vefat eden İkinci Mahmud, Osmanlı İmparatorluğu'nun yapısını tamamen değiştirmiş padişah'tır. Batılılaşma gerçeği maraça İkinci Mahmud döneminde başlamıştır. Bu yüzden kendisine bakanların zaviyelerine göre hem gavur padişah hem de büyük reformcu olarak anılmıştır. Asrın müceddedi ve veli olduğu söylentileri de çıkmıştır. Sağlam yapıydı ancak sanatkarlığına uygun küçük ve zayıf elleri vardı. Uzun kırpıklı, iri siyah, dikkat çekici gözlerle sahipti. Müslüman ve gayrimüslim ayrımı gözetmeden tüm halka kucaklanmış bir padişah'tı. Yabancı dile çok önem vermişti. En küçük teferruatına kadar devlet işlerini bizzat takip ederdi. Hislerini çok belli etmezdi. Kuvvetli bir hafızası vardı. Azimli ve çalışkan bir hükümdardı. Şehzadeliğinde hat dersleri alan İkinci Mahmud, padişah olduktan sonra da hatla ilgilenmeye devam etmiş. Osmanlı padişahları arasında hat konusunda en kabiliyetli padişahlardan biridir.

Hattatlığının yanı sıra besteکار da olan İkinci Mahmud, tambur çalar ve ney üflerdi. "Adli" mahlasıyla yazdığı şiirlerinden anlaşılacağı üzere şehzadeliğinde iyi bir klasik edebiyat eğitimi almıştı. Yine bu dönemde, belki de amcası Üçüncü Selim'in tesiriyle, askerlik alanına ilgi duydu ve topçuluk eğitimi aldı. Adına merzül taşı dikirecek kadar iyi bir kemancı (oğuk) olan İkinci Mahmud'un okçuluğa ilgisi ve bu alandaki eğitimi de muhtemelen şehzadeliğinde başladı. İyi bir nişancı olan İkinci Mahmud'un 1155 adımlık bir mesafeden tüfeğe deve kuşu yumurtasını vurması üzerine buraya bu olayın anısına bir taş dikilmiş, bu da Dikilitaş semtine isim olmuştu.

BİBLİYOGRAFYA

- Gavid Baysun, "Mustafa IV", İA, VIII, 708-714.
- Kemal Beydilli, "Mustafa IV", DİA, XXXI, 283-285.
- Kemal Beydilli, "Mahmud II", DİA, XXVII, s. 352-357.
- Kemal Beydilli, "Küçük Kaynarca'dan Tanzimat'a Kadar İlahî Düşünceler", İlmî Araştırmalar, sayı: 8 (İstanbul 1999), s. 25-64.
- Enver Ziya Karal, "Mahmud II", İA, VII, s. 165-170.
- İsmail Hani Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, IV, İstanbul 1971.
- Ertan Aygünç, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul 2010.
- E. Aygünç-U. Demir-A. Özal, Osmanlı İmparatorluğu'nda Askeri İşyanlar ve Darbeciler, İstanbul 2010.
- Mustafa Cezar-Mihriban Sertöğlu vd., Mufassal Osmanlı Tarihi, V, İstanbul 1971.
- Çalğatay Uluçay, Padişahların Kadınları ve Kızları, Ankara 1980.
- İ. Ortaylı- V. Ergin-E. Aygünç, Paytaht-ı Zemin, Eminönü, I-II, İstanbul 2008.
- Nicole Jorga, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, çev. Nilüfer İpeçli, V, İstanbul 2000.

İkinci Mahmud camiye gidiyor

İkinci Mahmud'un parası

İkinci Mahmud'un bir hattı

v.bugun.com.tr

 BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında."

BUGÜN Erhan Afyoncu'nun kaleminden

PADİŞAHLAR

24 HAZİRAN 2011 CUMA / SAYI: 37

BUGÜN Gazetesi'nin ücretsiz ekidir.

SON BÜYÜK SULTAN
II. ABDÜLHAMİD

(1842 - 1918)

İKİNCİ ABDÜLHAMİD

Doğumu.....21 Eylül 1842

Ölümü.....10 Şubat 1918

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....31 Ağustos 1876

İnişi.....26 Nisan 1909

BABASI

Sultan Abdülmecid

ANNESİ

Tir-i Müjgan Kadın

EŞLERİ

Nazikeda Kadın, Bedriye Kadın,
Nurefun Kadın, Bidar Kadın,
Dilpesent Kadın, Mezd Kadın,
Emsalınur Kadın, Müşfika Kadın

İKBALLERİ

Sâzkar Kadın, Peyveste Hanım,
Fatma Pesent Hanım, Behice
Hanım, Sabiha Naciye Hanım

OĞULLARI

Mehmed Selim Efendi, Mehmed
Abdülkadir Efendi, Ahmed Nuri
Efendi, Mehmed Burhaneddin
Efendi, Abdürrahim Hayri Efendi,
Ahmed Nureddin Efendi,
Mehmed Bedreddin Efendi,
Mehmed Â'bid Efendi

KIZLARI

Ulviye Sultan, Zekiye Sultan,
Fatma Naima Sultan, Naile
Sultan, Şadiye Sultan, Refia
Sultan, Hatice Sultan, Samiye
Sultan, Hamide Ayye Sultan

BUĞUN Erhan Afyoncu'nun İktidarından

PADIŞAHLAR

Yayın Sahibi:
Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. adına

H. AKIN İPEK

İpek Medya Grup Başkanı
M. Fatih KARACA

Genel Yayın Yönetmeni
Erhan BAŞYURT

Yayın Koordinatörü
Mehmet YILMAZ

Yayın Danışmanı
Erhan AFYONCU

Görsel Yönetmen
Ahmet GÜROL

Sayfa Tasarım
Temel TANADALAN-Erdem KIRACI

Seramik Müdir ve Tıpat Kıp Temsilcisi
Gürdal GÜRLER

Dağıtım ve Satış Müdürü
Ödeme ÇALLI

Reklam Genel Müdürü: Yalçın ÇIRAR
Reklam Genel Müdür Yardımcısı: Murat ULUCA
Reklamasyon Müdürü: Sedat DEMİRCİOĞLU
Reklam İletişim: Tel: (0212) 355 96 28
www.ipekmedya.com.tr

Baskı: Kıza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
Melis Ayni Sızan Cad. No: 17 B Blok Maslak-Şişli / İSTANBUL
Telefon: (0212) 355 96 90 Faks: (0212) 272 96 94

Baskı Yeri: Türkiye Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Adres: Fatih Mah. Hasan Sabri Cad. No 4 Sarıyer - Kartal / İstanbul

"İkinci Abdülhamid" adlı eserimiz hakları saklıdır. Bu eserin ve diğer eserlerin yayılması için izin verdiğimiz yayıncılara teşekkür ederiz. Her hakkı saklıdır. Bu eserin yayılması için izin verdiğimiz yayıncılara teşekkür ederiz. Her hakkı saklıdır. Bu eserin yayılması için izin verdiğimiz yayıncılara teşekkür ederiz. Her hakkı saklıdır.

ŞEHZADELİĞİ

21

Eylül 1842'de İstanbul'da doğan Şehzade Abdülhamid'in çocukluğu ve gençlik yılları, Tanzimat Dönemi'nin getirmiş olduğu Batı müesseselerinin Osmanlı Devleti'ne aktarılma süreci içinde geçti.

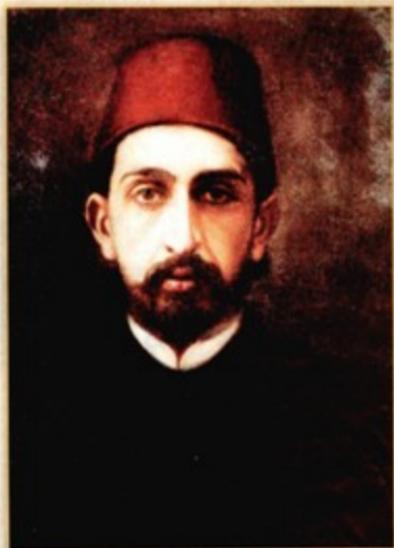
Geleneksel olarak şehzadelere sarayda özel hocalar tarafından verilen eğitimi Abdülhamid de aldı. Farsça, Arapça, Fransızca, İslami ilimler, Osmanlı Tarihi ve müzik tahsil etmişti.

Şehzade Abdülhamid 11 yaşındayken annesini kaybetti. Babası Sultan Abdülmecid, hiç çocuğu olmayan Perustu Kadınefendi'yi Abdülhamid'e analık yapmakla görevlendirdi. Abdülhamid 19 yaşındayken babası Sultan Abdülmecid'i kaybetti. Tahta çıkan Sultan Abdülaziz gerek vefat Murad'ın, gerekse diğer şehzadelerin serbest bir ortamda yetişmelerine fırsat tanımıştı. Şehzade Abdülhamid bu yıllarda saraydan ayrılarak Maslak'taki köşkü, Tarabya'daki yazlığı ve Kâğıthane'deki çiftliği arasında, ailesiyle beraber kendi halinde bir hayat yaşamaya başladı. Karakter itibariyle tutumlu biri olduğu için kendine tahsis edilen aylıkla, rahatlıkla ailesinin geçindiriyordu. Hatta aylığı dışında, sahip olduğu çiftliği işletmek suretiyle gelir temin ettiği gibi, borsadan da kazanç elde etmişti.

Diğer şehzade ve sultanlar eğlenceli hayatlarına aylık gelirlerini yetistiremedikleri için borç içinde yüzerlerken Abdülhamid, tutumlu ve becerikli olması, ayrıca eğlence ve içkiiden uzak durması yüzünden rahatlıkla geçinmiş ve şahsi servetini de bir hayli artırmıştı.

Avrupa seyahati

İkinci Abdülhamid şehzadeligi döneminde, 1863'te Sultan Abdülaziz'in Mısır'a yaptığı seyahate kardeşleriyle birlikte katıldı. Bu gezi Abdülhamid'in İstanbul dışına ilk çıkışıydı. Üç yıl sonra 1867'de gerçekleşen bir Avrupa seyahati ise, Abdülhamid için bilgi ve görgüsünü artırma fırsatı oldu. Bu seyahatte Fransa, İngiltere, Belçika, Almanya, Avusturya'yı gezdi. Şehzade Abdülhamid, bu vesileyle Batılıların hayat tarzını, gelenek ve göreneklerini, protokol yöntemlerini

İkinci Abdülhamid'in şehzadeligi

TAHTA ÇIKIŞI

Meşrutiyet ilan ediliyor

Midhat Paşa sürgüne gönderiliyor

Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilerek öldürülmesi Şehzade Abdülhamid'in geleceğinin şekillenmesinde de önemli rol oynadı. Tahta çıkan Beşinci Murad'ın rahatsızlığı hiç umulmadık bir şekilde Şehzade Abdülhamid'e tahtın yolunu açtı.

bütün ayrıntılarıyla görme fırsatı bulmuştu. Bunun yanında, dünyanın en ileri tekniklerini, buluşlarını yerinde görmüş, bunlarla Avrupa'nın hangi düzeye varmış olduğunu anlamıştı. Ayrıca uluslararası diplomasisinin ne şekilde sürdürüldüğü hakkında fikir sahibi olmuştu. Bütün bu gözlemleri, ileride devlet sorumluluğunu üstlendiği zaman Abdülhamid'in çok işine yarayacaktı.

Midhat Paşa'yla pazarlık

Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilerek öldürülmesi Şehzade Abdülhamid'in geleceğinin şekillenmesinde de önemli rol oynadı. Tahta çıkan Beşinci Murad'ın rahatsızlığı hiç umulmadık bir şekilde Şehzade Abdülhamid'e tahtın yolunu açtı. İkinci Abdülhamid tahta geçerken Yeni Osmanlılar'la, özellikle de Midhat Paşa ile Meşrutiyeti ilan edeceğine dair pazarlık yapmıştı.

Meşrutiyet'in ilanı

Midhat Paşa, anayasal bir düzene geçildiği takdirde Avrupalı devletlerin müdahalelerinden kurtulacağımıza inanıyordu. Bir anayasa taslağı da hazırlamıştı. Ancak İkinci Abdülhamid, Midhat Paşa'nın hazırladığı Kanun-ı Cedid isimli taslak yerine Fransız Anayasası'ndan istifadeyle Kanun-ı Esasi isimli yeni bir anayasa taslağı meydana getirtti.

İkinci Abdülhamid, bir süre sonra anayasal düzenin hazırlayıcısı Midhat Paşa'yı sadrazamlıktan alıp, sürgüne göndermesine rağmen Meşrutî idareden vazgeçmedi. Anayasa gereğince 3 ay içinde seçimler yapılarak 19 Mart 1877'de Dolmabahçe Sarayı'nda padişahın, Said Paşa tarafından okunan açılış nutku ile meclis çalışmaya başladı. Birinci Meşrutiyet Meclisi çalışmalarını Ayasofya'nın karşısındaki Darülfünun'da, yani dönemin üniversitesinin binasında sürdürdü. İlk meclis 4 aylık bir çalışmanın ardından 28 Haziran 1877'de dağıldı, anayasa gereği 1877'nin sonlarında yeni bir seçim yapıldı ve ikinci meclis 13 Aralık 1877'de göreve başladı.

SALTANATININ İLK YILLARI

İkinci Abdülmecid padişah olduğunda, faaliyetleriyle kısa sürede ordunun ve halkın gönülünü kazandı. Seraskerlik Kapısı'nda subaylarla yemek yiyen padişah burada "serasker paşa, paşalar, beyler, efendiler" hitabıyla başlayan bir konuşma yapmıştı. Bütün hükümet üyeleriyle Mabeyn personelini Yıldız Sarayı'nda yemeğe davet etti. Burada yaptığı konuşmada da millî birliğe duyulan ihtiyacı dile getirdi. Tersane'ye giderek bahriyelilerle birlikte sofraya oturup asker yemeği yedi. Bâb-ı Meşihat'e giderek ulema ile birlikte iftar yemeğine katıldı. Haydarpaşa Hastanesi'nde Balkan cephelerinden gelen yaralıları ziyaret ederek onlara bedheliyer dağıttı. Sadrazam ve diğer nazırlarla birlikte camileri dolaşarak halk içinde ramaz kıldı.

Yeni padişahın bu tür jestleri halk ve ordu mensupları arasında memnurlukla karşılandı. Ancak sonraki dönemde Ali Suavi'nin Çırağan baskınıyla Beşinci Murad'ı tekrar tahta çıkarma teşebbüsü padişahı yavaş yavaş Yıldız Sarayı'nda kapalı bir hayata doğru itti.

93 Harbi

Osmanlı İmparatorluğu'nun Meşrutiyet'i ilan etmesi Avrupalı devletlerin baskısını sona erdirmeyi. Rusya Hıristiyanlar'ın haklarını koruma bahanesiyle Türkiye'ye savaş ilan etti.

93 Harbi diye bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi, Tuna ve Doğu Anadolu'da olmak üzere iki cephede cereyan etti. Harbin başlamasıyla birlikte hızla Romanya'ya giren Ruslar, bu prensliği de kendi yanlarına çekerek Dobruca ve Bükreş yönlerinden Osmanlı topraklarına saldırdılar. Kısa sürede Zıstovi, Timova ve Niğbolu'yu ele geçiren Ruslar, 19 Temmuz'da Şıpka Geçidi'ni aştılar. Ruslar'ın başanılan, İstanbul'da paniğe yol açtı. Başkentini Bursa'ya taşınacağı söylentileri dahi çıktı. Savaşın İstanbul'da kurulacak bir askeri meclis tarafından yönetilmesi kararlaştırıldı. Görevlerinden alınan serasker ve serdar-ı ekrem Divân-ı harbe verildi. →

93 Harbi'nden bir sahne

Çırağan baskını

Harbin başlamasıyla birlikte hızla Romanya'ya giren Ruslar, bu prensliği de kendi yanlarına çekerek Dobruca ve Bükreş yönlerinden Osmanlı topraklarına saldırdılar.

NENE HATUN'UN TEŞVİKİ

İkinci Abdülhamid, 93 Harbi'nde yaralılan ziyaret ediyor

Doğu Anadolu cephesinde ise Ruslar üç koldan harekete geçip, Erzurum'a ulaştılar. Aziziye tabyalarında Nene Hatun'un halkı teşvikiyle Ruslar durdurulabildi.

Bu cephede Ruslar'a karşı koyan Ahmed Muhtar Paşa'ydı. Paşa'nın daha önemli bir cephe sayılan Rumeli'ye gönderilmek üzere İstanbul'a çağrılmasından sonra, hiçbir ümidi kalmamasına rağmen Erzurum sonuna kadar dayandı. Ruslar ancak ateşkestten sonra boşaltılan şehre girebildiler. Ruslar'ın, Batum'a karşı taarruzları da ateşkes yapılincaya kadar baştan ile durduruldu.

Harbin ilerleyen dönemlerinde Süleyman Paşa, Ruslar'dan bir kısım toprakları geri almaya muvaffak oldu ve Plevne'de de Gazi Osman Paşa Ruslar'ı durdurdu. Ancak Plevne düştükten sonra Rus ilerleyişi tekrar başladı ve Sırbistan'da Osmanlılar'a karşı savaşa girdi. Plevne'den sonra Edirne'ye yürüten Rus kuvvetleri iyi bir savunma yapma imkânına sahip bu şehri, Vali Eyüp Paşa'nın mühimmatları havaya uçurup çekilmesi üzerine, 20 Ocak 1878'de teslim aldılar. Bunun üzerine İkinci Abdülhamid, bizzat Rus Çarı'ndan ateşkes talebinde bulundu.

Ayastefanos ve Berlin Antlaşmaları

Savaşı sona erdirmek için Kazanlık'ta başlayan ateşkes görüşmelerine, Edirne'nin Ruslar tarafından alınması üzerine burada devam edildi ve 31 Ocak 1878'de imzalanan Edirne Mütarekesi ile savaş sona erdi. Barış görüşmeleri daha sonra Ruslar'ın karargâhlarını naklettikleri Yeşilköy'de (Ayastefanos) devam etti ve 3 Mart 1878'de Ayastefanos Antlaşması imzalandı. 29 maddelik bu antlaşmaya göre Osmanlı İmparatorluğu Sırbistan, Romanya ve Karadağ'ın bağımsızlıklarını kabul edecek, Karadağ'ın sınırları Adriyatik'e kadar uzanacak, Sırbistan Niş'i alacaktı. Bulgaristan özerk bir prenslik hâline getirilecek, sınırları Tuna'dan Ege'ye, Amavutluk'tan Karadeniz'e kadar uzanacaktı. Bulgaristan prensini halk seçecek ve bu prens Avrupa devletleri ile Osmanlı →

Harbin ilerleyen dönemlerinde Süleyman Paşa, Ruslar'dan bir kısım toprakları geri almaya muvaffak oldu ve Plevne'de de Gazi Osman Paşa Ruslar'ı durdurdu. Ancak Plevne düştükten sonra Rus ilerleyişi tekrar başladı.

SAVAŞ TAZMİNATI

İmparatorluğu'nun onayıyla atanacaktı. Rusya ve Avusturya'nın kontrolünde, Bosna Hersek'te, Rumeli'de Hıristiyan nüfusun yoğun olduğu bölgelerde ve Doğu Anadolu'da Ermenilerin bulunduğu yerlerde ıslahat yapılacaktı. Osmanlılar, savaş tazminatı olarak 1 milyar 410 bin ruble vereceklerdi. Ancak bu tazminatın büyük bir kısmına karşılık Rumeli'deki bir kısım topraklar ile Batum, Kars, Ardahan ve Doğu Bayezid, Ruslar'a bırakılacaktı. 300 milyon ruble ise para olarak ödenecekti.

Ayastefanos Antlaşması, Panslavizmin bir zaferiydi ve Rusya'nın bu kadar avantajlı bir konuma gelmesi mevcut siyasi dengeyi bozuyordu. Bu yüzden antlaşma başta İngiltere olmak üzere Avrupa devletlerinin yoğun muhalefeti ile karşılandı. 13 Haziran 1878'de toplanan Berlin Kongresi'nde, Ayastefanos Antlaşması'nın maddeleri yeniden ele alındı ve değiştirildi.

Altmış dört maddelik bu yeni antlaşma ile Ayastefanos Antlaşması'yla kurulmak istenen büyük Bulgaristan üçe bölünerek, önemli bir kısmı Osmanlı İmparatorluğu'nun denetimini altında bırakıldı. Bosna-Hersek Avusturya'ya terkedildi. Harp tazminatı 802.500.000 frank olarak tespit edilerek, yedi yıl içerisinde 21 eşit taksitte ödenmesi kararlaştırıldı. Balkan ülkeleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkiler öyle belirsiz esaslara bağlanmıştı ki, çözümsüz kalan sorunlar yüzünden Osmanlı ordusu kısmi seferberlikten bir süre daha çıkamadı.

Büyük devletler Berlin Antlaşması'yla Osmanlı İmparatorluğu'nun durumunu sağlama aldıklarını söylemişlerdi. Ancak üzerinde 5,5 milyon insanın yaşadığı 212 bin km²'lik arazinin terk edilmek zorunda kalacağına dikkat edilirse, gerçek durum anlaşılır. →

İkinci Abdülhamid'in kılıç alayı

Osmanlılar, savaş tazminatı olarak 1 milyar 410 bin ruble vereceklerdi. Ancak bu tazminatın büyük bir kısmına karşılık Rumeli'deki bir kısım topraklar ile Batum, Kars, Ardahan ve Doğu Bayezid Ruslar'a bırakılacaktı.

BİR MİLYON RUMELİ

93 Harbi'nin en önemli sonuçlarından birisi Bulgaristan'daki Türk ahalinin, katliam ve baskılarla göçe mecbur edilerek, yaklaşık 500 yıldır yaşadıkları topraklarını bırakıp Anadolu'ya sığınmak zorunda kalmalarıdır. Harbin sonunda Edirne ve Tuna vilayetlerinin iki bölgesi (Şumnu, Vama ve Silistre havalisi ile Rodoplar ve civarı) dışında kalan yerlerdeki Türkler hemen hemen tamamen yok olmuştur. 500 bin kişi savaşta katledilerek veya açlık ve hastalıktan öldü. Bir milyonu aşkın insan ise göç ederek, daha güvenli buldukları Şumnu, Batı Trakya, Makedonya, İstanbul ve Rodoplar bölgesine sığındı.

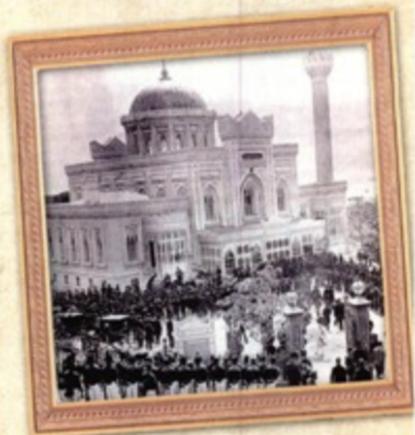
Osmanlı hükümeti, Bulgaristan Emareti ve Şarkî Rumeli Vilayeti'nde Türk nüfusunun azalmaması için çalıştıysa da mahalli idarelerin baskısıyla kalan ahali de bir müddet sonra kesin olarak yurtlarını terk etti. Osmanlı İmparatorluğu, muhacirlerin bir kısmını Balkanlar'daki jeostratejik yerler ile imparatorluğun diğer taraflarındaki boş ve harabe olmuş arazilere yerleştirmeye çalıştı. Ancak Diyarbakır, Van, Musul, Halep, Bağdat ve Basra'daki boş arazilerin İstanbul ve Rumeli'ye uzak olması, iklimin göçmenler için elverişli olmaması, yeterli ulaşım ağının bulunmaması ve Müslüman olmayan ahalinin tepkileri gibi sebeplerden muhacirler büyük kitleler halinde yerleştirilemedi. Muhacirler, Edirne, Aydın, Ankara, Kastamonu ve Hüdavendigar (Bursa ve civarı) vilayetlerine gönderildiler; bu durum da başta Bursa, İzmit ve Aydın olmak üzere Batı Anadolu bölgesinde izdihama sebep oldu.

Meclisin kapatılması

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın (93 Harbi) sonunda Rus ordusunun ilerleyişi karşısında ne yapılacağını tartışmak üzere Yıldız Sarayı'nda, padişahın da katıldığı bir fevkalade meclis toplandı. Bu toplantıda devletin içinde bulunduğu buhrana çare olabilecek her hangi bir karar alınmadığı gibi bazı üyelerin yenilginin sorumluluğunu İkinci Abdülhamid'e yıkmaları yüzünden meclis kapatıldı.

20. yüzyılın

Yıldız Camii'nde Cuma selamlığı

Lİ TÜRK GÖÇ ETTİ

nda İstanbul

Yıldız Sarayı

Ruslar'ın barış teklifleri görüldükten sonra toplanmaya katılan Astarçılar Kethüdası Ahmed Efendi ayağa kalkarak, olanlardan meclisin değil padişahın sorumlu ve suçlu olduğunu belirtmesi üzerine, padişah bizzat cevap verdi. Sultan'dan sonra sözü bıraktığı Hazine-i Hassa Nazan Said Paşa savaşa nasıl girildiğini anlattı. Fakat Astarçılar Kethüdası Ahmed Efendi'nin, padişahı suçlamayı sürdürmesi üzerine, İkinci Abdülhamid, "Ben artık Sultan Mahmud'un izinden gitmeye mecbur olacağım" diyerek toplantıdan ayrıldı. Ardından da arayasadakine dayanarak 13 Şubat 1878'de Meclis-i Mebusan'ı süresiz olarak tatil etti. Meclis tatil edilmiş, ancak Kanun-ı Esasi resmen yürürlükten kaldırılmamıştı.

Tunus ve Mısır'ın kaybı

İkinci Abdülhamid, tahta çıktıktan sonra devlete hakim olmadan 1877-1878 Rus savaşında uğranılan büyük mağlubiyet, Osmanlı'nın Rumeli'den tamamen tasfiyesinin başlangıcıydı. Bu savaşın ardından Kabres, 1881'de Tunus ve 1882'de Mısır kaybedildi.

Kısa bir süre sonra devlete hakim olan Sultan Abdülhamid izlediği siyasetle toprak kayıplarını azalttı. Tunus, Mısır gibi imparatorluğa pamuk ipliğiyle bağlı toprakların kaybedilirken netice alamayacağı için farkında olduğu için fazla mücadele etmeyen İkinci Abdülhamid Doğu Anadolu'nun Ermeniler'e verilmesine, Filistin'e Yahudiler'in yerleşmesine sürekli karşı çıktı. Kutsal toprakların, petrol bölgelerinin elde tutulmasına azami gayret göstermiş, bu alanlarda en ufak bir tavize yanaşmamıştı.

Sultana suikast teşebbüsü

Berlin Antlaşması'nda sonra kendi devletlerini kurmak için mücadeleye girerek onlarca isyan çıkaran Ermeniler, sultanın demir gibi iradesi karşısında sonuç alamayınca İkinci Abdülhamid'i öldürmeye karar verdiler. Ermeniler, 21 Temmuz 1905'te Yıldız Hamidiye Camii'nde cuma selamı çıkışında İkinci Abdülhamid'e bombalı bir saldırı düzenlediler. Ancak saldırı amacına ulaşamadı. İkinci Abdülhamid patlama sırasında zarar görmese de saldırıda 26 kişi öldü, 58 kişi de yaralandı. →

TAHTTAN İNDİRİLİŞİ

İkinci Abdülhamid'in iktidardan son yıllarında İttihad ve Terakki Cemiyeti ülke siyasetinde iyiden iyiye etkisini artırdı. Makedonya'da Sultan Abdülhamid'e bağlı devlet adamlarını öldüren İttihadçılar'dan bazı subaylar birlikleriyle dağa çıktılar. Bunun üzerine, "suyun akışına gideceğim" diyen padişah 25 Temmuz 1908'de anayasayı yeniden yürürlüğe koydu.

Hareket ordusu

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihadçılar yavaş yavaş devlet yönetimine hakim olmaya başladılar. Bu sırada 31 Mart Vak'ası meydana geldi. Mahmud Şevket Paşa komutasındaki Hareket Ordusu bu ayaklanmayı bastırdı ve İstanbul'a bütünüyle hakim olduktan sonra 25 Nisan 1909'da sıkı yönetim ilan etti. İttihadçılar ayaklanmayı hiç ilgisi olmadığı halde İkinci Abdülhamid'in tertiplettiğini öne sürdüler.

Bütün bu gelişmelerin ardından 240 mebus ve 40 ayandan oluşan Meclis, Ayasofya'daki binasında toplanarak İkinci Abdülhamid'in tahttan indirilmesine karar verdi. Padişahın tahttan indirilmesine dair hal fetvası Elmalılı Hamdi Efendi'ye yazdırdı; ancak fetva emini Hacı Nuri Efendi bu fetvaya muhalefet ederek, padişaha tahtından feragatinin teklif edilmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine fetvanın son kısmı İkinci Abdülhamid'e tahtından feragat etmesi yahut zorla indirilmesi şeklinde iki şık sunacak hale getirildi. Nihayetinde padişah İkinci Meşrutiyet'in ilanından 9 ay 5 gün sonra tahtından indirildi.

Sürgün günleri

İkinci Abdülhamid, 33 yıllık bir hükümdarlığın ardından tahttan indirildikten sonra İttihadçılar'ın kontrolünde olan Selânik'e gönderildi. Burada Alatin Köşkü'nde yaşadı. 1912'de Balkan Savaşı patlak verince de İstanbul'a getirilerek Beylerbeyi Sarayı'na yerleştirildi.

Ömrünün son yıllarını Beylerbeyi Sarayı'nda sıkı gözetim altında geçiren İkinci Abdülhamid, 76 yaşındayken yakalandığı zatürrenin ilerlemesi sonucu 10 Şubat 1918'de veremden hayatını kaybetti. →

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihadçılar yavaş yavaş devlet yönetimine hakim olmaya başladılar. Bu sırada 31 Mart Vak'ası meydana geldi. Mahmud Şevket Paşa komutasındaki Hareket Ordusu bu ayaklanmayı bastırdı.

ABDÜLHAMİD VE DIŞ POLİTİKA

Topkapı Sarayında cenazesiyle ilgili hazırlıklar yapıp, Ayasofya Camii'nde namazı kalandıktan sonra Divanyolu'ndaki Sultan Mahmud Türbesi'ne, dedesi Sultan İkinci Mahmud ve amcası Sultan Abdülaziz'in yanlarına defnedildi. Büyük bir katalımın olduğu cenazesi muhteşem olmuş, halk "Bizi bırakıp, nereye gidiyorsun" diye ağlamıştı.

İkinci Abdülhamid'in 33 yıllık hükümdarlığı imparatorluğun içten ve dıştan saldırılara uğradığı çok zor bir dönemdi. Sultan Abdülhamid dış politikada ustaca bir siyaset güderek Osmanlı Devleti'ni ayakta tutmaya çalışmıştı. Bunun için Avrupalı büyük güçlere karşı, soruçtan büyük devletler arasına katılan Almanya'ya yakınlaşmış, bu arada, çok sayıda Müslüman sömürgeye sahip olan Fransa, İngiltere ve Rusya gibi devletlere karşı da İslamcılığı bir tehdit unsuru olarak kullanmıştır. İkinci Abdülhamid, büyük devletler arasındaki rekabeti sürekli körtükleyen, tarafsız, bağımsız, çoğu zaman bariç, bazen tavizkâr fakat yeri geldiğinde de tehditkâr bir dış politika anlayışını padişahlığı döneminde sürdürmüştü.

İkinci Abdülhamid'in hizmetleri

Günümüzde varlığını devam ettiren birçok müessesesi İkinci Abdülhamid döneminde kurulmuştu. Sultan, modernleşmenin en önemli unsuru olarak eğitimi görüyordu. Bu yüzden döneminde ülkedeki modern eğitim veren okulların sayısı bir hayli artmıştı. Gerçek anlamda ilk üniversite olan Darülfünun 1900 yılında açıldı.

Eğitim yanarda, maliye, ulaşım, haberleşme, sağlık, sanayi ve ticaret, ziraat, hayır kurumları vesaire gibi konularda önemli atılımlar yapılmıştı. Sultan Abdülhamid zamanında her vilayette mektepler, hastaneler, yollar, çeşmeler, yapıldı. İmparatorluğun her tarafında yaptırıldığı eserlerle devletin gücünü hissettirmişti. Birçok demiryolu hattının yapılmasının yanı sıra Hicaz Demiryolu da dış yardım alınmadan bu dönemde inşa edildi. →

İkinci Abdülhamid Cuma selamlığında

İkinci Abdülhamid'in 33 yıllık hükümdarlığı imparatorluğun içten ve dıştan saldırılara uğradığı çok zor bir dönemdi. Sultan Abdülhamid dış politikada ustaca bir siyaset güderek Osmanlı Devleti'ni ayakta tutmaya çalışmıştı.

ÖZELLİKLERİ

İkinci Abdülhamid

İkinci Abdülhamid, orta boylu olup, koyu kumral saç ve sakala sahipti. Osmanlı hanedanının alamet-i farikası olan burun yapısına sultan da sahipti. Gözleri yeşil ile mavi arasında, elaya yakın bir renkti. Kaşları kalın, dudakları ise kalın ve ince arasında, ortaydı.

Sultan Abdülhamid dış borçlanmanın ülkeye getirdiği iktisadi sıkıntıya ve bunun getirdiği siyasi bağımlılığa şehzadeliği sırasında şahit olmuştu. Dolayısı ile Döyün-ü Umumiye idaresi kurulup borçların yarısı silindikten sonra, kalanların düzenli ödenmesine önem vermiş, esas olarak da yeni dış borçlar yapılmamasına gayret etmişti. Bunun için de tasarrufa riayet kaidesine öncelikle kendisi uymuştu. Sultan Abdülhamid zamanında, Sultan Abdülmecid ve Abdülaziz dönemindeki müsriflik görülmemiştir.

İkinci Abdülhamid'in özellikleri

İkinci Abdülhamid, orta boylu olup, koyu kumral saç ve sakala sahipti. Osmanlı hanedanının alamet-i farikası olan burun yapısına sultan da sahipti. Gözleri yeşil ile mavi arasında, elaya yakın bir renkti. Kaşları kalın, dudakları ise kalın ve ince arasında, ortaydı. Bakışları gayet zeki ve hassas olup, sesi tatl, kalın ve gür idi. Fikirlerini ve meramını fevkalâde bir ifade ve nezakete anlatırdı. Hafızası pek nadir insanlarda bulurabilecek kadar kuvvetliydi. Dikkati çekecek tarzda çok üst düzeyde bir zekâyı sahipti. Zekâsı ve muhakemesiyle gördüğü kimseler üzerinde özel bir tesir bırakırdı. Vücutta zinde ve çevik idi. Uyuşukluktan hiç hoşlanmazdı. Sultan Abdülhamid daima sade giyinir ve hiçbir hususta gösteriş sevmemiştir. İkinci Abdülhamid, kendinden önceki padişahların aksine, saltanatının ilk yılları haric padişahlığı boyunca Yıldız Sarayında ikamet etti. Özel günler, bayramlar ve cuma selamığı dışında sarayın dışına pek çıkmadı. Devlet idaresini Yıldız Sarayına taşıdıktan sonra devlet işleriyle bizzat ilgilendi. Önemli işlerin halledilmesi için gece uyandırılmasına kozmadığı gibi, uyandırıldıktan sonra da meselenin ehemmiyetine göre sabaha kadar çalışırdı. Marangozluğa, resim yapmaya ve çinililiğe meraklıydı. Sarayda bulunan hususi marangozhanesinde sanatkarane bir tarzda sade, oymalı eşyalar yapınırdı. Hatta hazin, elyle yaptığı eserleri Avrupa hükümdarlarına hediye olarak gönderdiği de olmuştur. Diğer bir merakı da atlara ve güvercinlere yönelikti. Vakit buldukça gidip atlarını görürdü. Gençliğinde çok iyi bir at binicisi olmasına rağmen, padişahlığında işlerinden dolayı buna vakit bulamamıştı. Bununla beraber resmi törenler için Saray'dan çıkması gerektiğinde, dört atın çektiği arabasını bizzat kullandığı zamanlar da olmuştur. Spor yapmaya ve yüzmeye de meraklı olmakla beraber, bu tür uğraşları daha çok gençliğinde gerçekleştirmiş, sonraları fırsat bulamamıştı. →

CİNAYET ROMANLARINA MERAKLIYDI

İkinci Abdülhamid erken yatıp erken kalkmayı alışkanlık edinmişti. Sabahları güneş doğmadan kalkar, önce hamama gidip yıkanır. Günde üç defa abdest alır, namazlarını kaçırmazdı.

Sultan Abdülhamid hükümeti devreden çıkartıp, Bâbü'l-İnce yapılması gereken işleri saraya aktarıncaya, buradaki bürokratik işlemler eskije oranla çok artmış ve saray bürokrasisi Bâbü'l-İnce'nin yerini almıştı. Böylece İkinci Abdülhamid, devlet idaresini bu şekilde kendi denetimine almıştı. Kendisine arz olunan şeylerin ve kendisinden sadır olan iradelerin tahrife uğramaması ve kaybolmamasına pek ziyade dikkat ederdi. Bu düzenli sistem sayesinde hiçbir evrak kaybolmaz ve yerli yerine ulaşırdı.

İkinci Abdülhamid kummuş olduğu istihbarat örgütü sayesinde gerek yurtiçinde ve gerekse yurtdışında meydana gelen hadiselerden hemen haberdar olur ve ona göre çözümler arardı.

Kişilik itibarıyla vehimliydi. Kendinden önceki iki padişahın darbe ile tahtından indirilmesi, suikast ve darbe teşebbüsleri sultanı herseyden ve herkesten şüphe eder hale getirmişti.

Devesi ve balosunu veremeden kaybetmesi devamlı kendi sağlığından da şüphe etmesine neden olmuştu. Bu durum sultanı da tıbbi merak uyandırmıştı. Kendi ifadelerine göre bir doktor kadar olmasa da iyi bir tıp bilgisine sahipti. Birçok hizmetkârın hastalığına teşhisi kendi koyar, tedavi için gerekli ilaçları da verirdi.

Sultanın ilginç alışkanlıklarından biri de yatağına uzandıktan sonra uykuya dalmadan kitap okutması idi. Ayak ucuna bir paravana konur ve Esvapçibaşı İsmet Bey kendisine kitap okurdu. Daha çok cinayet ve macera romanlarına düşküdü. Kendi ifadesi ile kitap okutmamak sultanına ninni gibi geliyordu. Gündüzleri kafasını meşgul eden işlerin ağırından kurtulmak, zihnini başka taraflara sevk edip düşüncelerden kurtulmak ve rahat uyuyabilmek için kitap okutuyordu.

Yatak odasının dış tarafında, kapının önüne yapılan yer yataklarında bir haremâğasıyla bir Boşnak tüfekçi veya Soğutlü Alay efradından biri yatardı.

İkinci Abdülhamid Kanunî'den sonra tahta çıkan hükümdarlar arasında en büyük sultandı.

İkinci
Abdülhamid'in
parası

İkinci Abdülhamid'in kendi yaptığı bir yazı takımı

BEŞİNCİ MURAD

HASTA SULTAN

Doğumu.....22 Eylül 1840
Ölümü.....29 Ağustos 1904

TAHTTA KALIŞI

Çıkışı.....31 Mayıs 1876
İnişi.....31 Ağustos 1876

BABASI

Sultan Abdülmecid

ANNESİ

Şevketza Valide Sultan

EŞLERİ

Mevhibe Kadın, Refetandil Kadın,
Şayan Kadın, Meyliservet Kadın,
Resân Hanım

OĞULLARI

Mehmed Selahaddin Efendi

KIZLARI

Hatice Sultan, Fehime Sultan, Fatma
Sultan, Aliye Sultan.

Sultan Abdülmecid'in oğlu olan Şehzade Murad, tahsil çağına gelince dönemin ünlü bilginlerinden ders aldılar. Doğu ve Batı ilmleri eştirmişti. Arapça ve Fransızca öğrendi. Müzik konusunda da yetenekli idi. Batı musıkisi alanında birçok beste yaptı. Babası Sultan Abdülmecid'in ölümü ve yerine amcası Abdülaziz'in geçmesiyle birlikte 1861'de veliht oldu.

Sultan Abdülaziz'in 1863'teki Mısır seyahatine ve 1867'deki Avrupa seyahatine kardeşleriyle birlikte katıldı. Fransızcası ile Avrupalı hükümdarların takdirini kazandı. Zamanın çoğunu Kadıköy Kurbahçidere'deki köşkünde eğlence ile geçirdi. Şehzade köşkünde yabancı gelen Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi yazarlarla sohbetler ederdi. Şehzade Murad, reformlar yapmak isteyen Yeni Osmanlılar'ın ümidi olmuştur.

Tahta çıkışı

Sultan Murad gerek şehzadeligi, gerekse velihtligi sırasında eğlence hayatına fazla düşkünlü. Bu hayat vücudunda tahribat yaptı. Ayrıca Sultan Abdülaziz'in, kendinden sonra oğlu Yusuf Izzeddin Efendi'yi tahta geçirebilmek için hanedan kurallarında değişikliğe gitme çabaları Şehzade Murad üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmiş, ölüm korkusu yaşamaya başlamıştı. Bu sebeple sinirleri hayli yıpranmıştı.

Abdülaziz'in ilaresinden memnun olmayanlar Murad Efendi'nin hükümdarlığı istiyorlardı. Cuntaçılar, Sultan Abdülaziz'i tahttan indirmek için darbenin 31 Mayıs günü yapılacağını işbirliği içinde oldukları Ancak darbeciler planlarının haber alındığı endişesiyle bir gün evvel harekete geçtiler. 30 Mayıs 1876'da Sultan Abdülaziz tahttan indirildi ve aynı gün bir heyet padişahlığını tebliğ etmek üzere Murad'ın yanına gitti. Veliht şehzade bu durumdaki haberi olmadığından bir anda büyük bir korkuya kapıldı. Darbenin Abdülaziz tarafından öğrenildiğini ve gelen heyetin de kendisini öldürmekle görevli insanlar olduğunu zannetti. Zaten yeterince tahrip olmuş bulunan sınır sistemi, ölüm korkusu ile daha da bozuldu. Nitekim tahta çıkış törenleri sırasında yaptığı hareketler, tabii olmaktan öte, ancak bir akıl hastasına yakışacak tarzda idi. Tahta çıkışından beş gün sonra devrik sultan Abdülaziz'in şüpheli ölümü de Beşinci Murad'ın rahatsızlığını artırdı.

Kılıç alayı yapılamadı

Beşinci Murad'ın hastalığı o kadar artmıştı ki kılıç alayı yapılamadı. Halka padişahan sırtında çiban çıktığı ve bu yüzden elbise giyemediği için kılıç alayının yapılamadığı duyuruldu. Padişah cuma selamlıklarına da çıkamadı. Yabancı elçiler itimatnamelerini sunmazlardı. Darbeyi yapanlar Sultan Murad'ı hayleştirmek için büyük gayret gösterdiler. Bir taraftan doktorlara

KAÇIRMA TEŞEBBÜSÜ

tedavî uygulatıyor, diğer taraftan Murad'ın annesi Şevkefza Valide Sultan, bazı hocalara okutmak suretiyle oğlunu iyileştirmeye çalışıyor. Fakat çabalar sonuç vermiyor devlet işlerinin aksadığı ve halk arasında dedikoduların çıktığı görülünce Sultan Abdülaziz'e karşı darbe yaparlar, bu defa da Beşinci Murad'ı indirir, İkinci Abdülhamid'i tahta çıkarırlar.

İkinci Abdülhamid, Beşinci Murad'ı aile fertleri ile beraber Çırağan Sarayı'nda ikamet ettirdi ve onu sürekli olarak göz hapsinde bulandırdı. Beşinci Murad taraftarları da devrik sultanı tekrar tahta geçirmek için planlar yaptılar. Birkaç defa da kaçmaya teşebbüs ettiler, ancak başarısız oldular.

Beşinci Murad, kaçırma teşebbüsleri yüzünden Çırağan Sarayı'ndan çıkamadı ve 28 yıl göz hapsinde kaldı. Bu süre zarfında İkinci Abdülhamid'le yegine münasebeti, padişahın ara sıra bir görevli gönderip hatırnı sorması ve kendisinin de usulen teşekkür etmesi şeklinde oldu. Sultan Murad 29 Ağustos 1904'te, 64 yaşında iken öldü.

Beşinci Murad'ın ölümü

Beşinci Murad, seker hastası idi. Bu hastalığın vücudunda meydana getirildiği tabiiyatın neticesinde 29 Ağustos 1904'te 64 yaşında öldü. Beşinci Murad, Beşiktaş'taki Yalnya Efendi Dergâhı hazinesine gömülmesini vasiyet etmişti. Ancak halk arasında bir taşkınlığa sebep olan endişesiyle büyük bir cenaze merasimi yapılmadı. Cenazesi Topkapı Sarayı'nda gaskolunduktan sonra namaz Eminönü'ndeki Hıdıyet Camii'nde namaz kılınp, saraydan sekiz görevlinin katılımı ile acelelece Yenikamı'ya, annesinin yanındaki türbesine gömüldü.

Beşinci Murad'ın özellikleri

Beşinci Murad, Osmanlı padişahlığının onuz üçüncüsü ve 93 günle en kısa süre tahta kalmıştır. Mimarlığı ilgisiz vardı. Yumuşak tabiatlıydı. Ancak yaşadığı hayatın da tesiriyle akil hastası olmuştu. Hastalığı zaman zaman düzelse de tam olarak iyileşemedi. Doktorunun tesiriyle masonluğa girmişti. Bu durum ve Avrupalı prensler gibi davranışları kardeşleri tarafından hoş karşılanmamıştı.

Beşinci Murad'ın parası

Beşinci Murad'ın mezarı

BİBLİYOGRAFYA

- Tahsin Paşa, Sultan Abdülhamid Tahsin Paşa'nın Yıkık Hatıraları, Boğaziçi yay., İstanbul 1990.
- A. H. Ongursu "Abdülhamid II", İslam Ansiklopedisi, I, 76-80.
- A. H. Ongursu "Murad V", İslam Ansiklopedisi, VIII, 647-651.
- Cevdet Küçük, "Abdülhamid II", TDV İslam Ansiklopedisi, I, 216-224.
- Cevdet Küçük, "Murad V", TDV İslam Ansiklopedisi, XXXI.
- Azmi Özcan, Pan-İslamizm: Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere, İstanbul 1992.
- Zeynep Dramalı, Tarihi Tersten Okumak, İstanbul 2004.
- Valdetin Ergin, Abdülhamid ve İktisatı, İstanbul 2008.
- Valdetin Ergin, İkinci Abdülhamid ve Dış Politika, İstanbul 2005.
- Çarşay Uluçay, Padişahlığın Kadrları ve Kızları, Ankara 1980.
- Nicolae Jorja, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, çev. Nüfer İpçeli, V, İstanbul 2000.
- Mustafa Cezar-Mihdat Şenlioğlu vd., Mufasssal Osmanlı Tarihi, VI, İstanbul 1971.
- Erhan Alyoncu, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul 2010.
- İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Beşinci Sultan Murad'ın Tedavisine ve Ölümüne Ait Rapor ve Mektuplar, 1876-1905", Belleten, sayı: 28 (Ankara), s. 317-367.
- Ali Akşidiz, Osmanlı Bürokrasi ve Modernleşme, İstanbul 2004.
- II. Abdülhamid, ed. Coşkun Yılmaz, İstanbul 2010.

v.bugun.com.tr

 BUGÜN

"Dünyanın haberi elinizin altında..."